

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Χρυσανθοπούλου Αναστασία

A.M.: 1109M040

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Αναπληρωτής Καθηγητής, κ. Γεράσιμος Μοσχονάς

ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Καθηγητής, κ. Γιάννης Βούλγαρης

Επίκουρος Καθηγητής, κ. Ανδρέας Πανταζόπουλος

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ:

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ – ΣΥ.ΡΙΖ.Α (1992 – 2012)

Αθήνα, 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΥΡΩΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ: ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	σελ. 8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ	
2.1 Από το ΚΚΕεσ. στον ΣΥΝ: ένα σύντομο χρονικό	σελ. 16
2.2 Από τον ΣΥΝ στο σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α	σελ. 21
2.3 Ίδρυση του Συνασπισμού – Η πολιτική ταυτότητα του ΣΥΝ	σελ. 28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	
3.1 Ευρωεκλογές 1994	σελ. 32
3.2 Ευρωεκλογές 1999	σελ. 34
3.3 Ευρωεκλογές 2004	σελ. 40
3.4 Ευρωεκλογές 2009	σελ. 46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	
4.1 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ 1992	σελ.54
4.2 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ 1999	σελ.57
4.3 Η Συνθήκη της Νίκαιας 2002	σελ. 61
4.4. Η Συνταγματική Συνθήκη 2005	σελ. 64
4.5 Η Συνθήκη της Λισαβόνας 2008	σελ. 67
4.6 ΕΥΡΩ	σελ. 70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η «ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΣΤΡΟΦΗ» ΤΟΥ ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ ΚΑΙ Η Ε.Ε.	
5.1 Η «αριστερή μετατόπιση» 2000-2004	σελ. 73
5.2 Η «αριστερή στροφή» 2004-2009	σελ. 80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ, Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ (2010-2012)

6.1 Χρονολόγιο της ελληνικής κρίσης χρέους σελ. 91

6.2 Συμπεράσματα σελ. 100

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α

1. Η ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α διαχρονικά (1992-2012) σελ. 114

2. Αξιολόγηση της πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α σελ. 122

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ. 132

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Υπάρχει “Αριστερά” στην Ευρώπη;» είναι το ερώτημα που θέτει σε άρθρο του ο καθηγητής κοινωνιολογίας δρ. Χάιντς Ντίτεριχ Στέφαν¹, για να συνεχίσει: «Ποιά θέση παίρνει η “Αριστερά” (σε καίρια θέματα) και πόσο κριτική επιτρέπεται και πρέπει να είναι; Καθόσον παίρνει κανείς στα σοβαρά το ιστορικό περιεχόμενο της κατηγορίας “Αριστερά” με το νόημα ότι (η “Αριστερά”) αντιπροσωπεύει ένα κοινωνικό σχέδιο κατά του συστήματος, δεν υπάρχει ουσιαστικά “Αριστερά” στην Ευρώπη.»

Η παραπάνω τοποθέτηση, αν και έντονα κριτική για την «Ευρωπαϊκή Αριστερά», αναδεικνύει μία απαραίτητη αλήθεια. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι αριστερές πολιτικές δυνάμεις είναι αυτές που έχουν αντιμετωπίσει ή αντιμετωπίζουν ακόμη με αμηχανία, τόσο την ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, όσο και τον θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές προεκτάσεις του. Για τον λόγο αυτό, η «Ευρωπαϊκή Αριστερά» εμφανίζεται εσωτερικά διασπασμένη σε μία φιλοευρωπαϊκή από τη μία, και ευρωσκεπτικιστική από την άλλη προσέγγιση, ενώ συχνά είναι φανερό η αδυναμία της να αντιμετωπίσει και να διαχειριστεί πολιτικά αντιδράσεις και κοινωνικά κινήματα που δεν ταξινομούνται με ευκολία στο πλαίσιο της κλασικής τυπολογίας των πολιτικών συστημάτων και των πολιτικών κομμάτων².

Από την διαπίστωση αυτή, δεν αποτελεί εξαίρεση η στάση της ελληνικής Αριστεράς και η διαμόρφωση της ευρωπαϊκής της πολιτικής.

Η σχέση της ελληνικής Αριστεράς με την ευρωπαϊκή ενοποίηση υπήρξε πάντα έντονη: από τον «λάκκο των λεόντων» της δεκαετίας του '60 (περίοδος της σύνδεσης Ελλάδας-ΕΟΚ), τον αντι-ενταξιακό αγώνα της δεκαετίας του '70 και την υποστήριξη της

¹ Ο καθηγητής δρ. Χάιντς Ντίτεριχ Στέφαν είναι κοινωνιολόγος δημοσιολόγος στο Πανεπιστήμιο στην πόλη του Μεξικού «Universidad Autonoma Metropolitana», και μέρος του άρθρου του: «Υπάρχει Αριστερά στην Ευρώπη;» αναδημοσιεύεται στον *ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ*, 03/06/2004

² Βενιζέλος, Β, εισήγηση σε δημόσια συζήτηση που διοργάνωσαν οι εκδόσεις Καστανιώτη και πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο «Γιάννης Κρασιδιώτης» του Υπ. Εξωτερικών με θέμα: «Η Αριστερά έχει μια στρατηγική για την Ευρώπη;», 04/07/2006

«αποδέσμευσης» που επιβιώνει έως σήμερα, το σύνολο των ελληνικών αριστερών κομμάτων αντιμετώπιζε με φόβο, καχυποψία και εχθρότητα την προσπάθεια ολοκλήρωσης του ευρωπαϊκού χώρου. Το ΚΚΕ παραμένει σταθερά αρνητικό απέναντι στην Ε.Ε./ευρωπαϊκή ενοποίηση (παρά κάποια υποχώρηση στις ευρωπαϊκές του θέσεις π.χ. κοινό πόρισμα/Δεκέμβρης 1988), ενώ το ΠΑΣΟΚ ηγήθηκε του αντιευρωπαϊκού αγώνα μέχρι το 1984-85, όπου η ανάληψη κυβερνητικής εξουσίας μετρίασε τον έντονα ευρωσκεπτικιστικό του λόγο. Μόνο η ανανεωτική αριστερά (το ΚΚΕεσ. και αργότερα η Ε.ΑΡ. και ο ενιαίος Συνασπισμός) είχε πάντοτε κριτική, αλλά σαφέστατα θετική και ολοκληρωμένη άποψη για το ευρωπαϊκό ζήτημα³.

Ο Συνασπισμός από την ίδρυσή του προσδιορίζεται ως δύναμη φιλοευρωπαϊκή, φυσική συνέχεια της ιστορικής παράδοσης του ανανεωτικού/μετακομμουνιστικού χώρου. Ο «αριστερός ευρωπαϊσμός» συνιστά βασικό στοιχείο του πολιτικού/προγραμματικού λόγου του κόμματος καθώς και η πεποίθηση ότι η Ελλάδα αποτελεί –και κυρίως, θα πρέπει να αποτελεί– αναπόσπαστο κομμάτι της υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Όμως, με την πάροδο των ετών, κάτι φαίνεται να αλλάζει στην ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ. Η ένθερμη υποστήριξη του ευρωπαϊκού οράματος αντικαθίσταται από δυσπιστία για την πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (υπερψήφιση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ουδετερότητα στην Συνθήκη του Άμστερνταμ και της Νίκαιας, καταψήφιση της Συνταγματικής Συνθήκης και της Συνθήκης της Λισαβόνας), ο προγραμματικός λόγος είναι αντιευρωπαϊκός και Ε.Ε.-καταγγελτικός (π.χ. πολιτική απόφαση 5^{ου} Συνεδρίου, Ευρωεκλογές 2009), ενώ οι φωνές για αποχώρηση από την Ε.Ε. αποτελούν σταθερή κριτική στο εσωτερικό του κόμματος/συμμαχικού σχήματος. Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενοποίησης προς την κατεύθυνση της «αρνητικής ολοκλήρωσης» (δηλ. σε ευθεία αντίθεση με τα προτάγματα και τις αξίες της Αριστεράς)⁴, ο συντηρητικός χαρακτήρας της Ε.Ε. που δεν ευνοεί τις ριζοσπαστικές αλλαγές, αλλά τον ήπιο μεταρρυθμισμό και την διαπραγμάτευση⁵, η κυριαρχία της Ε.Ε. από συντηρητικές/νεοφιλελεύθερες δυνάμεις, η εκλογική αστάθεια

³ Γιαταγάνας, Ξ, *Η Ευρώπη και η Αριστερά. Σημειώσεις για μια προβληματική σχέση*, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1990, οπισθόφυλλο

⁴ Afonso, Al, Fontana, M.-C, Papadopoulos, Y, *Does Europeanisation weaken the left? Changing coalitions and veto power in Swiss decision-making process*, National Center of Competence in Research (NCCR), Working Paper No. 27, February 2009, p.3-4

⁵ Μοσχονάς, Γερ, «Τα διλήμματα μιας αριστερής στρατηγικής για την Ευρώπη και ο ΣΥΡΙΖΑ», *ΕΝΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ* 07/03/2010, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=528462>

του κόμματος καθώς και η σταδιακή επικράτηση των «αριστερών» στο εσωκομματικό πεδίο μεταβάλλουν τους συσχετισμούς.

Κύριος σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η συνολική καταγραφή των θέσεων/στάσεων του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ, με σκοπό να αναδείχθούν οι μεταβολές, αντιφάσεις, αναθεωρήσεις, αλλά και διαχρονικές σταθερές στην ευρωπαϊκή του πολιτική καθώς και η προσπάθεια κριτικής αποτίμησης του λόγου του για την Ευρώπη.

Με βάση όσα προηγήθηκαν, κεντρική υπόθεση έρευνας που θα οργανώσει την επιχειρηματολογία της εργασίας μας είναι η θέση ότι: **η ελληνική ριζοσπαστική Αριστερά (ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ) ωθείται όλο και περισσότερο στον αντιευρωπαϊσμό.**

Εκτός από την διάψευση ή επιβεβαίωση της βασικής μας υπόθεσης θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε/επαληθεύσουμε την θεωρία «κέντρου-περιφέρειας»⁶, να αξιολογήσουμε εάν η θέση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α (στην τελευταία του φάση) συγκλίνει ή αποκλίνει από αυτή των κομμάτων που συμμετέχουν στο ΚΕΑ καθώς και να διατυπώσουμε κάποιες πρώτες εκτιμήσεις όσον αφορά την επιστημονική συζήτηση για το εάν και κατά πόσον ο λόγος του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. έχει «εθνικολαϊκιστικό» χαρακτήρα.

Στην εργασία μας θα ακολουθήσουμε την παρακάτω δομή:

Κεφάλαιο 1^ο: Ευρωσκεπτικισμός: το θεωρητικό πλαίσιο

Βασικός στόχος του κεφαλαίου αυτού είναι η καταγραφή και συνοπτική παρουσίαση των κύριων ευρωσκεπτικιστικών θεωριών που συναντώνται στην διεθνή βιβλιογραφία, έτσι ώστε να κατανοήσουμε το βασικό ερμηνευτικό πλαίσιο/εργαλείο της «κριτικής στην Ευρώπη» καθώς επίσης, τα όρια και τις αντιφάσεις του.

Κεφάλαιο 2^ο: Η πολιτική-οργανωτική διαδρομή του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα παρουσιάσουμε το ιστορικό περιβάλλον, την πολιτική καταγωγή και την ιδεολογική διαδρομή που ενώνει το ΚΚΕσ. με τον ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ, την πολιτική ταυτότητα του Συνασπισμού έτσι όπως αυτή διαμορφώθηκε στην ιδρυτική

⁶ Szczerbiak, A, Taggart, P, *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*, Opposing Europe Research Network, Paper No 1, 2000, p. 12

του πράξη (Ιούνιος 1992), αλλά και την διαδικασία μετασχηματισμού του ΣΥΝ από ενιαίο κόμμα σε εκλογικό/συμμαχικό σχήμα (Ιανουάριος 2004).

Κεφάλαιο 3^ο: Ο προγραμματικός λόγος του ΣΥΝ για την Ευρώπη

Στο κεφάλαιο αυτό, επιχειρείται η συγκεντρωτική καταγραφή του επίσημου πολιτικού λόγου του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Ε.Ε./ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, έτσι όπως αποτυπώθηκε στα προγραμματικά κείμενα για τις Ευρωεκλογές. Το γεγονός ότι οι εκλογικές διακηρύξεις αποτελούν προϊόντα συλλογικών αποφάσεων και εσωκομματικού συμβιβασμού μας επιτρέπει να αναδείξουμε τον επίσημο λόγο του κόμματος, χωρίς τον κίνδυνο να ολισθήσουμε σε προσωπικές στρατηγικές και μεμονωμένες απόψεις.

Κεφάλαιο 4^ο: Ο ΣΥΝ για το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε.

Μέσω της καταγραφής του πολιτικού λόγου του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α. για τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες και για το Ευρώ αποκτούμε συνολική αντίληψη της πολιτικής αντίδρασης του κόμματος/σχήματος απέναντι στο θεσμικό οικοδόμημα της Ευρώπης, στην «πραγματικότητα της Ε.Ε.». Η παρουσίαση των θέσεων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική, όχι μόνο γιατί αναδεικνύει την έμπρακτη ή μη αποδοχή της Ε.Ε. «όπως είναι και όπως εξελίσσεται» (και όχι απλώς την γενική στάση απέναντι στην αφηρημένη ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης), αλλά και γιατί το είδος των πρωτογενών πηγών (Πρακτικά Συνεδριάσεων της Βουλής των Ελλήνων, συνεντεύξεις) που χρησιμοποιήσαμε, επιτρέπει την ανίχνευση προσωπικών θέσεων, σε αντιδιαστολή με το προηγούμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 5^ο: Η «αριστερή στροφή» του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α και η Ε.Ε.

Κεντρικός στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι η παρουσίαση της «μετατόπισης» και μετέπειτα «στροφής» του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α. σε θέσεις «πιο αριστερές» από αυτές που χαρακτήριζαν τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στο ελληνικό κομματικό σύστημα. Η καταγραφή του ευρωπαϊκού λόγου και η ταυτόχρονη περιγραφή της εξέλιξης της εσωκομματικής πλειοψηφίας μας παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τα αίτια και το πραγματικό μέγεθος της πολιτικής αλλαγής στον ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Κεφάλαιο 6^ο: Η ελληνική κρίση χρέους, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α και η Ευρώπη (2010-2012)

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζεται το χρονολόγιο της εξέλιξης της ελληνικής κρίσης χρέους συγχρόνως με την επίσημη πολιτική αντίδραση του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Στην συνέχεια αναφέρονται τα δύο βασικά θεωρητικά πλαίσια σκέψης που αναπτύχθηκαν στο

εσωτερικό του συμμαχικού σχήματος και στην συνέχεια αποτιμάται η πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α την συγκεκριμένη περίοδο.

Συμπεράσματα: Συνθετική εικόνα της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α

Θα παρουσιάσουμε την ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α διαχρονικά (1992-2012), ενώ στη συνέχεια θα αξιολογήσουμε την πολιτική του ΣΥΝ για την Ευρώπη, θα επιβεβαιώσουμε ή θα διαψεύσουμε την κεντρική υπόθεση εργασίας και θα καταλήξουμε σε ορισμένους συλλογισμούς σε σχέση με όσα αναφέρθηκαν στην μελέτη μας. Τέλος, παρατίθεται η Βιβλιογραφία.

Το ενδιαφέρον του θέματος της παρούσας εργασίας εντοπίζεται στο ότι παρουσιάζει το σύνολο της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α από την ίδρυσή του, έως τις πρόσφατες εξελίξεις, γεγονός που καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό αν συνυπολογίσουμε την εξαιρετική εκλογική επιτυχία του ΣΥΡΙΖΑ και την ανάδειξή του –για πρώτη φορά– σε αξιωματική αντιπολίτευση (Εθνικές εκλογές, Ιούνιος 2012), καθώς και το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την μελέτη του πολιτικού του λόγου, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ευρωσκεπτικισμός: το θεωρητικό πλαίσιο

Ο όρος «ευρωσκεπτικισμός» έλκει την προέλευσή του από τον δημοσιογραφικό χώρο. Για πρώτη φορά αναφέρθηκε στο «The Economist» το 1992⁷, ενώ άλλοι μελετητές υποστηρίζουν ότι ο όρος αυτός, χρησιμοποιείται ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, από τους συντάκτες της εφημερίδας «The Times»⁸.

Σε κάθε περίπτωση, η απουσία επιστημονικής αφετηρίας δημιουργεί σε σχεδόν όλους τους προσπαθούν να προσεγγίσουν το φαινόμενο του «ευρωσκεπτικισμού» (και μέσω αυτού να κατανοήσουν τις πολιτικές θέσεις των κομμάτων για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση), ένα δύσκολο πρόβλημα.

Κοινός τόπος στον οποίο καταλήγουν όλες οι προσπάθειες διατύπωσης σαφούς, διακριτού ορισμού για τον όρο «ευρωσκεπτικισμός» είναι ότι «καμία συνεκτική θεωρία δεν υπάρχει που να εξηγεί λεπτομερώς τι είναι ο «ευρωσκεπτικισμός», ή γιατί, τότε και πως εμφανίζεται»⁹ ή όπως οι Harmsen και Spiering αναφέρουν: «..είναι σαφές ότι δεν υπάρχει ενιαία, αποδεκτή χρήση του όρου “ευρωσκεπτικισμός”»¹⁰.

Ενδιαφέρον επίσης προκαλεί η παρότρυνση του Ronald Tiersky στην εισαγωγή βιβλίου του με κεντρικό θέμα τον Ευρωσκεπτικισμό, ότι δεν θα πρέπει να κάνουμε το λάθος να προσπαθούμε να είμαστε ακριβείς με τον όρο αυτό, καθώς η δημοσιογραφική καταγωγή του αποτελεί ανεπίσημη ετικέτα και όχι μια τυπική πολιτική θεωρία¹¹.

Παρά τα παραπάνω, πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν να προσδώσουν εννοιολογικό περιεχόμενο –περισσότερο ή λιγότερο συγκεκριμένο- στον Ευρωσκεπτικισμό.

⁷ Hooghe, L, Marks, G, «Sources of Euroscepticism», *Acta Politica*(42) , 2007, p. 120

⁸ Spiering, M, «British Euroscepticism» in Harmsen, Robert and Spiering Menno (eds.) *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Amsterdam, New York: Rodopi 2005, p. 125

⁹ Sorensen, C, *Love me, love me not...A typology of public euroscepticism*, European parties election and Referendums Network, 2008, p. 8

¹⁰ Harmsen, R, Spiering, M, *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Yearbook of European Studies, Amsterdam, New York: Rodopi 2005, p. 20

¹¹ Tiersky, R, *Euro-scepticism: A reader*, New York, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2001, p. 3

Στην ιδιαίτερα γνωστή μελέτη του, ο Paul Taggart ορίζει τον Ευρωσκεπτικισμό «ως την έκφραση της ιδέας της συγκυριακής ή υπό όρους αντίθεσης, αλλά και της ολοκληρωτικής και χωρίς όρους απόρριψης της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»¹².

Ο συγγραφέας επιλέγει αυτόν τον ευρύ όρο για τον Ευρωσκεπτικισμό καθώς υποστηρίζει ότι «το πλαίσιο είναι ένα, αυτό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και έτσι ο όρος θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτούς που βρίσκονται έξω από το status quo. Ο σκεπτικισμός εν όψει της θεσμικής πραγματικότητας, θεωρείται εδώ ισοδύναμος με την αντίθεση εν όψει της αβεβαιότητας. Χρησιμοποιείται επίσης επειδή είναι πιο περιεκτικός. Όλοι οι αντίπαλοι της Ε.Ε. είναι τουλάχιστον δύσπιστοι, αλλά όλοι οι σκεπτικιστές δεν είναι αντίπαλοι»¹³.

Ο ορισμός του Taggart αναδεικνύει ένα κρίσιμο σημείο που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την σχετική βιβλιογραφία. Η ευρωσκεπτικιστική θέση ορίζεται μόνο ως αντίθεση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ή επίσης περιλαμβάνει την αντίθεση στην Ε.Ε. γενικά και την ένταξη σε αυτήν;

Ο Taggart σε μια μεταγενέστερη επεξεργασία του έργου του, και με την πνευματική συμβολή του Aleks Szczerbiak υποστήριξε ότι ήταν σημαντικό να αποσαφηνιστεί τι ακριβώς περιλαμβάνει ο όρος «ευρωσκεπτικισμός». Έτσι εισάγεται στον ορισμό η διάκριση ανάμεσα σε «σκληρό» και «ήπιο» ευρωσκεπτικισμό. Ο «σκληρός» ευρωσκεπτικισμός περιλαμβάνει «την ολοκληρωτική απόρριψη του όλου σχεδίου για την ευρωπαϊκή πολιτική και οικονομική ενοποίηση και την αρνητική στάση απέναντι στην ένταξη ή την παραμονή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Ο «ήπιος» ευρωσκεπτικισμός περικλείει την έννοια «της συγκυριακής ή υπό όρους αντίθεσης στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση» και μπορεί επιπλέον να «υποδιαιρείται σε “πολιτικό” και σε “εθνικού συμφέροντος” ευρωσκεπτικισμό».

Ο «πολιτικός» ευρωσκεπτικισμός είναι η αρνητική στάση στα μέτρα που αποσκοπούν στην σημαντική εμβάθυνση της ευρωπαϊκής πολιτικής και οικονομικής ολοκλήρωσης και εκφράζεται με την αντίθεση σε πολιτικές επέκτασης των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε.

¹² Taggart, P, «A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party system», *European Journal of Political Research* (33), 1998, p. 366

¹³ Ο. π.

Ο «εθνικού συμφέροντος» ευρωσκεπτικισμός, αφορά την πολιτική ρητορική που υπερασπίζεται το “εθνικό συμφέρον” στο πλαίσιο των εσωτερικών συζητήσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁴.

Οι δύο αυτές υποκατηγορίες του «ήπιου» ευρωσκεπτικισμού είναι πιθανό να επικαλύπτονται και είναι συμβατές με την επί της αρχής υποστήριξη του ευρωπαϊκού σχεδίου ή μίας συγκεκριμένης πλευράς του.

Παρά την τροποποίηση του αρχικού ορισμού, οι Petr Kopecky και Cas Mudde, ασκούν κριτική στον ορισμό του Taggart και καταγράφουν τις ενστάσεις τους:

- 1) Ο «ήπιος» ευρωσκεπτικισμός ορίζεται με τόσο ευρύ τρόπο, ώστε μπορεί να συμπεριλάβει σχεδόν κάθε διαφωνία με οποιαδήποτε απόφαση της Ε.Ε.
- 2) Ενώ αρχικά η διάκριση μεταξύ «σκληρού» και «ήπιου» ευρωσκεπτικισμού είναι σχετικά σαφής, περιπλέκεται όταν οι Taggart και Szczerbiak υποστηρίζουν ότι «στην πράξη, ο «σκληρός» ευρωσκεπτικισμός μπορεί να προσδιοριστεί με κατ’ αρχήν αντιρρήσεις για την τρέχουσα μορφή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην Ε.Ε.
- 3) Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν και να ξεχωρίσουν τις δύο μορφές του Ευρωσκεπτικισμού, παραμένουν ασαφή, και έτσι είναι δύσκολο να εξηγηθούν οι διαφορετικές μορφές του ευρωσκεπτικισμού που εμφανίζονται.
- 4) Οι κατηγορίες του «σκληρού» και «ήπιου» ευρωσκεπτικισμού δεν έχουν εκλεπτυνθεί αρκετά, και ιδιαίτερα, η διάκριση μεταξύ των ιδεών που διέπουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και αυτών που προσδιορίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση ως την τρέχουσα θεσμική οντότητα των ιδεών αυτών¹⁵.

Με βάση τα παραπάνω, οι Petr Kopecky και Cas Mudde συμπεραίνουν, ότι ο κατά Taggart ορισμός του Ευρωσκεπτικισμού «είναι λάθος και αποδίδεται τόσο σε κόμματα και ιδεολογίες που είναι στην ουσία υπέρ της Ευρώπης, όσο και σε αυτές που είναι κατηγορηματικά αντιευρωπαϊκές»¹⁶.

¹⁴ Szczerbiak, A, Taggart, P, *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*, Opposing Europe Research Network, Paper No 1, 2000, p. 5-7

¹⁵ Kopecky, P, Mudde, C, «The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe», *European Union Politics* (3), 2002, p. 300

¹⁶ Ο. π., σ. 300

Οι Petr Kopecky και Cas Mudde, προτείνουν έναν εναλλακτικό τρόπο κατηγοριοποίησης της αντίθεσης στην Ευρώπη, «ορίζοντας την έννοια του ευρωσκεπτικισμού σε σχέση με άλλες (κομματικές) θέσεις για την “Ευρώπη”».

Στο σχήμα τους, ο Ευρωσκεπτικισμός είναι λιγότερο περιεκτικός ως έννοια αλλά περισσότερο ακριβής. Οι Petr Kopecky και Cas Mudde επικαλούνται την διάκριση του David Easton για τις διαφορετικές μορφές υποστήριξης πολιτικών καθεστώτων, και κατ’ αναλογία χρησιμοποιούν τις έννοιες της διάχυτης και της συγκεκριμένης υποστήριξης για να περιγράψουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Έτσι, προκύπτουν οι δύο διαστάσεις μέσω των οποίων «η υποστήριξη για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση γενικά και ο σκεπτικισμός για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συγκεκριμένα», μπορούν να μελετηθούν:

- 1) Η διάχυτη υποστήριξη για την «την γενική ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δηλαδή των “ιδανικών” ή θεμελιωδών αρχών της ολοκλήρωσης» που «αποτελούν την βάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης», και
- 2) Η συγκεκριμένη υποστήριξη για την «πραγματικότητα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δηλαδή της Ε.Ε “όπως είναι και όπως εξελίσσεται”»

Η πρώτη διάσταση, διαχωρίζει τις φιλοευρωπαϊκές από τις ευρωφοβικές στάσεις.

Οι φιλοευρωπαϊκές συμπεριφορές, υποστηρίζουν τις βασικές ιδέες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που διέπουν την Ε.Ε.: υπερεθνική πολιτική συνεργασία και οικονομική συνένωση με βάση το μοντέλο της οικονομίας της αγοράς.

Οι ευρωφοβικές συμπεριφορές, αντίθετα, αποτυγχάνουν να υποστηρίξουν μία ή περισσότερες από τις ιδέες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η δεύτερη διάσταση, διακρίνει τις ευρωαισιόδοξες από τις ευρωαπαισιόδοξες στάσεις.

Οι ευρωαισιόδοξες συμπεριφορές χαρακτηρίζονται από «πίστη στην Ε.Ε. όπως αυτή είναι και όπως εξελίσσεται», ικανοποίηση με τον τρόπο σύστασης και λειτουργίας της, και αισιοδοξία «με την κατεύθυνση προς την οποία η Ε.Ε. αναπτύσσεται».

Οι ευρωαπαισιόδοξες συμπεριφορές από την άλλη μεριά, δεν υποστηρίζουν την Ε.Ε. «όπως είναι αυτή τη στιγμή» και χαρακτηρίζονται από απαισιοδοξία «για την πορεία ανάπτυξής της».

Συνεπώς, οι Petr Kopecky και Cas Mudde καταλήγουν σε τέσσερις τύπους κομμάτων, ανάλογα με τη στάση τους απέναντι στην ευρωπαϊκή ενοποίηση: ενθουσιασμός, ρεαλισμός, κυνισμός, και σκεπτικισμός¹⁷.

Οι Ευρωενθουσιώδεις συνδυάζουν την φιλοευρωπαϊκή με την ευρωαισιόδοξη στάση. Τέτοια συμπεριφορά υιοθετούν κόμματα ή ομάδες που υποστηρίζουν τις γενικές αρχές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και πιστεύουν ότι η Ε.Ε. είναι ή σύντομα θα γίνει, ο θεσμικός εκφραστής των ιδεών αυτών.

Οι Ευρωσκεπτικιστές, είναι το αποτέλεσμα του συνδυασμού φιλοευρωπαϊκών και ευρωαισιόδοξων τοποθετήσεων. Όσοι ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, υποστηρίζουν τις γενικές ιδέες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά είναι απαισιόδοξοι όχι μόνο για την παρούσα μορφή της ΕΕ, αλλά και για την μελλοντική υιοθέτηση των ιδεών αυτών.

Οι Ευρωπαϊκορριπτικοί (eurorejects) ή κυνικοί, έχουν ευρωφοβικές και ευρωαισιόδοξες θέσεις. Δεν εγκρίνουν ούτε τις ιδέες που διέπουν την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ούτε την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τέλος, οι Ευρωπαϊστές ή ρεαλιστές, οι οποίοι συνδυάζουν τον φιλοευρωπαϊσμό με την ευρωαισιόδοξία. Εδώ ανήκουν όσοι, αν και δεν υποστηρίζουν τις γενικές αρχές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην οποία βασίζεται η Ε.Ε. (αλλά ούτε απαραίτητα εναντιώνονται σε αυτές), υποστηρίζουν την Ε.Ε. Κόμματα και ομάδες που δεν έχουν σταθερή ιδεολογική άποψη για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και αξιολογούν την Ε.Ε. ρεαλιστικά ή ωφελιμιστικά, ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία.

Καταλήγοντας, οι Petr Kopecky και Cas Mudde αναφέρουν ότι, αν και πιστεύουν ότι το σχήμα που παρουσίασαν είναι ένα χρήσιμο αναλυτικό εργαλείο για την κατανόηση της στρατηγικής και των στόχων της πολιτικής αντίθεσης των ελίτ απέναντι στην Ευρώπη, δεν πρέπει να παραβλέπουμε τη διαπίστωση του Ronald Tiersky ότι «οι ταμπέλες είναι η αρχή και όχι το τέλος της συζήτησης¹⁸».

Ο Ronald Tiersky επιχειρεί μία απλή τυπολογία με τέσσερις κατηγορίες και περιγράφει ως:

¹⁷ Ο. π., σ. 300 - 304

¹⁸ Ο. π., σ. 300 - 304

- 1) Ευρωσκεπτικισμός: την επίμονη αμφιβολία ως προς την επιθυμία για την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος ως ενός μεγάλου σχεδίου,
- 2) Ευρωπαϊσιοδοξία: την επίμονη αμφισβήτηση για την εξέλιξη και την πραγματοποίηση του σχεδίου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης
- 3) Ευρωκυνισμός: την σταθερή υπόθεση ότι ο σχεδιασμός της Ε.Ε. αποσκοπεί στη δημιουργία ενός τεχνοκρατικού υπέρ-κράτους, και ως
- 4) Ευρωφοβία: την σταθερή εχθρότητα προς την Ε.Ε. ως αντιδημοκρατική, γραφειοκρατική και αντεθνική¹⁹.

Δεν είναι σαφές στην τυπολογία του Ronald Tiersky, αν επιχειρεί να αποδώσει τις διαφοροποιήσεις των ειδών του Ευρωσκεπτικισμού ή τους βαθμούς συμπεριφοράς μεταξύ της ευρωπαϊκής πολιτικής ελίτ. Όπως οι Cris Flood και Simon Usherwood παρατηρούν «είναι δύσκολο να αξιολογήσουμε τη σχέση ή τα όρια μεταξύ τους, γιατί είναι σκόπιμα ιμπρεσιονιστικά»²⁰.

Ο Nicolo Conti στη μελέτη του για την συμπεριφορά των ιταλικών κομμάτων απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, χρησιμοποιεί τις δύο κατηγορίες του Ευρωσκεπτικισμού που παρουσίασαν οι Paul Taggart και Aleks Szczerbiak, μερικώς επεξεργασμένες. Η νέα θεώρηση παρήγαγε τρεις νέες κατηγορίες και έτσι, οι πέντε συνολικά κατηγορίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα κομματικών συμπεριφορών που κυμαίνεται από τον ακραία αρνητικό πόλο του «σκληρού» ευρωσκεπτικισμού, έως τον ακραία θετικό πόλο της ταυτότητας του ευρωπαϊσμού:

- 1) Ο «σκληρός» Ευρωσκεπτικισμός είναι η πιο αρνητική στάση που μπορεί ένα κόμμα να έχει απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Χαρακτηρίζει τα κόμματα εκείνα που απορρίπτουν την όλη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ή απορρίπτουν με έναν πολύ ουσιαστικό τρόπο την διαδικασία όπως είναι σήμερα διαμορφωμένη. Οι λύσεις που προτείνονται από το κόμμα, δεν προσανατολίζονται στην μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής διαδικασίας, αλλά στην αλλαγή σύμφωνα με ένα εντελώς νέο μοντέλο. Αυτά τα κόμματα υποστηρίζουν την αποχώρηση της χώρας τους από μέλος της Ε.Ε.

¹⁹ Tiersky, R, *Euro-scepticism: A reader*, New York, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2001, p. 3

²⁰ Flood, C, Usherwood, S, *Positions, Dispositions, Transition: A Model of Group Alignment on EU Integration*, Paper present at the 55th Annual Conference of the PSA, University of Leeds, 5 – 7 April 2005, p. 3

2) Ο «ήπιος» ευρωσκεπτικισμός δεν αντιτίθεται στις βασικές αρχές της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν κόμματα που αντιδρούν (ή ανησυχούν) σε μία ή σε ορισμένες ευρωπαϊκές πολιτικές και έτσι εκφράζουν την υπό όρους αντίθεση στην Ε.Ε. Προτείνουν την μεταρρύθμιση ως λύση για την βελτίωση του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου που αξιολογούν αρνητικά. Ακόμη και ο αρνητικός αντίκτυπος της Ευρώπης στο εγχώριο κομματικό σύστημα, μπορεί να διορθωθεί μέσα από κατάλληλες μεταρρυθμίσεις. Η αποχώρηση της χώρας από την Ε.Ε. δεν αναφέρεται, ούτε υπονοείται. Σε κάθε περίπτωση, δεν αμφισβητείται η νομιμότητα της όλης διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ακόμα και αν επιμέρους θεσμικά όργανα μπορεί να επικριθούν.

3) Καμία δέσμευση/καμία αναφορά: Το κεντρικό σημείο αυτής της κατηγορίας είναι η – εκ πρώτης όψεως- ουδέτερη στάση. Η μελέτη των κομματικών κειμένων και η ανάλυση των επίσημων κομματικών θέσεων, αναδεικνύουν την έλλειψη σαφούς (θετικής ή αρνητικής) τοποθέτησης του κόμματος, απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το ευρωπαϊκό θέμα είτε δεν αναφέρεται, είτε η προσέγγιση αφορά μόνο συγκεκριμένα θέματα και είναι ιδιαίτερα προσεκτική. Τα κόμματα που υιοθετούν αυτή τη συμπεριφορά, δεν είναι δεσμευμένα σε επίπεδο αρχών με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.[Από την κατηγορία αυτή, θα μπορούσαν να εξαιρεθούν τα μονοθεματικά κόμματα, που πιθανώς να μην έχουν ένα ευρύτερο όραμα για την Ε.Ε.]

4) Ο Λειτουργικός ευρωπαϊσμός: Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα κόμματα που έχουν μία σαφώς θετική στάση για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Όμως, «η υποστήριξη προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση εξυπηρετεί έναν εθνικό στόχο ή ένα συγκεκριμένο κομματικό συμφέρον διαφορετικό από την ένταξη». Τα κόμματα δεσμεύονται σε επίπεδο αρχών για την στήριξή τους στην Ε.Ε., αλλά «ο φιλοευρωπαϊσμός τους είναι λειτουργικός προς έναν στόχο διαφορετικό από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση per se».

Είναι λοιπόν πιθανό, η θετική στάση του κόμματος προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ΕΕ, να παρέχεται υπό αίρεση και για όσο διάστημα το ειδικό συμφέρον του κόμματος, ενισχύεται από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

5) Ταυτότητα Ευρωπαϊσμού: Είναι η πιο θετική στάση που μπορεί ένα κόμμα να έχει απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Χαρακτηρίζει τα κόμματα εκείνα που ανεπιφύλακτα υποστηρίζουν τις βασικές αρχές της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Σε αυτή την

περίπτωση, η υποστήριξη του κόμματος δεν παρουσιάζεται με όρους κόστους ή κέρδους, για την εγγώρια σκηνή ή το ίδιο το κόμμα». Αντίθετα, μόνο ή θετική πλευρά της ολοκλήρωσης αναδεικνύεται, «η περαιτέρω ενσωμάτωση προτείνεται και η βαθύτερη ολοκλήρωση θεωρείται συγκεκριμένος κομματικός στόχος»²¹.

²¹ Conti, N, *Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case*, European Parties Elections and Referendums Network, No 13, 2003, p. 15 – 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ

2.1 Από το ΚΚΕεσ. στον ΣΥΝ: ένα σύντομο χρονικό

Προηγούμενες μελέτες έχουν αποδείξει ότι, οι ιδεολογικές επιλογές της ελληνικής Αριστεράς απορρέουν τόσο από την ιστορική συγκρότηση και θεωρητική επένδυση του παγκόσμιου εργατικού κινήματος και τις διεργασίες που συντελούνταν στους κόλπους της ευρωπαϊκής Αριστεράς της μεταπολεμικής περιόδου, όσο και από τις ελληνικές ιδιαιτερότητες της μεταπολιτευτικής ιστορικής συγκυρίας²².

Η ήττα της ελληνικής Αριστεράς στον εμφύλιο πόλεμο της δεκαετίας του '40 και η μετέπειτα εγκαθίδρυση ενός αυταρχικού δεξιού καθεστώτος, επηρέασε σημαντικά την πορεία της. Η απώλεια από το ΚΚΕ της νομιμότητας στην πολιτική δράση, κατακερμάτισε και εγκλώβισε την κοινωνική του βάση και μοιραία οδήγησε στην απομάκρυνση της από την θεσμική συγκρότηση του ΚΚΕ: για τους Έλληνες κομμουνιστές του εσωτερικού, «το ΚΚΕ ζούσε και λειτουργούσε θεσμικά εκτός Ελλάδας»²³.

Η συγκρότηση της ΕΔΑ απαντούσε μεν στις ανάγκες της ιδιαίτερης ιστορικής συγκυρίας, αλλά δημιουργούσε στους Έλληνες κομμουνιστές μία διπλή ταυτότητα: της κομμουνιστικής ορθοδοξίας με σημείο αναφοράς το ΚΚΕ, και της ανανεωμένης αριστερής δράσης σύμφωνα με τους όρους λειτουργίας της ΕΔΑ.

Αυτή η δύσκολη συνύπαρξη της διπλής ιδεολογικής ταυτότητας και πολιτικής πρακτικής, οδήγησε στην διατύπωση διαφορετικών απόψεων για την πολιτική στρατηγική που έπρεπε να ακολουθηθεί και έτσι, η διάσπαση αποτέλεσε τη φυσική συνέχεια.

Μετά την διάσπαση του ΚΚΕ, στις 18 Φεβρουαρίου του 1968, το ΚΚΕ παρέμεινε ο ελληνικός εκφραστής της κομμουνιστικής παράδοσης, ενώ το ΚΚΕεσ. προσπάθησε να εκφράσει την κομμουνιστική ανανέωση με διδάγματα που αντλούσε τόσο από την πορεία

²² Μοσχονάς, Αν, «Ελληνική αριστερά και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», στο Γ. Μηλιός (επ.), *Κοινωνική πολιτική και κοινωνικός διάλογος στην προοπτική της οικονομικής νομισματικής ένωσης και της των 'Ευρώπης των πολιτών'*, Εκδόσεις Κριτική & Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1996, σ. 270-278

²³ Ο. π.: 275

της ΕΔΑ, όσο και από τις διεργασίες στους κόλπους της ευρωπαϊκής Αριστεράς, απότοκος των οποίων ήταν η εμφάνιση του ρεύματος του «ευρωκομμουνισμού»²⁴.

Το αίτημα για νομιμοποίηση της κομμουνιστικής δράσης αποτέλεσε κοινό στόχο των δύο κομμάτων στις πρώτες εκλογές της μεταπολίτευσης, τον Νοέμβριο του 1974, γεγονός που διευκόλυνε την εκλογική τους σύμπραξη ως Ενωμένη Αριστερά επιτυγχάνοντας το ποσοστό 9,47% του εκλογικού σώματος.

Από τότε και για δεκαπέντε περίπου χρόνια, ακολούθησαν διαφορετικές πορείες που υπαγόρευε η μεταξύ τους διαμάχη για την πολιτική ηγεμονία του χώρου της ελληνικής Αριστεράς, η προσπάθεια διαμόρφωσης πολιτικής ταυτότητας και ο αγώνας για πολιτική επιβίωση.

Ήδη από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1977 που το ΚΚΕ συγκέντρωσε το ποσοστό 9,36% του συνόλου (ποσοστό περίπου ίσο με αυτό που έλαβε η Ενωμένη Αριστερά το 1974) και για μεγάλο διάστημα, ο χώρος της ελληνικής κομμουνιστικής Αριστεράς κυριαρχούνταν από το «ορθόδοξο», φιλοσοβιετικό ΚΚΕ, τόσο λόγω του δεσμού του με την ΕΣΣΔ και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης, όσο και γιατί κατάφερε «να αντιπροσωπεύσει και να οικειοποιηθεί τις νοοτροπίες, τα στερεότυπα, τις κοσμοθεωρήσεις του πολιτικού-πολιτισμικού τμήματος της ελληνικής κοινωνίας το οποίο είχε ταυτιστεί ιστορικά με την κομμουνιστική Αριστερά»²⁵.

Αντίθετα, το ΚΚΕεσ. δεν συνάντησε την απήχηση που συνάντησαν οι αντίστοιχοι βασικοί εκπρόσωποι του «ευρωκομμουνισμού» στις χώρες Ιταλία, Ισπανία και Γαλλία και η έστω περιορισμένη ανταπόκριση που απολάμβανε στον ελληνικό παραδοσιακό κομμουνιστικό χώρο οφειλόταν στα σημαντικά ιστορικά στελέχη που το συγκρότησαν, ενώ αντλεί το κύριο μέρος της πολιτικής του δύναμης, από το χώρο της νεολαίας, των φοιτητών, πολιτών που συμμετείχαν στον αντιδικτατορικό αγώνα αλλά και στα «νέα κοινωνικά κινήματα» της πρώιμης μεταπολίτευσης, ενώ τείνει να γίνεται πόλος έλξης μεσο-αστικών στρωμάτων και στρωμάτων της διανοήσης²⁶.

²⁴ Ο. π. : 275 -277, Κύρκος, Λ, *Ποιά Αριστερά;*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1987, σ. 86 - 91

²⁵ Βούλγαρης, Γ, *Η Ελλάδα από την Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2008, σ. 264

²⁶ Ο. π., σ. 263 -265, Μοσχονάς, Αν, «Ελληνική αριστερά και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», στο Γ. Μηλιός (επ.), *Κοινωνική πολιτική και κοινωνικός διάλογος στην προοπτική της οικονομικής νομισματικής ένωσης και της των 'Ευρώπης των πολιτών'*, Εκδόσεις Κριτική & Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1996, σ. 278 – 279

Το ποσοστό των εκλογών του 1977, ερμηνεύθηκε από το ΚΚΕ ως αποδοκιμασία «της πολιτικής συμβιβασμού με την άρχουσα τάξη» και «της διάσπασης του εργατικού και λαϊκού κινήματος», δηλαδή της πολιτικής «των δήθεν ανανεωτών του κομμουνισμού»²⁷. Με δεδομένη αυτή την εκλογική επιτυχία, το ΚΚΕ προτείνει το 1978 στο 10^ο Συνέδριο του κόμματος, «τη σύμπραξη με το ΠΑΣΟΚ και τις άλλες αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις» με σκοπό την προώθηση του αγώνα για αντιλαϊκή και αντιμονοπωλιακή δημοκρατία²⁸.

Μέσα στο γενικότερο κλίμα της «αντιδεξιάς αλληλεγγύης»²⁹ και με δεδομένο τον περιορισμό του ζωτικού πολιτικού χώρου των ελληνικών κομμουνιστικών κομμάτων από την εκλογική εκτόξευση του ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ επαναλαμβάνει την πρότασή του στο 11^ο Συνέδριο του κόμματος το 1983, και επιθυμεί την διαμόρφωση των όρων για μια κυβέρνηση στην οποία θα συμμετέχουν όλες οι προοδευτικές δυνάμεις με άξονα δράσης την πάλη για την πραγματική αλλαγή, έχοντας ως στόχο τον σοσιαλισμό και την προώθηση των ενωτικών προσπαθειών με τις «ζωντανές ριζοσπαστικές δυνάμεις που κινούνται μέσα στον χώρο του ΠΑΣΟΚ»³⁰.

Η συντηρητική στροφή του ΠΑΣΟΚ μετά το 1985, οδήγησε το ΚΚΕ να αναζητήσει κοινό δρόμο στην πορεία για την «αλλαγή» μέσα στις δυνάμεις του χώρου της Αριστεράς³¹, ενώ τα κυβερνητικά σκάνδαλα και η «έκρηξη του ηθικού ζητήματος» ενίσχυσαν αυτήν την τάση³².

²⁷ ΚΚΕ, *Από το 9^ο ως το 10^ο Συνέδριο του ΚΚΕ : ντοκουμέντα*, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, σ. 316 - 317

²⁸ ΚΚΕ, *11^ο Συνέδριο του ΚΚΕ : ντοκουμέντα*, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, σ. 43

²⁹ Βούλγαρης, Γ, *Η Ελλάδα από την Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2008, σ. 268

³⁰ Ο. π.

³¹ Μοσχονάς, Αν, «Ελληνική αριστερά και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», στο Γ. Μηλιός (επ.), *Κοινωνική πολιτική και κοινωνικός διάλογος στην προοπτική της οικονομικής νομισματικής ένωσης και της των 'Ευρώπης των πολιτών'*, Εκδόσεις Κριτική & Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1996, σ. 276

³² Βούλγαρης, Γ, *Η Ελλάδα από την Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2008, σ. 269

Αντίστοιχες σκέψεις για την συνύπαρξη του ευρύτερου αριστερού κοινωνικού και πολιτικού χώρου ωριμάζουν την ίδια περίοδο και στην ανανεωτική/ευρωκομμουνιστική τάση της Αριστεράς³³.

Το ΚΚΕσ., από την αρχή της μεταπολίτευσης, είχε ως πρώτη προτεραιότητα την ανάδειξη μιας νέας πολιτικής φυσιογνωμίας/ταυτότητας, που θα του επέτρεπε να επιβιώσει στο ανταγωνιστικό περιβάλλον του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Για το λόγο αυτό, και με δεδομένη την αδυναμία του να επιβληθεί εκλογικά στον χώρο της Αριστεράς, το ΚΚΕσ. σταθερά επιδίωκε την διαμόρφωση συνθηκών ευρύτερης συνεργασίας με άλλες προοδευτικές και δημοκρατικές δυνάμεις.

Μια τέτοια απόπειρα ήταν η δημιουργία της Συμμαχίας των Αριστερών και Προοδευτικών Δυνάμεων την οποία αποτελούσαν το ΚΚΕσ., η ΕΔΑ, η Σοσιαλιστική Πορεία, η Χριστιανική Δημοκρατία και η Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία και η οποία συμμετείχε στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1977.

Η αποτυχία της συμμαχίας (κατάφερε να συγκεντρώσει το 2,72% του εκλογικού σώματος) και η απουσία καλύτερων αποτελεσμάτων στη συνέχεια, οδήγησε την ηγεσία του ΚΚΕσ. να επιλέξει «την φυγή προς τα εμπρός», δηλαδή την επιλογή να κινηθεί το ΚΚΕσ. προς μία μετα-κομμουνιστική κατεύθυνση.

Οι εκλογές του 1985, αποκρυσταλλώνουν την αναγκαιότητα μιας εκ νέου επικοινωνίας του κόμματος με τις μάζες και επαναπροσδιορισμού του χώρου στον οποίο απευθύνεται. Ο τίτλος καθελώνει το κόμμα στα όρια της κομμουνιστικής Αριστεράς και το προσδιορίζει ως μειοψηφία ενός ενιαίου ρεύματος. Η αντίφαση μορφής και περιεχομένου είναι ορατή: «Το περιεχόμενο, η στρατηγική και η πολιτική μας κλείνονταν σε ένα περιοριστικό κέλυφος³⁴».

Το 1988, η μετεξέλιξη του ΚΚΕ εσ. σε έναν μετακομμουνιστικό αριστερό σχηματισμό, την Ελληνική Αριστερά (ΕΑΡ)³⁵, δημιουργούσε καλύτερες συνθήκες συνεργασίας με το

³³ Μοσχονάς, Αν, «Ελληνική αριστερά και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», στο Γ. Μηλιός (επ.), *Κοινωνική πολιτική και κοινωνικός διάλογος στην προοπτική της οικονομικής νομισματικής ένωσης και της των 'Ευρώπης των πολιτών'*, Εκδόσεις Κριτική & Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1996, σ. 276

³⁴ Κύρκος, Λ, *Ποια Αριστερά;*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1987, σ. 179 - 180

³⁵ Το 1986 το ΚΚΕ εσωτερικού διασπάται και από αυτή τη διάσπαση προκύπτουν δύο κόμματα: το

ΚΚΕ. Η ΕΑΡ δεν συμμετείχε ποτέ αυτόνομα σε εκλογές, ενώ ο όρος «κομμουνιστικό» απαλείφεται από τον τίτλο του κόμματος.

Το κοινό πόρισμα της ομάδας εργασίας ΚΚΕ-ΕΑΡ τον Δεκέμβριο του 1988 αναφέρει ότι η «μεγάλη, σύγχρονη, συνασπισμένη Αριστερά, που φιλοδοξούμε να οικοδομήσουμε, δεν αποτελεί ευκαιριακή υπόθεση», αλλά είναι «στόχος μακράς πνοής» με την έννοια ότι «επιδιώκει να δημιουργήσει ένα συνασπισμό κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων με προοπτική εξουσίας³⁶».

Το 1989, δημιουργήθηκε ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου (αποτελούμενος από το ΚΚΕ και την ΕΑΡ) με πρόεδρο τον Χαρίλαο Φλωράκη και Γραμματέα τον Λεωνίδα Κύρκο, ηγετικές μορφές των δύο συνασπισμένων κομμάτων. Η συμμετοχή του Συνασπισμού σε κυβέρνηση συνεργασίας με την Νέα Δημοκρατία (κύριο κομματικό φορέα της Δεξιάς κατά την μεταπολιτευτική περίοδο) και στη συνέχεια η συμμετοχή του στην οικουμενική κυβέρνηση (ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ), υπό το βάρος του αιτήματος της «κάθαρσης», θα «τραυματίσει» την ιδεολογική φυσιογνωμία και την πολιτική ταυτότητα του Συνασπισμού. «Η Αριστερά της συγκυρίας '89-'90 έσφαλε. Η “κάθαρση” δεν αποτελούσε ικανή και αναγκαία συνθήκη για μια συνεργασία με την Δεξιά. Από εδώ ξεκινούν τα προβλήματά της για την ανανέωση της πολιτικής της στρατηγικής μετά το “αξέχαστο” 1989»³⁷.

Η συνύπαρξη των δύο ρευμάτων δεν θα διαρκέσει. Οι διεθνείς εξελίξεις (αποτυχία μεταρρύθμισης του σοβιετικού μοντέλου και κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού»), καθώς και οι αποκλίνουσες επιδιώξεις των δυνάμεων της ανανεωτικής Αριστεράς με εκείνων της κομμουνιστικής (οι πρώτες θεωρούσαν τον ΣΥΝ ως μια στρατηγική επιλογή για την κατάκτηση και διατήρηση της εξουσίας, ενώ οι δεύτερες ήταν ανέτοιμες για μια μετακομμουνιστική υπέρβαση), θα επιταχύνουν τις διαδικασίες.

ένα ήταν η Ελληνική Αριστερά (ΕΑΡ), όπου παρέμεινε το μεγαλύτερο κομμάτι των πολιτικών στελεχών και της βάσης των μελών του ΚΚ εσωτερικού και το άλλο, το ΚΚΕ εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά με την οργάνωση νεολαίας ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος, το οποίο σύντομα εξελίχθηκε σε Ανανεωτική Κομμουνιστική Οικολογική Αριστερά (ΑΚΟΑ), κόμμα το οποίο συμμετείχε και στη διαδικασία συγκρότησης του ΣΥΡΙΖΑ.

³⁶ ΚΚΕ, *11^ο Συνέδριο του ΚΚΕ : ντοκουμέντα*, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, σ. 150 - 170

³⁷ Sassoon, D, «Η κρίση της ευρωπαϊκής αριστεράς», περιοδικό: *Ουτοπία* (24), Μάρτ. – Απρ. 1997, σ. 173 - 188

Τον Ιούνιο του 1991, μετά το 13^ο Συνέδριό του, το ΚΚΕ αποχωρεί από τον ενιαίο Συνασπισμό. Τα στελέχη του ΚΚΕ που δεν επιθυμούσαν αυτή την εξέλιξη και δήλωναν την πρόθεσή τους να στηρίξουν τον Συνασπισμό, διαγράφησαν από το κόμμα. Υπολογίζεται ότι περίπου τα δύο πέμπτα των μελών της βάσης του ΚΚΕ - συμπεριλαμβανομένου του μισού Πολιτικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής- εκδιώχθηκαν από την νέα ηγεσία³⁸.

Το δημοψήφισμα που διενεργήθηκε τον Δεκέμβριο του 1991, αποφάσισε την διεξαγωγή Ιδρυτικού Συνεδρίου τον Ιούνιο του 1992. Η πολιτική πορεία του αναγεννημένου Συνασπισμού έχει ξεκινήσει.

³⁸ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 5

2.2 Από τον ΣΥΝ στο σχήμα ΣΥΡΙΖΑ

Ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου», που το 2003 μετονομάστηκε σε «Συνασπισμός της Αριστεράς των Κινήσεων και της Οικολογίας», είναι ένα ριζοσπαστικό³⁹ αριστερό⁴⁰ πολιτικό κόμμα, με ενεργή παρουσία στο ελληνικό κομματικό σύστημα από το 1992.

Ο εσωκομματικός χαρακτήρας του κόμματος (που αποτελούσε αναγεννημένη μορφή του ενιαίου Συνασπισμού του 1989), από την αρχή σημαδεύτηκε από την παρουσία δύο βασικών πολιτικών ρευμάτων –προϊόντα του «συνασπισμένου» παρελθόντος του- που διεκδίκησαν τον πολιτικό έλεγχο και την πρωτοβουλία στην χάραξη στρατηγικής κατεύθυνσης του κόμματος. Το πρώτο ρεύμα, γνωστό ως «ανανεωτικό», υποστήριζε μια αριστερή, φιλοευρωπαϊκή ταυτότητα απαλλαγμένη από κομμουνιστικά στοιχεία, ενώ το δεύτερο ρεύμα, οι «αριστεροί», υιοθετούσε μια κριτική στάση απέναντι στο σοβιετικό μοντέλο και προσπαθούσε να οικοδομήσει μια ριζοσπαστική αριστερή φυσιογνωμία με ευρωσκεπτικιστικά στοιχεία⁴¹.

Στο εσωτερικό των δύο βασικών αντιλήψεων, αναπτύσσονται παραλλαγές και αρκετές φορές αναδύθηκαν «ενδιάμεσοι χώροι», «τάσεις», στο εσωτερικό του κόμματος⁴².

Η βασική οργανωτική αρχή του Συνασπισμού ήταν «ενότητα στην πολυμορφία» ενώ το 1^ο Καταστατικό του κόμματος το 1992, καθιέρωνε την ύπαρξη εσωτερικών φατριών, τάσεων, σύμφωνα με το λεξιλόγιο του Συνασπισμού: «Οι τάσεις δεν είναι κατ' ανάγκην

³⁹ Ο Συνασπισμός είναι ριζοσπαστικό κόμμα, υπό την έννοια ότι απορρίπτει «το υποκείμενο της κοινωνικής και οικονομικής δομής του σύγχρονου καπιταλισμού, τις αξίες και τις πρακτικές του» και επιπλέον, υποστηρίζει την «εναλλακτική οικονομία και δομές εξουσίας που περιλαμβάνουν μια μεγάλη αναδιανομή των πόρων από τις υπάρχουσες πολιτικές ελίτ», March, L and Mudde, C, “What’s left of the Radical Left ? The European Radical Left after 1989: Decline and Mutation», *Comparative European Politics* (3), 2005, p. 23 – 49

⁴⁰ Ο Συνασπισμός είναι αριστερό κόμμα, υπό την έννοια ότι επιδιώκει την κοινωνική δικαιοσύνη «στις πολιτικές και κοινωνικές ρυθμίσεις» και γιατί θεωρεί τα «συλλογικά οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα ως την κύρια agenda του», Ο.π.

⁴¹ Eleftheriou, C, *The Uneasy “Symbiosis”. Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 2

⁴² Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 284

μόνιμο σχήμα, δεν νοούνται ως μικρογραφία κόμματος με κάθετη οργανωτική δομή και διοικητικά όργανα και πολύ περισσότερο με δική τους πειθαρχία»⁴³.

Η εσωκομματική συνύπαρξη δύο κύριων πολιτικών ρευμάτων σε συνδυασμό με την αναγνώριση «οργανωμένων» τάσεων, αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του Συνασπισμού και καθοριστικό στοιχείο του πολιτικού προσανατολισμού του.

Ο Συνασπισμός έλαβε μέρος, για πρώτη φορά αυτόνομα, στις εθνικές εκλογές του Οκτωβρίου του 1993. Το ποσοστό που συγκέντρωσε (2,94%) δεν εξασφάλιζε την κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση και οδήγησε την πρώτη πρόεδρό του Μ. Δαμανάκη, σε παραίτηση. Τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου συγκαλείται Έκτακτο Συνέδριο για την εκλογή νέας ηγεσίας. Τέσσερεις υποψήφιοι διεκδικούν την προεδρία του κόμματος: ο Αλ. Αλαβάνος, ο Ν. Κωνσταντόπουλος, ο Φ. Κουβέλης και ο Μ. Παπαγιαννάκης. Η «ανανεωτική» πτέρυγα του κόμματος συμμετέχει με δύο υποψηφίους (Φ. Κουβέλη-Μ. Παπαγιαννάκη), γεγονός που την αποδυναμώνει σημαντικά, ενώ η υποψηφιότητα του Ν. Κωνσταντόπουλου συσπειρώνει μια νέα ομάδα στελεχών που επιλέγουν να κινηθούν αυτόνομα από τα δύο κεντρικά πολιτικά ρεύματα του κόμματος. Η υποψηφιότητα του Αλ. Αλαβάνου υποστηρίζεται από τις αριστερές εσωκομματικές δυνάμεις και το «Αριστερό ρεύμα» του Συνασπισμού. Τελικά, νέος πρόεδρος του κόμματος εκλέγεται ο Ν. Κωνσταντόπουλος. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος, είναι ο μόνος πρόεδρος του Συνασπισμού που δεν προέρχεται από το ΚΚΕ και δεν ανήκει σε καμία από τις δύο πολιτικές ομάδες του κόμματος. Η εκλογή του στην ηγεσία διαμόρφωσε εκ νέου την εσωκομματική γεωγραφία, καθώς η «προεδρική ομάδα» που σχηματίστηκε, προσπάθησε να διατηρήσει ίσες αποστάσεις τόσο από το «αριστερό ρεύμα», όσο και από την «ανανεωτική πτέρυγα» ενσωματώνοντας πολιτικά χαρακτηριστικά και των δύο⁴⁴.

Στις Ευρωεκλογές του 1994, ο Συνασπισμός πέτυχε ένα εξαιρετικά καλό αποτέλεσμα (6,26%) για τα δεδομένα του χώρου, ενώ το 1996 έλαβε το μεγαλύτερο εκλογικό

⁴³ Προοίμιο του Καταστατικού του ΣΥΝ στο Σπουρδαλάκης, Μ, Παπαδημητρίου, Γ, *Τα καταστατικά των πολιτικών κομμάτων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1994, σ. 145 – 146

⁴⁴ Η «προεδρική ομάδα» υιοθέτησε πολλά στοιχεία της ευρωπαϊκής πολιτικής ιδεολογίας και της προγραμματικής αντιπολίτευσης της «ανανεωτικής πτέρυγας», ενώ από το «αριστερό ρεύμα» διατήρησε το στοιχείο της πολιτικής αντιπολίτευσης στο κυβερνητικό ΠΑΣΟΚ (αν και σε ήπιους τόνους), απομακρύνοντας –τουλάχιστον εκείνη την χρονική συγκυρία- την περίπτωση συγκυβέρνησης με αυτό. Βλ. Πολιτική Απόφαση 2^{ου} Συνεδρίου Συνασπισμού (1996) <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

ποσοστό της ιστορίας του (5,1%) σε Εθνικές εκλογές (με εξαίρεση τα εκλογικά αποτελέσματα του Μαΐου -Ιουνίου 2012).

Κατά την περίοδο 1996-99, η εσωκομματική σύγκρουση θα ενταθεί, καθώς μεγάλο μέρος της «ανανεωτικής πτέρυγας» βρίσκεται σε «ιδεολογική και ψυχική σύμπτωση⁴⁵» με το «εκσυγχρονιστικό» εγχείρημα του ΠΑΣΟΚ. Η υποψηφιότητα της Μ. Δαμανάκη για τον δήμο της Αθήνας και η εκλογική αποτυχία που την ακολούθησε, η αξιοποίηση από την Κυβέρνηση πολλών στελεχών της «ανανεωτικής πτέρυγας» σε κρατικές θέσεις, καθώς και η πολιτική πίεση που ασκούσε το ΠΑΣΟΚ στον Συνασπισμό εν όψει των οριακών- Εθνικών εκλογών του 2000, επιτάχυναν τις εσωκομματικές εξελίξεις. Στις αρχές του 2000, μια ομάδα από δεκαέξι μέλη της ΚΠΕ- αντιδρώντας στην «κομματική εχθρότητα⁴⁶» προς το ΠΑΣΟΚ- αποχωρεί από τον Συνασπισμό καταγγέλλοντας την ηγεσία του για «αριστερή στροφή⁴⁷». Τα στελέχη αυτά ίδρυσαν την Ανανεωτική Εκσυγχρονιστική Κίνηση της Αριστεράς (ΑΕΚΑ⁴⁸), αποσπώντας σημαντικό τμήμα της «ανανεωτικής» πτέρυγας του Συνασπισμού.

Στις Εθνικές εκλογές του 2000, ο Συνασπισμός, που υποστηρίχθηκε και από το μικρό κόμμα Ανανεωτική Κομμουνιστική Οικολογική Αριστερά (ΑΚΟΑ), πέτυχε την οριακή κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση (3,2%). Λίγους μήνες μετά τις εκλογές, συγκαλείται το 3^ο Έκτακτο Συνέδριο του κόμματος (Ιούνιος 2000) στο οποίο κεντρική θεματική καταλαμβάνει η προσπάθεια «αποσαφήνισης» του συνόλου των στοιχείων που συγκροτούν την ιδεολογική-πολιτική ταυτότητα του Συνασπισμού και στο οποίο επανεκλέγεται για τρίτη θητεία πρόεδρος ο Ν. Κωνσταντόπουλος. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εσωκομματικές ισορροπίες αρχίζουν σταδιακά να αλλάζουν καθώς η «προεδρική ομάδα» συμμαχεί με το «Αριστερό Ρεύμα» σε μια προσπάθεια να υποστηριχθεί η

⁴⁵ Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 282

⁴⁶ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 14

⁴⁷ Με το ίδιο εγχείρημα, της «αριστερής στροφής» του Συνασπισμού, θα αποχωρήσει λίγο αργότερα (2003), η πρώην πρόεδρος του Μ. Δαμανάκη, που στις εκλογές του 2004 θα συμμετάσχει ως υποψήφια βουλευτής Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ.

⁴⁸ Η πολιτική κίνηση ΑΕΚΑ θα έχει βραχύβια πορεία καθώς απέτυχε να προσελκύσει μεγάλο μέρος μελών του Συνασπισμού, ενώ σε σύντομο χρονικό διάστημα αρχικά διασπάστηκε και τελικά πλήρως αποδυναμώθηκε, όταν ο επικεφαλής της Ν. Μπίστης συμμετείχε ως υφυπουργός στην τελευταία κυβέρνηση Σημίτη (ΠΑΣΟΚ).

υποψηφιότητα του Ν. Κωνσταντόπουλου. Από την άλλη μεριά, η «ανανεωτική» πτέρυγα- παρά τις αποχωρήσεις στελεχών- εξακολουθεί να διαδραματίζει ισχυρό ρόλο στον πολιτικό αυτοπροσδιορισμό του Συνασπισμού⁴⁹. Το διάστημα 2001 έως 2004 αποδεικνύεται καθοριστικό τόσο για την αλλαγή στρατηγικού προσανατολισμού του κόμματος, όσο και για τις πολιτικές-κοινωνικές διεργασίες που οδήγησαν στη δημιουργία του συμμαχικού σχήματος ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Ο Συνασπισμός την περίοδο αυτή⁵⁰:

1. Δραστηριοποιείται έντονα στο κίνημα κατά της (νεοφιλελεύθερης) παγκοσμιοποίησης και στο αντιπολεμικό κίνημα. Στελέχη του κόμματος συμμετέχουν στην Πράγα (Σεπτέμβριος, 2000), στις διαδηλώσεις της Γένοβας (Ιούλιος, 2001), και στις διαδικασίες του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ στο Πόρτο Αλέγκρε (2001,2002,2003). Η οργάνωση της Νεολαίας του κόμματος πρωτοστάτησε στην κινηματική δραστηριότητα του Συνασπισμού καθώς συμμετείχε από πολύ νωρίς στις κινηματικές διαδικασίες και ανέλαβε πρωτοβουλίες- μαζί με άλλες οργανώσεις και κινήματα της Αριστεράς- για την ίδρυση του Ελληνικού Κοινωνικού Φόρουμ (Φεβρουάριος, 2003), το οποίο το 2005 συνδιοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα. Η κινηματική εμπειρία και η αλληλεπίδραση με ριζοσπαστικές αριστερές οργανώσεις και ακτιβιστές, θα επηρεάσει ένα μικρό μέρος των μελών του Συνασπισμού, κυρίως την οργάνωση της Νεολαίας του κόμματος, και θα διαμορφώσει τον πολιτικό της λόγο και τις πολιτικές-οργανωτικές πρακτικές της.

2. Αναλαμβάνει κοινές πρωτοβουλίες με κόμματα και οργανώσεις της ριζοσπαστικής Αριστεράς για την υιοθέτηση κοινών δράσεων. Ο «Χώρος Διαλόγου και Κοινής Δράσης της Αριστεράς» που δημιουργήθηκε το 2001 – και στον οποίο συμμετείχε μέρος του Συνασπισμού- δεν ήταν πολιτική οργάνωση και περισσότερο λειτουργούσε ως πεδίο πολιτικών ζυμώσεων διαφόρων οργανώσεων της Αριστεράς ενώ πρωταγωνίστησε σε

⁴⁹ Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 282, Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 14

⁵⁰ Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 283 – 284, Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 13 -14, Κατσαμπέκης, Γ, *Λαϊκισμός, Μεταδημοκρατία & ΣΥΡΙΖΑ*, Διπλωματική εργασία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 26 – 27,

κοινές δράσεις για ζητήματα που είχαν απασχολήσει την ελληνική κοινωνία. Ο «Χώρος Διαλόγου» θα αποτελέσει «πρόδρομο σχήμα» του ΣΥ.ΡΙΖ.Α⁵¹. Στην πορεία προς τις Εθνικές εκλογές του 2004, οι περισσότερες πολιτικές δυνάμεις του «Χώρου Διαλόγου» αναζήτησαν τις δυνατότητες συμμετοχής σε κοινό ψηφοδέλτιο δημιουργώντας αρχικά την «Πρωτοβουλία για την Συσπείρωση», έπειτα τη «Συμφωνία για την Δημιουργία της Αριστεράς» και τελικά τον σχηματισμό «Συνασπισμός της Ριζοσπαστικής Αριστεράς-Ενωτικό Ψηφοδέλτιο⁵²».

3. Ο Συνασπισμός διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην δημιουργία του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς. Η ανάγκη συνεργασίας των αριστερών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο μιας ελάχιστης κοινής προγραμματικής συμφωνίας, θεωρήθηκε απαραίτητη για τον Συνασπισμό, ιδιαίτερα αφού αναγνωρίστηκε η αδυναμία της ευρωομάδας GUE/NGL να παρέμβει αποτελεσματικά στις πολιτικές της Ε.Ε.

4. Τέλος, ο Συνασπισμός υποστηρίζει με έμφαση οικολογικά αιτήματα και πρωτοβουλίες καθώς και τοπικά περιβαλλοντικά κινήματα.

Στις Εθνικές εκλογές του 2004, ο Συνασπισμός λαμβάνει μέρος συμμετέχοντας στο σχήμα «Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς». Στο συμμαχικό σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α συμμετέχουν ο Συνασπισμός, η ΑΚΟΑ (μετεξέλιξη του ΚΚΕεσ./Α.Α.), η ΚΕΔΑ (Κίνηση για την Ενότητα Δράσης της Αριστεράς: πολιτική κίνηση μελών του ΚΚΕ που είχαν αποχωρήσει μετά το 1998-99), οι Ενεργοί Πολίτες (πολιτική ομάδα υπό τον Μ. Γλέζο), η ΔΕΑ (Διεθνιστική Εργατική Αριστερά: οργάνωση τροτσκιστικών καταβολών) καθώς και Ανένταχτοι του «Χώρου Διαλόγου». Κριτική υποστήριξη στο εγχείρημα προσφέρουν, χωρίς να ενταχθούν ακόμα τότε, η ΚΟΕ (Κομμουνιστική Οργάνωση Ελλάδας: οργάνωση μαοϊκών καταβολών) και το Δίκτυο για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα (αυτόνομη κοινωνική οργάνωση με δραστηριότητα στο αντιρατσιστικό κίνημα και στην υπεράσπιση κοινωνικών δικαιωμάτων).

Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α έλαβε 3,26 και εξέλεξε έξι βουλευτές, όλους προερχόμενους από τον Συνασπισμό, γεγονός που θα κλονίσει την ενότητα της πολιτικής συμμαχίας. Τα μικρότερα κόμματα κατηγόρησαν τον Συνασπισμό για ηγεμονισμό και αυταρχισμό, αφού

⁵¹ Η επίσημη παρουσίαση του «Χώρου διαλόγου» στις 15/05/2001: Συνέντευξη Τύπου εκπροσώπων του «Χώρου Διαλόγου και Κοινής Δράσης της Αριστεράς», <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=2664>

⁵² Η εκλογική διακήρυξη του συμμαχικού σχήματος δημοσιεύεται στις 16/01/2004 στην εφημερίδα *Η ΑΥΓΗ*.

όπως υποστήριζαν δεν τηρήθηκε η συμφωνία για την «εκλογή βουλευτή⁵³ που θα εκπροσωπεί τις δυνάμεις που βρίσκονται εκτός του συγκεκριμένου κομματικού σχηματισμού» και αθετήθηκε η συμφωνία για απόρριψη της Κεντροαριστερής πολιτικής. Τρεις μήνες αργότερα η σύγκρουση θα ενταθεί καθώς υπάρχουν διαφωνίες για την κατάταξη των υποψηφίων στο Ευρωψηφοδέλτιο, με αποτέλεσμα την αποχώρηση συμμετεχόντων του ΣΥ.ΡΙΖ.Α από το ενωτικό εγχείρημα και την αυτόνομη κάθοδο του Συνασπισμού στις Ευρωεκλογές (Ιούνιος 2004). Πολλά μέλη του ΣΥ.ΡΙΖ.Α εξέφρασαν την υποστήριξή τους στον ιδεολογικά συγγενή συνδυασμό «Γυναίκες για μια άλλη Ευρώπη» στον οποίο συμμετείχαν και πολλές υποψήφιες που στις Εθνικές εκλογές συμμετείχαν στο ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Το 4^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2004 έθεσε εκ νέου τις βάσεις για την υλοποίηση της ενωτικής προσπάθειας.

Η πολιτική απόφαση –που εγκρίθηκε με μεγάλη πλειοψηφία- αναφέρει χαρακτηριστικά: «Στρατηγικός μας στόχος είναι να εργαστούμε με όλες μας τις δυνάμεις για να ξεπεράσουμε στο χώρο της Αριστεράς ένα τοπίο άγονων αντιπαραθέσεων και στενών περιχαράκωσεων.[...]Ο Συνασπισμός με το Συνεδριό του επιβεβαιώνει τη θέλησή του να δοθεί συνέχεια στην ενωτική δυναμική και τις ελπίδες που αναπτύχθηκαν στο χώρο της Ριζοσπαστικής Αριστεράς την προηγούμενη περίοδο[...] Ο Συνασπισμός δεσμεύεται με τον πλέον σαφή τρόπο, ότι θα εργαστεί με συνέπεια, σταθερότητα, εποικοδομητικό πνεύμα και κλίμα ισοτιμίας για την αναζωογόνηση του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς και την συνέχιση των προσπαθειών συνεργασίας κατ' αρχήν των αριστερών δυνάμεων που μετέχουν στον “χώρο διαλόγου” σε νέες πιο υγιείς, στέρεες και με προοπτική βάσεις»⁵⁴.

Το Συνέδριο εξέλεξε νέο πρόεδρο του Συνασπισμού τον Αλ. Αλαβάνο, ένθερμο υποστηρικτή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Η πολιτική διαδρομή του συμμαχικού σχήματος -παρά τις εσωτερικές εντάσεις, συγκρούσεις και απώλειες- θα συνεχιστεί έως τις Εθνικές εκλογές του 2012, όπου η ιδιαίτερη εκλογική συγκυρία θα δρομολογήσει εξελίξεις για την μετατροπή του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς, σε ενιαίο κόμμα⁵⁵.

⁵³ Συγκεκριμένα, αναφέρονται στην ύπαρξη συμφωνίας για εκλογή του υποψήφιου Γ. Μπανιά στην Α' Αθήνας.

⁵⁴ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi4ou.pdf>

⁵⁵ <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4723068>

2.3 Ίδρυση Συνασπισμού – Η πολιτική ταυτότητα του ΣΥΝ

Το 1^ο και Ίδρυτικό Συνέδριο του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1992, παρουσιάζει το όραμα, τους προγραμματικούς στόχους, τις δεσμεύσεις, και τις πολιτικές επιδιώξεις του αναγεννημένου κόμματος.

Η ίδρυση του Συνασπισμού συμπίπτει χρονικά με δύο σημαντικά γεγονότα που αναμφίβολα θα σημαδέψουν την πολιτική του φυσιογνωμία.

Στο διεθνές επίπεδο, η αποτυχία του σοβιετικού μοντέλου και η κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και στο εσωτερικό της χώρας, η αφύσικη συγκυβέρνηση της Αριστεράς με την Δεξιά την αμέσως προηγούμενη περίοδο είχαν πλήξει καίρια την δυναμική του κομμουνιστικού χώρου.

Ο Συνασπισμός, στην ιδρυτική του πράξη, θα αναφερθεί επιλεκτικά στο παρελθόν του. Θα αναφερθεί στους ιστορικούς του προδρόμους, το ευρωκομμουνιστικό ΚΚΕεσ. και την φιλοευρωπαϊκή ΕΑΡ, αλλά θα αποσιωπήσει τα πρόσφατα γεγονότα. Ο Συνασπισμός φιλοδοξεί να συγκροτήσει ένα διακριτό «πολιτικό ρεύμα της νέας δημοκρατικής, ριζοσπαστικής Αριστεράς» και να αποτελέσει «τη βασική δύναμη που θα δράσει «αποφασιστικά και καταλυτικά, για την ριζική ανασύνταξη του χώρου της ευρύτερης Αριστεράς, για την δημιουργία μιας νέας Αριστεράς πέρα από τα σημερινά όρια». Για το λόγο αυτό, θα απευθύνει «πρόσκληση προς όλους τους Αριστερούς», όλα τα ιστορικά ρεύματα του εργατικού και αριστερού κινήματος: «το κομμουνιστικό κίνημα, το σοσιαλιστικό και σοσιαλδημοκρατικό, την κεντροαριστερά, δυνάμεις με παράδοση στους δημοκρατικούς αγώνες στην πατρίδα μας. Δυνάμεις της γυναικείας απελευθέρωσης και της οικολογίας. Δυνάμεις της νεολαίας»⁵⁶. Ο Συνασπισμός, ως πολιτικός φορέας, επιθυμεί να «καλύψει ένα υπαρκτό κενό στο πολιτικό και ιδεολογικό φάσμα», διατηρώντας ίσες αποστάσεις τόσο από την παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία όσο και από τον γραφειοκρατικό ολοκληρωτικό «σοσιαλισμό». Θα υποστηρίξει την μεικτή οικονομία και θα υποστηρίξει μετα-υλιστικά αιτήματα με έμφαση στο φεμινισμό και στο

⁵⁶ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=13386>

περιβάλλον⁵⁷. Ο Συνασπισμός επιδιώκει να εκπροσωπήσει ιδεολογικά και προγραμματικά «τον κόσμο της εργασίας και του πολιτισμού», τις μειονότητες και να εκφράσει τις ανάγκες όσων βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο πρωταγωνιστώντας σε κινήματα και αγώνες αλληλεγγύης με υπερεθνική διάσταση⁵⁸.

Στην ιδρυτική πολιτική απόφαση του Συνασπισμού η Ευρώπη έχει κεντρική θέση και μαζί με τις μετα-υλιστικές αξίες αποτελούν κεντρικό καμβά της διαμόρφωσης διακριτής φυσιογνωμίας του νέου κόμματος. Ο «νέος, ενιαίος Συνασπισμός» οικοδομείται ως «δύναμη εθνική και ταυτόχρονα τμήμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς που θέλει να μετασχηματίσει ριζικά τις κοινωνικές σχέσεις» μέσω της «μόνης – σήμερα- δυνατής στρατηγικής, του σοσιαλισμού».

Αν το κύριο σύνθημα της σύμπραξης του '89 ήταν: «Σε έναν κόσμο που αλλάζει, η Αριστερά πρέπει να αλλάξει», ο «ώριμος» Συνασπισμός του '92 συμπληρώνει: «Αλλάζουμε, ανασυντάσσοντας τις δυνάμεις μας για να συμβάλλουμε στις αλλαγές του κόσμου με τα οράματα, τις ιδέες και τους αγώνες μιας νέας Αριστεράς. Αλλάζουμε, συγκροτώντας βήμα-βήμα το πολιτικό σχέδιο της αλλαγής της κοινωνίας μας, της Ευρώπης, του κόσμου». Βασικός άξονας της νέας ταυτότητας είναι ο ευρωπαϊσμός. Η νέα Αριστερά επανιδρύεται ως οργανικό τμήμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς. Ο Συνασπισμός είναι «είναι σταθερά υπέρ της πορείας προς μια Ενωμένη Ευρώπη» και επιθυμεί την δημοκρατική ομοσπονδιακή πολιτειακή της συγκρότηση, ενάντια στη θεσμοθέτηση διαφορετικών ταχυτήτων, ενάντια στην εγκατάλειψη του αιτήματος για εμβάθυνση και προωθώντας το αίτημα της διεύρυνσης με τον όρο ότι δεν αντιτίθεται στην ολοκλήρωση των πολιτικών σύγκλισης⁵⁹. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια «αναζωογονητική πνοή» που μόνο η Ευρωπαϊκή Αριστερά μπορεί να της δώσει. Έτσι, ο Συνασπισμός επιδιώκει να αναβαθμίσει την διεθνή παρουσία του, αναπτύσσοντας διάλογο και δράση με όλα τα ρεύματα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς. Όμως και η ίδια η Ευρωπαϊκή Αριστερά έχει ανάγκη «αναζωογόνησης» για να «παλέψει» αποτελεσματικά απέναντι στις προκλήσεις της νέας πραγματικότητας. Πρέπει να «κατακτήσει έναν νέο

⁵⁷ Dunphy, R, *Contesting Capitalism ? Left Parties and European Integration*, Manchester University Press, Manchester 2004, p. 110, Τσακαλικά, Μ, Ξεζωνάκης, Γ, Μπίστης, Αλ, «Ανανέωση πολιτικού προσωπικού και μεταυλιστικές αξίες στον ΣΥΝ» στο Κωνσταντινίδης, Γ, Μαραντζίδης, Ν, Παππάς, Τ. (επιμ.) *Κόμματα και Πολιτική στην Ελλάδα, Οι σύγχρονες εξελίξεις*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2009, σ. 272
⁵⁸ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=13386>

⁵⁹ Ο. π.

ριζοσπαστισμό», βασισμένο στην ενημέρωση, τον διάλογο, την διαπραγμάτευση και τις συμμαχίες, για να διεκδικήσει προγραμματικά τους «συμβιβασμούς» στην πορεία της ενοποίησης. «Αποτελεσματική αντιπολίτευση στον συντηρητισμό σημαίνει προγραμματική αντιπολίτευση». Ο Συνασπισμός είναι αποφασισμένος να αγωνιστεί για την ανατροπή των όρων και των πολιτικών που «κατάντησαν» την Ελλάδα, τον «αδύναμο κρίκο» της ΕΟΚ, στη βάση ενός σχεδίου «προοδευτικού δημοκρατικού εκσυγχρονισμού»⁶⁰. Επιπλέον, ο Συνασπισμός υποστηρίζει μια εξωτερική πολιτική ειρήνης και ασφάλειας και είναι υπέρ μιας αμυντικής πολιτικής που δεν θα εξαρτάται από το ΝΑΤΟ, ενώ το αίτημα για «περισσότερη ενοποίηση» έχει ως βάση την κάλυψη του «δημοκρατικού ελλείμματος» και συνακόλουθα, την διασφάλιση των αυξημένων κοινωνικών δικαιωμάτων⁶¹. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την ένταξη της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης στη δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη μετέπειτα εξέλιξη της σε αμυντικό βραχίονα της Ε.Ε. ανεξάρτητα από το ΝΑΤΟ. Η κριτική υποστήριξη στη Συνθήκη του Μάαστριχτ και η εν γένει θετική αντιμετώπισή της βασιζόνταν κυρίως, στην θετική αξιολόγηση του Συνασπισμού για την κοινή εξωτερική πολιτική και το ενιαίο νόμισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις νέες ευκαιρίες που παρουσιάζονταν για την Αριστερά, ώστε να επιτύχει εκσυγχρονισμό και σύγκλιση –με πραγματικούς όρους- με τις ανεπτυγμένες κοινωνίες της Δυτικής Ευρώπης. Ο Συνασπισμός ζητούσε την διεξαγωγή Συμβουλευτικού δημοψηφίσματος πριν την κύρωση της Συνθήκης και ήταν θετικός στην ένταξη της Τουρκίας στην Ένωση, παρά τις εχθρικές της ενέργειες στο Αιγαίο και την κατοχή της Βόρειας Κύπρου.

Τέλος, ενδιαφέρον έχει η θέση που εκφράζει ο Συνασπισμός για το ΠΑΣΟΚ στο ιδρυτικό του Συνέδριο, όχι μόνο εξαιτίας της ασαφούς και ιδιαίτερης σχέσης των δύο κομμάτων, όσο και γιατί αποκαλύπτει τον ρόλο που θέλει να διαδραματίσει στο ελληνικό πολιτικό-κομματικό σύστημα. Παρόλο που προσάπτει στο ΠΑΣΟΚ λαϊκίστικα και παλαιοκομματικά χαρακτηριστικά και προσκόλληση στη λογική της αυτοδυναμίας, επιδιώκει emphatically την κομματική συνεργασία μαζί του και την πιθανή συμμετοχή στην Κυβέρνηση. Θεωρεί εφικτή μία Κυβέρνηση Αριστεράς –Κεντροαριστεράς –και οικολογικών δυνάμεων. Η πρόταση του Συνασπισμού συμπυκνώνεται στο σύνθημα:

⁶⁰ Ο. π.

⁶¹ Tsakatika, M, *Bloco de Esquerda and Synaspismos on European Integration: organization, strategy, ideology*, Paper presented at the 60th PSA Conference, University of Edinburgh, 29/03/2010

«Προοδευτικός εκσυγχρονισμός, ισχυρός ΣΥΝ, δημιουργία προϋποθέσεων για κυβέρνηση συνεργασίας»⁶².

⁶² <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=13386>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

3.1 Ευρωεκλογές 1994

Στις Ευρωεκλογές που διενεργήθηκαν στις 12 Ιουνίου 1994, ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου, έλαβε ποσοστό 6,26%⁶³ και εξέλεξε δύο Ευρωβουλευτές, τον Αλ. Αλαβάνο και τον Μ. Παπαγιαννάκη.

Ο Συνασπισμός, μαζί με άλλες αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις, αγωνίζεται για να αποκτήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, μορφή πολιτικής συγκρότησης σε ομοσπονδιακή κατεύθυνση, να διαθέτει Σύνταγμα που θα καθορίζει τα όρια, τις αρμοδιότητες και τις λειτουργίες των εκτελεστικών οργάνων, με ταυτόχρονη κατοχύρωση και ενίσχυση του ρόλου των αντιπροσωπευτικών οργάνων.⁶⁴ Ο Συνασπισμός, την ώρα που οι άλλες πολιτικές δυνάμεις τροφοδοτούν άμεσα ή έμμεσα τη λογική του «πανταχόθεν βαλλόμενου έθνους», δείχνει τον δρόμο της ενοποιημένης Ευρώπης, ως πόλου σταθερότητας στο μεταδιπολικό κόσμο. Ο Συνασπισμός δεν ακολουθεί το δρόμο της απομόνωσης και της φυγής. Ο Συνασπισμός προβάλλει και διεκδικεί τις ρυθμίσεις εκείνες που μπορούν να διαμορφώσουν πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς συσχετισμούς, προς όφελος των εργαζομένων⁶⁵. Ο Συνασπισμός έχει επίγνωση ότι η πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης είναι πεδίο κοινωνικών και ταξικών συγκρούσεων και θεωρεί ότι σε αυτή την «παλλόμενη ευρωπαϊκή πραγματικότητα», η σύγχρονη Αριστερά πρέπει να είναι «παρούσα»⁶⁶. Δεν αφορούν τον Συνασπισμό «αβεβαιότητες» και «εφησυχασμοί» που «καθελώνουν την Αριστερά και την οδηγούν στο περιθώριο». Ο Συνασπισμός, μαζί με άλλες αριστερές δυνάμεις, προωθεί την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το δημοκρατικό, κοινωνικό και το οικολογικό έλλειμμα της Ευρώπης. Ο Πρόεδρος του Συνασπισμού Ν. Κωνσταντόπουλος, αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η Ενωμένη Ευρώπη που θέλουμε και ονειρευόμαστε είναι μακριά από την Ευρώπη που ζούμε σήμερα. Το Μάαστριχτ δεν αντιμετώπισε τα προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την σωστή σκοπιά. Γι' αυτό

⁶³ Το ποσοστό αυτό συνιστά εξαιρετική εκλογική απόδοση, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι στις βουλευτικές εκλογές του 1993, ο Συνασπισμός δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση.

⁶⁴ Κουβέλης, Φ, «Η ενοποιημένη Ευρώπη, πόλος σταθερότητας», *Η ΑΥΓΗ*, 01/06/1994, σ. 2

⁶⁵ Κουβέλης, Φ, «Η Αριστερά να είναι παρούσα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση», *Η ΑΥΓΗ*, 10/06/1994, σ. 2

⁶⁶ Ο. π.

ο Συνασπισμός τάχθηκε και τάσσεται υπέρ της ριζικής αναθεώρησης της Συνθήκης του Μάαστριχτ»⁶⁷. Στα κεντρικά συνθήματα: «Ο ΣΥΝ είναι παρών» και «Τώρα ΣΥΝ, ελπίδα για την Ελλάδα σε μια νέα Ευρώπη» συμπυκνώνεται το πολιτικό μήνυμα του Συνασπισμού, που έχει «όλες τις προϋποθέσεις να γίνει πραγματικότητα»⁶⁸. Ο Συνασπισμός επιδιώκει μια Ευρώπη οικονομικά αναπτυγμένη με ουσιαστική σύγκλιση των οικονομιών. Ο Συνασπισμός αγωνίζεται για μια δημοκρατική Ευρώπη με ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και με ενισχυμένες τις εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο Συνασπισμός επιθυμεί μια Ευρώπη της κοινωνικής συνοχής προς την κατεύθυνση της μείωσης των κοινωνικών, οικονομικών και περιφερειακών ανισοτήτων. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει μια οικολογική Ευρώπη, στηριγμένη στην κοινοτική νομοθεσία για την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Ο Συνασπισμός επιθυμεί μια ειρηνική Ευρώπη, που θα εξασφαλίσει την επίλυση με πολιτικά μέσα των διαφορών που «αιμορραγούν» την ευρωπαϊκή ήπειρο⁶⁹. Ο Συνασπισμός κάνει την επιλογή της «περισσότερης Ευρώπης», μιας Ευρώπης που θα εξελίσσεται διαφορετικά, πιο δημοκρατική, πιο κοινωνική, πιο οικολογική»⁷⁰. Το ερώτημα που τίθεται σε αυτή την χρονική συγκυρία είναι –σύμφωνα με τον Συνασπισμό– εάν η Ελλάδα έχει την δυνατότητα να παρακολουθήσει τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Συνασπισμός «απαντά κατηγορηματικά» πως «η Ελλάδα μπορεί»⁷¹. Ο Συνασπισμός εκφράζει την «δυναμική του αλληλεγγύη» στη δοκιμαζόμενη υπό κατοχή Κύπρο και καλεί την Κυβέρνηση να τοποθετηθεί οριστικά υπέρ της έναρξης των διαπραγματεύσεων ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. από 01/01/1995⁷². Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι πρέπει «να εγγυηθούμε τα δικαιώματα των μεταναστών στη χώρα μας, να αντισταθούμε στην πατριδοκαπηλία και να γκρεμίσουμε τα νέα τείχη που στήνουν στην Ευρώπη, αλλά και στην Ελλάδα. Επιπλέον, ο Συνασπισμός πιστεύει ότι μπορούμε να καταλήξουμε σε μια κοινά αποδεκτή λύση με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας για όλα τα θέματα και ότι πρέπει να υπερασπιστούμε την ελληνική μειονότητα στη Βόρεια Ήπειρο χωρίς εθνικούς

⁶⁷ Κωνσταντόπουλος, Ν, «Δύναμη στην Ελπίδα», *Η ΑΥΓΗ*, 07/06/1994, σ. 3

⁶⁸ Χουντής, Ν, «Όχι στο κλίμα εφησυχασμού», *Η ΑΥΓΗ*, 01/06/1994, σ. 4

⁶⁹ Κωνσταντόπουλος, Ν, «Δύναμη στην Ελπίδα», *Η ΑΥΓΗ*, 07/06/1994, σ. 3

⁷⁰ Παπαγιαννάκης, Μ, «Η Ευρώπη που θέλουμε», *Η ΑΥΓΗ*, 08/06/1994, σ. 2

⁷¹ Ο.π.

⁷² Αλαβάνος, Αλ, «Η ΕΟΚ να συζητήσει τώρα για την Κύπρο», *Η ΑΥΓΗ*, 03/04/1994, σ. 5

τυχοδιωκτισμούς⁷³. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η Ευρώπη αποτελεί «προνομιακό πεδίο» για την Ελλάδα έναντι της Τουρκίας και σύμμαχο στην επίλυση ελληνοτουρκικών διαφορών⁷⁴. Ο Πρόεδρος του Συνασπισμού καταλογίζει ευθύνες στα κόμματα που άσκησαν διακυβέρνηση καθώς «δεν μπόρεσαν χρόνια τώρα να κάνουν τους Έλληνες ισότιμους μεταξύ τους, πόσο μάλλον ισότιμους με τους άλλους Ευρωπαίους» και γιατί «οδήγησαν την ελληνική οικονομία, στην τελευταία θέση της Ευρώπης» και «διασπάθισαν τους πόρους των ευρωπαϊκών ταμείων για την εκλογική τους επιβίωση»⁷⁵. Παράλληλα, το ΚΚΕ κατηγορείται για «εθνικό απομονωτισμό»⁷⁶.

3.2 Ευρωεκλογές 1999

Στις Ευρωεκλογές που διενεργήθηκαν στις 13 Ιουνίου 1999, ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου, έλαβε το ποσοστό 5,16% και εξέλεξε δύο Ευρωβουλευτές, τον Αλέκο Αλαβάνο και τον Μιχάλη Παπαγιαννάκη.

Ο Συνασπισμός θεωρεί «μεγάλη πρόκληση» τις Ευρωεκλογές αυτές καθώς πιστεύει ότι γίνονται σε μια κρίσιμη στιγμή για την Ευρώπη και την Ελλάδα. Οι ευρωπαϊκοί λαοί θα έχουν την δυνατότητα να διαμορφώσουν τους πολιτικούς συσχετισμούς που θα οδηγήσουν την Ε.Ε. στην νέα χιλιετία⁷⁷.

Η Ενωμένη Ευρώπη των λαών και των πολιτών της παραμένει σήμερα το όραμα και ο στόχος των δυνάμεων της Αριστεράς της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η Αριστερά επιδιώκει την οικονομική και πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης στην κατεύθυνση της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής και αγωνίζεται για μια Ευρώπη ειρηνική, φιλική και αλληλέγγυα προς τους λαούς όλου του κόσμου, δίνοντας μάχη για την «αναγκαία στροφή» στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Ο Συνασπισμός, «αναπόσπαστο τμήμα της δημοκρατικής και ριζοσπαστικής Αριστεράς», επιδιώκει την συνεργασία με όλες τις δυνάμεις της ευρωπαϊκής Αριστεράς, με όλες τις δυνάμεις της προόδου και συμβάλλει με τους αγώνες και τις αναζητήσεις του στις επιδιώξεις αυτές.

⁷³ Κωνσταντόπουλος, Ν, «Δύναμη στην Ελπίδα», *Η ΑΥΓΗ*, 07/06/1994, σ. 3

⁷⁴ Τριγάζης, Π, «Προνομιακό πεδίο», *Η ΑΥΓΗ*, 11/06/1994, σ. 2

⁷⁵ Κωνσταντόπουλος, Ν, «Δύναμη στην Ελπίδα», *Η ΑΥΓΗ*, 07/06/1994, σ. 3

⁷⁶ Μπίστης, Ν, «Το ΚΚΕ προβάλλει τον απομονωτισμό», *Η ΑΥΓΗ*, 04/06/1994, σ. 2

⁷⁷ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7550>

Ο Συνασπισμός, είναι «δύναμη αριστερού ευρωπαϊκού προσανατολισμού», και από την ίδρυσή του διακήρυξε ότι είναι «υπέρ της Ενωμένης Ευρώπης των λαών και των πολιτών της» και ότι η Ελλάδα οφείλει να συμμετάσχει ενεργητικά στη διαμόρφωσή της : «Παρόντες αγωνιζόμαστε για να αλλάξει πορεία η Ευρώπη»⁷⁸.

Ο Συνασπισμός στην εκλογική του διακήρυξη, προβάλλει την θεμελιακή του θέση και τον πολιτικό του στόχο για την Ευρώπη: Το όραμα του Συνασπισμού είναι μια Ευρώπη πολιτικά και οικονομικά ενοποιημένη σε ομοσπονδιακή κατεύθυνση, που θα οικοδομείται με όρους δημοκρατίας, κοινωνικής αλληλεγγύης, συνοχής και σύγκλισης, ειρήνης και ασφάλειας, που θα αντιμετωπίζει τα παγκόσμια προβλήματα με οικουμενική οπτική και που θα απαντά σε αδήριτες ανάγκες της εποχής μας. Μια Ευρώπη της αλληλεγγύης, της δημοκρατίας και της ανεκτικότητας, με ισχυρό μέτωπο στην ξενοφοβία, το ρατσισμό, τον θρησκευτικό φανατισμό και τον ολοκληρωτισμό. Μια Ευρώπη της οικολογίας και των κοινωνικών κινημάτων, της ισότητας των δύο φύλων, της συμμετοχής και της συλλογικότητας σε αντίθεση με την αλλοτρίωση, τον ατομικισμό και την θεοποίηση του ανταγωνισμού.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι τα δύσκολα προβλήματα της Ευρώπης δεν αντιμετωπίζονται με επιστροφή στον εθνικό απομονωτισμό, ούτε με άρνηση του ευρωπαϊκού προοδευτικού κεκτημένου (στο οποίο έχει συμβάλλει και η Αριστερά). Ο Συνασπισμός απορρίπτει την παθητική αποδοχή τετελεσμένων αποφάσεων από την Ε.Ε., την ιδεολογική τρομοκρατία των διάφορων μονοδρόμων και αντιστρατεύεται τα νεοφιλελεύθερα δόγματα. Ο Συνασπισμός ασκεί κριτική «σε όλο τον τρόπο» που οικοδομείται η Ενωμένη Ευρώπη, ζητά ριζική αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ και διεκδικεί οι συνθήκες να επικυρώνονται από τους ευρωπαϊκούς λαούς μέσω δημοψηφισμάτων⁷⁹.

Ο Συνασπισμός θεωρεί την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, του Ευρώ, μία «σημαντική εξέλιξη», μια «αναγκαία, αλλά όχι ικανή προϋπόθεση» για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της Ευρώπης. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι χωρίς την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, χωρίς ισχυρά, δημοκρατικά αντίβαρα στους μηχανισμούς της ΕΚΤ, με ισχνό κοινοτικό προϋπολογισμό, με μεγάλα δημοκρατικά και κοινωνικά

⁷⁸ Ο. π.

⁷⁹ Ο. π.

ελλείμματα και χωρίς τι αναγκαίες εξισορροπητικές πολιτικές είναι πιθανό η Ευρώπη να μην αξιοποιήσει με επιτυχία τις δυνατότητες που δημιουργεί το κοινό νόμισμα. Η δυνατότητα θετικής συνεισφοράς του Ευρώ στην ευρωπαϊκή οικονομία (π.χ. συναλλαγματική σταθερότητα στην Ευρωζώνη, μειώσεις επιτοκίων και κόστους συναλλαγών), δεν θα παράγει τα αναμενόμενα αποτελέσματα στο πλαίσιο μιας «θεσμικά ανάπηρης ΟΝΕ» και πιθανόν να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην ανάπτυξη, την απασχόληση, στα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα. Για το λόγο αυτό, ο Συνασπισμός που αγωνίζεται για δημοκρατική και κοινωνική στροφή στην πορεία διαμόρφωσης της Ε.Ε. και σε συνεργασία με άλλες δυνάμεις της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, προτείνει κατευθύνσεις πολιτικής και δέσμη μέτρων για τη καταπολέμηση της ανεργίας, τη ρήξη με τα νεοφιλελεύθερα δόγματα, την επαναδιαπραγμάτευση του Συμφώνου Σταθερότητας και τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου καθώς και τον δημοκρατικό έλεγχο και την διαφάνεια λειτουργίας της ΕΚΤ.

Συγκεκριμένα προτείνει:

- Αναπροσανατολισμό των κατευθύνσεων της οικονομικής πολιτικής σε επίπεδο Ε.Ε. με έμφαση στους στόχους της ανάπτυξης και της ενίσχυσης της απασχόλησης. Ο στόχος της πλήρους απασχόλησης πρέπει να είναι τουλάχιστον ισότιμος με τον στόχο της δημοσιονομικής και νομισματικής σταθερότητας. Πρώτο βήμα η δημιουργία, τα τρία επόμενα χρόνια, 15 εκατ. θέσεων εργασίας .
- Ουσιαστική αύξηση του κοινοτικού προϋπολογισμού. Ριζική αντίθεση στην καθήλωσή του στο 1,27 που προβλέπει η Agenda 2000 και στις προτάσεις της Γερμανίας για μείωση της συμμετοχής των πλουσίων χωρών.
- Συντονισμένη πολιτική αύξησης των δαπανών από τις εθνικές κυβερνήσεις με σκοπό να αυξηθεί η ζήτηση.
- Προσανατολισμό των κρατών μελών της Ε.Ε σε δημόσιες δαπάνες, επενδύσεις παραγωγικού χαρακτήρα με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης, και εξαίρεση αυτών των επενδύσεων από τον υπολογισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων
- Ριζική μείωση της εβδομαδιαίας εργασίας με πρώτο βήμα τις 35 ώρες (πενθήμερο, επτάωρο) χωρίς μείωση αποδοχών. Ενίσχυση του κοινωνικού μοντέλου που εξασφαλίζει κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα, με στόχο την πλήρη απασχόληση

- Το Σύμφωνο Απασχόλησης να αποκτήσει συγκεκριμένο και δεσμευτικό χαρακτήρα καλύπτοντας όχι μόνο ανάγκες της αγορά εργασίας αλλά και πολιτικές οικονομικής ανάπτυξης, φορολογικής εναρμόνισης, πράσινων φόρων και ευρωπαϊκών και εθνικών επενδύσεων.
- Έκδοση και κυκλοφορία ευρωπαϊκών ομολόγων για την χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών διαδικασιών και των νέων πηγών απασχόλησης
- Ενίσχυση της απασχόλησης στον κοινωνικό τομέα και στην πράσινη εργασία
- Επιβολή φόρου 1% στις νομισματικές συναλλαγές (Φόρος Τόμπιν). Το προϊόν του φόρου θα διατεθεί για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ανεργίας και για την επιτάχυνση της ανάπτυξης.
- Αναθεώρηση του ρόλου της ΕΚΤ έτσι ώστε να μην εξυπηρετεί ως μόνο σκοπό την αποτροπή του πληθωρισμού αλλά να περιλάβει ως ισότιμο στόχο και την αντιμετώπιση της ανεργίας με την τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας.
- Νομισματική πολιτική που να βρίσκεται κάτω από τον πολιτικό έλεγχο οργάνων και θεσμών της Ε.Ε. Ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τον έλεγχο και τη διαφάνεια λειτουργίας της ΕΚΤ
- Δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα επενδύσεων με επιχορηγούμενα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία επιτόκια και τα οποία θα διατίθενται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις με στόχο της χρηματοδότηση υγιών επενδύσεων που δημιουργούν θέσεις εργασίας.
- Ριζική αναθεώρηση της ΚΑΠ με στόχο την ενίσχυση της προστασίας των προϊόντων του Μεσογειακού Νότου και των προϊόντων εθνικής σημασίας για την Ελλάδα. Κατηγορηματική αντίθεση με προτάσεις της Επιτροπής για την αναθεώρηση της ΚΑΠ που στα πλαίσια της Agenda 2000 στοχεύουν στη μείωση των συνολικών δαπανών για τη γεωργία, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η διεύρυνση και ταυτόχρονα να μειωθεί η συμμετοχή ορισμένων χωρών στον Προϋπολογισμό της Ένωσης. Μία τέτοια προοπτική δεν θα ενισχύσει απλά την διεύρυνση των ήδη διαπιστωμένων κοινωνικών και εισοδηματικών ανισοτήτων, αλλά κυρίως θα απεμπολήσει την ίδια την προοπτική της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
- Βασικές επιδιώξεις της ΚΑΠ πρέπει να είναι η στήριξη του εισοδήματος της οικογενειακής εκμετάλλευσης, η ενίσχυση της πολυαπασχόλησης, και η

ολοκληρωμένη ανάπτυξη υπαίθρου διότι συνιστούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων της εποχής μας που είναι η ανεργία και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων μπορεί και πρέπει να πραγματοποιηθεί, χωρίς να καταργηθεί η στήριξη της γεωργίας, με σεβασμό στο περιβάλλον και την αειφορία αλλά και την ικανοποίηση των απαιτήσεων των καταναλωτών για προϊόντα υψηλής ποιότητας⁸⁰

Ο Συνασπισμός προσβλέπει «σταθερά» στην ομοσπονδιακή προοπτική της Ε.Ε. που δεν θα καταλύει, αλλά θα πλαισιώνει δημιουργικά το εθνικό κράτος και χαρακτηρίζει την πρόταση για αποδέσμευση της χώρας από την Ε.Ε. (ΚΚΕ) «αδιέξοδη».

Ο Συνασπισμός θεωρεί πως «πρώτο καθήκον της Αριστεράς» σήμερα είναι η «ισχυρότερη δυνατή» πολιτικοποίηση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης με την διαμόρφωση δημοκρατικών θεσμών. Ο Συνασπισμός θέτει ως γενικό στόχο την δημιουργία μιας πολιτικής ένωσης, με κοινά όργανα σε επίπεδο Ε.Ε., σαφή διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων Ένωσης και Εθνικών κρατών, σαφείς διαδικασίες επίλυσης των συγκρούσεων αρμοδιοτήτων, δημοκρατικό έλεγχο των αποφάσεων από τους πολίτες σε εθνικό, περιφερειακό και ενωσιακό επίπεδο. Ο Συνασπισμός θα αγωνιστεί για την ενίσχυση και ισχυροποίηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, για ισχυρότερη παρουσία και θεσμική κατοχύρωση της Επιτροπής Περιφερειών της Ε.Ε., για διαφάνεια στην λήψη αποφάσεων, για εντονότερη εμπλοκή των ΜΚΟ στη διαδικασία διαμόρφωσης και λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, για διαμόρφωση νέων θεσμών που θα αναβαθμίζουν τον ρόλο των εργαζομένων και των πολιτών, για την ενσωμάτωση στις συνθήκες μιας πλήρους «Χάρτας για τα Δικαιώματα του Πολίτη». Ο Συνασπισμός θα επιδιώξει την προώθηση διαδικασιών αιρετής ανάδειξης οργάνων και αξιωμάτων στην Ε.Ε. (π.χ. την εκλογή Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), την ουσιαστική συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων και τον έλεγχο από αυτά των κοινοτικών πολιτικών των κυβερνήσεών τους, την ισχυρότερη παρουσία της Ε.Ε. στη διεθνή πολιτική σκηνή, την θεσμοποίηση και ενίσχυση του πολιτικού ρόλου της Ένωσης στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του

⁸⁰ Ο. π.

πολίτη καθώς και την πλήρη αναθεώρηση της Συνθήκης ΣΕΓΚΕΝ με στόχο μια νέα συνθήκη που δεν θα θεωρεί την Ε.Ε. «φρούριο» απέναντι στις γειτονικές της χώρες.

Ο Συνασπισμός επιθυμεί η ενοποίηση της Ευρώπης να έχει «πανευρωπαϊκό ορίζοντα». Για το λόγο αυτό, αν και αναγνωρίζει τις αντικειμενικές δυσκολίες επιδιώκει «σταθερά» την διεύρυνση της Ε.Ε. όχι μόνο με την Κύπρο και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αλλά και με τα Βαλκάνια. Η επιτυχημένη διεύρυνση προϋποθέτει αύξηση του κοινοτικού προϋπολογισμού, ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας και αλληλεγγύης της Ε.Ε με όλες τις χώρες της Ευρώπης και την Ρωσία και όχι μείωση των πόρων που κατευθύνονται σήμερα στις χώρες συνοχής.

Ο Συνασπισμός έχει «σταθερά θέση υπέρ» της ένταξης του συνόλου της Κύπρου στην Ε.Ε και υποστηρίζει τις προσπάθειες ενίσχυσης των διαδικασιών προσέγγισης των δύο κοινοτήτων στο νησί. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. θα πρέπει να αξιοποιηθεί για δίκαιη και βιώσιμη λύση στο Κυπριακό πρόβλημα με βάση τις αποφάσεις του ΟΗΕ.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει «κάθε βήμα» προς μια κοινή φιλειρηνική εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας, ανεξάρτητη από τον «σφιχτό εναγκαλισμό» των ΗΠΑ, ισότιμη και δημοκρατική. Ο Συνασπισμός ενθαρρύνει την αλλαγή του ρόλου και την σταδιακή ενσωμάτωση της ΔΕΕ στην Ε.Ε., ώστε να αρχίσει η αποδυνάμωση της υπαγωγής της ευρωπαϊκής άμυνας του ΝΑΤΟ. Επιπλέον, ο Συνασπισμός επιδιώκει την αναβάθμιση του ρόλου του ΟΑΣΕ, τον εκδημοκρατισμό των διεθνών σχέσεων και των διεθνών οργανισμών (με πρώτο τον ΟΗΕ) και προτείνει την πολιτική αρμοδιότητα για παρεμβάσεις και διεθνείς κρίσεις να έχουν ο ΟΗΕ και ο ΟΑΣΕ για να αποφεύγονται οι μονομερείς στρατιωτικές παρεμβάσεις.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει «σταθερά» την ένταξη τη Τουρκίας στην Ε.Ε. – εφόσον το επιθυμεί ο λαός της- καθώς πιστεύει ότι θα συμβάλλει θετικά στον εκδημοκρατισμό της και στην βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Ο Συνασπισμός επιδιώκει την εισαγωγή της οικολογικής αντίληψης για τη ζωή σε όλες τις πολιτικές της Ε.Ε, ενώ παράλληλα υποστηρίζει τους αγώνες των αγροτών.

Ο Συνασπισμός συμμετέχει και ενισχύει τις μεγάλες κινητοποιήσεις των εργαζομένων και των πολιτών της Ευρώπης, τα κινήματα και τις Ευρωπορείες.

Ο Συνασπισμός καταδικάζει emphaticά το πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, καλεί τους Ευρωπαίους να αντισταθούν και με το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών να επηρεάσουν την πορεία του πολέμου⁸¹.

Τέλος, ο Συνασπισμός θεωρεί πως τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών μπορούν να αλλάξουν τους πολιτικούς συσχετισμούς και σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, αναζητά πεδίο προγραμματικών συγκλίσεων για μια κυβέρνηση συνεργασίας των δυνάμεων του ευρύτερου προοδευτικού χώρου (ΚΚΕ, ΔΗΚΚΙ, δυνάμεις της οικολογίας και της αριστεράς, κινήματα πολιτών) και προετοιμάζει μια «προοδευτική, εναλλακτική λύση» που θα ανατρέψει το σκηνικό του δικομματισμού. Το όραμα του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού» παραμένει επίκαιρο για τον Συνασπισμό⁸².

3.3 Ευρωεκλογές 2004

Στις Ευρωεκλογές που διενεργήθηκαν στις 13 Ιουνίου 2004, ο Συνασπισμός της Αριστεράς, των Κινήματων και της Οικολογίας, έλαβε το ποσοστό 4,16% και εξέλεξε έναν Ευρωβουλευτή, τον Δ. Παπαδημούλη. Λίγους μήνες νωρίτερα (7 Μαρτίου 2004), είχαν διεξαχθεί βουλευτικές εκλογές στις οποίες ο Συνασπισμός έλαβε μέρος συμμετέχοντας στον συμμαχικό σχηματισμό ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Την ενωτική προσπάθεια ακολούθησαν διαφωνίες για την ιδεολογική και πολιτική κατεύθυνση του σχήματος – με κεντρικό το θέμα της Ευρώπης- με αποτέλεσμα την αυτόνομη κάθοδο του Συνασπισμού στις Ευρωεκλογές.

Ο Συνασπισμός, στην εκλογική του διακήρυξη, προβάλλει το όραμά του για την Ευρώπη. Ο Συνασπισμός επιθυμεί μια πολιτικά ενωμένη Ευρώπη με ισχυρό κοινό νόμισμα, κοινή εξωτερική πολιτική και αυτόνομη- δηλ. εκτός ΝΑΤΟ- αμυντική δομή. Ο Συνασπισμός επιδιώκει να αλλάξει τους συσχετισμούς που επικρατούν σήμερα στην Ευρώπη και να διεκδικήσει μια «νέα Ευρώπη» που δεν θα είναι κάτι «αφηρημένο, κάτι μακρινό και άσχετο» από τους ευρωπαϊκούς λαούς. Μια Ε.Ε. που δεν θα χαρακτηρίζεται από νεοφιλελεύθερες πολιτικές προς όφελος του μεγάλου κεφαλαίου, αποδεσμευμένη από την ηγεμονία των ΗΠΑ με ισχυρό κοινωνικό

⁸¹ <http://www.syn.gr/euro99/euro99b.htm>

⁸² <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7550>

κράτος, ένα κράτος δικαίου που θα προστατεύει τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών της⁸³.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η νεοφιλελεύθερη μορφή του καπιταλισμού «έβαλε την σφραγίδα της» στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα τόσο με τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ και τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας της Συνθήκης του Άμστερνταμ, όσο και με τις πολιτικές που προωθούν -ήδη από την δεκαετία του '90- η πολιτικά ανεξέλεγκτη ΕΚΤ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο Συνασπισμός ασκεί δριμυία κριτική στα «αυτοκρατορικά σχέδια της κυβέρνησης των ΗΠΑ» που αντιστρατεύονται μια πολιτικά ενωμένη Ευρώπη με αυτόνομη παρουσία στη διεθνή σκηνή ενώ παράλληλα απεργάζονται -μαζί με τις ευρωπαϊκές κυρίαρχες τάξεις- την αποδόμηση του «ευρωπαϊκού κεκτημένου».

Ο Συνασπισμός αποδέχεται την διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης με όρους δημοκρατίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, «όχι ως νομοτέλεια ούτε σαν μια ουδέτερη διαδικασία», αλλά γιατί πιστεύει ότι μπορεί να αποτελέσει πεδίο διεκδίκησης των δικών του στόχων: «το πεδίο ταξικών, κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών αγώνων που διαμορφώνει η πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, συνιστά το πραγματικό έδαφος όπου ο προγραμματικός στόχος (της Αριστεράς) μπορεί να αποβεί ρεαλιστικά εφικτός»⁸⁴.

Ο Συνασπισμός ασκεί έντονη κριτική στις κυβερνήσεις των κρατών μελών τη Ε.Ε., ιδιαίτερα τις σοσιαλδημοκρατικές, και τους καταλογίζει «καθοριστική ευθύνη» για την σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς προχώρησαν στην δημιουργία της ΟΝΕ ακολουθώντας νεοφιλελεύθερα πρότυπα, ανέβαλλαν την συζήτηση για πολιτική ενοποίηση και κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, ενώ στην πλειοψηφία τους στήριξαν την επέμβαση του ΝΑΤΟ στην Γιουγκοσλαβία. Ο Συνασπισμός θεωρεί υπεύθυνες τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που υιοθετήθηκαν για τα εξής: την ελαστικοποίηση των εργατικών σχέσεων, τη συρρίκνωση των θεσμών προστασίας της μισθωτής εργασίας, την μείωση των δημόσιων κοινωνικών δαπανών, τη διεύρυνση των ανισοτήτων, τη διόγκωση της ανεργίας και της επισφαλούς απασχόλησης. Την εκχώρηση στο μεγάλο κεφάλαιο και τις πολυεθνικές εταιρείες

⁸³ <http://www.syn.gr/euro2004/diakirixi.htm>

⁸⁴ Ο. π.

μεγάλου μέρους δημοσίων επιχειρήσεων και της παραγωγής δημοσίων αγαθών, του τομέα της υγείας και των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Την εμπορευματοποίηση των πολιτιστικών έργων και την διατήρηση και δημιουργία κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων. Την παρεμπόδιση λήψης απαραίτητων μέτρων για την οικολογική μεταστροφή της παραγωγής και της κατανάλωσης, την υιοθέτηση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στην αγροτική παραγωγή και τα τρόφιμα καθώς και για το ότι η αναθεώρηση της ΚΑΠ πλήττει τους μικρομεσαίους αγρότες και τα μεσογειακά προϊόντα. Τέλος, επιρρίπτει ευθύνες στον νεοφιλελευθερισμό για την μεταλλαγή των δημοκρατικών θεσμών και τον περιορισμό των συνδικαλιστικών και ατομικών δικαιωμάτων στο όνομα της λεγόμενης αντιτρομοκρατικής εκστρατείας (Συνθήκη Σένγκεν, συμφωνία έκδοσης και αμοιβαίας διακρατικής συνδρομής μεταξύ Ε.Ε. και ΗΠΑ, Ευρωσύνταγμα, Ευρωτρομονόμος).

Ο Συνασπισμός αγωνίζεται για τον αναπροσανατολισμό των ασκούμενων πολιτικών και προτείνει συγκεκριμένα μέτρα:

- την αντικατάσταση του ισχύοντος Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο είναι μονομερώς προσηλωμένο στη συγκράτηση του πληθωρισμού και των ελλειμμάτων, από ένα Σύμφωνο για την κοινωνική συνοχή, την απασχόληση και την αειφόρο ανάπτυξη. Για πολιτικές αύξησης της απασχόλησης με δημόσιες επενδύσεις σε παραγωγικούς τομείς, στις κοινωνικές υπηρεσίες, στη δημόσια υγεία, την εκπαίδευση και το περιβάλλον
- την υποχρέωση της ΕΚΤ να περιλάβει στους στόχους της την πλήρη απασχόληση και την αειφόρο ανάπτυξη, τον πολιτικό έλεγχο της (ΕΚΤ) και τη δυνατότητα υπογραφής ευρωπαϊκών συλλογικών συμβάσεων
- τη σταδιακή αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού ως ποσοστού του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το σημερινό απαράδεκτα χαμηλό επίπεδο του 1,2% στο 5%. Για να ενισχυθούν οι φτωχότερες χώρες και οι χώρες της διεύρυνσης και να μειωθούν οι κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες.
- τη διατήρηση και βελτίωση των παροχών των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων και την αποφυγή κάθε προσπάθειας ιδιωτικοποίησής τους

- την προστασία των δημοσίων αγαθών με την εφαρμογή εναλλακτικών πολιτικών, με έμφαση στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών, της αγροτικής και της βιομηχανικής ανάπτυξης
- την εναρμόνιση και τον συντονισμό στο πεδίο της φορολογίας των επιχειρήσεων και των εισοδημάτων από κεφάλαια και την εισαγωγή πράσινων φόρων
- την ανακατανομή του φορολογικού βάρους προς όφελος των εργαζομένων και των χαμηλότερων εισοδηματικά στρωμάτων
- την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας και την μείωση του χρόνου εργασίας στις 35 ώρες την εβδομάδα. Για τη διεύρυνση της δημοκρατίας στους χώρους δουλειάς και την υπεράσπιση του αυτόνομου ρόλου και των δικαιωμάτων των συνδικαλιστικών οργανώσεων
- τη διασφάλιση ότι οι εθνικές μειονότητες εργαζομένων, οι μειονότητες των μεταναστών και των παράνομα εργαζομένων, καθώς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, θα ωφεληθούν πλήρως από όλες τις πολιτικές απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας της Ε.Ε.
- τη διαμόρφωση κοινής αγροτικής πολιτικής που θα στηρίζει το εισόδημα των αγροτών, τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, τους μικρομεσαίους αγρότες και την οικογενειακή γεωργία. Θα εκφράζει την αρχή της κοινοτικής προτίμησης στα ελλειμματικά προϊόντα και θα αναδιανέμει τους πόρους στήριξης από τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις στις μικρότερες και από τις χώρες του Βορρά στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου
- την προώθηση ενός σύγχρονου πλαισίου στήριξης, ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, καθώς και γνήσιας πολιτικής ανταγωνισμού που θα καταπολεμά τις ολιγοπωλιακές και μονοπωλιακές δομές και την ασυδοσία του πολυεθνικού κεφαλαίου
- τη διαμόρφωση μιας συνολικής ευρωπαϊκής οικολογικής πολιτικής που θα αφορά, εκτός των άλλων, την ασφάλεια των τροφίμων και την προστασία των καταναλωτών. Ένα εναλλακτικό μοντέλο κοινωνικής και οικολογικής ανάπτυξης και αναδιάρθρωσης της οικονομίας που θα στηρίζεται στην προστασία του

περιβάλλοντος και του κλίματος με την χρησιμοποίηση τεχνολογιών φιλικών στο περιβάλλον⁸⁵.

Ο Συνασπισμός αλλάζει την πολιτική του θέση σε σχέση με την διεύρυνση της Ε.Ε.: Αν και σε προηγούμενες περιόδους υπερασπιζόταν έντονα την διεύρυνση της Ε.Ε. με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων τώρα, αν και αναγνωρίζει ότι θα αποτελούσε παράγοντα ειρήνης και σταθερότητας στην ήπειρο, θεωρεί ότι η διεύρυνση θα ανέστειλε την προσπάθεια για εμβάθυνση της ίδιας της πολιτικής ενοποίησης, λόγω της στενής σχέσης που διατηρούν οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών με τις ΗΠΑ. Ο Συνασπισμός απορρίπτει το προτεινόμενο Ευρωσύνταγμα καθώς πιστεύει ότι αναγορεύει τον νεοφιλελευθερισμό σε αρχή της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αρνείται την κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων, διαχωρίζοντάς τα από τα ατομικά και θεσμοθετεί την ύπαρξη ανεξέλεγκτων οργάνων εξουσίας. Αντίθετα, ο Συνασπισμός διεκδικεί ένα ευρωπαϊκό σύνταγμα που θα προωθεί την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, θα διασφαλίζει πλήρως την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και των μορφών άσκησης της, ενώ θα έχει δημοκρατικό, κοινωνικό και οικολογικό χαρακτήρα. Η διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Ελλάδα πριν την κοινοβουλευτική κύρωση του Ευρωσυντάγματος, παραμένει σταθερή επιδίωξη του Συνασπισμού. Ο Συνασπισμός επιθυμεί την αναβάθμιση του Χάρτη Δικαιωμάτων και την διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου δικαίου που θα εδράζεται στον σεβασμό τους. Ο Συνασπισμός απορρίπτει τα σχέδια για την δημιουργία Ευρωστρατού γιατί θεωρεί ότι θα λειτουργεί ως συμπληρωματική δύναμη, υποτελής στο ΝΑΤΟ. Ο Συνασπισμός επιθυμεί μια Ευρώπη με κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, χειραφετημένη από τον ατλαντισμό και το ΝΑΤΟ, χωρίς ξένες βάσεις, χωρίς πυρηνικά όπλα που θα προωθεί την ειρήνη και την αλληλεγγύη σε όλο τον κόσμο. Ειδικότερα, ο Συνασπισμός προτείνει:

- την εισαγωγή ενός νέου συστήματος ασφάλειας που θα βασίζεται στη συνεργασία εντός Ευρώπης, στη βάση ενός ανανεωμένου ΟΑΣΕ, συνδεδεμένου με τον ΟΗΕ, σε ότι αφορά τους εταίρους μας στη Μεσόγειο και την Ανατολική Ευρώπη, ως μια εναλλακτική επιλογή προς το ΝΑΤΟ

⁸⁵ Ο. π.

- την ανάληψη δράσης για τον τερματισμό της κατοχής του Ιράκ, για απόσυρση των ξένων στρατευμάτων και για την αποκατάσταση της κυριαρχίας του ιρακινού λαού
- την ανάληψη κάθε πρωτοβουλίας που μπορεί να είναι χρήσιμη για την υποστήριξη των ισραηλινό-παλαιστινιακών πρωτοβουλιών ειρήνευσης και για τη δημιουργία ενός βιώσιμου και ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους που θα ζει σε συνθήκες αμοιβαίας ασφάλειας με το Ισραήλ και το σύνολο των κρατών της περιοχής, και τέλος,
- την υποστήριξη στην επανένωση της Κύπρου στη βάση διζωνικής δικοινοτικής Ομοσπονδίας, που να οδηγεί στην ειρήνη και τη σταθερότητα και σε ένα κοινό μέλλον ευημερίας για όλους του Κυπρίου μέσα στην Ε.Ε.

Ο Συνασπισμός είναι σταθερός υποστηρικτής της δράσης και των στόχων του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος για την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

Ο Συνασπισμός αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην κινηματική δράση και στην πολιτική συμβολή του νεοσύστατου ΚΕΑ για να καταφέρει η ευρωπαϊκή Αριστερά να «σφραγίσει καθοριστικά με το δικό της στίγμα» την πορεία της Ευρώπης. Ο Συνασπισμός συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ και πιστεύει πως μπορεί να μετεξελιχθεί σε χώρο συνάντησης όλων των ευρωπαϊκών κινημάτων που μάχονται την νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση. Ο Συνασπισμός πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς γιατί πιστεύει ότι θα συμβάλει στον στενότερο συντονισμό και συνεργασία των αριστερών κομμάτων και δυνάμεων στην Ευρώπη. Η «σκληρή διαπραγμάτευση» θεωρείται από τον Συνασπισμό ο μόνος τρόπος για αλλαγή σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁸⁶.

Τέλος, ο Συνασπισμός θεωρεί ότι το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών θα είναι ένα «μήνυμα για την Ελλάδα» και την πολιτική που ακολουθούν ΝΔ και ΠΑΣΟΚ. Επίσης, για άλλη μια φορά κατηγορεί την ηγεσία του ΚΚΕ για εμμονή στον απομονωτισμό και την πολιτική της αποδέσμευσης από την Ε.Ε. καθώς και για εχθρική στάση απέναντι στο ΚΕΑ και την ιδέα της κοινής δράσης των δυνάμεων της Αριστεράς.

⁸⁶ Ο. π.

Τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών ήταν κατώτερα των προσδοκιών του κόμματος που επιθυμούσε να εκλέξει δύο ευρωβουλευτές. Η Απόφαση της ΚΠΕ που εκδόθηκε για την αποτίμηση του εκλογικού αποτελέσματος αναφέρει χαρακτηριστικά: «..το κόμμα μας έδωσε τη μάχη των ευρωεκλογών στηριγμένο στην πολιτική του αριστερού ευρωπαϊσμού παρά τις διαφορετικές απόψεις στην υλοποίησή της [...] οι παράγοντες που διαμόρφωσαν το αποτέλεσμα είναι πολλοί και πρέπει να μας απασχολήσουν σοβαρά [...] Εδώ αναδύονται τα μείζονα προβλήματα φυσιογνωμίας και στρατηγικής».

3.4 Ευρωεκλογές 2009

Στις Ευρωεκλογές που διενεργήθηκαν στις 7 Ιουνίου 2009 το συμμαχικό σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α έλαβε το ποσοστό 4,7% και εξέλεξε έναν Ευρωβουλευτή, τον Ν. Χουντή. Οι Ευρωεκλογές αυτές διεξήχθησαν σε μια ιδιαίτερη πολιτική συγκυρία. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ήταν πλέον πραγματικότητα, ενώ στο εθνικό πεδίο τα οικονομικά και πολιτικά σκάνδαλα που ταλάνιζαν την χώρα, μεγιστοποιούσαν την κοινωνική δυσφορία και επέτειναν την κρίση του πολιτικού-κομματικού συστήματος. Η συγκυρία μοιάζει ιδανική για την άντληση εκλογικού οφέλους των δυνάμεων της ριζοσπαστικής Αριστεράς, που δεν άσκησαν Κυβερνητική εξουσία και που σταθερά αντιπολιτεύθηκαν το νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό σύστημα. Το χαμηλό ποσοστό του ΣΥ.ΡΙΖ.Α⁸⁷ και η εκλογή ενός Ευρωβουλευτή (η στόχευση ήταν η εκλογή τεσσάρων Ευρωβουλευτών), δεν δικαίωσε της προσδοκίες της ηγετικής ομάδας του συμμαχικού σχήματος. Την «δημοσκοπική έκρηξη» του ΣΥ.ΡΙΖ.Α το προηγούμενο διάστημα (2007-2008), ακολούθησε η εξασθένηση. Ο πολιτικός χειρισμός της δολοφονίας του δεκαεξάχρονου μαθητή και τα γεγονότα που την ακολούθησαν, αποτέλεσαν την αφορμή για να εξωτερικευθεί η εσωκομματική αντιπαράθεση για την πολιτική στρατηγική του σχήματος και ανέδειξαν την τεταμένη σχέση του Προέδρου του Συνασπισμού, Αλ. Τσίπρα με τον Πρόεδρο της Κ.Ο του κόμματος, Αλ. Αλαβάνο. Το ευρωπαϊκό ζήτημα και οι πολιτικές θέσεις που εκφράστηκαν για την Ευρώπη, ανέδειξαν την «πολυγλωσσία» του σχήματος, την ασαφή ιδεολογική του κατεύθυνση

⁸⁷ Για πρώτη φορά ο Συνασπισμός έλαβε μικρότερο ποσοστό σε Ευρωεκλογές, σε σύγκριση με τις αμέσως προηγούμενες βουλευτικές εκλογές.

και την αδυναμία διατύπωσης ρεαλιστικού οικονομικού προγράμματος για την υπέρβαση της κρίσης στα πλαίσια της Ε.Ε⁸⁸.

Λίγους μήνες πριν τις Ευρωεκλογές, διεξάγεται το Διαρκές Συνέδριο του Συνασπισμού της Αριστεράς των Κινήματων και της Οικολογίας, με κύριο θέμα τις επερχόμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ειδικότερα, την συμβολή του Συνασπισμού στην προγραμματική διαδικασία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α⁸⁹. Το κείμενο θέσεων που εγκρίθηκε, αποτυπώνει μία σαφή προσπάθεια διατήρησης εσωκομματικών ισορροπιών. Ο Συνασπισμός-ΣΥ.ΡΙΖ.Α, «εμπνεόμενος από έναν αριστερό ευρωπαϊσμό», θεωρεί ότι η Ε.Ε χρειάζεται «ριζική αλλαγή» μέσα από μια πορεία αντίθεσης και ρήξης με τον νεοφιλελευθερισμό και τον ευρωατλαντισμό, με πρωταγωνιστές του λαούς τους πολίτες και τα κινήματά τους. Η ενοποίηση της Ευρώπης σε κατεύθυνση φιλειρηνική, δημοκρατική, κοινωνική και οικολογική είναι επιθυμητή. Το κείμενο δεν αναφέρεται στην πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, ούτε επιδιώκει κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική. Η διεκδίκηση νέας Συνταγματικής Συνθήκης με την ουσιαστική συμμετοχή του Ευρωκοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων παραμένει στόχος του Συνασπισμού-ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Ο Συνασπισμός-ΣΥ.ΡΙΖ.Α εξακολουθεί να απορρίπτει τις αντιλήψεις εθνικού απομονωτισμού θεωρώντας τις «παρωχημένες» ενώ θεωρεί ότι «το πεδίο ταξικών, κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών αγώνων που διαμορφώνει η πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης συνιστά ένα πραγματικό έδαφος» όπου «ο προγραμματικός στόχος του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία μπορεί να αποβεί ρεαλιστικά εφικτός». Αξίζει να σημειωθεί ότι, το ΚΕΑ αξιολογείται θετικά στο βαθμό που συμβάλλει στην οργάνωση κινηματικών δράσεων καθώς η πολιτική του παρουσία αποσιωπάται, ενώ ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» δεν απορρίπτεται ευθέως παρόλο που με σαφήνεια υιοθετείται ο «σοσιαλισμός με δημοκρατία και ελευθερία». Αν και οι υπόλοιπες θέσεις του Συνεδρίου δεν εμφανίζουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις από τις πολιτικές θέσεις που εκφράστηκαν στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003⁹⁰, οι παραπάνω

⁸⁸ Μοσχονάς, Γ., «Η παθολογία του ΣΥΡΙΖΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 11/09/2009, <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4535699>

⁸⁹ <http://www.syn.gr/programma/programma.htm>

⁹⁰ Αναφέρεται το Προγραμματικό Συνέδριο του 2003, καθώς το χρονικό διάστημα 2005-2009, το θέμα της Ευρώπης δεν αποτέλεσε κεντρικό σημείο του πολιτικού λόγου του Συνασπισμού και κατά συνέπεια αναφέρθηκε ελάχιστα στα Συνέδρια που έλαβαν χώρα την περίοδο αυτή.

τοποθετήσεις σε συνδυασμό με την περιορισμένη αναφορά στην Ε.Ε. και την απουσία οποιασδήποτε θετικής αναφοράς για την Ευρώπη, συνιστούν απομάκρυνση του Συνασπισμού από παλαιότερες θέσεις του, στο πλαίσιο ενός εσωτερικού συμβιβασμού προς χάριν της συμμετοχής του στο σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α⁹¹.

Παρά τα παραπάνω, το Πολιτικό πλαίσιο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για τις Ευρωεκλογές απέχει σε πολλά σημεία από τις παραπάνω θέσεις και τοποθετείται ακόμα περισσότερο κριτικά απέναντι στην Ε.Ε.

Η θέση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, είναι «η αριστερή αντιπολίτευση στις επιλογές του κεφαλαίου, στη μεγάλη συμμαχία συντηρητικών και σοσιαλδημοκρατών που δημιούργησαν την Ευρώπη του νεοφιλελευθερισμού, του ρατσισμού και του πολέμου». Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιδιώκει «μια Ευρώπη της κοινωνικής απελευθέρωσης, μια Ευρώπη του σοσιαλισμού» και υποστηρίζει πως αυτή θα επιτευχθεί μόνο ως αποτέλεσμα της μαζικής, δημοκρατικής δράσης των κινημάτων, των πολιτών και των λαών της. Η πολιτικά ενοποιημένη Ευρώπη δεν είναι πλέον ζητούμενο⁹² ενώ για πρώτη φορά (σε προγραμματικό κείμενο) ασκείται έντονη αρνητική κριτική στην ΟΝΕ⁹³. Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση με τα θεμελιώδη της Σύμφωνα και τους όρους που αυτά επιβάλλουν, χαρακτηρίζεται από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α ως «το όχημα για τις ιδιωτικοποιήσεις, την περικοπή των κοινωνικών δαπανών, τη διάλυση της Δημόσιας Παιδείας, της Δημόσιας Υγείας και της Κοινωνικής Ασφάλισης»⁹⁴. Έντονη κριτική ασκείται και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, καθώς ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θεωρεί ότι χρησιμοποιούνται για να επιβάλλουν μέτρα που λειτουργούν υπέρ του κεφαλαίου, αυξάνοντας την κερδοφορία του, μειώνοντας παράλληλα το εισόδημα των

⁹¹ <http://www.syn.gr/programma/programma.htm>

⁹² Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφέρουμε ότι η Ελ. Σωτηρίου, υποψήφια Ευρωβουλευτής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, τοποθετημένη στη 2^η εκλόγιμη θέση του συνδυασμού και μέλος της συμμαχικής συνιστώσας ΚΟΕ, δήλωσε σε συνέντευξή της πως «όσοι συνδέουν τον αριστερό ευρωπαϊσμό με την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, έχουν κολλήσει σε στερεότυπα του '70».

⁹³ Το Προγραμματικό Συνέδριο του «Συνασπισμού της Αριστεράς των Κινήσεων και της Οικολογίας» το 2003, χωρίς να παραγνωρίζει επιμέρους προβλήματα υποστήριξε ότι «η συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ αποδεικνύεται καθημερινά πολιτικά αναγκαία». Πάντως, ήδη από το Διαρκές Συνέδριο του 2007, παρατηρείται αλλαγή της αξιολόγησης του Συνασπισμού για την ΟΝΕ.

⁹⁴ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14816>

εργαζομένων και επιδεινώνοντας τις συνθήκες ζωής και εργασίας τους. Επιπλέον χρησιμοποιούνται για να περιοριστεί η δημοκρατία: Οδηγίες, αποφάσεις του Ευρωκοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου χρησιμεύουν για την επιμήκυνση του χρόνου εργασίας και την καταστρατήγηση εργατικών δικαιωμάτων, την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, για την ιδιωτικοποίηση της Παιδείας, για την απάνθρωπη μεταχείριση προσφύγων και μεταναστών. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α τάσσεται κατά των Ευρωπαϊκών Συνθηκών υποστηρίζοντας ότι είναι φορείς νεοφιλελεύθερων όρων και αποκλείουν την δυνατότητα διατήρησης του κοινωνικού κράτους, αυξάνοντας το κοινωνικό έλλειμμα⁹⁵. Για το λόγο αυτό, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α διακηρύσσει πως «στόχος κάθε αριστερής πολιτικής πρέπει να είναι η κατάργηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, του Συμφώνου Σταθερότητας, του Συμφώνου της Μπολόνιας, της οδηγίας Μπολκενστάιν, της Συνθήκης της Λισαβόνας». Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν εκφράζει πουθενά την επιθυμία του για δημιουργία Συνταγματικής Συνθήκης, θέση που όχι μόνο αποκλίνει από παλαιότερες του Συνασπισμού, αλλά και από τις πρόσφατα εκπεφρασμένες θέσεις του, στο πλαίσιο, του Διαρκούς Συνεδρίου για τις Ευρωεκλογές (2009). Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιθυμεί την ενίσχυση του Ευρωκοινοβουλίου ώστε να έχει αποφασιστικό λόγο για την πολιτική της Ένωσης, ενώ ζητά την συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων σε όλη τη διαδικασία σύνταξης των Ευρωπαϊκών Συνθηκών καθώς και την διεξαγωγή εθνικών δημοψηφισμάτων πριν την κύρωσή τους. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α απαιτεί την κατοχύρωση του δημόσιου, πολιτικού και κοινοβουλευτικού ελέγχου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Τραπεζών. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α αν και ισχυρίζεται ότι δεν είναι υπέρ της εθνικής απομόνωσης, αναγνωρίζει τα εθνικά κράτη ως το κύριο πεδίο των πολιτικών συγκρούσεων και θεωρεί «ότι σε αυτό το επίπεδο είναι δυνατή η αλλαγή των συσχετισμών που χρειάζονται, ώστε να αλλάξει ριζικά ο χαρακτήρας της ευρωπαϊκής ενοποίησης». Αυτή η άποψη⁹⁶, συνιστά μια σημαντική αλλαγή

⁹⁵ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14821> , <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14619> , <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14819> , <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14816>

⁹⁶ Ο Συνασπισμός σε όλη την πορεία του είναι κατηγορηματικά αντίθετος στον εθνικό απομονωτισμό και θεωρεί το ευρωπαϊκό πεδίο ως χώρο δράσης και διεκδίκησης των πολιτικών του αιτημάτων του. Παρά τα παραπάνω, στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003, ενώ εκφράζει την σταθερή του αντίθεση στις εθνικές αναδιπλώσεις άλλων κρατών-μελών, τις θεωρεί δικαιολογημένες καθώς «η αποκλειστικά οικονομική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όπως έχει διαμορφωθεί έως σήμερα, δεν συμβάλλει στην αίσθηση κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και στην έννοια κοινού ευρωπαϊκού συμφέροντος»

πολιτικής, όχι μόνο από τις θέσεις που είχε εκφράσει κατά το παρελθόν ο Συνασπισμός, αλλά είναι σε πλήρη αντίθεση και με τις αποφάσεις του πρόσφατου Διαρκούς Συνεδρίου (2009) με κεντρικό θέμα τις Ευρωεκλογές. Στο πολιτικό πλαίσιο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για τις Ευρωεκλογές δεν υπάρχει καμία αναφορά στο στόχο της κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α τάσσεται κατά της έντονης στρατιωτικοποίησης της Ε.Ε., της στενής σύνδεσης με το ΝΑΤΟ, των επιθετικών πολέμων και των επεμβάσεων στα Βαλκάνια, στην Ασία και την Αφρική. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιθυμεί την μείωση των δαπανών για εξοπλισμούς, την απαγόρευση των όπλων μαζικής καταστροφής, την αποχώρηση της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ και το κλείσιμο των βάσεων. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ασκεί αρνητική κριτική στις συντονισμένες προσπάθειες για την δημιουργία Ευρωστρατού, επιθυμεί να σταματήσει η στρατιωτική κατοχή στο Ιράκ, να αποσυρθούν όλα τα ξένα στρατεύματα από το Αφγανιστάν, να σταματήσουν οι απειλές ενάντια στο Ιράν και να επιστρέψουν οι ευρωπαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις από τρίτες χώρες. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α στηρίζει το δικαίωμα του παλαιστινιακού λαού για ανεξάρτητο κράτος και απαιτεί δίκαιη και βιώσιμη λύση του κυπριακού προβλήματος. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει ότι οι λαοί της Ευρώπης χρειάζονται ριζικό αναπροσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής, καθώς οι συνθήκες παγκόσμιας οικονομικής κρίσης αναδεικνύουν τους μύθους και του νεοφιλελευθερισμού και την αποτυχία της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης⁹⁷. Με κεντρικά συνθήματα: «Δεν μοιραστήκαμε τα κέρδη σας- δεν θα πληρώσουμε την κρίση σας» και «Κανένας μόνος του στην κρίση», ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει ότι υπάρχει «άλλος δρόμος» για έξοδο από την κρίση: «η διέξοδος των κοινωνικών αγώνων, η προγραμματική αντιπρόταση των αναγκών μας, η οργάνωση και ο πανευρωπαϊκός συντονισμός του κόσμου της εργασίας». Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α προτείνει (με την βεβαιότητα ότι υπάρχουν οι οικονομικοί πόροι για τα προτεινόμενα):

- να ελαφρυνθούν οι λαϊκές τάξεις , με πρώτο μέτρο την κατάργηση του ΦΠΑ στα είδη της λαϊκής κατανάλωσης
- να προστατευθούν οι θέσεις εργασίας, οι μισθοί και οι συντάξεις. Να καταργηθεί η επισφαλής απασχόληση κάθε μορφής σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Να υπάρξει αμέσως γενναία αύξηση των κατώτερων μισθών και συντάξεων. Να μειωθεί ο χρόνος

⁹⁷ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14819>

εργασίας: 5ημερο, 35ωρο, χωρίς μείωση μισθού. Να αυξηθούν τα επιδόματα των ανέργων και να χορηγούνται όσο διαρκεί η ανεργία. Εξασφάλιση του δημόσιου, κοινωνικού, καθολικού και αναδιανεμητικού ασφαλιστικού συστήματος

- να προστατευτεί το εισόδημα των αγροτών με άμεσα μέτρα, στην κατεύθυνση της ριζικής αναθεώρησης της ΚΑΠ προς όφελος των μικρών και μεσαίων αγροτών και της οικολογικής αγροτικής παραγωγής. Προστασία της ορεινής και νησιωτικής αγροτικής παραγωγής

- να πληρωθούν με άμεσες προσλήψεις τα κενά στην Παιδεία, την Υγεία, την Κοινωνική Πρόνοια και το Περιβάλλον. Να δημιουργηθούν δεκάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας σε αυτούς τους τομείς που να αντιστοιχούν σε πραγματικές κοινωνικές ανάγκες

- να καταργηθούν αμέσως Σύμφωνα και κανόνες, από το Μάαστριχτ ως τη Λισαβόνα που επιβάλλουν στις χώρες της Ευρώπης νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Να τεθεί υπό δημοκρατικό πολιτικό έλεγχο η ΕΚΤ και να ανατραπούν νομοθετικά οι αντεργατικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και του Αρείου Πάγου

- να τεθεί υπό κοινωνικό έλεγχο το τραπεζικό σύστημα. Να απαγορευτεί η κερδοσκοπία με «χρηματοπιστωτικά παράγωγα» και οι τράπεζες να περιοριστούν στην αποταμίευση και τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με κριτήριο την απασχόληση και την προστασία του περιβάλλοντος

- να μην επιτραπεί καμία ιδιωτικοποίηση πια και να ανακτηθούν από το Δημόσιο οι Οργανισμοί και οι επιχειρήσεις που έχουν εκχωρηθεί στους ιδιώτες, και τέλος

- να υπάρξει μεγάλο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο που θα αναμορφώσει την οικονομία στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των δημόσιων αγαθών, της κοινωνικής κατανάλωσης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Σε αυτό το πλαίσιο να ενισχυθούν, με τη βοήθεια ενός ισχυρού δημόσιου χρηματοπιστωτικού τομέα, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με έλεγχο της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας πλήρους και σταθερής απασχόλησης.

Ειδική αναφορά γίνεται στο κοινωνικό και οικολογικό έλλειμμα της Ευρώπης. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιθυμεί μια κοινωνική Ευρώπη, στην οποία θα μπορούν όλοι να ζουν με αξιοπρέπεια από τον μισθό ή τη σύνταξή τους, με ελεύθερη πρόσβαση για όλους στα κοινωνικά αγαθά. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει μια Ευρώπη οικολογική, στην οποία η

προστασία του περιβάλλοντος δεν θα εξαρτάται από τα κέρδη, αλλά θα αποτελεί κριτήριο για την παραγωγή και την κατανάλωση. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιδιώκει μία φεμινιστική Ευρώπη όπου θα προασπίζονται ουσιαστικά τα δικαιώματα των γυναικών και χωρίς η ισότητα να αποτελεί πρόφαση για την κατάργηση των γυναικείων κοινωνικών κατακτήσεων⁹⁸.

Το όραμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Ευρώπη προβάλλει μέσα από τους κοινωνικούς αγώνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε πολλές χώρες της Ευρώπης και για αυτό το λόγο συμμετέχει στο κίνημα κατά της νεοφιλελεύθερης καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, στο Ελληνικό, το Ευρωπαϊκό και το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ. Στο πολιτικό πεδίο «απαραίτητη προϋπόθεση» θεωρεί τον διάλογο και την κοινή δράση των μεγάλων ευρωπαϊκών πολιτικών οικογενειών της Αριστεράς, του ΚΕΑ και της Αντικαπιταλιστικής Συσπείρωσης, όπως και τη στήριξη του κοινού εγχειρήματος της GUE/NGL.

Τέλος, σημασία έχει να αναφέρουμε ότι ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α εξέδωσε ειδικό προεκλογικό φυλλάδιο για την οικονομική κρίση, την αγροτική πολιτική και το περιβάλλον, γεγονός που αναδεικνύει αυτά τα θέματα σε κεντρικά της προεκλογικής του καμπάνιας, καθώς και για την νεολαία, την οποία προσεγγίζει πολιτικά όλο το τελευταίο διάστημα και επιθυμεί προνομιακά να εκπροσωπήσει.

Το πολιτικό πλαίσιο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για τις Ευρωεκλογές, αν και δεν αμφισβητεί ευθέως την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το ευρώ, είναι έντονα κριτικό απέναντι στη θεσμική συγκρότηση της Ε.Ε. χωρίς να προτείνει εναλλακτικές θεσμικές προτάσεις⁹⁹, ενώ η απουσία οποιασδήποτε θετικής αναφοράς στην Ε.Ε. είναι ιδιαίτερα αισθητή.

Το εκλογικό αποτέλεσμα διέψευσε τις προσδοκίες του εκλογικού σχήματος και δρομολόγησε εσωτερικές εξελίξεις (π.χ. παραίτηση Αλ. Αλαβάνου από την προεδρία της Κ.Ο. του κόμματος, έκφραση έντονης αντίδρασης της Ανανεωτικής Πτέρυγας του Συνασπισμού για την πολιτική κατεύθυνση του σχηματισμού, υπεράσπιση του συμμαχικού σχήματος από συνιστώσες του ΣΥ.ΡΙΖ.Α).

⁹⁸ Ο. π., <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14619>

⁹⁹ Μοναδική εξαίρεση είναι η πρόταση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ο Πρόεδρος του Συνασπισμού Αλ. Τσίπρας, σε δηλώσεις του μετά το εκλογικό αποτέλεσμα, είπε: «..δοκίμαστήκαμε στον πειρασμό να στρογγυλέψουμε τα λόγια μας και τις επιλογές μας για να τους χωρέσουμε όλους και ακόμα περισσότερους [...] δώσαμε και σκληρές μάχες ενάντια στις δικές μας αδυναμίες [...] είναι η στιγμή, με ανοιχτή συζήτηση και με δημοκρατικό και συλλογικό τρόπο, να δούμε πως θα υπερβούμε τις αδυναμίες αυτές». Στην δήλωση του δεν αναφέρθηκε καθόλου στην Ευρώπη (ή την Ε.Ε) και την ευρωπαϊκή κατεύθυνση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α¹⁰⁰.

¹⁰⁰ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14949>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ο Συνασπισμός υπερψήφισε την Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), δήλωσε “παρών” κατά τη διαδικασία ψήφισης της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1999) και της Συνθήκης της Νίκαιας (2002), ενώ στην συνέχεια καταψήφισε τόσο την Συνταγματική Συνθήκη (2005), όσο και την Συνθήκη της Λισαβόνας (2008).

4.1 Συνθήκη Μάαστριχτ (1992)

Ο Συνασπισμός ψηφίζει την κύρωση της συνθήκης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, επειδή πιστεύει ότι «η Χώρα μας πρέπει να είναι ενεργώς παρούσα και να συμμετέχει δραστήρια στη διαδικασία για την οικονομική αλλά κυρίως για την πολιτική ένωση της Ευρώπης». Ο Συνασπισμός αισθάνεται σαν ένα «οργανικά αναπόσπαστο μέρος μιας ευρωπαϊκής αριστεράς» και κατά συνέπεια οραματίζεται «μία ομοσπονδιακή Ευρώπη των πολιτών και των περιφερειών, μία κοινωνική και οικολογική Ενωμένη Ευρώπη»¹⁰¹. Ο Συνασπισμός επιδιώκει μία Ευρώπη που θα είναι περιοχή άνθησης της δημοκρατίας, της ελευθερίας και των δημοκρατικών θεσμών, ενώ παράλληλα θα είναι χώρος συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης διαφορετικών εθνικών, πολιτισμικών, πολιτικών και πνευματικών παραδόσεων και θα χαρακτηρίζεται από σεβασμό στα δικαιώματα των πολιτών αλλά και των εθνικών και κοινωνικών μειονοτήτων.

Η ιδέα όμως μιας Ευρώπης φρουρίου, «μίας όασης δημοκρατίας, σε μια παγκόσμια πεδιάδα γεμάτη ερείπια και δυστυχία» είναι κάθετα αντίθετη με το όραμα του κόμματος για την δημιουργία ενός πολιτικού υποκειμένου της Ενωμένης Ευρώπης που θα αποτελεί πόλο σταθερότητας και ασφάλειας στην παγκόσμια σκηνή.

Η βασική επιλογή του Συνασπισμού υπέρ της συμμετοχής του στην δημιουργία της Ενωμένης Ευρώπης, συνδέεται με το γεγονός ότι «η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι σήμερα η μοναδική περιοχή στον κόσμο, όπου σε ένα σύνολο χωρών, συνυπάρχουν τρεις βασικές κατακτήσεις: Υπάρχει πλουραλιστική δημοκρατία, υπάρχει ένα σημαντικό βιοτικό επίπεδο και ένα σχετικά –με ιδιαίτερη έμφαση στη λέξη- υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας»¹⁰².

¹⁰¹ Δαμανάκη, Μ, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Γ' (Εκτακτη Σύνοδος), 28/07/1992, σ. 43

¹⁰² Ο. π.

Ο Συνασπισμός δεν παραγνωρίζει τα προβλήματα της Κοινότητας, ούτε τον κίνδυνο μπροστά στη «νεοφιλελεύθερη επέλαση που σηματοδοτεί η σημερινή ευρωπαϊκή πραγματικότητα», αλλά θεωρεί ότι οι όποιες ευρωπαϊκές κατακτήσεις, είναι κατακτήσεις της Ευρωπαϊκής Αριστεράς και υπό αυτό το πρίσμα, αντιμετωπίζει την Ευρώπη «σαν το προνομιακό πεδίο σύγκρουσης για την Ευρωπαϊκή Αριστερά»¹⁰³.

Η πρόεδρος του Συνασπισμού, Μαρία Δαμανάκη, τονίζει «με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο πως το ίδιο το γεγονός της πορείας της Ευρώπης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελεί ένα προοδευτικό γεγονός» καθώς προσπαθεί να δημιουργήσει ένα «πολιτικό υποκείμενο, ένα όργανο πολιτικής ρύθμισης», ως αντίβαρο τόσο στη δημιουργία της μεγάλης ελεύθερης αγοράς –που προωθούν συγκεκριμένες δυνάμεις στην Ευρώπη- όσο και στο επίπεδο του διεθνούς ανταγωνισμού, απέναντι στον υπαρκτό κίνδυνο, «οι ισχυροί»(στην Ευρώπη και στον κόσμο), να προχωρήσουν μόνοι τους¹⁰⁴. Στον νέο, αβέβαιο κόσμο που διαμορφώνεται, η Ευρώπη, και ειδικά η οικονομική και πολιτική της ένωση, «θα αποτελεί αναγκαστική επιλογή για τις χώρες- μέλη της». Η πορεία προς την ομοσπονδιακή Ευρώπη, είναι η μόνη δυνατότητα για ισχυρή παρουσία των Ευρωπαίων πολιτών στη διεθνή σκηνή, και για την Αριστερά, η απάντηση των ευρωπαϊκών λαών στην παγκοσμιοποίηση των ανθρώπινων προβλημάτων.

Αντίθετα, η άρνηση της ευρωπαϊκής προοπτικής, όπως έχει εκφραστεί και από μέρος της ελληνικής Αριστεράς (ΚΚΕ), είναι για τον Συνασπισμό, ευθεία πριμοδότηση της διεθνούς κατάστασης και της κυριαρχίας της μόνης στρατιωτικής υπερδύναμης των ΗΠΑ. Ο Συνασπισμός ακολουθεί μία πολιτική κριτικής υποστήριξης στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Η Συνθήκη αποτελεί ένα βήμα που επιτρέπει στην Ευρώπη να προχωρήσει προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά αναμφίβολα δεν την εγγυάται.

Η κριτική που ασκεί ο Συνασπισμός για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν σχετίζεται με τάσεις εθνικού απομονωτισμού και ξеноφοβίας, αλλά στη βάση της προσπάθειας δημιουργίας της ομοσπονδιακής Ευρώπης, της κάλυψης του δημοκρατικού ελλείμματος των κοινοτικών και εθνικών θεσμών και της προώθησης του αιτήματος της συνοχής, παράλληλα με αυτό της σύγκλισης¹⁰⁵. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ θεωρείται για τον Συνασπισμό, υπέρτερη της Συνθήκης της Ρώμης, αξιολογείται ως πρόοδος και έχει

¹⁰³ Ο. π.

¹⁰⁴ Ο. π.

¹⁰⁵ Ο. π.

«ιστορική σημασία» γιατί αφενός αποτελεί έκφραση της κοινής διαπίστωσης ότι αν η αλληλεπίδραση της Ελλάδας με τα κράτη και τις κοινωνίες της Ευρώπης «αφεθεί χωρίς αντιμετώπιση, δεν θα οδηγήσει σε καλύτερη εποχή» και γιατί αποτελεί επιλογή του πεδίου της συλλογικής προσπάθειας που χρειάζεται για την «κατάκτηση ενός καλύτερου και ενιαίου ευρωπαϊκού μέλλοντος και γιατί όχι, ενός καλύτερου πανανθρώπινου μέλλοντος»¹⁰⁶.

Ο Συνασπισμός δεν αγνοεί ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτυπώνει έναν συμβιβασμό ανάμεσα στις δυνάμεις τις αγοράς και τις δυνάμεις που διεκδικούν την ομόσπονδη, κοινωνική και πολιτική Ευρώπη, έχει όμως την πεποίθηση ότι οι αγώνες και οι σκληρές διαπραγματεύσεις των κοινωνικών δυνάμεων, έχουν την δύναμη να επαναπροσδιορίσουν την Ευρώπη προς όφελός τους¹⁰⁷.

Μέλημα της Αριστεράς θα πρέπει να είναι, ο καθορισμός εκείνων των ριζοσπαστικών ενεργειών, που θα δώσουν την δυνατότητα στη χώρα να αποφύγει τις πιθανές αρνητικές συνέπειες στα πλαίσια της κοινής ευρωπαϊκής προσπάθειας¹⁰⁸ και να αποφύγει τον ορατό κίνδυνο από τους πολιτικούς χειρισμούς της Κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης, να ακολουθήσει την «ευρωπαϊκή πορεία των δύο ή τριών ταχυτήτων με την μικρότερη...»¹⁰⁹.

Η ανάγκη ουσιαστικής, θετικής διεκδίκησης των συμφερόντων της χώρας μέσα στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, είναι ο μόνος δρόμος να μην βρεθεί η Ελλάδα στο περιθώριο της Ευρώπης.

Ο Συνασπισμός ασκεί κριτική στην Κυβέρνηση, τόσο για την βεβαιωμένη κύρωση της Συνθήκης, όσο και για την απουσία συγκεκριμένης πολιτικής από την Ελλάδα στα κοινοτικά όργανα¹¹⁰, την καπήλευση –για κομματικά οφέλη– των θετικών σημείων της Συνθήκης¹¹¹ καθώς και συνολικά τις τελευταίες κυβερνήσεις, αφού δεν προετοίμασαν την προσαρμογή στην νέα πραγματικότητα και η χώρα υπήρξε θεατής των εξελίξεων¹¹²

¹⁰⁶ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 118

¹⁰⁷ Κουβέλης, Φ, , Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 125

¹⁰⁸ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 118

¹⁰⁹ Δαμανάκη, Μ, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Γ' (Εκτακτη Σύνοδος), 28/07/1992, σ. 45

¹¹⁰ Ο. π., σ. 58

¹¹¹ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 118

¹¹² Κουβέλης, Φ, , Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 126

Σε κάθε περίπτωση, και παρά την αναγνώριση ότι «το πάνω χέρι στην πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση, το είχαν και το έχουν οι συντηρητικές δυνάμεις»¹¹³ εξαιτίας της αδυναμίας ή της ανεπάρκειας της Αριστεράς, ο Συνασπισμός «εμπιστεύεται» την Ευρωπαϊκή ένωση¹¹⁴.

Η διαδικασία κύρωσης της Συνθήκης του Μάαστριχτ από το ελληνικό κοινοβούλιο, συμπίπτει χρονικά με την ίδρυση του κόμματος του Συνασπισμού και η θέση του «κριτικού ναι» αποτυπώνει τον αριστερό ευρωπαϊκό χαρακτήρα του κόμματος.

Όμως, ήδη από το 1994, η συζήτηση για τις Ευρωεκλογές¹¹⁵ αποκάλυψε μία περισσότερο κριτική στάση του Συνασπισμού απέναντι στη Συνθήκη και το κόμμα προτείνει την «ριζική» αναθεώρησή της. Η κριτική στη Συνθήκη εξειδικεύεται το 1995, όπου σε συζητήσεις της ΚΠΕ, τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ –που αργότερα θεσμοθετήθηκε με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης– θεωρήθηκαν μονόπλευρα και αντικοινωνικά, ενώ η ανεξαρτησία της ΕΚΤ και η έλλειψη δημοκρατικού ελέγχου της, δεν αξιολογήθηκαν θετικά¹¹⁶. Επιπλέον, η αδυναμία της πολιτικής και κοινωνικής διάστασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η αυξημένη αντίληψη της έλλειψης νομιμότητας και δημοκρατίας της Ένωσης καθώς και οι επικρίσεις για νεοφιλελεύθερη και αντιδημοκρατική φύση του Μάαστριχτ, οδήγησαν στην άρση της εμπιστοσύνης του κόμματος για την Συνθήκη. Η ίδια θέση επιβεβαιώνεται και με την Πολιτική Απόφαση του 2^{ου} Συνεδρίου του κόμματος (Μάρτιος 1996) όπου αναφέρεται ότι «ο ΣΥΝ τάσσεται υπέρ της άμεσης και ριζοσπαστικής μεταρρύθμισης του Μάαστριχτ»¹¹⁷.

4.2 Συνθήκη Άμστερνταμ (1999)

Ο Συνασπισμός, μετά την λήξη του Διαρκούς Συνεδρίου (3,4,5 Απριλίου 1998) που διενεργήθηκε με κεντρικό θέμα την πολιτική τοποθέτηση του κόμματος απέναντι στην Συνθήκη του Άμστερνταμ, αποφάσισε να δηλώσει «παρών» κατά την διαδικασία κοινοβουλευτικής κύρωσης της Συνθήκης¹¹⁸. Η απόφαση αυτή ήταν προϊόν εσωκομματικού συμβιβασμού καθώς στο Συνέδριο κατατέθηκαν προς ψήφιση τρεις

¹¹³ Κύρκος, Α, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Δ' (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992, σ. 126

¹¹⁴ Δαμανάκη, Μ, Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση Γ' (Εκτακτη Σύνοδος), 28/07/1992, σ. 59

¹¹⁵ Βλ. Ευρωεκλογές 1994

¹¹⁶ Τσακαλικά, Μ, «Από το “κριτικό ναι” στο φιλοευρωπαϊκό “όχι”», Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική(13-14), Ιαν. – Ιουν. 2009, σ. 146

¹¹⁷ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

¹¹⁸ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

πολιτικές προτάσεις. Η πρώτη πρόταση, με εισηγητή τον Π. Λαφαζάνη και κεντρικό σύνθημα: «Ναι στην Ευρώπη – Όχι στην Συνθήκη του Άμστερνταμ» υποστήριξε την καταψήφιση της Συνθήκης και έλαβε 327 ψήφους. Η δεύτερη πρόταση: «Για ένα ευρωπαϊκό παρών» με εισηγητή τον Ν. Μπίστη και την θέση “παρών”, έλαβε 320 ψήφους, ενώ η πρόταση του Μ. Παπαγιαννάκη: «Ναι στην αδιάκοπη μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής ενοποίησης» υποστήριξε το “κριτικό ναι” και την υπερψήφιση της Συνθήκης. Καθώς καμία πρόταση δεν συγκέντρωσε την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος του Συνασπισμού, Ν. Κωνσταντόπουλος, πρότεινε η κοινοβουλευτική ομάδα του Συνασπισμού να τοποθετηθεί με την στάση “παρών”. Καταθέτοντας μία συνθετική πρόταση υπό το πρίσμα του αριστερού ευρωπαϊσμού, θέση που ο Συνασπισμός υποστηρίζει από την ίδρυσή του, η πρόταση του Προέδρου του ΣΥΝ εγκρίθηκε με 530 ψήφους.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει πως η Ευρώπη βρίσκεται σε μια «εξαιρετικά κρίσιμη και ευαίσθητη καμπή»¹¹⁹ που προσδιορίζεται από το γεγονός ότι η οικονομική και νομισματική ένωση είναι μια πραγματικότητα που θέτει την πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης σε μια «νέα, πιο εξελιγμένη φάση» και συνεπάγεται «νέες προτεραιότητες και προοπτικές», ενώ δημιουργεί και «νέα πεδία αντιπαραθέσεων». Θεωρεί αναμφισβήτητο γεγονός, ότι η ευρωπαϊκή ιδέα και η ευρωπαϊκή ενοποίηση, συνέβαλε θετικά σε διάφορα θέματα όπως στην πορεία για αρμονική συμβίωση των λαών της ηπείρου ή τη άρση του σχίσματος που ταλαιπωρούσε για χρόνια την Ευρώπη. Η Ευρώπη, παρά τις αδυναμίες, τις ελλείψεις και τις καθυστερήσεις της, αποτελεί έναν πεδίο όπου εφαρμόζονται κοινωνικά δικαιώματα, μπορούν να εφαρμοστούν κοινωνικά κεκτημένα και οι λαοί της μπορούν να απολαμβάνουν ενός ορισμένου επιπέδου διαβίωσης και ασφάλειας. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η Ελλάδα «αναμφισβήτητα ωφελήθηκε» από τη συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και δεν αξιοποίησε – κυρίως με ευθύνη των εθνικών κυβερνήσεων της χώρας, αλλά και μέρους των δυνάμεων της Αριστεράς- τις ευκαιρίες που προσέφερε η ΕΟΚ. Η γενική «ευρωπαϊσιοδοξία ή ευρωπαϊσιοδοξία» δεν έχουν θέση στη συζήτηση για την Ευρώπη, καθώς ακυρώνουν την δυνατότητα σοβαρής

¹¹⁹ Δαμανάκη, Μ, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΣΤ', 09/02/1999, σ. 4194

κριτικής¹²⁰. Ο Συνασπισμός ψηφίζει «παρών» στη Συνθήκη του Άμστερνταμ γιατί δεν πραγματοποιεί την «αναγκαία δημοκρατική και κοινωνική στροφή» στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης»¹²¹. Τα «δειλά» και «ανεπαρκή» μέτρα που υιοθετήθηκαν σε επιμέρους τομείς δεν θίγουν ουσιαστικά τον πυρήνα της μονόπλευρης, «αποκλειστικά νομισματικής φιλοσοφίας του Μάαστριχτ». Ο Συνασπισμός «ανησυχεί» ότι η συγκεκριμένη Συνθήκη ενισχύει των εθνοκεντρικό χαρακτήρα των κοινωνιών¹²². Επιπλέον, ο Συνασπισμός δεν επικυρώνει την Συνθήκη γιατί οι ριζικές προτάσεις που διατύπωσε για την μεταρρύθμιση της, αγνοήθηκαν¹²³. Για τον Συνασπισμό, η Ευρώπη παραμένει ένας «οικονομικός γίγαντας και πολιτικός νάνος» παρόλο που αναγνωρίζει τα θετικά βήματα της Συνθήκης όσον αφορά τα κοινωνικά δικαιώματα και θέματα θεσμικής λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, στην Κύπρο και τα βαλκάνια και ασκεί κριτική σε όσες αριστερές δυνάμεις (ΚΚΕ) αντιτίθενται σε αυτήν. Συνδέει άμεσα την διεύρυνση με την μετανάστευση και ζητά από την Ενωμένη Ευρώπη σχέδιο ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής. Ο Συνασπισμός αποδοκιμάζει την ιδέα της Ευρώπης φρουρίου, τον εθνικό απομονωτισμό, την άρνηση ή την επιβράδυνση της οικονομικής ενοποίησης και την φοβία απέναντι στην πολιτική ενοποίηση. Θεμελιακή θέση του Συνασπισμού είναι ο στόχος μιας Ευρώπης πολιτικά και οικονομικά ενοποιημένης, σε ομοσπονδιακή προοπτική, που θα οικοδομείται με όρους δημοκρατίας, κοινωνικής αλληλεγγύης, συνοχής, ειρήνης και ασφάλειας. Είναι υπέρ μιας Ευρώπης που μάχεται εναντίον της ξеноφοβίας, του ρατσισμού και του ολοκληρωτισμού. Επιθυμεί ενίσχυση των περιβαλλοντικών πολιτικών και αλλαγή πολιτικής για την πυρηνική ενέργεια. Υποστηρίζει την ισότητα της αντιπροσώπευσης για όλα τα κράτη μέλη και την ισότητα ευκαιριών και δικαιωμάτων για όλους τους ευρωπαίους πολίτες. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την ανάγκη διαμόρφωσης κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας για να είναι δυνατή η πολιτική ισχυροποίηση της Ευρώπης (που θα

¹²⁰ Ο. π.

¹²¹ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

¹²² Αλφιέρη, Σ, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΖ', 10/02/1999, σ. 4318

¹²³ Δραγασάκης, Ι, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΖ', 10/02/1999, σ.

4275

μπορούσε να λειτουργήσει και ως “αντίβαρο” στις ΗΠΑ)¹²⁴. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η αδυναμία να μπει η χώρα στην ΟΝΕ θα έχει αρνητικές συνέπειες για την κοινωνική συνοχή και για την διεθνή θέση της χώρας. Αναγνωρίζει ότι τα οικονομικά και πολιτικά οφέλη που απολάμβανε η Ελλάδα λόγω της ένταξής της στην ΕΟΚ, θα τεθούν σε δοκιμασία από τα νέα δεδομένα που θα διαμορφώσει τόσο η διαδικασία της διεύρυνσης, όσο και η ΟΝΕ. Ο Συνασπισμός διεκδικεί την επιτυχία της Οικονομικής και Νομισματικής Ενοποίησης για την καταπολέμηση της ανεργίας και την ενίσχυση του εκσυγχρονισμού του κράτους. Παράλληλα, θεωρεί αναγκαία μια «νέα ώθηση» στην Ευρώπη με μέτρα που θα συμπληρώνουν πολιτικά και θεσμικά την εξέλιξη της ΟΝΕ και θα ενισχύουν την κοινωνική συνοχή έτσι ώστε να μην αφεθεί η διαχείριση των συνεπειών της στη «δικαιοδοσία της Συνέλευσης των Τραπεζών»¹²⁵. Ο Συνασπισμός προτείνει «εθνικό σχέδιο διαπραγμάτευσης» με πολιτικούς όρους για να μην μείνει η Ελλάδα «μόνη και έκθετη» εκτός ΟΝΕ. Ο Συνασπισμός ζητά την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και των αρχών λειτουργίας της ΕΚΤ έτσι ώστε, η απασχόληση και η ανάπτυξη να αναφέρονται ως τουλάχιστον ισότιμοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Συνασπισμός προτείνει την αιρετή ανάδειξη του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον πολιτικό έλεγχο της ΕΚΤ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα άλλα κοινοτικά όργανα. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι το «κοινωνικό ζήτημα» θέτει τις σύγχρονες διαχωριστικές γραμμές, και η ικανοποιητική ή μη απάντηση της Ευρώπης σε αυτό, θα κρίνει την τύχη του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Δεν αποδέχεται μια στάση παθητικής αποδοχής των πεπραγμένων της Ενωμένης Κοινότητας και για τον λόγο αυτό διαφωνεί με τον χρόνο κύρωσης της Συνθήκης στη Βουλή (αφού η συζήτηση διεξάγεται μετά την τελική μορφοποίηση της Συνθήκης, όταν δεν υπάρχει δυνατότητα τροποποιήσεων). Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η Ενωμένη Ευρώπη εκφράζει την «πιο προχωρημένη έκφραση των λαών για συνεργασία» και την σύγχρονη τάση για αλληλεξάρτηση των χωρών¹²⁶ και καλεί σε κοινή δράση όλες τις δυνάμεις της αριστεράς και του ευρύτερου προοδευτικού χώρου: τους εργαζόμενους, τα συνδικάτα, τις οργανώσεις, τα κοινωνικά κινήματα, για να

¹²⁴ Κωνσταντοπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΑ', 16/ 02/1999, σ. 4463 - 4464

¹²⁵ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

¹²⁶ Ο. π.

αντιμετωπιστεί η κυριαρχία μονομερών οικονομικών αντιλήψεων και οι δυνάμεις της «ριζοσπαστικής» και «δημοκρατικής» αριστεράς να αλλάξουν την πορεία της Ενωμένης Ευρώπης. Ο Συνασπισμός είχε ζητήσει δημοψήφισμα πριν την κύρωση της Συνθήκης από τη Βουλή με το σκεπτικό ότι αυτές «οι συνθήκες δεν δεσμεύουν μόνο το παρόν. Δεσμεύουν και το μέλλον»¹²⁷. Σε κάθε περίπτωση, ο Συνασπισμός «εμμένει σταθερά» στην ευρωπαϊκή του κατεύθυνση και αγωνίζεται ώστε το μέλλον της «αναγκαίας ευρωπαϊκής ενοποίησης» να «σφραγίζεται από τον αριστερό ευρωπαϊσμό και τα προτάγματά του» ενώ απορρίπτει κάθε στρατηγική προς τον «αδιέξοδο αντιευρωπαϊσμό»¹²⁸.

4.3 Συνθήκη Νίκαιας (2002)

Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή του Συνασπισμού αποφάσισε τις πολιτικές θέσεις του κόμματος για την Διακυβερνητική Διάσκεψη εν όψει της Συνόδου Κορυφής της Νίκαιας και η απόφαση εγκρίθηκε με μόνο μία αρνητική ψήφο¹²⁹.

Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι το εύρος των θεμάτων και οι προβληματισμοί που έχουν τεθεί προς συζήτηση στην Διάσκεψη της Νίκαιας, αναδεικνύουν ότι τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών – μελών, «αποδείχτηκαν κατώτερες των περιστάσεων» και περιορίστηκαν σε διευθετήσεις βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα. Θεωρούν ότι η προσέγγιση αυτή δεν ανταποκρίνεται στις «επείγουσες απαιτήσεις» για τις «μεγάλες δημοκρατικές θεσμικές αναδιαρθρώσεις» που χρειάζεται η Ε.Ε για να αντιμετωπίσει τόσο τις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, όσο και για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της επικείμενης διεύρυνσης. Θεωρεί ότι το θεσμικό έλλειμμα που υπάρχει στην Ευρώπη, εμποδίζει την ικανότητά της να επηρεάσει την διεθνή πραγματικότητα και περιορίζει την δυνατότητά της να αποτελέσει «παγκόσμια δύναμη δημοκρατίας, ειρήνης, φιλίας και ισότιμης συνεργασίας ανάμεσα στους λαούς της γης». Η ανικανότητα (ή η μη επιθυμία) της Ε.Ε να παρέμβει αποτελεσματικά στη διαρκή αποδυνάμωση του ενιαίου νομίσματος, του Ευρώ, ως διεθνούς αποθεματικού νομίσματος, δεν επιτρέπει την αλλαγή των συσχετισμών της παγκόσμιας κυριαρχίας του

¹²⁷ Δραγασάκης, Ι, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΖ', 10/02/1999, σ. 4274

¹²⁸ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi2ou.pdf>

¹²⁹ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7210>

δολαρίου. Για τον Συνασπισμό, είναι αναγκαία η «ενιαία, αυτόνομη, δημοκρατική» οικοδόμηση της Ε.Ε., που θα αποτρέψει τον κίνδυνο δημιουργίας μιας «Ενωμένης Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων»¹³⁰. Ο Συνασπισμός επιμένει στην υποστήριξη της ευρωπαϊκής προοπτικής της Ομοσπονδίας, στον δρόμο «μιας Ευρώπης από τα Ουράλια ως τον Ατλαντικό», με τα κοινωνικά και πολιτικά προτάγματα σε προτεραιότητα. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την δημιουργία ενός δημοκρατικού, ευρωπαϊκού Συντάγματος, που θα διασφαλίζει την δημοκρατική νομιμοποίηση των οργάνων της Ε.Ε., των κρατών μελών και των περιφερειών, και που θα προωθεί με δημοκρατικές και πρωτότυπες διαδικασίες, την πολιτική ενοποίηση με ομοσπονδιακή κατεύθυνση. Σταθερή επιδίωξη του Συνασπισμού είναι η δημιουργία κοινής αμυντικής ταυτότητας και αυτόνομης εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης. Η γενναία ενίσχυση του κοινοτικού προϋπολογισμού, αποτελεί αναγκαία συνθήκη για οποιαδήποτε ουσιαστική, δημοκρατική μεταρρύθμιση στο ευρωπαϊκό πεδίο. «Ο βαθύς μετασχηματισμός της σημερινής οικοδόμησης», θέση που ο Συνασπισμός μαζί με δεκατέσσερα κόμματα της Αριστεράς έθεσαν- δύο χρόνια πριν- ως κύριο μέλημα της δράσης τους, επαναλαμβάνεται.

Στην εκτενή συζήτηση για την κοινοβουλευτική κύρωση της Συνθήκης της Νίκαιας στην ελληνική Βουλή, ο Συνασπισμός εξηγεί τους λόγους για τους οποίους ψηφίζει «παρών»: Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η Συνθήκη επιβεβαιώνει το δημοκρατικό έλλειμμα τόσο όσον αφορά στην ενημέρωση και την συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες και στις αποφάσεις των κοινοτικών οργάνων, όσο και στη κατοχύρωση της διαφάνειας στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν ενισχύθηκε ουσιαστικά αφού δεν έχει δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας και άρα συναπόφασης με το Συμβούλιο των Υπουργών, γεγονός που θα εξισορροπούσε τη θεσμική δύναμη των δύο οργάνων. Αρνητικά εκτιμάται, η απουσία ουσιαστικής συζήτησης των μεγάλων χωρών για την σχέση των ευρωπαϊκών θεσμών μεταξύ τους και κυρίως για τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όργανο στο οποίο κατ' εξοχήν θα υλοποιούνται οι δημοκρατικές διαδικασίες. Επικρίνεται η απουσία κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της Ευρώπης. Τέλος, ο Συνασπισμός δηλώνει

¹³⁰ Ο. π.

«παρών» στην Συνθήκη, διαμαρτυρόμενος για την μη ενίσχυση του Συμβουλίου Περιφερειών που θα επέτρεπε στο όργανο αυτό να αποκτήσει ενεργό θεσμικό ρόλο¹³¹. Στην Νίκαια «χάθηκε η ευκαιρία» για την αρχή της μείωσης του κοινωνικού ελλείμματος της Ευρώπης που θα έθετε τις βάσεις για την επιτυχή διεύρυνση και την πολιτική ολοκλήρωση. Παρά τα παραπάνω, ο Συνασπισμός δεν παραβλέπει τα θετικά σημεία της Συνθήκης της Νίκαιας, και δηλώνει την υποστήριξή του σε ρυθμίσεις που αφορούν σε περιβαλλοντολογικά θέματα, θέματα που αφορούν στην γνώση των δικαιωμάτων των καταναλωτών, στην καταπολέμηση του αποκλεισμού, στην σύσταση Επιτροπής κοινωνικής προστασίας, σε αποφάσεις για θέματα αθλητισμού, σε ρυθμίσεις για την «ηλεκτρονική» Ευρώπη, τη μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου καθώς και στην ασφάλεια στην ναυσιπλοΐα και την ασφάλεια στα τρόφιμα¹³². Ο Συνασπισμός επικροτεί την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και τη θεωρεί αφετηρία για την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος. Ο Συνασπισμός δεν επιθυμεί μια Ευρώπη όπως την οραματίζονται «ανέμπνευστοι τεχνοκράτες», «ανιστόρητοι πολιτικοί ή διαχειριστές κυβερνήτες», μακριά από τους πολίτες και με αποφάσεις που λαμβάνονται σε απομακρυσμένα κέντρα εξουσίας με αμφίβολη δημοκρατική νομιμότητα, αλλά μια Ευρώπη με κοινωνικό χαρακτήρα, που δεν υπογράφει αποφάσεις καταστολής των δημοκρατικών δικαιωμάτων και δεν ενοχοποιεί ως «θερμοκήπια τρομοκρατίας» της κοινωνικές αμφισβητήσεις των Συνόδων Κορυφής ή τον ριζοσπαστισμό της νεολαίας. Ο Συνασπισμός δεν υποστηρίζει μία Ευρώπη με κατευθυντήριο άξονα δράσης τις «απόψεις Μπλερ, Ανθάρ, Μπερλουσκόνι»¹³³. Ο Συνασπισμός θα «παλέψει» για την ριζική αναθεώρηση των συνθηκών της δημοκρατικής πολιτικής ενοποίησης και κοινωνικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεωρεί αναγκαία, σε κάθε πιθανή μελλοντική αναθεώρηση των συνθηκών της Ε.Ε., εκτός των εκπροσώπων των εθνικών κυβερνήσεων, την ενεργό συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων, του ευρωκοινοβουλίου, των κινημάτων και των πολιτών. Ο Συνασπισμός, ως «αναπόσπαστο» μέρος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς και στο πλαίσιο της επιδίωξης συνεργασίας με ευρύτερα τμήματά της, θα αναλάβει πρωτοβουλίες για την συγκρότηση κόμματος της Ευρωπαϊκής Ριζοσπαστικής

¹³¹ Ο. π., Ξηροτύρη- Αικατερινάρη, Α, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΣΤ', 19/06/2002, σ. 4419, Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΣΤ', σ. 4433, 4435

¹³² Ο. π.

¹³³ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΣΤ', σ. 4434

και Δημοκρατικής Αριστεράς καθώς και θα υποστηρίξει την διαμόρφωση θεσμών και κινήματων μέσα από τα οποία θα εκφράζονται και θα εκπροσωπούνται διαφορετικές κοινωνικές κατηγορίες και τάξεις: «εργαζόμενοι, επαγγελματίες, άνθρωποι του πολιτισμού, γυναίκες, νέοι»¹³⁴. Ο Συνασπισμός θα επιδιώξει τον συντονισμό των δυνάμεών του με το Φόρουμ της Ευρωπαϊκής Νέας Αριστεράς αλλά και των κομμάτων της ευρωομάδας της Αριστεράς. Επιπλέον, ο Συνασπισμός ενισχύει το Κίνημα των Ευρωπαίων καθώς θεωρεί ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεσμών αλληλεγγύης και συνεργασίας με ένα ευρύ φάσμα της «ριζοσπαστικής, συνδικαλιστικής, κοινωνικής αριστεράς και οικολογίας» στην Ευρώπη¹³⁵.

4.4 Συνταγματική Συνθήκη (2005)

Το Ειδικό Προγραμματικό Συνέδριο του κόμματος αποφάσισε με πλειοψηφία 80% να ψηφίσει «όχι» κατά την διαδικασία κύρωσης της Συνταγματικής Συνθήκης από την ελληνική Βουλή¹³⁶. Η θέση που μειοψήφησε υποστήριξε το «κριτικό ναι» στη Συνθήκη¹³⁷.

Ο Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς, καταψηφίζει την Συνταγματική Συνθήκη καθώς πιστεύει ότι «δεν περιλαμβάνει ένα σύστημα εγγυήσεων, δικαιωμάτων και ελευθεριών», για να αντιμετωπιστεί η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και για να περιοριστεί η « αμερικανική μονοκρατορία» που λειτουργεί διασπαστικά για τις κοινωνίες και τον κόσμο¹³⁸. Ακόμα και όσοι διακατέχονται «από περίσσειμα αισιοδοξίας» δεν ικανοποιούνται από την τωρινή κατάσταση στην Ενωμένη Ευρώπη. Η πολιτική του νεοφιλελευθερισμού κυριάρχησε στην έως τώρα οικοδόμηση της Ε.Ε τόσο με τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ και τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας της Συνθήκης του Άμστερνταμ, όσο και με τις πολιτικές που προωθούνται από την πολιτικά ανεξέλεγκτη ΕΚΤ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹³⁹. Η θετική ψήφιση της Σ.Σ., θα «συνταγματοποιούσε» την σημερινή πραγματικότητα της Ευρώπης, δηλαδή θα

¹³⁴ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7210>

¹³⁵ Ο. π.

¹³⁶ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=2147>

¹³⁷ http://www.syn.gr/downloads/SYN_programmatiko.pdf

¹³⁸ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7346

¹³⁹ <http://www.syn.gr/downloads/program2003.pdf>

«συνταγματοποιούσε τον νεοφιλελευθερισμό»¹⁴⁰. Η έγκριση της Σ.Σ. θα μονιμοποιήσει τον τωρινό συσχετισμό δυνάμεων στην Ε.Ε. καθιστώντας αδύνατη την εφαρμογή μιας «προοδευτικής πολιτικής» από τις χώρες- μέλη της Ένωσης. Περιθώριο αλλαγής δεν υπάρχει αφού η αναθεώρηση της Συνθήκης καθίσταται πρακτικά αδύνατη, τουλάχιστον για πενήντα χρόνια¹⁴¹. Επιπλέον, η εφαρμογή της Συνθήκης, θα μετατοπίσει τον άξονα της πολιτικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης στο πεδίο της Ε.Ε. με αποτέλεσμα να μειωθεί ο ρόλος και τα περιθώρια δράσης των εθνικών κοινοβουλίων¹⁴². Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η Συνθήκη χαρακτηρίζεται από δημοκρατικό και κοινωνικό έλλειμμα αφού « η ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς, μπαίνει πάνω από τις δημοκρατικές ρυθμίσεις της πολιτικής» και αφού «το δίκαιο του ανόθευτου ανταγωνισμού και το δόγμα της προληπτικής καταστολής, υπερτερούν του δικαίου των ανθρώπινων δικαιωμάτων, του ανθρωπιστικού και διεθνούς δικαίου»¹⁴³. Ο Συνασπισμός δεν εγκρίνει την Συνθήκη γιατί θέλει «περισσότερη Ευρώπη. Θέλει Δημοκρατική και Κοινωνική Ευρώπη»¹⁴⁴. Ο Συνασπισμός επικρίνει την Σ.Σ. καθώς δεν έρχεται σε ρήξη με τον ατλαντισμό, αλλά αντίθετα αναγνωρίζει το ΝΑΤΟ ως θεμέλιο της συλλογικής άμυνας και όργανο εφαρμογής της πολιτικής αυτής για τα κράτη- μέλη¹⁴⁵. Ο Συνασπισμός αναγνωρίζει ότι στην Σ.Σ έγιναν «σοβαρά βήματα» προς την κατεύθυνση της πολιτικής συγκρότησης και λειτουργίας της Ε.Ε, αν και όχι «εκείνα που έπρεπε να είναι» για να προωθηθεί η δημοκρατική Ευρώπη¹⁴⁶. Η θετική αξιολόγηση για την αναβάθμιση του ρόλου του ΕΚ, την αναφορά της κοινωνικής ρήτηρας και την ενσωμάτωση της Χάρτας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αποδυναμώνεται από το γεγονός ότι το Ευρωκοινοβούλιο δεν έχει αρμοδιότητες για το σύνολο της πολιτικής της Ένωσης, η

¹⁴⁰ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7346

¹⁴¹ Ο. π., σ. 7347

¹⁴² Ο. π., σ. 7346

¹⁴³ Ο. π., σ. 7348

¹⁴⁴ Η θέση αυτή διατυπώθηκε στην συνέντευξη τύπου του ΣΥΝ για την Διάσκεψη του ΚΕΑ και της αποφάσεις του για το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης (11/11/2004). Αξίζει να παρατηρήσουμε, ότι στην αντίστοιχη απόφαση που εξέδωσε το ΚΕΑ (27/10/2004), δηλώνει emphatically ότι: «Η αντίθεσή μας βρίσκεται σε απόλυτη σύγκρουση με τις αντιευρωπαϊκές, αντιδραστικές δυνάμεις». Ο ΣΥΝ αν και υιοθετεί το μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματολογίας του ΚΕΑ για την απόρριψη της Σ.Σ., δεν αναφέρει στον επίσημο λόγο του, την αντίθεσή του στον αντιευρωπαϊσμό.

¹⁴⁵ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7348

¹⁴⁶ Ο. π.

διαδικασία λήψης αποφάσεων εξακολουθεί να δημιουργεί εμπλοκές και σύγχυση, ενώ το βάρος της Χάρτας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων έχασε μέρος της ισχύος του. Ενδιαφέρον προκαλεί ότι ενώ η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης θεωρείται επιθυμητή, δεν αναφέρεται με σαφήνεια το είδος της πολιτειακής συγκρότησης που ο Συνασπισμός επιδιώκει για την Ε.Ε.¹⁴⁷: «η συζήτηση ακόμη δεν έχει αρχίσει για το ποιος θα είναι ο τύπος, ομοσπονδιακός, διακυβερνητικός ή κοινοτικός μιας Ενωμένης Ευρώπης»¹⁴⁸. Η διεύρυνση με τη συμμετοχή όλων των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου και της Τουρκίας, καθώς και η εμβάθυνση, παραμένουν «ανοιχτά, κρίσιμα ζητήματα» για τον Συνασπισμό¹⁴⁹. Αρνητικά αξιολογείται ότι στην Σ.Σ. δεν υπάρχει σαφής διάκριση των λειτουργιών των κοινοτικών οργάνων στη βάση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών¹⁵⁰. Αν και η προτεινόμενη Σ.Σ. θεωρείται «πιο πίσω από πολλά εθνικά Συντάγματα»¹⁵¹ (Δ.Ε.2004) και απορρίπτεται από τον Συνασπισμό, η «ανάγκη» για Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη παραμένει βασική επιδίωξη. Η Σ.Σ που επιθυμεί ο Συνασπισμός, «προϋποθέτει την ανάδειξη μιας πραγματικά αντιπροσωπευτικής συντακτικής συνέλευσης από όλους τους λαούς της Ευρώπης, χωρίς αποκλεισμό των δυνάμεων της Αριστεράς και χωρίς επιλεκτική συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών». Η Ευρώπη έχει ανάγκη μια Σ.Σ. που θα «εγγυάται και θα διευρύνει τις κατακτήσεις των ευρωπαϊκών λαών περιλαμβάνοντας έναν Χάρτη Δικαιωμάτων που δεν θα υστερεί από τα πιο προηγμένα Συντάγματα των κρατών-μελών, κατοχυρώνοντας τα δημόσια και κοινά αγαθά για όλους, προωθώντας την

¹⁴⁷ Η πολιτική ενοποίηση με ομοσπονδιακή κατεύθυνση αποτελούσε κύριο πολιτικό στόχο του Συνασπισμού στις προηγούμενες Ευρωπαϊκές Συνθήκες. Από το 3^ο Τακτικό Συνέδριο (2000), δεν αποτυπώνεται σε προγραμματικά κείμενα. Ωστόσο, αναφέρεται στην Πολιτική Απόφαση για την Συνθήκη της Νίκαιας, στην εισήγηση του Προέδρου Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου, Ν. Κωνσταντόπουλου, στο 3^ο Προγραμματικό Συνέδριο του κόμματος (2003)

¹⁴⁸ Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7348

¹⁴⁹ Σε όλες τις προηγούμενες Συνθήκες ο Συνασπισμός ήταν θετικός υποστηρικτής τόσο της διεύρυνσης, όσο και της εμβάθυνσης της Ε.Ε. Η θέση που εκφράζει εδώ, φαίνεται να συγκλίνει με την θέση που διατύπωσε στο 3^ο Προγραμματικό Συνέδριο του κόμματος (2003) : « Η διεύρυνση της Ε.Ε. προς χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, ενώ αποτελεί παράγοντα ειρήνης και σταθερότητας στην ήπειρό μας, δεν ευνοεί προς το παρόν την προσπάθεια για εμβάθυνση της ίδιας της πολιτικής ενοποίησης, δεδομένης της στενής σχέσης που διατηρούν οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών με τις Η.Π.Α

¹⁵⁰ Κουβέλης, Φ, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7431 - 7432

¹⁵¹ <http://www.syn.gr/euro2004/diakirixi.htm>

κοινωνική δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την οικολογική προστασία και διασφαλίζοντας την αυτόνομη και ειρηνική παρουσία της Ευρώπης στο μεταδιπολικό διεθνές περιβάλλον».

Παρά τα παραπάνω, για τον Συνασπισμό, η ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης έχει «ιστορική δυναμική» και οι προσεγγίσεις για «κατεδάφιση» της Ευρώπης χαρακτηρίζονται «ανιστόρητες». Ο Συνασπισμός ενδιαφέρεται για την «αναδημιουργία» και «αναζωογόνηση» της Ευρώπης και όχι για την απόρριψή της που χαρακτηρίζεται «αυταπάτη»¹⁵².

Ο Συνασπισμός αγωνίζεται για να μετατρέψει την Ε.Ε. από ένα «υπερκράτος φρούριο» με διογκωμένους κατασταλτικούς μηχανισμούς, σε έναν τόπο ασφάλειας και δημοκρατικών εγγυήσεων¹⁵³. Μια Ευρώπη που θα συνδιαμορφώνει τις πολιτικές της μαζί με τους ευρωπαϊκούς λαούς και τα κοινωνικά κινήματα.

Αν παλαιότερα το θέμα της Ευρώπης προκαλούσε «ευρωσκεπτικιστικές» ή «ευρωδημαγωγικές» προσεγγίσεις, «σήμερα υπερτερεί και των δύο η ευρωαγωνία, η αγωνία για το μέλλον της Ευρώπης»¹⁵⁴.

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι ο Συνασπισμός- σε κοινό αίτημα με τα κόμματα της Αντιπολίτευσης- ζήτησε την διεξαγωγή δημοψηφίσματος, όπως συνέβη και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η άρνησή του από την Κυβέρνηση, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από τον Συνασπισμό .

4.5 Συνθήκη Λισαβόνας (2008)

Ο Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς καταψηφίζει την Συνθήκη της Λισαβόνας καθώς την θεωρεί «ανάθεωρημένη εκδοχή» της Συνταγματικής Συνθήκης. Το κεντρικό επιχείρημα που υιοθετείται –όπως και στην Σ.Σ.- είναι ότι «συνταγματοποιεί» τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές¹⁵⁵. Η οικονομική κρίση που πλήττει την Ευρώπη και τον κόσμο, ανέδειξε τις εγγενείς αντιφάσεις του νεοφιλελεύθερου δόγματος και την

¹⁵² Κωνσταντόπουλος, Ν, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ', 12/04/2005, σ.7349

¹⁵³ Ο. π., σ.7347

¹⁵⁴ Ο. π.

¹⁵⁵ Αλαβάνος, Αλ, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΕΓ', 11/07/2008, σ. 11074

αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διαχειριστεί πολιτικά την κρίση. Οι θεσμοί της Ε.Ε. αποδείχθηκαν ανεπαρκείς μεταθέτοντας το βάρος της διαχείρισης στα εθνικά κράτη. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α χαρακτηρίζει τη Συνθήκη «αναχρονιστική» και «αντιδραστική» καθώς θεωρεί ότι δεσμεύει την Ε.Ε σε πολιτικές που υπηρετούν την ελεύθερη και ανεξέλεγκτη αγορά, απορρίπτουν το κοινωνικό κράτος, καλλιεργούν την στρατιωτικοποίηση και την εξάρτηση από τις ΗΠΑ ενώ επιπλέον επιτείνουν το θεσμικό έλλειμμα δημοκρατίας στην λειτουργία της. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει ότι η υιοθέτηση της Συνθήκης έγινε χωρίς δημοκρατικές εγγυήσεις, δηλαδή χωρίς ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών Κοινοβουλίων κάθε χώρας- μέλους και με την απουσία πρόθεσης διεξαγωγής δημοψηφισμάτων για την επικύρωσή της. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α «απαιτεί» την διενέργεια δημοψηφίσματος στην Ελλάδα με το σκεπτικό ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά κρίσιμο νομικό κατασκεύασμα που –αν κυρωθεί από την ελληνική Βουλή– θα διέπει τις βασικές λειτουργίες σε όλους τους τομείς του ελληνικού κράτους. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θα επιθυμούσε να διεξαχθούν δημοψηφίσματα σε όλα τα κράτη- μέλη της Ε.Ε. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ασκεί κριτική στην Συνθήκη καθώς η δημοσιονομική πολιτική της Ε.Ε. παραμένει αμετάβλητη. Επιπλέον, την επιβλέπει η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή που έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει μέτρα εναντίων κρατών με υπερβολικά ελλείμματα¹⁵⁶. Αρνητικά αξιολογείται ότι η Συνθήκη δεν δίνει δεσμευτικές κατευθύνσεις για μείζονος σημασίας κοινωνικά ζητήματα. Η Συνθήκη, προσδίδει μεν νομική ισχύ στο «Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», αλλά δεν τον ενσωματώνει στο κείμενο της Συνθήκης, ενώ κρίσιμοι τομείς εξαιρούνται από την ισχύ του «Χάρτη» και ρυθμίζονται από άλλες διατάξεις. Η Συνθήκη θεωρείται εξαιρετικά ασαφής για θέματα που αφορούν μετανάστες: περιορίζεται σε κοινή πολιτική «διαχείρισης των συνόρων», σε διαπραγματεύσεις με τρίτα κράτη και στους όρους χορήγησης άδειας παραμονής περιορισμένου χρόνου. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θεωρεί θετικά τα βήματα που γίνονται όσον αφορά την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας, αλλά υποστηρίζει ότι αποσκοπούν στην αναβάθμιση του ρόλου της Ε.Ε στην συνεργασία της με τις ΗΠΑ. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ασκεί κριτική στην Συνθήκη της Λισαβόνας, καθώς παρέχει την δυνατότητα ανάληψης αυτόνομης στρατιωτικής δράσης σε άλλες χώρες ακόμη και χωρίς την έγκριση του ΟΗΕ. Επίσης,

¹⁵⁶ Ο. π., 11074 - 11076

εκτιμάται αρνητικά ότι η Συνθήκη, επιτρέποντας τη στρατιωτική συνεργασία, δίνει την δυνατότητα στρατιωτικών επεμβάσεων σε χώρες-μέλη, για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α πιστεύει ότι για να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία, θα πρέπει αυτά να ρυθμιστούν σε ευρωπαϊκό ή υπερεθνικό επίπεδο. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιθυμεί «μια άλλη Ευρώπη, κοινωνική, αναπτυξιακή, με στόχο αντί για Συμφώνα Σταθερότητας να έχουμε Σύμφωνα Ανάπτυξης και Κοινωνικής Προστασίας, με στήριξη στο κοινωνικό κράτος» Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιδιώκει να ληφθούν μέτρα ενάντια στην ανεργία και την ακρίβεια, τον κοινωνικό, αναπτυξιακό, οικολογικό έλεγχο της αγοράς, μέτρα για την ειρήνη, τον αφοπλισμό και την αυτονομία από τις ΗΠΑ.

Για τον λόγο αυτό ο ΣΥΡΙΖΑ συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ, σε οργανώσεις και κινήματα, στο ΚΕΑ και στοχεύει στην αντικαπιταλιστική συνεργασία στην Ευρώπη¹⁵⁷.

Στην συνέντευξη τύπου που έδωσε ο Πρόεδρος της Κ.Ο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Αλ. Αλαβάνος, με θέμα: «Όχι στο Ευρωσύνταγμα – Δημοψήφισμα τώρα», ανέφερε ότι οι θέσεις του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Συνθήκη της Λισαβόνας απηχούν τις επίσημες πολιτικές απόψεις του πολιτικού σχήματος¹⁵⁸. Ο Αλ. Αλαβάνος, τόνισε ότι αυτή είναι μια «εξαιρετική κατάκτηση» για τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α που είναι μια συμμαχία κομμάτων, που δεν έχουν όλα την ίδια προσέγγιση στο εγχείρημα της Ε.Ε.

Όμως, η κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν εμφανίστηκε ενωμένη. Κατά τη διαδικασία κύρωσης της Συνθήκης, τέσσερεις βουλευτές του κόμματος (Μ. Παπαγιαννάκης, Α. Φιλίνη, Γρ. Ψαριανός και Ν. Τσούκαλης) απείχαν από την ψηφοφορία. Νωρίτερα, είχαν αναφέρει την πρόθεσή τους να ψηφίσουν «παρών». Τελικά, προτίμησαν να απέχουν για να μην δημιουργηθεί μεγαλύτερο πρόβλημα στο κόμμα. Υποστήριξαν, ότι μπορεί η Συνθήκη να μην ήταν αυτή που ανέμεναν, όμως ήταν ένα βήμα μπροστά από την Συνθήκη της Νίκαιας και η καταψήφισή της θα αποτελούσε οπισθοδρόμηση στην πορεία προς της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

¹⁵⁷ Ο. π.

¹⁵⁸ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=9864>

4.6 ΕΥΡΩ

Ο Συνασπισμός έχει -από την αρχή- υποστηρίξει ότι η εισαγωγή του ευρώ είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός για την προώθηση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης προς μια ομοσπονδιακή κατεύθυνση που όμως δεν θα έλυνε αυτόματα τα οικονομικά διαρθρωτικά προβλήματα της Ένωσης. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η εισαγωγή του ευρώ θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην λειτουργία της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Άμεσα οφέλη αναμένεται να προκύψουν:

- από την επίτευξη και διατήρηση της δημοσιονομικής σταθερότητας με μικρότερο κόστος

- η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου μειώνει τα επιτόκια και άρα και τις δημόσιες δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους

- από τη μείωση του κόστους των συναλλαγών εξαιτίας της κατάργησης των προμηθειών για πράξεις σε συνάλλαγμα και λόγω της εξάλειψης του συναλλαγματικού κινδύνου

- από την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης της Ένωσης έναντι των άλλων ισχυρών εμπορικών δυνάμεων εξαιτίας της μετατροπής του ευρώ σε διεθνές αποθεματικό νόμισμα και νόμισμα πραγματοποίησης διεθνών συναλλαγών που αντικειμενικά θα περιορίσει τη θέση του δολαρίου ως αποθεματικού νομίσματος

- σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας εξαρτάται άμεσα από την διαπραγματευτική αυτή δύναμη και ικανότητα, και

- από τον περιορισμό της ανεξέλεγκτης λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών εξαιτίας της κατάργησης σειράς νομισμάτων

Τα κράτη- μέλη που θα συμμετέχουν στην Ευρωζώνη, δεν θα είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής αφού αυτή θα ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Συγχρόνως, θα περιοριστεί η επιρροή που ασκούσε η Κεντρική Γερμανική Τράπεζα στις νομισματικές πολιτικές των κρατών-μελών της Ε.Ε. Η κοινή Νομισματική πολιτική θα χαράσσεται μεν με βασικό στόχο την σταθερότητα των τιμών, αλλά με βάση τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε όλα τα κράτη- μέλη της ζώνης του ευρώ. Για τον λόγο αυτό, ο Συνασπισμός αναμένει η κοινή νομισματική πολιτική να κινηθεί σε πλαίσια λιγότερο περιοριστικά και ευνοϊκότερα για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ε.Ε. Το Συμβούλιο Κορυφής του Λουξεμβούργου αποφάσισε (Δεκ. '07) για την σύσταση από τα δεκαπέντε κράτη-μέλη, ενός Συμβουλίου, του EURO-

Χ, που θα συζητιούνται προβλήματα που πιθανόν θα προκύπτουν και θα αποτελεί ένα μέσο δημοκρατικού ελέγχου και διαφανούς λειτουργίας της ΕΚΤ. Εκκρεμεί όμως να ρυθμιστεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τον πολιτικό έλεγχο της ΕΚΤ.

Παρά τα παραπάνω, ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η εισαγωγή του ευρώ θα συνδεθεί αναπόφευκτα και με οικονομικό και κοινωνικό κόστος για τα κράτη- μέλη που θα συμμετέχουν στην Ευρωζώνη. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι σημαντικό πρόβλημα για την ισορροπημένη λειτουργία της ΟΝΕ, αποτελεί η έλλειψη μιας κεντρικής δημοσιονομικής αρχής συνεπικουρούμενης με έναν προϋπολογισμό ικανό να αντιμετωπίσει τα οικονομικά προβλήματα των κρατών- μελών της ζώνης του ευρώ, να ασκήσει αποτελεσματική πολιτική και να προωθήσει διαρθρωτικές πολιτικές.

Η διατήρηση της ευθύνης για την δημοσιονομική πολιτική στα κράτη- μέλη στην τρίτη φάση της ΟΝΕ, σε συνδυασμό με τις ανελαστικές ρυθμίσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, σύμφωνα με τις οποίες μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται το δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους μέλους να είναι πάνω από 3% του ΑΕΠ καθιστούν πιθανό να επιβληθούν στα κράτη- μέλη που θα αποκλίνουν, πρόστιμα έως 0,5% του ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό δημιουργεί ερωτήματα για το πώς τα κράτη-μέλη θα μπορέσουν να διαχειριστούν επιτυχώς μια ύφεση. Η ρύθμιση αυτή αναμένεται να επηρεάσει περισσότερο εκείνα τα κράτη-μέλη που δεν θα καταφέρουν να εξισορροπήσουν σε μεσοπρόθεσμη βάση τα δημοσιονομικά τους και τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη-μέλη.

Ο Συνασπισμός προτείνει συγκεκριμένα μέτρα, έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή, η απασχόληση, να περιοριστούν οι αρνητικές συνέπειες της εισαγωγής του ευρώ και να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη :

- αναπροσανατολισμός των κατευθύνσεων της οικονομικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο με έμφαση στους στόχους της ανάπτυξης και της ενίσχυσης της απασχόλησης
- εγκατάλειψη των ρυθμίσεων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Βασική κατεύθυνση θα είναι η εξισορρόπηση των τρεχουσών δαπανών του δημοσίου, αλλά θα επιτρέπεται η ελλειμματική χρηματοδότηση των επενδυτικών δαπανών μετά από έλεγχο και εισήγηση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών.

- αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού από το 1,2% του κοινοτικού ΑΕΠ στο 5% για να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των οικονομικών επιπλοκών σε Ε.Ε. καθώς και η άσκηση αποτελεσματικότερων διαρθρωτικών πολιτικών.

- ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον καλύτερο έλεγχο και την διαφάνεια λειτουργίας της ΕΚΤ¹⁵⁹

Το 3^ο Έκτακτο Συνέδριο του Συνασπισμού (2000) πραγματοποιείται λίγο μετά την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ. Ο Συνασπισμός επισημαίνει την «σημαντική, θετική εξέλιξη» και επαναλαμβάνει με σαφήνεια την επιθυμία του για την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Παρά το γεγονός ότι ο Συνασπισμός άσκησε έντονη κριτική στον μονόπλευρο τρόπο που σχεδιάστηκε και προωθήθηκε η ΟΝΕ αρνούμενος να επικυρώσει την Συνθήκη του Άμστερνταμ, σήμερα τονίζει και πάλι ότι η ένταξη στην ΟΝΕ, διαμορφώνει ένα καλύτερο πεδίο για την αντιμετώπιση των μεγάλων κοινωνικών, οικονομικών και εθνικών προβλημάτων και εξασφαλίζει μεγαλύτερες δυνατότητες στην Αριστερά να παρακολουθήσει και σε κάποιο βαθμό να επηρεάσει τις ευρωπαϊκές εξελίξεις. Παράλληλα, ο Συνασπισμός προειδοποιεί ότι η πραγματική σύγκλιση δεν θα επιτευχθεί με «αυτόματο πιλότο» και ότι η ένταξη στην ΟΝΕ θα πρέπει να συνδυαστεί με μια ευρεία συντονισμένη εθνική προσπάθεια έτσι ώστε να είναι εφικτή η προσδοκώμενη ανάπτυξη, ευημερία και κοινωνική συνοχή¹⁶⁰.

¹⁵⁹ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7167>

¹⁶⁰ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi3ou.pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η «ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΣΤΡΟΦΗ» ΤΟΥ ΣΥΝ / ΣΥΡΙΖΑ ΚΑΙ Η Ε. Ε.

5.1 Α' φάση: η «αριστερή μετατόπιση» (2000–2004)¹⁶¹

Ήδη από τις αρχές του 2000, η ανάγκη στρατηγικής ανασυγκρότησης και ιδεολογικής ανανέωσης του Συνασπισμού αποτέλεσαν κεντρικούς προβληματισμούς για την ηγεσία, τα στελέχη και τα μέλη του κόμματος.

Το αποτέλεσμα των Εθνικών εκλογών του 2000, με το οποίο ο Συνασπισμός οριακά εξασφάλισε την κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση και οι εσωτερικές αντιπαραθέσεις – που κυριάρχησαν όλο το προηγούμενο διάστημα – για την πολιτική τακτική που έπρεπε να ακολουθηθεί, έκριναν απαραίτητο τον εσωκομματικό διάλογο. Η εισαγωγή στην Πολιτική Απόφαση του 3^ο Τακτικού Συνεδρίου του κόμματος που διενεργήθηκε τρεις μήνες μετά τις Εθνικές εκλογές (Ιούλιος 2000), είναι ενδεικτική του πολιτικού κλίματος: «Τα αποτελέσματα των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου υποχρεώνουν τον ΣΥΝ να θέσει προς συζήτηση και αποσαφήνιση το σύνολο των στοιχείων που συγκροτούν την ιδεολογικοπολιτική του φυσιογνωμία»¹⁶². Στην Πολιτική Απόφαση του 3^{ου} Συνεδρίου αναφέρεται ότι κύριος στόχος του Συνασπισμού είναι «η διαμόρφωση ενός κόμματος της σύγχρονης δημοκρατικής και ριζοσπαστικής Αριστεράς» που θα πρωτοπορεί «στον αγώνα κατά του νεοφιλελευθερισμού». Ο Συνασπισμός υποστηρίζει τις κύριες θέσεις που έχει εκφράσει το διάστημα 1992-99 για την Ευρώπη. Ο Συνασπισμός επιδιώκει την ταχύτερη πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, την προώθηση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, την προώθηση της αμυντική ολοκλήρωσης και την χειραφέτηση από την στρατιωτική και αμυντική κηδεμονία των ΗΠΑ. Πάγιοι στόχοι παραμένουν η αυτόνομη κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (στη κατεύθυνση της κατάργησης του NATO) καθώς και η ενίσχυση του κοινοτικού προϋπολογισμού. Η ενίσχυση του κοινωνικού κράτους και η καταπολέμηση της ανεργίας, η φορολογική μεταρρύθμιση και η οικολογική πολιτική, παραμένουν κεντρικές επιδιώξεις του κόμματος. Ο Συνασπισμός εξακολουθεί να θεωρεί ότι «το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας είναι συνυφασμένο με το μέλλον της Ευρώπης, το χαρακτήρα, το εύρος και την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής

¹⁶¹ Για τον χωρισμό της περιόδου 2000-2009, καθώς και για την ονομασία των δύο φάσεων, ακολουθείται η πρότασή του Χρ. Βερναρδάκη στο Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990–2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 283-287

¹⁶² <http://www.syn.gr/downloads/apofasi3ou.pdf>

ενοποίησης». Από την Πολιτική Απόφαση του 3^{ου} Τακτικού Συνεδρίου δεν λείπουν οι θετικές αναφορές στην Ευρώπη –αν και ιδιαίτερα περιορισμένες- όπως για παράδειγμα η ένθερμη υποστήριξη για το ευρωπαϊκό νόμισμα. Ο «εθνικός απομονωτισμός» απορρίπτεται και η ευρωπαϊκή ενοποίηση θεωρείται η «απάντηση των λαών της Ευρώπης στις μεγάλες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης» και η μόνη δύναμη ικανή να υπερβεί το «status της μιας μόνης υπερδύναμης», των ΗΠΑ. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην κινηματική δράση της Αριστεράς στο πλαίσιο της Ευρώπης¹⁶³. Αν και στην Πολιτική Απόφαση του 3^{ου} Τακτικού Συνεδρίου δεν αμφισβητείται η βασική ευρωπαϊστική ιδεολογία του κόμματος, θα «μετατοπίσει το κέντρο βάρους απέναντι στην Ε.Ε.¹⁶⁴». Η Πολιτική Απόφαση του 2000, δεν αναφέρεται στην ομοσπονδιακή κατεύθυνση της πολιτικής ενοποίησης- για πρώτη φορά σε προγραμματικό κείμενο- και παρόλο που δεν αποποιείται την «ευρωπαϊκή φυσιογνωμία» του κόμματος, υπάρχει σαφής –αν και ήπια- μετατόπιση από την «σταθερή εμμονή στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό¹⁶⁵» του κόμματος όλη την προηγούμενη περίοδο. Η απουσία κάθε αναφοράς στον «αριστερό ευρωπαϊσμό¹⁶⁶», η απουσία συγκεκριμένης στρατηγικής για την διεύρυνση της Ε.Ε.- παρόλο που θεωρείται σημαντικό ζήτημα-, και η παραδοχή ότι κεντρικό ζήτημα είναι η αναζήτηση τρόπων συμβολής της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, αναδεικνύουν την αδυναμία διαμόρφωσης μιας συνολικής στρατηγικής για την συμμετοχή της Ελλάδας στην Ε.Ε. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι από το Τακτικό Συνέδριο του 2000, η «αριστερή» τάση αποτελεί πλειοψηφία στον Συνασπισμό¹⁶⁷.

Ο εσωκομματικός διάλογος για την πορεία και ιδεολογική –προγραμματική κατεύθυνσή του Συνασπισμού, θα συνεχιστεί- σε επίπεδο κεντρικού πολιτικού λόγου- το 2003. Το Προγραμματικό Συνέδριο που διενεργείται τον Ιούνιο του 2003, αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντικό όχι μόνο γιατί « όλα όσα εμφιλοχωρούσαν στην Πολιτική Απόφαση του 3^{ου} Συνεδρίου γίνονται ρητά και έντονα¹⁶⁸», αλλά και γιατί, παρά τα κομματικά Συνέδρια

¹⁶³ Ο. π.

¹⁶⁴ Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 284

¹⁶⁵ Αναφέρεται σε όλα τα προγραμματικά κείμενα έως και το 1999.

¹⁶⁶ Σημείο αναφοράς του πολιτικού-προγραμματικού λόγου του Συνασπισμού έως και το 1999.

¹⁶⁷ Τσακαλικά, Μ, «Από το “κριτικό ναι” στο φιλοευρωπαϊκό “όχι”», *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*(13-14), Ιαν. – Ιουν. 2009, σ. 158

¹⁶⁸ Βερναρδάκης, Χρ, 2011, σ. 288

που θα μεσολαβήσουν, θα αποτελεί την κύρια προγραμματική αναφορά¹⁶⁹ έως και το Διαρκές Συνέδριο του Συνασπισμού για τις Ευρωεκλογές του 2009. Στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003 θα υποστηριχθεί με έμφαση η ενότητα των δυνάμεων της Αριστεράς, η κινηματική δράση, ο αγώνας απέναντι στη νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ, το αίτημα για «σοσιαλισμό με ελευθερία και δημοκρατία¹⁷⁰» και οι πολιτικές με «οικολογικό χαρακτήρα»¹⁷¹. Ο Συνασπισμός αναγνωρίζει ότι έχει συγκροτηθεί από δυνάμεις και άτομα που προέρχονται από όλα τα ιστορικά ρεύματα του αριστερού κινήματος της Ελλάδας, γεγονός που αποδεικνύεται «πολύτιμη εμπειρία» και υπαγορεύει (στον Συνασπισμό) «όχι μόνο την ενιαία έκφρασή τους υπό ένα πολιτικό πρόγραμμα, αλλά την υπέρβασή τους, στην κατάκτηση μιας νέας συνολικής αντίληψης, μιας ενιαίας στρατηγικής...». Ο Συνασπισμός υποστηρίζει πως τα κινήματα που εμφανίζονται σε πολλά μέρη του κόσμου «σηματοδοτούν μια νέα εποχή»: Οι σχέσεις της πολιτικής Αριστεράς με τα κοινωνικά κινήματα οφείλουν να είναι «πάντοτε σχέσεις της μορφής που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε “διαλεκτική ένταση”» και ο ρόλος της Αριστεράς είναι να «ακούει» και «να συνδιαμορφώνει» τα αιτήματα των κοινωνικών κινήματων και να τα «διεκδικεί αποτελεσματικά» στο πολιτικό πεδίο. Ο Συνασπισμός πιστεύει ότι η νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ «ανασυντάσσει όλα τα δεδομένα και θέτει με δραματικό τρόπο [...] νέα προβλήματα» διαμορφώνοντας για την Ευρώπη ένα «πολύ διαφορετικό πλαίσιο» από εκείνο που αντιμετώπιζαν τα πρώτα στάδια της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ο Συνασπισμός και η ευρωπαϊκή Αριστερά, αποδέχονται την διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης γιατί θεωρούν πως ευνοεί τους δικούς τους στόχους, καθώς «συνιστά το πραγματικό έδαφος» όπου ο στόχος του σοσιαλισμού μπορεί να αποβεί «ρεαλιστικά εφικτός». Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, με ισχυρό κοινό νόμισμα, κοινή εξωτερική πολιτική, αυτόνομη¹⁷² αμυντική δομή και δυνατότητα παρέμβασης όπου χρειαστεί στον κόσμο. Ο

¹⁶⁹ Αν και το Προγραμματικό Συνέδριο του 2003 καθορίζει τις προγραμματικές κατευθύνσεις του Συνασπισμού για το επόμενο διάστημα, αυτές πολλές φορές θα αγνοηθούν, ειδικά μετά την συγκρότηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

¹⁷⁰ Το αίτημα για «σοσιαλισμό με ελευθερία και δημοκρατία» εμφανίζεται σε όλα τα προγραμματικά κείμενα που προηγήθηκαν, όμως τώρα αποκτά μεγαλύτερη έμφαση και κεντρικότητα.

¹⁷¹ <http://www.syn.gr/downloads/program2003.pdf>

¹⁷² Δηλ. εκτός NATO

Συνασπισμός πιστεύει ότι η πολιτική ενοποίηση¹⁷³ της Ευρώπης και η διατήρηση του «ευρωπαϊκού κεκτημένου», δύο εξελίξεις που απεύχονται οι ΗΠΑ, θα είναι καθοριστικής σημασίας για το μέλλον της Ε.Ε. Ο Συνασπισμός θεωρεί πως ο νεοφιλελευθερισμός «έβαλε τη σφραγίδα του» στην οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη δεκαετία του 1990 με τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας της Συνθήκης του Άμστερνταμ, καθώς και τις πολιτικές που προωθεί η πολιτικά ανεξέλεγκτη ΕΚΤ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁷⁴. Ο Συνασπισμός επιδιώκει «να βάλει τη δική του σφραγίδα» στο υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκό Σύνταγμα έτσι ώστε να διασφαλίζεται πλήρως η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και οι μορφές άσκησης της. Ο Συνασπισμός απαιτεί τη συνταγματική κατοχύρωση των δημοκρατικών δικαιωμάτων του ευρωπαίου πολίτη με τη βελτίωση και αναβάθμιση του Χάρτη Δικαιωμάτων και τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου που θα εδράζεται στο σεβασμό τους. Ο Συνασπισμός επιθυμεί την άμεση κατάργηση της συμφωνίας δικαστικής συνδρομής μεταξύ Ε.Ε. και ΗΠΑ. Ο Συνασπισμός θεωρεί αναγκαία την οικοδόμηση σχέσεων στενής συνεργασίας της Ε.Ε. που θα καταλήγουν σε σύμφωνα μη επίθεσης με την Ρωσία, την Κίνα και τις άλλες χώρες του κόσμου. Ο Συνασπισμός διεκδικεί: α) την αντικατάσταση του ισχύοντος νεοφιλελεύθερου Συμφώνου Σταθερότητας, από ένα Σύμφωνο για την κοινωνική συνοχή, την απασχόληση και την οικολογικά δεσμευμένη ανάπτυξη, β) την υποχρέωση της ΕΚΤ να περιλάβει στους στόχους της την πλήρη απασχόληση και την οικολογικά δεσμευμένη ανάπτυξη, γ) τη σταδιακή αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού ως ποσοστού ως ποσοστού του ΑΕΠ της Ε.Ε., από το σημερινό απαράδεκτο επίπεδο του 1,2% στο 5% το 2007, δ) τη διατήρηση και βελτίωση των παροχών των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων και την αποφυγή κάθε προσπάθειας ιδιωτικοποίησής τους, ε) την προστασία των δημόσιων αγαθών με την εφαρμογή εναλλακτικών πολιτικών κατ' αρχάς στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, της αγροτικής και της βιομηχανικής ανάπτυξης, στ) την εναρμόνιση και τον συντονισμό στο πεδίο της φορολογίας των επιχειρήσεων και των εισοδημάτων από κεφάλαια και την εισαγωγή των λεγόμενων πράσινων φόρων, ζ) την ανακατανομή του φορολογικού βάρους προς όφελος των εργαζομένων και των χαμηλότερων εισοδηματικά

¹⁷³ Σε κάθε περίπτωση, ο Συνασπισμός δεν επιθυμεί την δημιουργία μιας νέας ευρωπαϊκής υπερδύναμης «προκειμένου να αντιμετωπιστεί η μονοκρατορία της υπάρχουσας».

¹⁷⁴ <http://www.syn.gr/downloads/program2003.pdf>

στρωμάτων, η) την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας και τη μείωση του χρόνου εργασίας στις 35 ώρες την εβδομάδα, θ) τη διασφάλιση ότι οι εθνικές μειονότητες εργαζομένων, οι μειονότητες των μεταναστών και των παράνομα εργαζομένων, καθώς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή δεξιότητες, θα ωφεληθούν πλήρως από τις πολιτικές απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας της Ε.Ε., ι) τη διαμόρφωση μιας συνολικής ευρωπαϊκής οικολογικής πολιτικής που θα αφορά, εκτός των άλλων, την ασφάλεια των τροφίμων και γενικότερα την προστασία των καταναλωτών. Ο πολιτικός έλεγχος της ΕΚΤ και η δυνατότητα υπογραφής ευρωπαϊκών συλλογικών συμβάσεων αποτελούν σταθερά αιτήματα του Συνασπισμού. Κεντρικός στόχος της ευρωπαϊκής Αριστεράς και του Συνασπισμού, στη νέα φάση που διανύει η Ευρώπη, είναι να συνδυάσει τον αγώνα της ενάντια σε όλες τις διαστάσεις της νεοφιλελεύθερης καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ με την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, «σφραγίζοντας καθοριστικά με το δικό της στίγμα» το μέλλον της Ευρώπης. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, πρέπει :

- 1) Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ να μετεξελιχθεί σε χώρο συνάντησης όλων των ευρωπαϊκών κινημάτων που μάχονται τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης νεοφιλελεύθερης μορφής του καπιταλισμού γενικά, περικλείοντας ένα «ευρύτατο φάσμα» κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων σε όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, και
- 2) Το Ευρωπαϊκό Κόμμα της Δημοκρατικής Ριζοσπαστικής Αριστεράς, να συγκροτηθεί άμεσα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να συνθέσει γόνιμα «την ιστορική, κοινωνική, πολιτική και θεωρητική πείρα όλων των συνιστωσών του» και να εξελιχθεί σε «καταλύτη» σημαντικών πολιτικών ανακατατάξεων στην κλίμακα ολόκληρης της Ευρώπης. Πρέπει να συνθέσει και να προβάλει μια εναλλακτική πρόταση για την Ευρώπη στο σύγχρονο κόσμο, συνδυάζοντας τον αγώνα ενάντια στην νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ και την αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανακύπτουν στην «γεμάτη εμπόδια» πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, πάντα υπό την επιδίωξη του «σοσιαλισμού με ελευθερία και δημοκρατία»¹⁷⁵.

¹⁷⁵ Ο. π.

Η διεύρυνση¹⁷⁶ της Ε.Ε. προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, αν και θεωρείται παράγοντας ειρήνης και σταθερότητας, δεν προτείνεται από τον Συνασπισμό, καθώς θεωρείται προς το παρόν ανασταλτική για την εμβάθυνση της πολιτικής ενοποίησης της Ε.Ε., εξαιτίας της στενής σχέσης που διατηρούν οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών με τις ΗΠΑ. Ο Συνασπισμός, για μια ακόμη φορά, τάσσεται κατά των εθνικών αναδιπλώσεων καθώς οδηγούν στην υποβάθμιση της ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποίησης. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι θεωρεί δικαιολογημένους του δισταγμούς των εθνικών κρατών απέναντι στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, καθώς πιστεύει ότι η αποκλειστικά οικονομική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δεν συμβάλλει στην αίσθηση κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, στην έννοια κοινού ευρωπαϊκού συμφέροντος και γιατί η μεταφορά σημαντικών αρμοδιοτήτων από τα εθνικά κράτη στην υπό διαμόρφωση Ε.Ε., δημιουργεί σχεδόν πάντα ελλείμματα δημοκρατίας. Ο Συνασπισμός αναγνωρίζει ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ε.Ε. και την ΟΝΕ «ήταν, και εξακολουθεί να αποδεικνύεται καθημερινά, πολιτικά αναγκαία». Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η δυσχερής οικονομική κατάσταση της Ελλάδας οφείλεται «στον τρόπο που έγινε και με τους όρους που λειτουργεί από τότε» η πρόσδεση της αδύναμης ελληνικής οικονομίας στο ισχυρό ευρώ. Ο Συνασπισμός θεωρεί «αναμφισβήτητη επιτυχία» την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Ο Συνασπισμός απαιτεί τη ριζοσπαστική μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και την παράλληλη εφαρμογή ενός εθνικού προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης και γενικότερης αναγέννησης της υπαίθρου. Τέλος, ο Συνασπισμός ασκεί δριμεία κριτική στη ΝΔ, το ΚΚΕ και ειδικά στο ΠΑΣΟΚ που κατηγορείται για πολιτική «συναινετικού νεοφιλελευθερισμού» και την μετατροπή του σε «καθεστωτικό κόμμα που ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διατήρησή του στην εξουσία, παρά για την επίλυση των χρόνιων προβλημάτων του τόπου». Παράλληλα, ο Συνασπισμός προσκαλεί τόσο τα μέλη και τους φίλους του ΚΚΕ, όσο και του ΠΑΣΟΚ σε κοινή συνάντηση στον «Χώρο Διαλόγου και Κοινής Δράσης»¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Σε όλα τα προγραμματικά κείμενα της περιόδου 1992-1999, ο Συνασπισμός υπερασπίζεται έντονα την διεύρυνση της Ε.Ε. Στην Πολιτική Απόφαση του 2000, για πρώτη φορά απουσιάζει συγκεκριμένη θέση για το θέμα, ενώ στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003, εκφράζεται, για πρώτη φορά προγραμματικά, η αντίθεση του Συνασπισμού στην διεύρυνση της Ε.Ε.

¹⁷⁷ Ο. π.

Οι προγραμματικές θέσεις που διατυπώθηκαν στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003, εγκρίθηκαν με ευρεία πλειοψηφία¹⁷⁸ (άνω του 80%) ενώ την τροποποίηση του τίτλου του ΣΥΝ ενέκρινε το 60% των συνέδρων. Όσον αφορά τις πολιτικές τάσεις στο εσωκομματικό πεδίο, υπήρξε, κατά την διάρκεια αυτών των τεσσάρων χρόνων, μια σταθεροποίηση της κυριαρχίας των «αριστερών¹⁷⁹». Η «αριστερή μετατόπιση» του Συνασπισμού προς μια «φυσιογνωμία ριζοσπαστική και κινηματική¹⁸⁰», δεν γίνεται χωρίς παραχωρήσεις στην «ανανεωτική πτέρυγα» του κόμματος: την περίοδο αυτή καθιερώνεται, ως ένα είδος «εσωκομματικού συμβιβασμού¹⁸¹» η «αυτόνομη» εσωκομματική λειτουργία των τάσεων, που αρχίζουν να λειτουργούν όλο και περισσότερο ως «ιδιαιτέρες δομές» μέσα στο κόμμα¹⁸². Αυτό είχε ως συνέπεια, οι δύο βασικές εσωκομματικές τάσεις, το «αριστερό ρεύμα» και η «ανανεωτική πτέρυγα» να αρχίζουν όλο και περισσότερο να λειτουργούν ως «κόμμα μέσα στο κόμμα¹⁸³», σε ευθεία αντίθεση με το Καταστατικό του Συνασπισμού¹⁸⁴.

Με βάση αυτή την εσωκομματική πλειοψηφία συγκροτείται, ενόψει των επερχόμενων εθνικών εκλογών του 2004¹⁸⁵, το συμμαχικό σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Ο πολιτικός-ιδεολογικός προσανατολισμός της συμμαχίας των αριστερών δυνάμεων, θα αποτελέσει κεντρικό ζήτημα στο εσωτερικό του Συνασπισμού τα επόμενα χρόνια. Οι Ευρωεκλογές του Ιουνίου του 2004, θα θέσουν σε σοβαρή δοκιμασία την ενότητα του σχήματος και θα εκκινήσουν την συζήτηση για το εάν πρέπει «ο Συνασπισμός να υποχωρήσει υπέρ του

¹⁷⁸ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=2147>

¹⁷⁹ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 15

¹⁸⁰ Κωνσταντόπουλος, Ν, Ομιλία μετά τη λήξη του 3ημερου Προγραμματικού Συνεδρίου του Συνασπισμού, 01/06/2003

¹⁸¹ Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 284

¹⁸² Ο. π.

¹⁸³ Ο. π.

¹⁸⁴ «Οι τάσεις δεν είναι κατ'ανάγκην μόνιμο σχήμα, δεν νοούνται ως μικρογραφία κόμματος με κάθετη οργανωτική δομή και διοικητικά όργανα και πολύ περισσότερο με δική τους πειθαρχία», Προοίμιο του Καταστατικού του ΣΥΝ στο Σπυρδαλάκης, Μ, Παπαδημητρίου, Γ, *Τα καταστατικά των πολιτικών κομμάτων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1994, σ. 145 – 146

¹⁸⁵ Χαρακτηριστικό της αδυναμίας διαχείρισης της ευρωπαϊκής πολιτικής στα πλαίσια του σχήματος ΣΥ.ΡΙΖ.Α., είναι η απουσία κάθε αναφοράς στην Ευρώπη/Ε.Ε. στην διακήρυξη των Εθνικών εκλογών 2004

ισχυρότερου ΣΥ.ΡΙΖ.Α»¹⁸⁶. Η αυτόνομη κάθοδος του Συνασπισμού στις Ευρωεκλογές, θα διαρρήξει την πολιτική ενότητα της συμμαχίας που όμως δεν θα αργήσει να αποκατασταθεί στο 4^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού τον Δεκέμβριο του 2004.

5.2 Β' φάση: η «αριστερή στροφή» (2004 – 2009)

Ο Συνασπισμός στις Ευρωεκλογές του 2004, παρά την αύξηση της εκλογικής του δύναμης σε σχέση με τις εθνικές εκλογές, συγκέντρωσε ένα ποσοστό κατώτερο των στόχων του¹⁸⁷. Το αποτέλεσμα δεν ικανοποίησε την ηγετική ομάδα του κόμματος και μεταξύ άλλων αποδίδεται «στην υπόθεση ΣΥ.ΡΙΖ.Α», τη στάση απέναντι στο σχέδιο ΑΝΑΝ και στις αποκλίσεις που εκδηλώνονταν στον δημόσιο λόγο του Συνασπισμού για την Ευρώπη. Η απόφαση της ΚΠΕ του κόμματος για το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών αναφέρει ότι «με σχετική καθυστέρηση» ο Συνασπισμός έδωσε τη μάχη των εκλογών «στηριγμένος στην πολιτική του αριστερού ευρωπαϊσμού»¹⁸⁸, παρά τις διαφορετικές απόψεις στην υλοποίησή της» και τονίζεται η ανάγκη να επιλυθούν «μείζονα», «διαχρονικά ζητήματα στρατηγικής και φυσιογνωμίας»¹⁸⁹. Σε αυτό το πολιτικό κλίμα, προκηρύσσεται το 4^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού.

Το 4^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού διενεργείται τον Δεκέμβριο του 2004. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος αποχωρεί από την προεδρία του κόμματος και νέος πρόεδρος εκλέγεται ο Αλ. Αλαβάνος –εκπρόσωπος των «αριστερών», ενώ οι συνυποψήφιοι Μ. Παπαγιαννάκης (από τους «ανανεωτικούς») και Χρ. Παπαδόπουλος (από το Κοκκινοπράσινο Δίκτυο¹⁹⁰) έλαβαν αντίστοιχα 33,18% και 6,94% των ψήφων. Στην Πολιτική Απόφαση του 4^{ου} Τακτικού Συνεδρίου του Συνασπισμού, που λειτουργεί συμπληρωματικά στις προγραμματικές κατευθύνσεις του Προγραμματικού Συνεδρίου

¹⁸⁶ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 16

¹⁸⁷ Ο πολιτικός-εκλογικός στόχος του Συνασπισμού στις Ευρωεκλογές 2004, ήταν η εκλογή δύο Ευρωβουλευτών. Τελικά, κατάφερε να εκλέξει μόνο έναν, τον Δ. Παπαδημούλη.

¹⁸⁸ Ενδιαφέρον έχει να σημειώσουμε ότι, καμία αναφορά δεν υπήρχε στον «αριστερό ευρωπαϊσμό», τόσο στο 3ο Έκτακτο Συνέδριο του 2000, όσο και στο πρόσφατο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003.

¹⁸⁹ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7220>

¹⁹⁰ Το «Κοκκινοπράσινο Δίκτυο» είναι μια μικρή αριθμητικά, αριστερή τάση που αποτελούνταν από ακτιβιστές που συμμετείχαν στις αρχικές εκφράσεις του κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης και υιοθετούσαν ένα ιδιαίτερα προσανατολισμένο στην κινηματική διαδικασία λόγο. Ελευθερίου, 2009:14

(2003), υπάρχει μικρή αναφορά σε ευρωπαϊκά θέματα. Ο Συνασπισμός, «κόμμα της σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς», υποστηρίζει την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης «στη βάση της κάλυψης του δημοκρατικού ελλείμματος, της στήριξης και διεύρυνσης του κοινωνικού κράτους και της οικολογικής προστασίας, στην προοπτική του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία»¹⁹¹. Ο Συνασπισμός ζητά την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και απορρίπτει την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη που θεσμοποιεί τον «νεοφιλελευθερισμό». Ο Συνασπισμός διεκδικεί ένα «γνήσιο Σύνταγμα των λαών της Ευρώπης» που θα κατοχυρώνει και θα διευρύνει τα δημοκρατικά δικαιώματα και τις κοινωνικές κατακτήσεις τους. Ο Συνασπισμός πιστεύει ότι η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του ισχυρού ευρώ¹⁹² με μια αδύναμη παραγωγική και οικονομική βάση, γεγονός που την εμποδίζει να ωφεληθεί και επιτείνει την δεινή οικονομική κατάσταση. Επιπλέον υποστηρίζει ότι οι εισρέοντες κοινοτικοί πόροι δεν αξιοποιήθηκαν θετικά και συνέβαλαν στην σχετική ενδυνάμωση του ελληνικού καπιταλισμού. Ο Συνασπισμός θεωρεί «ελπιδοφόρο πρώτο βήμα» την συγκρότηση του ΚΕΑ, στην κατεύθυνση της πολιτικής εκπροσώπησης των κατακτήσεων και συμφερόντων των εργαζομένων της Ευρώπης, τονίζοντας την «πρωταγωνιστική συμβολή του» στη δημιουργία του. Ο Συνασπισμός επιθυμεί μια δημοκρατική Ευρώπη, ανεξάρτητη από τον Ατλαντισμό, με αυτόνομη διεθνή παρέμβαση για την ειρήνη, την δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη στον κόσμο. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την κατάργηση του ΝΑΤΟ, την απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων, την διαβαλκανική συνεργασία ενώ αντιτίθεται στον μιλιταρισμό και τον ευρωστρατό¹⁹³. Ο Συνασπισμός επιθυμεί την άμεση αντιμετώπιση της εκκρεμότητας με τη FYROM (με την επιλογή σύνθετης ονομασίας), επιβεβαιώνει την «εμμονή» του για την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος¹⁹⁴ και

¹⁹¹ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi4ou.pdf>

¹⁹² Για πρώτη φορά σε προγραμματικό κείμενο δεν εκφράζεται ρητά η αναγκαιότητα ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωζώνη.

¹⁹³ Αν και ο Συνασπισμός ήδη από την ιδρυτική του διακήρυξη, αντιτίθεται στον μιλιταρισμό και την αύξηση των στρατιωτικών δαπανών, δεν απορρίπτει ευθέως την ύπαρξη ευρωστρατού στα πλαίσια της κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής και της ικανότητας της Ε.Ε. να παρεμβαίνει για την προάσπιση της ειρήνης στον κόσμο. Προγραμματικό Συνέδριο 2003/ Διακήρυξη ΚΕΑ 2007

¹⁹⁴ Για την επίλυση του Κυπριακού, ο Συνασπισμός υποστηρίζει την αναζήτηση πρωτοβουλιών σε όλα τα διεθνή πεδία, στη βάση της επανένωσης του νησιού, της δικαιοσύνης- δίκαιης ομοσπονδίας, της ειρηνικής συνύπαρξης των δύο κοινοτήτων, μιας διεθνούς προσωπικότητας, μιας κυριαρχίας, μιας ιθαγένειας, παράλληλα με την αποστρατιωτικοποίηση του νησιού και την απαλλαγή του από ξένες βάσεις.

υποστηρίζει την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία¹⁹⁵. Η κάλυψη δημοκρατικών και κοινωνικών ελλειμμάτων καθώς και η εξισορρόπηση των οικονομικών ανισοτήτων, παραμένουν πάγια αιτήματα του Συνασπισμού. Τέλος, ο Συνασπισμός θεωρεί τον «σοσιαλισμό με ελευθερία και δημοκρατία», περισσότερο επίκαιρο και αναγκαίο από ποτέ, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο¹⁹⁶.

Το 4^ο Τακτικό Συνέδριο του κόμματος, δεν προσέφερε νέες επεξεργασίες για την ευρωπαϊκή κατεύθυνση του Συνασπισμού, ωστόσο θεωρείται σημαντικό καθώς η εκλογή του Αλ. Αλαβάνου στην προεδρία του κόμματος και η αύξηση της επιρροής των «αριστερών» εις βάρος των «ανανεωτικών»¹⁹⁷ θα επηρεάσει την πολιτική φυσιολογία του Συνασπισμού και κατ' επέκταση την ευρωπαϊκή του κατεύθυνση¹⁹⁸. Το κείμενο που έδωσε στη δημοσιότητα ο Αλ. Αλαβάνος λίγο πριν το 4^ο Τακτικό Συνέδριο και με αφορμή την υποψηφιότητά του για την ηγεσία, η «πλατφόρμα Αλαβάνου»¹⁹⁹, αναδεικνύει τις νέες στοχεύσεις και το νέο πολιτικό «κέντρο βάρους» του κόμματος.

Οι βασικοί άξονες που «σε μεγάλο βαθμό ορίζουν την ταυτότητα» του κόμματος σύμφωνα με το άρθρο του Αλ. Αλαβάνου:

1) Οι σχέσεις με τα λαϊκά στρώματα. Το κόμμα πρέπει να «επαναπατρισθεί», να ανακτήσει την επαφή του με τους λαϊκούς χώρους από όπου έχει «εξορισθεί»: τις «εργατογειτονιές», τους υποβαθμισμένους μητροπολιτικούς χώρους, τους άνεργους, τους οικονομικά ασθενέστερους, τους κατοίκους της υπαίθρου, τους μετανάστες.

2) Η σχέση με τη νεολαία. Η επαφή με τη νεολαία θα «ανανεώσει» το κόμμα και θα το «εκσυγχρονίσει» καθώς «η νέα γενιά είναι ο αλχημιστής που κρατάει τη μυστική πολύτιμη πέτρα που ψάχνουμε για την ταυτότητα της αριστεράς του 21^{ου} αιώνα».

¹⁹⁵ Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα προωθήσουν την προσπάθεια αναγνώρισης της Κυπριακής Δημοκρατίας, την απομάκρυνση των κατοχικών στρατευμάτων από το νησί, την έναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου στη βάση του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συνθηκών και την παραπομπή των εκκρεμών διαφορών στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

¹⁹⁶ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi4ou.pdf>

¹⁹⁷ Οι «αριστεροί» αύξησαν την δύναμή τους στην ΚΠΕ του κόμματος, με την εκλογή 61 έναντι 46 μελών το προηγούμενο διάστημα. Ελευθερίου, 2009 : 15. Αυτή την περίοδο η σχέση μεταξύ «αριστεράς» και «ανανεωτικής» τάσης αποτυπώνεται σε 65% προς 35%. Βερναρδάκης, 2011 :286

¹⁹⁸ Φιλίππου, Β, «Η έννοια της πολιτικής αντιπροσώπευσης και η οργάνωση των κομμάτων : Το παράδειγμα του Συνασπισμού» στο Βερναρδάκης, Χρ, *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2005 – 2006*, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2007, σ. 40-70

¹⁹⁹ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=5682> , Η ιδιαίτερη σημασία της «πλατφόρμας Αλαβάνου» για την πολιτική-στρατηγική κατεύθυνση του κόμματος, είναι ότι τέσσερα χρόνια μετά, στο επόμενο συνέδριο του Συνασπισμού, παραμένει επίκαιρη. Συνέντευξη Αλ. Τσίπρα στους δημοσιογράφους Β. Πάικο και Α. Τόλιο στο Ρ/Σ «Αθήνα 9,84», 05/02/2009, Κατσαμπέκης, Γ, *Λαϊκισμός & Μεταδημοκρατία. Ο πολιτικός λόγος του ΣΥ.ΡΙΖ.Α 2004-2009*, σ. 46-52, Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη, 2009

3) Οι σχέσεις με την υπόλοιπη Αριστερά. Η ενότητα στη δράση της Αριστεράς σε κοινά αποδεκτούς προγραμματικούς στόχους, θεωρείται κεντρικό διακύβευμα της νέας πολιτικής φυσιογνωμίας του κόμματος, καθώς «δεν είναι επιλογή που μπορούμε να πάρουμε ή να αφήσουμε. Είναι η μοίρα μας».

4) Η σχέση με τα κινήματα. Απαραίτητη η κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση στα πεδία των κοινωνικών ταξικών αγώνων και της ανάπτυξης των κοινωνικών κινήματων: «Πολυάριθμοι και ταυτόχρονα πολύκαρποι».

5) Η σχέση με τα άλλα κοινοβουλευτικά κόμματα. Αναδεικνύεται η ανάγκη δημιουργίας «μεγάλου λαϊκού ρεύματος», «εναλλακτικού πόλου» που δεν θα περιορίζεται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ. Πρόσκληση στους απογοητευμένους φίλους του ΠΑΣΟΚ, κάλεσμα σε διάλογο με το ΚΚΕ και τους ψηφοφόρους του, πρωτοβουλία συναντήσεων με οργανώσεις του εξωκοινοβουλευτικού χώρου.

6) Η εσωκομματική σχέση. Ο Συνασπισμός είναι «μια ψηφίδα στο μωσαϊκό της Αριστεράς» που θα επιβιώσει μόνο εντός ενός «οικοσυστήματος ιδεών και αξιών», δηλ. εντός του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

7) Η σχέση με τη διανόηση και το χώρο της τέχνης. Οι διανοούμενοι και οι καλλιτέχνες «χρειάζονται ως δεξαμενή σκέψης και ευαισθησίας» και συνοδοιπόροι στην «δύσκολη φιλοδοξία [...] να υπερβούμε τα όρια του συστήματος».

8) Η σχέση με το περιβάλλον. Η οικολογική διάσταση πρέπει να είναι κεντρική συντεταγμένη «όχι μόνο στον τίτλο μας, αλλά και στην ιδεολογία και την δράση μας».

9) Η σχέση με τις κοινωνικές αξίες. Ο Συνασπισμός να γίνει «τόπος ήθους» σε αντίθεση με την γενική απαξίωση του κομματικού συστήματος.

10) Η εσωκομματική λειτουργία. Επιδίωξη οι σαφείς, «όχι διαπραγματεύσιμες κεντρικές επιλογές» και η δημοκρατική νομιμοποίηση των Πολιτικών Αποφάσεων (προϊόντα συλλογικών διαδικασιών).

Αν και ο συγγραφέας της «πολιτικής πλατφόρμας» διευκρινίζει ήδη από την αρχή, ότι το κείμενό του δεν είναι «εφ' όλης της ύλης τοποθέτηση» και λειτουργεί κυρίως «συμπληρωματικά» με τις τοποθετήσεις του Προγραμματικού Συνεδρίου 2003, αξίζει να σημειωθεί ότι, η σχέση του κόμματος με την Ευρώπη δεν αναφέρεται στους βασικούς άξονες δράσης. Η μοναδική αναφορά στην Ευρώπη σχετίζεται με την προτροπή του Αλ. Αλαβάνου να «ενσωματώσει» ο Συνασπισμός «τη λαϊκή δυσφορία για τις πολιτικές της

Ε.Ε.» στη βάση ενός «ριζοσπαστισμού εναντίωσης στις κατεστημένες συνταγματικές και πολιτικές κατευθύνσεις της Ε.Ε.» και να συμβάλλει έτσι, στη διαμόρφωση ενός «μεγάλου ρεύματος της ευρωπαϊκής ανατρεπτικής αριστεράς», μέσα στο ΕΚΦ, το ΚΕΑ και αλλού²⁰⁰.

Το επόμενο διάστημα, η «αριστερή στροφή» εδραιώθηκε τόσο μέσω της επιπλέον ενίσχυσης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, όσο και με τη συμμετοχή του Συνασπισμού σε μια σειρά από ενέργειες όπως, η συμμετοχή στις φοιτητικές κινητοποιήσεις του Ιουνίου 2006, στην απεργία των εκπαιδευτικών λίγους μήνες νωρίτερα και στις διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα²⁰¹. Οι εξελίξεις αυτές ανάγκασαν τους «ανανεωτικούς», που σε όλη την προηγούμενη περίοδο είχαν αρχίσει σταδιακά να ενοποιούνται για να αντιμετωπίσουν την «αριστερή» πλειοψηφία, να συγκλίνουν σε μία ενιαία τάση την «Ανανεωτική Πτέρυγα»²⁰².

Το Διαρκές Συνέδριο του 2007, που πραγματοποιήθηκε εν όψει των εθνικών εκλογών του ίδιου έτους, ενέκρινε με ευρεία πλειοψηφία την εκλογική διακήρυξη με την οποία θα συμμετείχε ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α στις εκλογές²⁰³. Στην εκλογική διακήρυξη του 2007 ασκήθηκε έντονη κριτική στην πολιτική του νεοφιλελευθερισμού, επισημάνθηκε η αναγκαιότητα κοινής δράσης της Αριστεράς, επικροτήθηκε η συμμετοχή στις κινηματικές διαδικασίες και ασκήθηκε έντονη κριτική σε ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΚΚΕ. Η αναφορά στην Ευρώπη ήταν μάλλον περιορισμένη. Το συμμαχικό σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α και οι διαφορετικές απόψεις που συνυπήρχαν στο εσωτερικό του για την Ευρώπη/ Ε.Ε. καθώς και η αυξημένη δύναμη των «αριστερών» στο εσωτερικό του Συνασπισμού, πιθανώς ευθύνονταν για την ιδιαίτερα προσεκτική, ασαφή και ευρωσκεπτικιστική προσέγγιση της Ευρώπης. Στο κείμενο της διακήρυξης αναφέρεται ότι η Ε.Ε. «ασκεί σήμερα μια διακρατική και υπερεθνική πολιτική» που προάγει με κάθε μέσο τον νεοφιλελευθερισμό σε όλη την επικράτειά της. Μια πολιτική που απορυθμίζει τις εργασιακές σχέσεις, επιβάλλει ιδιωτικοποιήσεις παντού, προωθεί την συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους και των κατακτήσεων των εργαζομένων, εδραιώνει τους μηχανισμούς καταστολής και προάγει τον ρατσισμό και

²⁰⁰ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=5682>

²⁰¹ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 16

²⁰² Ο. π.

²⁰³ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7154>

την ξενοφοβία. Η ONE²⁰⁴, το Σύμφωνο Σταθερότητας, η στρατηγική της Λισαβόνας, η συμφωνία της Μπολόνιας, η οδηγία Μπολκενστάιν, η συζήτηση για «ευθυγράμμιση και εκσυγχρονισμό» της εργατικής νομοθεσίας και των συστημάτων υγείας και ασφάλισης σε όλες τις χώρες- μέλη της Ε.Ε., καθώς και μια σειρά άλλες επιλογές και οδηγίες της, εντάσσονται- σύμφωνα με το εκλογικό κείμενο- πλήρως στην πολιτική του νεοφιλελευθερισμού όπως κυριαρχεί σήμερα στην Ευρώπη. Ο Συνασπισμός αγωνίζεται για μια Ευρώπη της δημοκρατίας, της λαϊκής ευημερίας, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών για όλους. Μια Ευρώπη αποστρατιωτικοποιημένη, μια Ευρώπη της ειρήνης, της αλληλεγγύης, της οικολογικά βιώσιμης ανάπτυξης, του φεμινισμού και του σοσιαλισμού. Ο Συνασπισμός αντιτίθεται σε κάθε «απόπειρα επιβολής» Ευρωσυντάγματος που θα κατοχυρώνει συνταγματικά τον νεοφιλελευθερισμό και θα καταργεί τη λαϊκή κυριαρχία σε κάθε χώρα ξεχωριστά. Ο Συνασπισμός θεωρεί απαραίτητη τη συνεργασία των μαζικών κοινωνικών κινημάτων και των πολιτικών δυνάμεων της Αριστεράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για να «ανατραπεί» η κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού. Ο Συνασπισμός είναι αντίθετος στις στρατηγικές εθνικής αναδίπλωσης και απομονωτισμού και τις θεωρεί καταστροφικές στις σημερινές συνθήκες. Ο Συνασπισμός διεκδικεί δίκαιη λύση του προβλήματος της Κύπρου και της Παλαιστίνης, διαρκή ειρήνη στο Λίβανο, άμεσο τερματισμό της κατοχής στο Ιράκ, την απεμπλοκή της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ και το κλείσιμο των νατοϊκών βάσεων που υπάρχουν στην χώρα²⁰⁵.

Για πρώτη φορά σε προγραμματικό κείμενο του Συνασπισμού, δεν αναφέρεται η επιθυμία για πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης και κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική. Επίσης δεν υπάρχει ρητή αναφορά για δημιουργία Ευρωσυντάγματος, ενώ για πρώτη φορά αίρεται η θετική συμβολή του κοινού νομίσματος. Τα παραπάνω, εγείρουν αντιδράσεις στους «ανανεωτικούς» και έντεκα μέλη της ΚΠΕ της «Ανανεωτικής Πτέρυγας» καταθέτουν προς ψήφιση δική τους εισήγηση, που μειοψήφησε²⁰⁶. Το κείμενο των «ανανεωτικών» εκφράζει τις ενστάσεις τους για το εγχείρημα «ΣΥ.ΡΙΖ.Α» και την δυσαρέσκειά τους για τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό του κόμματος. Η

²⁰⁴ Για πρώτη φορά σε προγραμματικό κείμενο, αίρεται η θετική συμβολή του ευρώ. Θα ακολουθήσει στην διακήρυξη των Ευρωεκλογών του 2009, η έντονη κριτική στο κοινό νόμισμα.

²⁰⁵ http://www.syn.gr/downloads/diakirixi_7_3.pdf

²⁰⁶ <http://www.syn.gr/downloads/eisigisi02.pdf>

«Ανανεωτική Πτέρυγα» αμφισβητεί την εκλογική αποτελεσματικότητα του συμμαχικού σχήματος και εκφράζει την δυσaréσκεια της για την μετατροπή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α από εκλογική σύμπραξη που ήταν αρχικά, σε πολιτικό σχηματισμό²⁰⁷. Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» δηλώνει ευθέως την διαφωνία της για την κάθοδο του κόμματος στις εκλογές με το σχήμα ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Αντί αυτού, προτείνει την εκλογική σύμπλευση του Συνασπισμού με αμφίπλευρες συνεργασίες που θα αποτυπώνουν ως πολιτικό προσανατολισμό τα χαρακτηριστικά μιας «σύγχρονης δημοκρατικής αριστεράς» και με εκλογικό πρόγραμμα που θα διαμορφωθεί από κοινού σε ανοιχτές διαδικασίες. Το κείμενο των «ανανεωτικών» θεωρεί ότι ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός του αριστερού κινήματος στην Ελλάδα αποτελεί μια «ρεαλιστική και γόνιμη επιλογή» στην οποία επιμένουν με «σταθερότητα». Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» του Συνασπισμού αποδέχεται την διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης «με όρους δημοκρατίας και κοινωνικής δικαιοσύνης» καθώς πιστεύει, ότι σε αυτό το κοινωνικό, πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο «ο προγραμματικός στόχος του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία μπορεί να αποβεί ρεαλιστικά εφικτός». Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» θεωρεί ότι η υιοθέτηση του ευρώ αποτελεί «ιστορική πολιτική πρωτοβουλία» παρά τις όποιες αρνητικές συνέπειες. Οι «ανανεωτικοί» επαναβεβαιώνουν την επιθυμία τους για πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης σε ομοσπονδιακή κατεύθυνση, με ταυτόχρονη διαφύλαξη της αυτοτέλειας των εθνικών κρατών και των πολιτιστικών τους ιδιαιτεροτήτων. Οι «ανανεωτικοί» τάσσονται υπέρ της επεξεργασίας και υιοθέτησης μιας νέας Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης, που θα κατοχυρώνει τα δημοκρατικά και κοινωνικά δικαιώματα και που θα προωθεί προοδευτικές μεταρρυθμίσεις. Η πλήρης διασφάλιση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας και των μορφών άσκησης της, θεωρείται βασική επιδίωξη για την «Ανανεωτική Πτέρυγα». Οι «ανανεωτικοί» υποστηρίζουν την οικοδόμηση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ε.Ε. και αντιστρατεύονται «αποφασιστικά» τον милитарισμό κάθε είδους. Η πλήρης σύγκρουση με την πολιτική των ΗΠΑ και τον νεοφιλελευθερισμό που «εξακολουθεί να κυριαρχεί στην Ευρώπη», αποτελούν

²⁰⁷ Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» θεωρεί ότι η μετατροπή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α σε πολιτικό σχήμα έγινε «σχεδόν αποκλειστικά» σε επίπεδο κορυφής με διατυπωμένη άποψη- απαίτηση να υποκαταστήσει τον Συνασπισμό στην παραγωγή και στην άσκηση πολιτικής. Επίσης, χρεώνει στον ΣΥ.ΡΙΖ.Α την απουσία παραγωγής πολιτικού λόγου και την δημιουργία εντάσεων «σε βάρος του Συνασπισμού και σε βάρος όλων των συνιστωσών». Π.χ. διαφορετική παρουσία στις Ευρωεκλογές του 2004, στήριξη διαφορετικών επιλογών στις Αυτοδιοικητικές εκλογές του 2006.

κεντρικούς στόχους για τους «ανανεωτικούς». Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» υπερασπίζεται και προωθεί την διεύρυνση του «ευρωπαϊκού κεκτημένου». Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» υποστηρίζει την συμμετοχή στο ΕΚΦ και στο ΚΕΑ καθώς πιστεύει ότι αποτελούν «πολύτιμες δράσεις» σε επίπεδο κινηματικής και πολιτικής συγκρότησης, που μπορούν να επηρεάσουν την πορεία της Ε.Ε. «σταθερά προς ομοσπονδιακή, δημοκρατική, προοδευτική, κοινωνική, οικολογική κατεύθυνση». Η «Ανανεωτική Πτέρυγα», παρόλο που θεωρεί πως ο «συντηρητικός προσανατολισμός» του ΠΑΣΟΚ δεν επιτρέπει προς το παρόν εκλογική και πολιτική συνεργασία, η τοποθέτησή της είναι πολύ λιγότερο κριτική από αυτήν που εκφράζεται στην διακήρυξη του 2007. Τέλος, οι «ανανεωτικοί» υπενθυμίζουν ότι ο Συνασπισμός δεν είναι κόμμα διαμαρτυρίας ή προπαγάνδας και άρα οφείλει να διατυπώσει «εναλλακτική πρόταση» για την διακυβέρνηση της χώρας²⁰⁸.

Οι πολιτικές θέσεις της «Ανανεωτικής Πτέρυγας» για την Ευρώπη, προσιδιάζουν στις προγραμματικές κατευθύνσεις του 2003 και απέχουν ουσιαστικά από την ευρωπαϊκή προσέγγιση που υιοθετεί ο Συνασπισμός στην εκλογική διακήρυξη του 2007. Η αντίδραση του Γραμματέα της ΚΠΕ Ν. Χουντή στο κείμενο των «ανανεωτικών» θα είναι άμεση. Ο Γραμματέας της ΚΠΕ του Συνασπισμού θα υποστηρίξει με έμφαση την «επιλογή ΣΥ.ΡΙΖ.Α», θα υπεραμυνθεί της κινηματικής στροφής του κόμματος, θα υποστηρίξει ότι το κόμμα βρίσκεται σε «καλή φάση²⁰⁹» και στις επικρίσεις για «μετάλλαξη» του κόμματος θα απαντήσει : «Ιδρύοντας τον Συνασπισμό, αφήσαμε όλοι μας σελίδες από το παρελθόν μας [...] και έκτοτε συνδιαμορφώνουμε το νέο πολιτικό υποκείμενο της σύγχρονης δημοκρατικής και ριζοσπαστικής, κινηματικής και οικολογικής Αριστεράς. Στην πορεία αρχίσαμε όλοι να μην αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας και να αναζητούμε την καινούργια ταυτότητα της Αριστεράς, όπως γράφεται και πάλι στο καταστατικό²¹⁰ μας». Η απάντηση του Ν. Χουντή στις κατηγορίες για «απομάκρυνση από τα ανανεωτικά χαρακτηριστικά» του Συνασπισμού και υιοθέτηση

²⁰⁸ <http://www.syn.gr/downloads/eisigisi02.pdf>

²⁰⁹ Η αίσθηση αυτή ενισχύεται τόσο από την επιτυχία του κινήματος της παιδείας κατά του «νόμου-Πλαίσιου» και κατά της αναθεώρησης του Άρθρου 16 του Συντάγματος, όσο και από τα αποτελέσματα των Αυτοδιοικητικών εκλογών του 2006.

²¹⁰ Αναφέρεται στο νέο καταστατικό του Συνασπισμού, που ψηφίστηκε στο Καταστατικό Συνέδριο του 2005, που θεσμοποιεί την «αυτόνομη» λειτουργία των τάσεων.

«αντιευρωπαϊκών» επιλογών, θα περιοριστεί σε αναφορές για τον αγώνα ενάντια στην κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού και τους ευρωατλαντικούς προσανατολισμούς²¹¹.

Λίγους μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 2007, η «Ανανεωτική Πτέρυγα» επίσημα ενωμένη, διενεργεί το 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριό της. Οι «ανανεωτικοί» θα επαναβεβαιώσουν τις πολιτικές θέσεις που εξέφρασαν στο Διαρκές Συνέδριο του 2007, τονίζοντας τον φιλοευρωπαϊκό προσανατολισμό τους και την αντίθεσή τους με την στρατηγική που ακολουθεί ο Συνασπισμός.

Η σημαντική αύξηση των εκλογικών ποσοστών²¹² του ΣΥ.ΡΙΖ.Α στις εθνικές εκλογές τον Σεπτέμβριο του 2007, ενισχύει την πεποίθηση στην ηγεσία του κόμματος, για την ορθότητα της στρατηγικής που ακολουθείται και εδραιώνει τα χαρακτηριστικά της : «Καταφέραμε να δώσουμε μια νέα δυναμική στο ενωτικό εγχείρημα μέσα στην Αριστερά και να εκφράσουμε τον κόσμο των κινημάτων, της αντίστασης της μισθωτής εργασίας και της νεολαίας κατά του νεοφιλελευθερισμού»²¹³.

Στο εσωτερικό του Συνασπισμού οι δύο κύριες τάσεις, η «Ανανεωτική Πτέρυγα» και το «Αριστερό Ρεύμα» έχουν σημαντικές διαφορές που εμποδίζουν την παραγωγή κοινής πολιτική στρατηγικής και οδηγούν σε «αυτόνομες» πρωτοβουλίες. Το ίδιο διάστημα, η δημόσια παρουσία του κόμματος χαίρει ιδιαίτερης αποδοχής²¹⁴, τόσο εξαιτίας της σημαντικής αποδυνάμωσης του ΠΑΣΟΚ, όσο και της δυναμικής κοινοβουλευτικής παρουσίας του Συνασπισμού καθώς και της συμμετοχής του σε κινηματικές δραστηριότητες. Σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον, προκηρύσσεται το 5^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού.

Στο 5^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού, που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2008, ο Αλ. Αλαβάνος αποχωρεί από την ηγεσία του κόμματος προτείνοντας τον – προερχόμενο από την νεολαία- Αλ Τσίπρα ως διάδοχό του. Νέος πρόεδρος θα εκλεγεί ο Αλ. Τσίπρας με το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό 70,6%, ενώ ο συνυποψήφιός του Φ.

²¹¹ Αν και ο Ν. Χουντής επικαλείται το Προγραμματικό Συνέδριο του 2003 και τις θέσεις του ΚΕΑ για την Ευρώπη, θα αναφέρει μόνο την αντίθεση στον ν/φ και στους αντιδημοκρατικούς και ευρωατλαντικούς προσανατολισμούς, αποφεύγοντας μια σαφή τοποθέτηση για το ευρωπαϊκό ζήτημα, <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=5280>

²¹² Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α στις εθνικές εκλογές του 2007, συγκέντρωσε το 5,04% των ψήφων του εκλογικού σώματος.

²¹³ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=7527>

²¹⁴ Οι δημοσκοπήσεις κατά το μεγαλύτερο διάστημα της περιόδου 2007-2008, έδειχναν τον Συνασπισμό να απολαμβάνει διψήφια ποσοστά προτίμησης, καταγράφοντας 18% τον Μάρτιο του 2008. Ενδεικτικά : <http://www.enter.go/?i=news.el.article&id=10918>

Κουβέλης, συγκέντρωσε το 28,6% των ψήφων. Παράλληλα, η πλειοψηφία των «αριστερών» στην ΚΠΕ ενισχύεται επιπλέον, καθώς εκλέγουν συνολικά 71 μέλη, εκ των οποίων τα 17 ήταν πρώην στελέχη της Νεολαίας του κόμματος²¹⁵. Η εντυπωσιακή αλλαγή στην ηγεσία και την ΚΠΕ, δικαιώνει την πεποίθηση του απερχόμενου προέδρου²¹⁶, προωθεί τον αριστερό ριζοσπαστικό προσανατολισμό του κόμματος²¹⁷ και καθιστά την «Ανανεωτική Πτέρυγα» πιο μειοψηφική από ποτέ²¹⁸. Η Πολιτική Απόφαση του 5^{ου} Τακτικού Συνεδρίου υποστηρίζει την στρατηγική κατεύθυνση του κόμματος «από το 4^ο Συνεδριό του έως σήμερα», αξιολογεί –προφανώς υπό το πρίσμα των ικανοποιητικών εκλογικών αποτελεσμάτων- ως «ελκτική» την εικόνα του ΣΥΝ και του ΣΥΡΙΖΑ, αποκλείει κάθε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ και με έμφαση επιμένει στην «εδραίωση και ενίσχυση της ιδεολογικοπολιτικής ταυτότητας» του κόμματος²¹⁹. Στην Πολιτική Απόφαση του 5^{ου} Συνεδρίου, η Ευρώπη αναφέρεται ελάχιστα. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η ΟΝΕ-τουλάχιστον έτσι όπως εφαρμόστηκε- το Σύμφωνο Σταθερότητας, η στρατηγική της Λισαβόνας, η συμφωνία της Μπολόνια, η οδηγία Μπολκενστάιν, τα συστήματα υγείας και ασφάλισης που έχουν υιοθετηθεί και ο ρόλος που επιφυλάσσεται στην παιδεία και την εκπαίδευση, εντάσσονται «απολύτως» στην πολιτική του νεοφιλελευθερισμού όπως κυριαρχεί σήμερα σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Ο Συνασπισμός τάσσεται κατά της «μεταρρυθμιστικής συνθήκης» και απαιτεί δημοψήφισμα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι ο αστικός πολιτικός κόσμος επιθυμεί την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης «ως μια νέα εκδοχή του απολυταρχισμού», μια διακρατική οντότητα που θα μπορεί να προστατεύει και να επιβάλλει τα συμφέροντά της. Ο Συνασπισμός «δεν προτείνει την φυγή» από την Ε.Ε. αλλά αντίθετα επιδιώκει να ανατρέψει την σημερινή τάξη πραγμάτων και αγωνίζεται για μια Ευρώπη με πρωταγωνιστές τους λαούς. Μια Ευρώπη που θα διευρύνει τις κοινωνικές

²¹⁵ Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009, p. 17

²¹⁶ «..αισθάνομαι περήφανος για την νεολαία του ΣΥΝ, που πιστεύω πολύ σύντομα θα είναι ο ΣΥΝ», Αλαβάνος, Αλ, Ομιλία στο Διαρκές Συνέδριο του ΣΥΝ (17- 18 Μαρτίου 2007), 18/03/2007

²¹⁷ Eleftheriou, C, 2009, p. 17

²¹⁸ Η «Ανανεωτική Πτέρυγα» από το 35% του 2004, φτάνει στο 29% το 2008 στο Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990 – 2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011, σ. 288

²¹⁹ <http://www.syn.gr/downloads/apofasi5ou.pdf>

κατακτήσεις, τη μόνιμη και σταθερή απασχόληση για όλους , θα καταπολεμά τη φτώχεια, τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων και τους κοινωνικούς αποκλεισμούς. Μια Ευρώπη οικολογική, μια Ευρώπη του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία. Ο Συνασπισμός επικροτεί τις επιτυχίες των ευρωπαϊκών κινημάτων και θεωρεί ότι σε συνδυασμό με την ενίσχυση της δράσης του ΕΚΦ και του ΚΕΑ²²⁰, θα επιτευχθούν οι στόχοι του για την Ευρώπη. Αν και ο Συνασπισμός επισημαίνει ότι «αναγνωρίζοντας» ότι η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης «διεξάγεται με όρους ηγεμονίας των αντιπάλων» δεν σημαίνει ότι υιοθετεί μια «αντιευρωπαϊκή» στάση, είναι φανερό η διάχυτη αμηχανία για την Ε.Ε. Η απουσία επεξεργασμένων θέσεων και συγκεκριμένου πολιτικού πλαισίου για την Ευρώπη είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της Πολιτικής Απόφασης του 5^{ου} Τακτικού Συνεδρίου. Πάντως, ο Συνασπισμός σε καμία περίπτωση δεν προτείνει την «φυγή» από την Ε.Ε.²²¹.

Η πορεία προς το «Διαρκές Συνέδριο για την συμβολή του ΣΥΝ στη προγραμματική διαδικασία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α» που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2009 με αφορμή τις επικείμενες Ευρωεκλογές, δεν ήταν ομαλή. Ο Συνασπισμός δεν κατάφερε να διαχειριστεί με επιτυχία τις αυξημένες προσδοκίες των μελών του και –ίσως- της ελληνικής κοινωνίας. Η προσέγγιση των «Δεκεμβριανών» του 2008 και η πολιτική επίθεση που δέχτηκε από το σύνολο σχεδόν του πολιτικού κόσμου, ανέδειξαν τις εγγενείς αντιφάσεις του χώρου, τον εσωκομματικό δυϊσμό και ήταν αφορμή για την διάρρηξη των σχέσεων του Προέδρου του κόμματος Αλ. Τσίπρα με τον Πρόεδρο της Κ.Ο. Αλ. Αλαβάνο. Η διακήρυξη των Ευρωεκλογών του 2009 και τα έντονα ευρωσκεπτικιστικά στοιχεία²²² που την χαρακτήριζαν, δεν απέδωσαν εκλογικά με αποτέλεσμα το κόμμα να εισέλθει σε μία νέα περίοδο εσωστρέφειας.

²²⁰ Ο Συνασπισμός, πιθανώς σε μια προσπάθεια να κάμψει τις κατηγορίες για αντιευρωπαϊσμό, υπενθυμίζει ότι πρωτοστάτησε στην συγκρότηση του ΚΕΑ. Πράγματι, ο Συνασπισμός υποστηρίζει το ΚΕΑ από την αρχή αν και είναι γνωστό ότι το προηγούμενο διάστημα, αποσιωπά τις φιλοευρωπαϊκές επιδιώξεις ή πρωτοβουλίες του ΚΕΑ π.χ. την επιθυμία για κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, Διακήρυξη ΚΕΑ, 25/11/2007, «Με την ευρωπαϊκή αριστερά ή με τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α ;», Γεωργάτος, Γ, *Η ΑΥΓΗ*, 14/03/2007

²²¹ Ο. π.

²²² Η Διακήρυξη των Ευρωεκλογών του 2009, είναι ίσως το πιο κριτικό προγραμματικό κείμενο του Συνασπισμού-ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Ευρώπη, <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=14816>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ, Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ (2010 – 2012)

Σε όλη την διάρκεια της χρονικής περιόδου 2005–2009, το θέμα της Ευρώπης δεν ήταν κεντρικό στον πολιτικό-προγραμματικό λόγο του Συνασπισμού – ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Τα πολιτικά κείμενα των ετών αυτών αποτυπώνουν την αδυναμία διατύπωσης συνεκτικής πολιτικής για την Ευρώπη και παρουσιάζουν περισσότερο ενδιαφέρον για ό,τι επιλέγουν να αποσιωπήσουν ή σκόπιμα αγνοούν. Η δημιουργία του συμμαχικού σχήματος ΣΥ.ΡΙΖ.Α, η εσωκομματική διαμάχη των τάσεων και η σφυρηλάτηση νέας ταυτότητας με άξονα την ευρύτερη δυνατή συνεργασία με κόμματα και κινήματα της Αριστεράς, υπαγορεύουν την εκπόνηση προγραμματικών κειμένων στη βάση της ελάχιστης κοινής συμφωνίας, ώστε να μην διαταραχθούν οι νέες ισορροπίες.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008, θα βρει το Συνασπισμό-ΣΥ.ΡΙΖ.Α αντιμέτωπο με τις δικές του εσωτερικές αντιφάσεις, χωρίς επεξεργασμένο πολιτικό σχέδιο για την αντιμετώπισή της²²³. Η εκλογική διακήρυξη για τις Ευρωεκλογές του 2009 –το πιο κριτικό, επίσημο κείμενο για την Ευρώπη- και το χαμηλό εκλογικό ποσοστό του κόμματος, το επιβεβαιώνουν. Το 2010, η δεύτερη κορυφή της χρηματοπιστωτικής κρίσης θα έχει ως επίκεντρο την κρίση χρέους στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, με σημείο αιχμής την ελληνική κρίση χρέους. Το πρόβλημα του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας, αποτελεί το κύριο θέμα της πολιτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των ελληνικών πολιτικών κομμάτων και επαναφέρει το θέμα της Ευρώπης/Ε.Ε. στον κεντρικό πολιτικό λόγο του Συνασπισμού/ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

5.1 Χρονολόγιο της ελληνικής κρίσης χρέους και ο ΣΥΝ–ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Ε. Ε

Στις 2 Σεπτεμβρίου 2009, ο Πρωθυπουργός της Κυβέρνησης της Ν.Δ., Κ. Καραμανλής, εξαγγέλλει πρόωρες εκλογές για τις 4 Οκτωβρίου 2009, επικαλούμενος τις «δύσκολες

²²³ «Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α είναι ένα κόμμα το οποίο δημιουργεί ταυτότητα σε μετα-υλιστικές ανάγκες, αλλά σε συνθήκες οικονομικής κρίσης είναι πολύ σοβαρό να δημιουργείς ταυτότητα και στις υλικές ανάγκες. Και πως θα το κάνει αυτό πρόταγμα διακυβέρνησης. Δεν μπορείς να απαντάς με γενικού τύπου καταγγελίες, ούτε με αμφίσημες αναφορές. Δεν υπάρχει “ναι μεν, αλλά” . Τα αιτήματα είναι άμεσα και πραγματικά.» Βερναρδάκης, Χρ, *Η ΕΠΟΧΗ*, 12/04/2009

και επώδυνες» αποφάσεις που έπρεπε να ληφθούν το επόμενο διάστημα, λόγω της δυσμενούς θέσης στην οποία η ελληνική οικονομία έχει περιέλθει²²⁴. Ο Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς στην εκλογική του διακήρυξη²²⁵ υποστηρίζει ότι οι πρόωρες εθνικές εκλογές «επιβλήθηκαν» από τις πιέσεις ισχυρών επιχειρηματικών συμφερόντων σε Ελλάδα, Ευρώπη, ΗΠΑ αλλά και άλλων εξωθεσμικών κέντρων που «επιδιώκουν άμεσα πιο «τολμηρές μεταρρυθμίσεις» σε βάρος των εργασιακών δικαιωμάτων και του κοινωνικού κράτους. Σύμφωνα με τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α, η οικονομική κρίση χρησιμοποιείται ως «πρόσχημα» που σκοπό έχει την λήψη μέτρων εις βάρος των κοινωνικά και οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων. Συγκεκριμένα επιχειρούνται: η δημοσιονομική πειθαρχία με μοχλό την άσκηση ακόμα μεγαλύτερης εισοδηματικής και φορολογικής πίεσης σε βάρος των εργαζομένων, καθώς και περιορισμό των κοινωνικών δαπανών, η πλήρης αποδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων, με έξαρση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης, η ένταση του αυταρχισμού με τον περιορισμό των ατομικών, συνδικαλιστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και η καταστροφή του περιβάλλοντος στο όνομα μιας ανάπτυξης που εμπορευματοποιεί την δημόσια γη.

Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α στην εκλογική του διακήρυξη αναφέρει πως τα δύο κόμματα, η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, είναι «δέσμια» των κεντρικών κατευθύνσεων της «Μεγάλης Συμμαχίας» συντηρητικών-σοσιαλδημοκρατών, η οποία κυβερνά την Ε.Ε και για αυτό δεν θέλουν να ανατραπεί η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων, της κατάργησης της προστασίας της εργασίας, της κατεδάφισης του κοινωνικού κράτους και της αστυνομικής αυθαιρεσίας. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θεωρεί ότι την κρίση «πρέπει να την πληρώσουν αυτοί που την προκάλεσαν» και για το λόγο αυτό: υπερασπίζεται τα θύματα της κρίσης, αρνείται να συναινέσει σε νέα αντιλαϊκά μέτρα, αμφισβητεί την «οικονομία της αγοράς» που ενδιαφέρεται για τα κέρδη των λίγων, υπερασπίζεται το κράτος δικαίου, τα κοινωνικά δικαιώματα και τις δημοκρατικές ελευθερίες, υπερασπίζεται τα δημόσια αγαθά από την μετατροπή τους σε κερδοσκοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις, αγωνίζεται για το μέλλον των νέων που καλούνται σήμερα να ζήσουν χειρότερα από τους γονείς τους²²⁶.

²²⁴ <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=286340>

²²⁵ <http://www.syn.gr/ekl2009/ekldiak0910.pdf>

²²⁶ Ο.π.

Παράλληλα, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α εκδίδει ειδικό προεκλογικό φυλλάδιο με έντεκα προτάσεις για έξοδο από την οικονομική κρίση²²⁷.

Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α, στις Εθνικές εκλογές του 2009, επιτυγχάνει την είσοδό του στην Βουλή συγκεντρώνοντας το ποσοστό 4,6%. Το αποτέλεσμα –δεδομένης της εικόνας σύγχυσης και διάλυσης που παρουσίαζε ο χώρος μέχρι και τις αρχές της προεκλογικής περιόδου²²⁸– κρίνεται θετικό και επιτρέπει στον ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α να ορίσει εκ νέου τις «σταθερές λειτουργίας και προσανατολισμού» του συλλογικού σχήματος.

Το αμέσως επόμενο διάστημα, οι συζητήσεις της ΚΠΕ του Συνασπισμού αποκαλύπτουν την προσπάθεια «ανασύνθεσης» και «επαναθεμελίωσης» του χώρου στη βάση πέντε βασικών αρχών συμπεριλαμβανομένης της αρχής του «ευρωπαϊκού προσανατολισμού» του κόμματος.²²⁹ Η Ευρώπη θεωρείται ως «η ελάχιστη γεωγραφική περιοχή» στην οποία οι εργαζόμενοι μπορούν να διεκδικήσουν «ένα εναλλακτικό μοντέλο πολιτικής και το πέρασμα στον σοσιαλισμό», ενώ το ΚΕΑ αναγνωρίζεται ως το κεντρικό ενωτικό εγχείρημα για τις δυνάμεις της αριστεράς. Η οικονομική κρίση αναζωογονεί τον υπερεθνικό στρατηγικό προσανατολισμό του κόμματος που είχε εγκαταλειφθεί το προηγούμενο διάστημα²³⁰.

Στις 20 Οκτωβρίου 2009, ο υπουργός Οικονομικών της Κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπακωνσταντίνου, ανακοινώνει στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα κυμανθεί,

²²⁷ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=16099>

²²⁸ Το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών του 2009 και ιδιαίτερα η διαχείρισή του, δημιούργησαν μία έκρυθμη κατάσταση στο εσωτερικό του ΣΥΝ και του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Ο τρόπος ανάγνωσης του εκλογικού αποτελέσματος των Ευρωεκλογών προσδιοριζόταν περισσότερο από προεκλογικές προσδοκίες, επιδιώξεις να δικαιωθούν διαφορετικές πολιτικές προτάσεις εντός του ΣΥΝ, αλλά και έντονους τακτικισμούς εντός του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, τόσο σε επίπεδο συνιστωσών όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Η απουσία του Αλ. Αλαβάνου από την προεκλογική μάχη για τις Εθνικές εκλογές του 2009, επέτεινε την αρνητική εσωτερική κατάσταση, αύξησε τις πιθανότητες διάλυσης του συμμαχικού σχήματος και οδήγησε στη συμμετοχή στις Εθνικές εκλογές με το πρωτοφανές σχήμα των έντεκα αρχηγών, γεγονός που αποδυνάμωσε σημαντικά την δυνατότητα συνεκτικής εκλογικής τακτικής.

<http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=16422>

²²⁹ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=16687>

²³⁰ Η υπερεθνική στρατηγική του κόμματος είχε ευθέως αμφισβητηθεί το αμέσως προηγούμενο διάστημα, στην διακήρυξη για τις Ευρωεκλογές του 2009: «το κύριο πεδίο των πολιτικών συγκρούσεων παραμένει στα εθνικά κράτη» και «σε αυτό το επίπεδο είναι δυνατή η αλλαγή των συσχετισμών [...] ώστε να αλλάξει ριζικά ο χαρακτήρας της ευρωπαϊκής ενοποίησης»

ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 12,5% αντί του 6% που υπολόγιζε η προηγούμενη Κυβέρνηση της ΝΔ²³¹.

Στην κοινοβουλευτική συνεδρίαση που διεξάγεται με αφορμή την κατάθεση προς ψήφιση του Προϋπολογισμού για το 2010, ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Αλ. Τσίπρας ασκεί δριμεία κριτική στην νεοεκλεγείσα Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για το οικονομικό πρόγραμμα που προτείνει. Ο Αλ. Τσίπρας στην ομιλία του θα αναγνωρίσει «το σοβαρό πρόβλημα που υπάρχει με τα δημόσια οικονομικά της χώρας» χωρίς ωστόσο να αποδεχθεί ευθέως ότι η χώρα βρίσκεται σε κατάσταση «έκτακτης ανάγκης» όπως η Κυβέρνηση υποστηρίζει. Ο Αλ. Τσίπρας εγκαλεί την Κυβέρνηση για αθέτηση των προεκλογικών της δεσμεύσεων και την υιοθέτηση μιας πολιτικής που οδηγεί σε «κοινωνική οπισθοδρόμηση». Ο Αλ. Τσίπρας υποστηρίζει ότι δημιουργείται ένα «καθεστώς απίστευτης δημοσιονομικής τρομοκρατίας» που σκοπό έχει να πείσει ότι τα περιοριστικά δημοσιονομικά μέτρα είναι η μοναδική επιλογή για να βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας. Ο Αλ. Τσίπρας προκρίνει ως πεδίο διαπραγμάτευσης και διεκδίκησης την Ε.Ε. και συγκεκριμένα προτείνει στην Κυβέρνηση: «Διεκδικείστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προχωρήστε σε ένα μεσομακροπρόθεσμο πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των δομικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας και όχι μόνο του δημοσιονομικού, αλλά και του κοινωνικού ελλείμματος». Τέλος, ο Αλ. Τσίπρας αναφέρει στην ομιλία του ότι ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α απορρίπτει τα προτεινόμενα από την Κυβέρνηση μέτρα καθώς θεωρεί ότι θα επιτείνουν το δημοσιονομικό πρόβλημα και θα οδηγήσουν σε αδιέξοδο, ενώ παράλληλα θεωρεί ότι έφτασε η στιγμή να αμφισβητηθεί το Σύμφωνο Σταθερότητας «το οποίο έχει οδηγήσει την ευρωπαϊκή οικονομία στα όρια της χρεοκοπίας». Στον αντίποδα της κυβερνητικής πολιτικής, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α προτείνει μια «αριστερή εναλλακτική πρόταση διεξόδου» για την δημιουργία μιας «ασπίδας κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης». Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α για μια «θετική διέξοδο από την κρίση» διεκδικεί δραστικά μέτρα: για τη φορολόγηση των πλουσιότερων τάξεων, για την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, για αξιοπρεπείς μισθούς και σταθερή απασχόληση²³². Στις 8 Ιανουαρίου του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει έκθεση σχετικά με τα Στατιστικά στοιχεία του Χρέους και του Ελλείμματος της ελληνικής Κυβέρνησης, στην

²³¹ <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4542129>

²³² Τσίπρας, Αλ. Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΛΘ' - 23/12/2009, σ. 1886-1890

οποία επισημαίνονται προβλήματα «σκόπιμης εσφαλμένης αναφοράς δεδομένων» και διατυπώνονται αμφιβολίες για την ακρίβεια των στοιχείων πέραν της τελευταίας αναθεώρησης της 20^{ης} Οκτωβρίου 2009²³³. Στις 26 Ιανουαρίου 2010, διεξάγεται το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός, όπου ο Έλληνας Πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου δέχεται πιέσεις για την λήψη μέτρων περιστολής του δημοσιονομικού ελλείμματος, ενώ παράλληλα δέχεται ερωτήσεις που αφορούν σε πιθανή χρεοκοπία της Ελλάδας και στην ανάγκη δανεισμού της χώρας²³⁴.

Λίγες μέρες αργότερα, στη συνεδρίαση της ΚΠΕ του Συνασπισμού, ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρας θα χαρακτηρίσει «απογοητευτική» την πολιτική της Κυβέρνησης και θα κατηγορήσει το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ για την επιλογή τους να συνικοδομήσουν με τους Ευρωπαίους εταίρους τους, ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο που αφήνει τα δημόσια οικονομικά στην επιρροή «διεφθαρμένων» οίκων αξιολόγησης και επενδυτικών τραπεζών και που σκοπό έχει να «καθυποτάξει» τους εργαζόμενους σε κάθε χώρα της Ευρώπης. Ο Αλ. Τσίπρας θα αναφέρει τις εναλλακτικές προτάσεις του κόμματος, που εντάσσονται στο πλαίσιο ενός «ευρωπαϊκού αριστερισμού²³⁵», για έξοδο από την οικονομική κρίση. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α προτείνει τον απ' ευθείας δανεισμό από την ΕΚΤ, την άσκηση πίεσης προς την Ε.Ε για έκδοση ευρωομολόγου, τον συντονισμό της δράσης με άλλες χώρες της Ευρωζώνης που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση (π.χ. Ισπανία, Πορτογαλία) και την έκδοση έντοκου γραμματίου του ελληνικού δημοσίου για εσωτερικό δανεισμό, δηλ. λαϊκού ομολόγου, ως μια λύση δανεισμού που παρακάμπτει τους κερδοσκόπους των διεθνών αγορών²³⁶.

Στις 23 Απριλίου του 2010, η Ελλάδα προσφεύγει στον μηχανισμό στήριξης που συγκροτούν από κοινού το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η

²³³

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/COM_2010_REPORT_GREEK/EN/COM_2010_REPORT_GREEK-EN.PDF

²³⁴ <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4559185>,

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_columns_1_26/01/2011_430097

²³⁵ «Ο αριστερός ευρωπαϊσμός για μας δεν είναι μια γενικόλογη αναφορά στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Αντιθέτως συνιστά μια επιθετική πρόταση για την οικοδόμηση της άλλης Ευρώπης των εργαζομένων και των λαών της. Για την διεκδίκηση μιας άλλης αρχιτεκτονικής για την οικοδόμηση της Ε.Ε. Πέρα από νεοφιλελεύθερες πολιτικές και συνθήκες που έχουν επιβάλλει οι συντηρητικές και σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις στην πορεία οικοδόμησης της Ε.Ε.»

<http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=17663>

²³⁶ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=17663>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα²³⁷. Δύο ημέρες μετά, η ΚΠΕ του Συνασπισμού απαιτεί την άμεση «απεμπλοκή από τον μηχανισμό ΔΝΤ-Ε.Ε. και τη νεοφιλελεύθερη τεχνογνωσία του»²³⁸. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι η προσφυγή της Ελλάδας στον μηχανισμό στήριξης θα καταστήσει την χώρα δέσμια των επιλογών του ΔΝΤ, αναδεικνύει τα «μεγάλα, δομικά ελλείμματα» της ΟΝΕ, επιτρέπει την είσοδο του ΔΝΤ «στην αυλή της Ευρώπης», οδηγεί σε «απαλλοτρίωση» και «ισοπέδωση» των κοινωνικών και εργασιακών κατακτήσεων και δικαιωμάτων και απομακρύνει την χώρα από κάθε προοπτική οικονομικής και κοινωνικής διεξόδου από την σημερινή κρίση. Ο Συνασπισμός εκφράζει την αντίθεση του στο περιεχόμενο των ευρωπαϊκών συνθηκών γιατί τις θεωρεί υπεύθυνες για την νεοφιλελεύθερη οικοδόμηση της Ε.Ε., που σε συνθήκες βαθιάς οικονομικής κρίσης όπως η σημερινή, ενισχύει τις φυγόκεντρες τάσεις και θέτει σε δοκιμασία τη συνοχή της Ευρώπης συνολικά. Ο Συνασπισμός επιρρίπτει ευθύνες για την προσφυγή της χώρας στο μηχανισμό στήριξης τόσο στην Κυβέρνηση Παπανδρέου όσο και σε «κυρίαρχους νεοφιλελεύθερους κύκλους της Ε.Ε.» και υποστηρίζει ότι, η επιλογή αυτή εξυπηρετεί τον ευρωατλαντισμό και σκοπό έχει να μετατρέψει την Ελλάδα σε «πειραματόζωο» πάνω στο οποίο θα εφαρμοσθεί «η σκληρότερη οικονομική και κοινωνική πολιτική στη ιστορία της Ευρώπης», έτσι ώστε η ίδια πολιτική να εφαρμοσθεί και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ο Συνασπισμός απαιτεί την άμεση διενέργεια δημοψηφίσματος έτσι ώστε να εκφραστεί η λαϊκή ετυμηγορία σχετικά με την ανάμειξη του ΔΝΤ στα εσωτερικά της χώρας με τη μορφή του μηχανισμού ΔΝΤ-Ε.Ε. Ο Συνασπισμός θα προτείνει «άμεσο, εναλλακτικό πρόγραμμα προοδευτικής εξόδου από την κρίση», πέντε σημείων:

1) Απεμπλοκή από τον μηχανισμό στήριξης που συγκρότησε η Ε.Ε. και το ΔΝΤ. Επαναδιαπραγμάτευση και διεκδίκηση απευθείας δανεισμού από την ΕΚΤ και έκδοσης ευρωομολόγου. Συντονισμός και σταθερή συμμαχία με τις χώρες του Νότου που αντιμετωπίζουν ανάλογο πρόβλημα χρέους και ελλειμμάτων. Διεκδίκηση αλλαγής των ευρωπαϊκών συνθηκών. Άμεση κατάργηση του Συμφώνου Σταθερότητας και αντικατάστασή του με ένα Σύμφωνο για την κοινωνική προστασία, την εξασφαλισμένη αξιοπρεπή απασχόληση και την αειφόρο ανάπτυξη.

²³⁷ <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1129265>

²³⁸ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=18787>

2) Δημόσιος κοινωνικός έλεγχος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος και της πραγματικής οικονομίας.

3) Μεσομακροπρόθεσμο πρόγραμμα για την παραγωγική ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας.

4) Πολιτική διεκδίκηση σε διεθνές επίπεδο, με στόχο τη διαγραφή μέρους του δημόσιου χρέους και την βελτίωση των όρων αποπληρωμής στα πλαίσια μιας συνολικής αναδιάρθρωσής του. Το πρόβλημα του χρέους δεν είναι μόνο ελληνικό πρόβλημα και υπό αυτή την έννοια πρέπει να αντιμετωπιστεί από έναν συνολικό μηχανισμό αλληλεγγύης μέσα στα Ευρωπαϊκά πλαίσια²³⁹.

Στις 2 Μαΐου 2010 ενεργοποιείται ο μηχανισμός στήριξης από την τρόικα ΔΝΤ, Ε.Ε. και ΕΚΤ προς την Ελλάδα και ανακοινώνονται τα μέτρα σκληρής οικονομικής λιτότητας²⁴⁰. Μία ημέρα μετά, ο πρόεδρος του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρας θα διατυπώσει την εναλλακτική πρόταση του κόμματος στο θέμα του δανεισμού: «Θα μπορούσαμε να δανειστούμε από άλλες χώρες»²⁴¹.

Στις 6 Μαΐου 2010 ψηφίστηκε από τη Βουλή το μνημόνιο που υπέγραψε η ελληνική Κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης²⁴². Στην κοινοβουλευτική συζήτηση που προηγήθηκε, ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, Αλ. Τσίπρας θα ασκήσει έντονη κριτική στα μέτρα που συμπεριλαμβάνονται στο μνημόνιο²⁴³ και θα κατηγορήσει την Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για την δημιουργία κλίματος «οικονομικής και επικοινωνιακής τρομοκρατίας», για εξαπάτηση του εκλογικού σώματος, για υιοθέτηση «μονόδρομων και ψεύτικων διλλημάτων»²⁴⁴. Ο Αλ. Τσίπρας υποστηρίζει ότι «το πρόβλημα της Ελλάδας είναι και ευρωπαϊκό πρόβλημα» και προτρέπει την Κυβέρνηση να «διεθνοποιήσει το πρόβλημα του ελληνικού χρέους» έτσι ώστε να μπορεί να διεκδικήσει και «δανεισμό από την ΕΚΤ και διαδικασίες ρύθμισης του ύψους και των όρων τους σε ευρωπαϊκό και

²³⁹ Ο. π.

²⁴⁰ <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4572600>

²⁴¹ Μοσχονάς, Γ, «Γιατί δεν τρέχει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α; Ένα χαμένο ραντεβού», *Η Αυγή*, 26/06/2011

<http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=624830>

²⁴² <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=159334>

²⁴³ «Ο κ. Παπανδρέου προστάζει την εθνική σωπή την ώρα που κατακρεουργεί την κοινωνία και την οδηγεί στην κοινωνική χρεοκοπία», Τσίπρας, Αλ, Συνεδρίαση ΠΙΕ, 06/05/2010, σ. 6771

²⁴⁴ Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΙΕ, 06/05/2010, σ. 6772, «Αυτές οι επιλογές που συνδιαμορφώνετε με το ΔΝΤ και την Ε.Ε. σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν μονόδρομο», Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΙΕ, 06/05/2010, σ. 6773

διεθνές επίπεδο». Στην ομιλία του δεν υπάρχει καμία αναφορά στην εναλλακτική πρόταση του δανεισμού από άλλες χώρες.

Λίγες ημέρες μετά, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ζητάει άμεση κατάργηση της συμφωνίας, αναδιαπραγμάτευση του παλαιού χρέους, μείωση των επιτοκίων και διαγραφή μέρους του χρέους²⁴⁵.

Στην συζήτηση που προηγήθηκε της ψήφισης του Προϋπολογισμού για το 2011, ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρας θα ασκήσει –ακόμη μία φορά– έντονη κριτική στην πολιτική της Κυβέρνησης για τη διαχείριση της κρίσης χρέους, θα αμφισβητήσει την απουσία εναλλακτικών δρόμων και θα υποστηρίξει ότι τα δυσβάσταχτα για τους πολίτες μέτρα, δεν λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους, καθώς ο «τοκογλυφικός» δανεισμός του μνημονίου δεν μειώνει αλλά αυξάνει το χρέος. Ο Αλ. Τσίπρας κατηγορεί την Κυβέρνηση για την είσοδο του ΔΝΤ στην Ευρώπη και τη αποδοχή του «μηχανισμού ελεγχόμενης πτώχευσης». Ο Αλ. Τσίπρας ζήτησε την δίκαιη ρύθμιση του χρέους, με διαγραφή μέρους του, με επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής και κυρίως, με βιώσιμο επιτόκιο αποπληρωμής²⁴⁶.

Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε στην ελληνική Βουλή το «Μεσοπρόθεσμο πλαίσιο Δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015» που περιλάμβανε νέα οικονομικά μέτρα²⁴⁷. Ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρας αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των οικονομικών μέτρων και θεωρεί ότι οι «απειλές και οι εκβιασμοί» από την Ε.Ε. και την ελληνική Κυβέρνηση για την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος οδηγούν στη υιοθέτηση μιας πολιτικής «η οποία είναι καταδικασμένη να αποτύχει»²⁴⁸. Ο Αλ. Τσίπρας υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος να αποφευχθεί η χρεοκοπία της χώρας είναι η καταψήφιση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος και η αναζήτηση λύσης στα πλαίσια της Ε.Ε. σύμφωνα με το επιτυχημένο παράδειγμα της Ισλανδίας²⁴⁹. Ο Αλ. Τσίπρας

²⁴⁵ Μοσχονάς, Γ, «Γιατί δεν τρέχει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ; Ένα χαμένο ραντεβού», *Η Αυγή*, 26/06/2011
<http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=624830>

²⁴⁶ Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΜΘ', σ. 3271-3274

²⁴⁷ <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2004741>

²⁴⁸ Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΞΕ', 29/06/2011, σ. 12872

²⁴⁹ «Ξέρετε, λοιπόν, πως μπορεί να αποφευχθεί η χρεοκοπία; Όχι ψηφίζοντας αυτό, αλλά πηγαίνοντας στην Ε.Ε. και ζητώντας ευρωπαϊκή εγγύηση των καταθέσεων, ζητώντας ελέγχους στην κίνηση των κεφαλαίων. Το κάνει η Ισλανδία, η οποία μέσα από ένα δημοψήφισμα όπου ο λαός της είπε όχι [...] κατάφερε να αλλάξει τα πράγματα και να πάρει πολύ καλύτερους όρους στις διαδικασίες του δικού της χρέους, των τραπεζών της δηλαδή προς τους οφειλέτες». Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΞΕ', 29/06/2011, σ. 12872

επισημαίνει τον κίνδυνο περιορισμού των διαπραγματευτικών δυνατοτήτων της χώρας και πιστεύει ότι η καταψήφιση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος θα αλλάξει τους συσχετισμούς προς όφελος της Ελλάδας και θα επιτρέψει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, την διεκδίκηση μιας «Ευρώπης της αλληλεγγύης και όχι της κοινωνικής κόλασης»²⁵⁰.

Στις 27 Οκτωβρίου 2011 η Σύνοδος Κορυφής της Ευρωζώνης που ως επίκεντρο είχε την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, αποφάσισε «κούρεμα» του χρέους της Ελλάδας κατά 50%²⁵¹. Ο πρόεδρος του Συνασπισμού Αλ. Τσίπρας σε ομιλία του στην ΚΠΕ του κόμματος, υποστηρίζει ότι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους έγινε προς όφελος των δανειστών μας, γεγονός που συνιστά την «ολοκληρωτική παράδοση της χώρας στα χέρια τους». Σύμφωνα με τον Αλ. Τσίπρα, τα νέα δεδομένα καταδικάζουν την ελληνική οικονομία στην απόλυτη ύφεση και υποχρεώνουν τον ελληνικό λαό να πληρώσει «με αίμα» την ολοκληρωτική αποτυχία του Μνημονίου. Ο Αλ. Τσίπρας κατηγορεί την ελληνική Κυβέρνηση για εκχώρηση «εθνικής κυριαρχίας και εθνικής αξιοπρέπειας» με την απόφαση να τεθεί η χώρα σε μόνιμη εποπτεία. Ο Αλ. Τσίπρας επισημαίνει ότι η Ευρώπη απέτυχε να αντιμετωπίσει την κρίση χρέους υιοθετώντας σκληρά μέτρα λιτότητας που θέτουν σε «θανάσιμο κίνδυνο» την ευρωπαϊκή συνοχή και οικονομία. Ο Αλ. Τσίπρας υποστηρίζει ότι η πίεση που ασκήθηκε στην Ελλάδα με το ενδεχόμενο της αποπομπής από το Ευρώ, ήταν μια πίεση «μαφιόζικου τύπου» ενώ θεωρεί ότι αν ο ελληνικός λαός απορρίψει αυτή την δανειακή σύμβαση, τότε οι κυρίαρχες δυνάμεις στην Ε.Ε. θα αναγκασθούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να αλλάξουν στρατηγική²⁵². Η ΚΠΕ του Συνασπισμού σε απόφασή της αναφέρει ότι στο πεδίο της Ε.Ε. οι πολιτικές ελίτ επιμένουν στον «νεοφιλελευθερισμό της λιτότητας και της ύφεσης», επιθυμούν να καταδυναστεύσουν τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, καθιστούν όλο και πιο αυταρχική την αρχιτεκτονική των ευρωπαϊκών θεσμών και δημιουργούν ένα ολιγαρχικό σύστημα λήψης πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων με πρόσχημα την διάσωση του Ευρώ. Η δήλωση της Συνόδου Κορυφής εκτός από τις ρυθμίσεις που αφορούν στη δανειακή σύμβαση της χώρας περιλάμβανε και ρυθμίσεις που αφορούν στην οικονομική διακυβέρνηση της ζώνης του Ευρώ. Οι ρυθμίσεις αυτές –σύμφωνα με τον Συνασπισμό- επιχειρούν να συγκροτήσουν έναν μηχανισμό εκτελεστικής εξουσίας «ακραία αντιδημοκρατικό», αφού

²⁵⁰ Ο.π.

²⁵¹ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=63495645>

²⁵² <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=24940>

δεν διασφαλίζεται καμία δημοκρατική νομιμοποίηση, ούτε δημοκρατικός έλεγχος και διαφάνεια της σκοπιμότητας και νομιμότητας των αποφάσεών του. Οι υπερεξουσίες του, σε συνδυασμό με την υποχρέωση των χωρών –μελών της Ευρωζώνης να ενσωματώσουν τα κριτήρια του Συμφώνου Σταθερότητας στο εθνικό δίκαιο με συνταγματική ισχύ, αναγορεύουν την οικονομική διακυβέρνηση σε ένα ακραία αυταρχικό θεσμικό πλαίσιο που αντίκειται σε βασικές αρχές εθνικής κυριαρχίας. Ο Συνασπισμός τονίζει ότι μαζί με την Ευρωπαϊκή Αριστερά βρίσκεται στην «πρώτη γραμμή της μάχης» για να ανατραπεί η στρατηγική της Ε.Ε. που «οδηγεί τους λαούς στην κοινωνική καταστροφή»: «Ο ΣΥΝ σε αυτή τη μάχη επαναθεμελιώνει τον διακηρυγμένο στόχο του για την Ευρώπη της δημοκρατίας, της ειρήνης, της κοινωνικής δικαιοσύνης, του σεβασμού στο περιβάλλον και στα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα»²⁵³.

Στην συζήτηση που προηγήθηκε της ψήφισης του Προϋπολογισμού για το 2012, ο πρόεδρος της Κ.Ο. του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρας ασκεί έντονη κριτική στην πολιτική του Μνημονίου, χαρακτηρίζοντάς την «συνταγή της καταστροφής» που οδηγεί με βεβαιότητα σε «κοινωνικό κραχ»²⁵⁴. Ο Αλ. Τσίπρας υποστηρίζει ότι η πολιτική της Ε.Ε. «όχι μόνο δεν αντιμετωπίζει την οξεία κρίση χρέους της Ευρωζώνης, αλλά αντίθετα απειλεί την ίδια την Ευρωζώνη με συντεταγμένη διάσπαση». Ο Αλ. Τσίπρας επαναβεβαιώνει την θέση του κόμματος ότι «το πρόβλημα δεν είναι ελληνικό αλλά ευρωπαϊκό», προτείνει την εξάντληση των διαπραγματευτικών δυνατοτήτων της χώρας και επιμένει στην προσπάθεια εξεύρεσης «βιώσιμης ευρωπαϊκής λύσης» έτσι ώστε να υπάρξει ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, χωρίς όμως τα «παράλογα υφεσιακά μέτρα της λιτότητας». Τέλος, ο Αλ. Τσίπρας θα υποστηρίξει ότι η Ευρώπη χρειάζεται «νέα θεμέλια» και όχι μια απόπειρα να παγιωθούν οι σαθρές νεοφιλελεύθερες πολιτικές της²⁵⁵.

5.2 Συμπεράσματα

Η προκήρυξη των εθνικών εκλογών του 2009, εισάγει στην ελληνική πολιτική σκηνή το πρόβλημα του δημόσιου χρέους της Ελλάδας και επαναφέρει στην δημόσια συζήτηση ζητήματα που αφορούν τη σχέση Ελλάδας–Ευρώπης/Ε.Ε., την αναγκαιότητα ή μη της παραμονής στην ευρωζώνη και την εξυγίανση των ελληνικών δημοσιονομικών. Η

²⁵³ <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=24941>

²⁵⁴ Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΜΣΤ', 06/12/ 2011, σ. 2447

²⁵⁵ Τσίπρας, Αλ, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΜΣΤ', 06/12/ 2011, σ. 2447- 2450

πολιτική του επίσημου ΣΥ.ΡΙΖ.Α διαμορφώθηκε σταδιακά μέσα από έναν έντονο, ιδεολογικά φορτισμένο διάλογο μεταξύ οικονομολόγων και πολιτικών στελεχών της Αριστεράς και η εξέλιξή του μπορεί σχηματικά να περιγραφεί στα εξής πέντε στάδια²⁵⁶ : Αρχικά, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποτίμησε «το βάθος και το μέγεθος του δημοσιονομικού προβλήματος». Για ένα αρκετά μεγάλο διάστημα, ο κομματικός λόγος αναγνώριζε το ενδεχόμενο της ελληνικής χρεοκοπίας ως ένα «τέχνασμα της Κυβέρνησης» για να επιβληθούν αντικοινωνικά μέτρα, υποβάθμιζε το πρόβλημα του χρέους²⁵⁷ και άσκησε έντονη κριτική στην «Μεγάλη Συμμαχία» συντηρητικών- σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων της Ε.Ε. που με «πρόσχημα» την οικονομική κρίση επιχειρεί να μετακυλήσει τις συνέπειες της μείωσης των κερδών της οικονομικής ελίτ, στους

²⁵⁶ Για τα τέσσερα πρώτα στάδια διαμόρφωσης της πολιτικής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α στο Μοσχονάς, Γ, «Γιατί δεν τρέχει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α; Ένα χαμένο ραντεβού», *Η Αυγή*, 26/06/2011 <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=624830>

²⁵⁷ «...το μεγάλο έλλειμμα της χώρας που έχουμε, τελικά δεν ήταν οικονομικό ήταν πολιτικό, με την έννοια ότι είχαμε μια σοβαρή κρίση χρέους αλλά διαχειρίσιμη μέχρι ενός σημείου, αλλά ατυχώς να έχουμε πολιτικές ηγεσίες που μετατρέψανε μια διαχειρίσιμη κρίση χρέους σε οικονομική τραγωδία εθνικών διαστάσεων» Τσίπρας, Αλ, σε συνέντευξη στον ραδιοσταθμό *ΣΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ 105,5 FM* <http://stokokkino.gr/echoyme-politikes-igesies-poy-metetrepsan-mia-diacheirisi-krisi-chreoy-se-oiikononiki-tragodia/view>, « Με πρόσχημα την αντιμετώπιση του δημοσιονομικού προβλήματος της χώρας η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με την ουσιαστική συναίνεση της ΝΔ επιχειρεί να αλλάξει πλήρως το οικονομικό κοινωνικό τοπίο, να αφαιρέσει θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα και να προωθήσει μια ριζική αναδιανομή εισοδημάτων και δικαιωμάτων σε βάρος των λαϊκών στρωμάτων με στόχο να μειώσει τα εισοδήματά τους κατά 20-25% την επόμενη τριετία», Απόφαση ΚΠΕ του ΣΥΝ, 21/02/2010 <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=17987>, «Το σχέδιο της κυβέρνησης και του ΔΝΤ δεν είναι η ανάκαμψη. Ούτε τους ενδιαφέρει κάτι τέτοιο. Το σχέδιό τους είναι η ωμή και ξεδιάντροπη λεηλασία εισοδημάτων και κοινωνικών δικαιωμάτων[...] οι φήμες για χρεοκοπία της χώρας είναι μέρος του κερδοσκοπικού παιχνιδιού», Ομιλία του προέδρου της Κ.Ο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Αλ. Τσίπρα στην 1^η συνεδρίαση της ΚΠΕ του ΣΥΝ μετά το 6^ο Συνέδριο, 12/06/2010, <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=19404> , «...η ελληνική κοινωνία βιώνει την πολιτική της Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου που προσπαθεί να την εκβιάσει και να την τρομοκρατήσει για να περάσει πιο εύκολα τα μέτρα που την πνίγουν γιατί, ποια άλλη κυβέρνηση στον κόσμο διατυμπανίζει την πιθανότητα χρεοκοπίας με τρόπο που τείνει να αποτελεί τη βασική αιτία για να φτάσει η χώρα ως εκεί;», Απόφαση ΚΠΕ του ΣΥΝ, 31/05/2011, <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=23312>, «Η πλήρης πολιτική και οικονομική ταύτιση της κυβέρνησης με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ, στο όνομα “της σωτηρίας της πατρίδας” και η αξιοποίηση του υπαρκτού προβλήματος του δημόσιου χρέους για την κατεδάφιση μισθών και εισοδημάτων, εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων, παράγει “μέτρα” και οδηγεί την κοινωνία σε απόγνωση», Απόφαση ΚΠΕ του ΣΥΝ, 02/10/2011, <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=24573> , «Το ελληνικό καπιταλιστικό κράτος οικοδόμησε συναινέσεις “ανεχόμενο” τη φοροδιαφυγή μεγάλου τμήματος των μεσαίων τάξεων, προάγοντας τις πελατειακές σχέσεις [...] Τώρα εκμεταλλεύεται την κρίση χρέους για να επιβάλλει την πιο άγρια, μετά τον Πόλεμο, αναδιανομή εισοδήματος υπέρ του κεφαλαίου, για να καταργήσει εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα δεκαετιών υπέρ του εργοδοτικού δεσποτισμού», Μηλιός, Γ, «“Εμείς”, “ αυτοί” και οι δανειστές “τους”», *Η Αυγή*, 02/10/2011, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=642518>, «Η κρίση αποτελεί πρόσχημα για τον απλούστατο λόγο ότι δεν ξεκίνησε ως κρίση δημόσιου χρέους αλλά ως χρηματοπιστωτική και μετατράπηκε με συνειδητό τρόπο σε δημοσιονομική, ακριβώς για να προχωρήσει η αντιδραστική αναδιάρθρωση της κοινωνίας και της οικονομίας...», Μηλιός, Γ, «Όταν η κρίση είναι πρόσχημα», *Έθνος*, 07/07/2012, <http://www.ethnos.gr/enthesa.asp?catid=25862&subid=2&pubid=63681490>

εργαζόμενους. Παρά τα παραπάνω, η Ε.Ε. θεωρείται –ήδη από την αρχή– το μόνο πεδίο διαπραγμάτευσης, στο οποίο η Ελλάδα θα μπορούσε να διεκδικήσει την επίλυση του οικονομικού της προβλήματος²⁵⁸.

Σε δεύτερο στάδιο, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α χαρακτηρίζει το πρόβλημα του ελληνικού χρέους «ευρωπαϊκό πρόβλημα» (θέση που σταθερά θα υποστηρίζει όλο το επόμενο διάστημα), ασκεί κριτική στις λύσεις του ΔΝΤ-ΕΕ και ζητάει την διεξαγωγή δημοψηφίσματος με θέμα την αποδοχή ή όχι του μηχανισμού στήριξης (θέση που αν υλοποιούνταν, πιθανώς θα επιτάχυνε τη δυναμική της χρεοκοπίας της χώρας). Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστήριξε την «απεμπλοκή» από τον μηχανισμό στήριξης», αν και δεν περιέγραψε ρεαλιστική εναλλακτική πρόταση όσον αφορά το κύριο, άμεσο πρόβλημα που αντιμετώπιζε η χώρα, την αδυναμία δανεισμού²⁵⁹.

Σε τρίτο στάδιο, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α, μέσω του προέδρου της Κ.Ο. ομάδας του Αλ. Τσίπρα, διατύπωσε εναλλακτική πρόταση δανεισμού, μία ημέρα μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας της διεθνούς δέσμευσης της χώρας²⁶⁰. Ο Αλ. Τσίπρας υποστήριξε ότι «θα μπορούσαμε να δανειστούμε από άλλες χώρες», πρόταση που διατυπώνεται χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις και επεξεργασία²⁶¹. Λίγες μέρες αργότερα, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει την άμεση κατάργηση της συμφωνίας, αναδιαπραγμάτευση του παλαιού χρέους, μείωση των επιτοκίων και διαγραφή μέρους του χρέους. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλο αυτό το διάστημα, στην εσωκομματική συζήτηση κυριαρχεί η προετοιμασία του 6^{ου} Συνεδρίου του κόμματος (Συνέδριο που έχει καθοριστική σημασία για την μετέπειτα φυσιογνωμία του Συνασπισμού, π.χ. αποχώρηση ΑΠ), γεγονός που θα εντείνει την

²⁵⁸ Τσίπρας, Αλ. Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΛΘ΄ - 23/12/2009, σ. 1886-1890

²⁵⁹ Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α σε αυτή τη φάση, προτείνει επαναδιαπραγμάτευση, διεκδίκηση απευθείας δανεισμού από την ΕΚΤ και έκδοση ευρωομολόγου, συμμαχία με χώρες του Νότου που αντιμετωπίζουν παρόμοιο πρόβλημα, κατάργηση του Σ.Σ και αλλαγή των ευρωπαϊκών συνθηκών.

²⁶⁰ «Μία ημέρα μετά είναι, σε αυτή την περίπτωση, ένας αιώνας μετά», Μοσχονάς, Γ, «Κόμματα που δεν τολμούν», *ΤΑ ΝΕΑ*, 14/05/2010

²⁶¹ Η πρόταση αυτή δεν απαντάται στις αποφάσεις της ΚΠΕ την περίοδο αυτή, αλλά ούτε και σε προσωπικές συνεντεύξεις του Αλ. Τσίπρα. Ο Αλ. Τσίπρας θα αναφερθεί ξανά στο θέμα, σε συνέντευξή του στις 22/07/2010 στην τηλεόραση της *NET*: «..Είχαμε την δυνατότητα δανεισμού. Είχαμε την δυνατότητα αναζήτησης έξω από την αγορά, παρακάμπτοντας την αγορά. Την κάψαμε μόνοι μας αυτή τη δυνατότητα. Όταν είχε ανοίξει μια συζήτηση για την δυνατότητα δανεισμού με χαμηλότερο επιτόκιο από την αγορά της Ανατολής όπως η Κίνα που ήθελε να κάνει επενδύσεις, την κάψαμε μόνοι μας ή την έκαψαν κάποιοι άλλοι.»

<http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=19816>

εσωκομματική αντιπαράθεση και θα καθυστερήσει την παραγωγή συνεκτικού πολιτικού λόγου για την κρίση χρέους.

Το τέταρτο στάδιο, περιλαμβάνει τη διαδικασία ανάπτυξης και τελικά εδραίωσης μιας «περισσότερο σύνθετης και συνεκτικής στρατηγικής για το πρόβλημα του χρέους»²⁶², στον πολιτικό λόγο του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Οι ιδεολογικές-πολιτικές ζυμώσεις που τελικά διαμόρφωσαν την πολιτική του ΣΥ.ΡΙΖ.Α για το ελληνικό χρέος, εντάσσονται σε δύο βασικά θεωρητικά πλαίσια σκέψης. Οι δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, συγκλίνουν στην διαπίστωση ότι η πολιτική επιλογή εξόδου από την κρίση μέσω της υλοποίησης του προγράμματος των μνημονίων είναι αναποτελεσματική, αλλά προτείνουν διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος που έχουν ως επίκεντρο την παραμονή ή όχι της χώρας στο ευρώ και την Ε.Ε.

Η **πρώτη άποψη**²⁶³, υποστηρίζει πως η προτιμότερη λύση για το ελληνικό πρόβλημα δημόσιου χρέους, είναι η αθέτηση πληρωμών, η επαναδιαπραγμάτευση του χρέους και η παραγραφή του μεγαλύτερου μέρους του, η έξοδος από την ΟΝΕ, η εθνικοποίηση των τραπεζών, ο έλεγχος της ροής κεφαλαίων, η προστασία του λαϊκού εισοδήματος και η ανασυγκρότηση του οικονομικού ιστού της χώρας με δημόσιο έλεγχο²⁶⁴.

Αφετηρία αυτής της πρότασης είναι ότι, καθώς το δημόσιο χρέος της χώρας είναι αδύνατον να αποπληρωθεί στο σύνολό του, απαιτείται η υιοθέτηση μιας εναλλακτικής λύσης, ριζοσπαστικής σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του χρέους, η χώρα πρέπει ευθέως να αποφασίσει τι θα πληρώσει και πως. Αναγκαία προϋπόθεση είναι να αναλάβει η ίδια την πρωτοβουλία των κινήσεων και όχι να δέχεται παθητικά τις προτάσεις της Ε.Ε., οι οποίες απλώς μεταθέτουν το πρόβλημα σε βάθος χρόνου, επιβάλλοντας παράλληλα τεράστιο κόστος²⁶⁵. Η επιλογή της αθέτησης πληρωμών με πρωτοβουλία του οφειλέτη (δηλ. της Ελλάδας), θεωρείται η πλέον κατάλληλη και θα σημαίνει κατ' αρχάς τη μονομερή αναστολή πληρωμών. Αυτό θα είναι

²⁶² Μοσχονάς, Γ, «Γιατί δεν τρέχει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α; Ένα χαμένο ραντεβού», *Η ΑΥΓΗ*, 26/06/2011
<http://avg1.gr/ArticleActions/show.action?articleID=624830>

²⁶³ Με την 1^η άποψη συντάσσεται το «Αριστερό Ρεύμα»

²⁶⁴ Κουβελάκης, Σ, «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου»
http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285

²⁶⁵ «Το χρέος είναι το χρέος της Ελλάδας και πρέπει να λυθεί με κυρίαρχο τρόπο, δηλ. με παρέμβαση του κυρίαρχου εθνικού κράτους. Αυτό θα πρέπει να έχει τον πρώτο λόγο στο πως θα λυθεί το χρέος», Λαπαβίτσας, Κ, Συνέντευξη στην εκπομπή «Ανατροπή», *MEGA*, 18/04/2011
<http://www.youtube.com/watch?v=IxaFFHFGYyw>

απαρχή μιας περιόδου έντονης κοινωνικής διαπάλης στο εσωτερικό της χώρας και μεγάλων εντάσεων στις διεθνείς σχέσεις. Η Ελλάδα θα πρέπει να αποφασίσει ποιές διεθνείς και εγχώριες υποχρεώσεις της θα εκπληρώσει και με ποια σειρά. Σε αυτή τη φάση, απαραίτητος κρίνεται ο έλεγχος του χρέους που θα επιτρέψει στην κοινωνία να γνωρίζει τι οφείλεται και σε ποιόν, καθώς και τους όρους των συμβολαίων χρέους²⁶⁶. Επιπλέον θα φανεί, αν κάποιο μέρος του χρέους είναι απεχθές²⁶⁷ ή παράνομο²⁶⁸, επιτρέποντας στον οφειλέτη να αρνηθεί την καταβολή του. Την περίοδο αυτή, η χώρα δεν θα αναγνωρίζει τους τόκους οι οποίοι θα προστίθενται²⁶⁹. Στη συνέχεια, με πρωτοβουλία του οφειλέτη θα ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις τακτοποίησης του χρέους, με στόχο ένα σημαντικό «κούρεμα» των δανειστών, ώστε να αρθεί το εξοντωτικό βάρος του χρέους της Ελλάδας. Εδώ, σημαντικό ρόλο θα έχει ο πολιτικός παράγοντας, καθώς μια κυβέρνηση που θα εξέφραζε με αποφασιστικότητα τη λαϊκή θέληση, θα μπορούσε να εξασφαλίσει ένα μεγάλο «κούρεμα» σε σύντομο χρόνο.²⁷⁰ Όμως, η αθέτηση πληρωμών με πρωτοβουλία του οφειλέτη δεν θα είναι χωρίς κόστος. Ο αποκλεισμός από τις διεθνείς χρηματαγορές, η έλλειψη εμπορικών πιστώσεων και η πιθανή τραπεζική κρίση, είναι οι πιο σημαντικοί κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία. Οι υποστηρικτές της επιλογής αυτής (της αθέτησης πληρωμών με πρωτοβουλία του οφειλέτη), υποστηρίζουν ότι το σημαντικότερο πρόβλημα θα είναι η εμφάνιση τραπεζικής κρίσης και ο μόνος τρόπος για να αποτραπεί θα ήταν να τεθούν οι τράπεζες υπό δημόσιο έλεγχο²⁷¹. Σε αυτό το σημείο

²⁶⁶ « Το χρέος πρέπει να λυθεί με δημοκρατικό τρόπο, όχι μέσω αποφάσεων στενών κύκλων, τεχνοκρατών, κ.α », Ο. π.

²⁶⁷ « Η έννοια του «απεχθούς» χρέους εισήχθη στο διεθνές δίκαιο από τον Ρώσο νομικό Αλεξάντερ Ναούμ Σακ κατά τη δεκαετία του 1920 και εν ολίγοις αναφέρεται σε δημόσια χρέη τα οποία στρέφονται κατά των λαϊκών συμφερόντων. Υπάρχει ευρεία νομική αντιπαράθεση στο θέμα, να σημειωθεί όμως ότι οι ΗΠΑ επιχείρησαν να χρησιμοποιήσουν την έννοια το 2003 για να διαγράψουν τα χρέη του καθεστώτος Σαντάμ. Έκαναν πίσω όταν διαπίστωσαν ότι θα δημιουργούσαν καταλυτικό προηγούμενο για πλειάδα άλλων χωρών», Λαπαβίτσας, Κ, «Διεθνής επιτροπή να ελέγξει το ελληνικό χρέος», *ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΚΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 05/12/2010 , <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=230217>

²⁶⁸ «Η έννοια του «παράνομου» χρέους είναι ακόμα ευρύτερη (από αυτή του «απεχθούς») και έχει χρησιμοποιηθεί από πλήθος οργάνωσεων που επιχειρούν να πετύχουν μείωση των χρεών των αναπτυσσόμενων χωρών. Αναφέρεται , για παράδειγμα, σε χρέος το οποίο έχει διαστάσεις ποινικές, ή άδικες, ή καταστροφικές για το περιβάλλον», Ο. π.

²⁶⁹ «Το χρέος είναι το χρέος της Ελλάδας και πρέπει να λυθεί με κυρίαρχο τρόπο, δηλ. με παρέμβαση του κυρίαρχου εθνικού κράτους. Αυτό θα πρέπει να έχει τον πρώτο λόγο στο πως θα λυθεί το χρέος», Λαπαβίτσας, Κ, Συνέντευξη στην εκπομπή «Ανατροπή», *MEGA*, 18/04/2011

²⁷⁰ Ο. π. , Λαπαβίτσας, Κ, «Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών», 21/12/2010 <http://www.aformi.gr/2010/12/6836/>

²⁷¹ Λαπαβίτσας, Κ, «Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών», 21/12/2010 <http://www.aformi.gr/2010/12/6836/>

τίθεται το ερώτημα, εάν τα παραπάνω μέτρα μπορούν να ληφθούν στο πλαίσιο της ευρωζώνης. Η απάντηση είναι αρνητική²⁷².

Υποστηρίζεται ότι η παραμονή της χώρας στην ΟΝΕ, με τους αυστηρούς όρους που αυτή έχει θέσει (π.χ. ελλείμματα στο 3%), μειώνει της πιθανότητες ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας (η μόνη περίπτωση για ανάκαμψη εντός ΟΝΕ, θα είναι μέσω της συμπίεσης μισθών, δηλ. με εσωτερική υποτίμηση). Η Ελλάδα θα πρέπει να ανακτήσει την νομισματική της κυριαρχία, να αποδεσμευτεί από το «σκληρό ευρώ», να έχει το δικό της νόμισμα, να ανακτήσει τον έλεγχο της νομισματικής της πολιτικής και στη συνέχεια να αναδιαρθρώσει και να ανατάξει την οικονομία της²⁷³.

Στα πλαίσια ενός τέτοιου σεναρίου, η σύγκρουση της χώρας με την Ε.Ε., θεωρείται αναπόφευκτη. Παρόλο που νομικά δεν προβλέπεται η αποβολή μιας χώρας από την Ε.Ε. και ενώ δεν υπάρχει προηγούμενο παράδειγμα αθέτησης χρέους στο πλαίσιο της ευρωζώνης (το νομικό πλαίσιο δεν αφήνει περιθώρια για κάτι τέτοιο), είναι σχεδόν βέβαιο ότι η θέση της Ελλάδας θα είναι αυτή του «παρία της Ευρώπης», η παραμονή στην Ε.Ε. δεν θα προσφέρει κανένα όφελος και η έξοδος θα αποτελεί μονόδρομο²⁷⁴. Όσοι υιοθετούν την έξοδο από το ευρώ ως απάντηση στο πρόβλημα του ελληνικού χρέους, δεν παραβλέπουν ότι είναι μια δύσκολη επιλογή με επώδυνες συνέπειες, όμως πιστεύουν ότι μπορεί να σημάνει τη ριζοσπαστική αναμόρφωση της οικονομίας και της κοινωνίας, αλλάζοντας τις ισορροπίες εις βάρος του κεφαλαίου. Η αθέτηση πληρωμών με πρωτοβουλία του οφειλέτη μπορεί να αποδειχθεί η αρχή μιας αντικαπιταλιστικής στροφής στην περιφέρεια της ευρωζώνης που θα καταργούσε το νεοφιλελεύθερο κλοιό στην Ε.Ε. και θα ωθούσε την Ευρώπη προς μια συνεργατική, σοσιαλιστική κατεύθυνση. Η οργανωτική και ιδεολογική δυναμική των ευρωπαϊκών εργαζόμενων της περιφέρειας θα κρίνει την έκβαση αυτής της πορείας²⁷⁵.

²⁷² « Το θέμα της συμμετοχής της Ελλάδας στο ευρώ ήταν από την πρώτη στιγμή η αιτία της ελληνικής κρίσης και η έξοδος η μόνη απάντηση», Λαπαβίτσας, Κ, συνέντευξη στον Ν. Χατζηνικολάου στο διαδικτυακό *enikos*, 21/05/ 2012, <http://www.youtube.com/watch?v=LvayoPcPQdE>

²⁷³ Λαπαβίτσας, Κ, Συνέντευξη στην εκπομπή «Ανατροπή», *MEGA*, 18/04/2011

²⁷⁴ Κουβελάκης, Σ, «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου» http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285, Λαπαβίτσας, Κ, «Η ευρωζώνη μεταξύ λιτότητας και αθέτησης πληρωμών» <http://www.aristerovima.gr/details.php?id=252>

²⁷⁵ Λαπαβίτσας, Κ, «Η ευρωζώνη μεταξύ λιτότητας και αθέτησης πληρωμών» <http://www.aristerovima.gr/details.php?id=252>, «Σε αντίθεση με τους αριστερούς ευρωπαϊστές πιστεύω

Οι υποστηρικτές της εξόδου της Ελλάδας από την ΟΝΕ/Ε.Ε. στο πλαίσιο της επίλυσης της κρίσης χρέους, απορρίπτουν την προσπάθεια εξεύρεσης λύσης στα πλαίσια της Ε.Ε. για δύο κύριους λόγους:

Α) Τη δομή της ευρωζώνης και τη φύση του ευρώ

Η κρίση που έχει πλήξει την ευρωζώνη οφείλεται αφενός στη μεγάλη αναταραχή που ξέσπασε στις χρηματοπιστωτικές αγορές των ΗΠΑ το 2007 και γρήγορα εξελίχθηκε σε παγκόσμια ύφεση και αφετέρου, στον «παροξυσμό των δομικών στρεβλώσεων» της ευρωζώνης²⁷⁶. Στην ευρωζώνη έχει αναδυθεί ένας βαθύς εσωτερικός διχασμός μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας, ο οποίος αντιστοιχεί σε σταδιακή απώλεια ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας σε σύγκριση με το κέντρο (χαρακτηριστικό παράδειγμα η αντίθεση μεταξύ Γερμανίας από την μια πλευρά και Ισπανίας, Πορτογαλίας και Ελλάδας από την άλλη). «Το ξέσπασμα της γενικευμένης αστάθειας που παρατηρείται στο τέλος του 2009, εκφράζει αυτές τις βαθιές ανισομέρειες εντός της ευρωζώνης»²⁷⁷.

Παρόλο που, η κρίση εμφανίστηκε με διαφορετικό τρόπο σε κάθε κράτος, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, τα αίτια και η βασική διαδικασία είναι παρόμοια. Το γεγονός ότι η κρίση εμφανίζεται σε όλες τις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας δεν είναι συγκυριακό, αλλά οφείλεται στη δομή του ευρώ²⁷⁸.

Το ευρωπαϊκό κοινό νόμισμα, που δημιουργήθηκε στη βάση των συμφώνων σταθερότητας λειτουργεί σε μια τριπλή και αλληλοσυμπληρούμενη κατεύθυνση:

- καταργώντας την δυνατότητα υποτίμησης και όντας κοινό νόμισμα διαφορετικών κρατών, χωρίς τους αντισταθμιστικούς μηχανισμούς ενός ενιαίου κρατικού προϋπολογισμού, μεταθέτει όλο το βάρος του ανταγωνισμού μεταξύ κεφαλαίων στο εργασιακό κόστος, δηλ. στους μισθούς

πως η σύγκρουση με την Ε.Ε. με αυτούς τους όρους, αρχίζοντας ενδεχομένως από μια μικρή χώρα που λείπει ένα μεγάλο «όχι» στις βάρβαρες συνταγές της τρόικας, θα δημιουργήσει μια δυναμική σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα λειτουργήσει προωθητικά για τους κοινούς αγώνες και τις αριστερές δυνάμεις στις υπόλοιπες χώρες», Κουβελάκης, Σ., «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου», http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285

²⁷⁶ Λαπαβίτσας, Κ., «Η ευρωζώνη μεταξύ λιτότητας και αθέτησης πληρωμών», <http://www.aristerovima.gr/details.php?id=252>

²⁷⁷ Ο. π.

²⁷⁸ Λαπαβίτσας, Κ., «Το μέλλον μας είναι η δραχμή, όσο και αν την ξορκίζουμε», *tvxs*, 29/02/2012 <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/k-lapabitsas-mellon-mas-einai-i-draxmi-oso-kai-na-tin-ksorkizoyme>

- στηριζόμενο στην αυστηρή δημοσιονομική πειθαρχία, στην τιθάσευση των πληθωριστικών πιέσεων και των μισθών, το ευρώ εξυπηρετεί πρωτίστως τα συμφέροντα του γερμανικού κεφαλαίου. Αντίθετα, οι χώρες που ευνοούνται λιγότερο (π.χ. Ελλάδα), στρέφονται όλο και περισσότερο στο δανεισμό, που κατά κύριο λόγο είναι ιδιωτικός, ενώ

- ως κοινό νόμισμα, με αποθεματικές αξιώσεις, λειτουργεί προς όφελος του τραπεζικού κεφαλαίου, γεγονός που διευκολύνει την επέκταση και διεθνοποίηση τραπεζών και μειώνει το κόστος του δανεισμού καθιστώντας τον παράλληλα όλο και πιο αναγκαίο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το ευρώ δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει συγκεκριμένα ταξικά και γεωπολιτικά συμφέροντα, έχει κεντρικό ρόλο στην ανισότητα της έντασης της κρίσης μεταξύ χωρών του κέντρου και της περιφέρειας, ενώ επιπλέον δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε η έξοδος από την σημερινή κρίση να πραγματοποιηθεί με πολύ καλύτερους όρους για ορισμένους εθνικούς καπιταλισμούς (π.χ. Γερμανία) και πολύ οδυνηρότερους για άλλους (π.χ. Ελλάδα, Ιρλανδία κ.α.)²⁷⁹

B) Την δομή της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. δεν έχει την ικανότητα να αλλάξει «εκ των έδων» τόσο γιατί αυτό θα συνεπαγόταν έναν συντονισμένο τρόπο αλλαγής των συσχετισμών αν όχι σε όλες, τουλάχιστον στις βασικές χώρες της Ε.Ε. (γεγονός που κρίνεται αδύνατο, καθώς υποστηρίζεται ότι οι ταξικοί συσχετισμοί συγκροτούνται κατ' αρχήν σε εθνικό επίπεδο), όσο και γιατί ένα υπερεθνικό μόρφωμα- υβρίδιο όπως η Ε.Ε., με δεδομένο το «δημοκρατικό έλλειμμα», δεν διαθέτει καμιά από τις περιορισμένες έστω δυνατότητες μεταρρύθμισης και εκδημοκρατισμού του εθνικού κράτους: «Οι λαοί της Ευρώπης αξίζουν κάτι καλύτερο από την σημερινή Ε.Ε. Αλλά για να μπορέσει να γίνει πραγματικότητα αυτή η “άλλη Ευρώπη” προϋπόθεση είναι η ρήξη με τη σημερινή Ε.Ε., με προοπτική τη διάλυσή και την αντικατάστασή της από ένα ριζικά διαφορετικό ευρωπαϊκό οικοδόμημα με σοσιαλιστική κατεύθυνση»²⁸⁰.

²⁷⁹ Κουβελάκης, Σ, «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου» http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285

²⁸⁰ Ο. π. , «... η κηδεμονία της Ελλάδας από την τρόικα και τα μνημόνια δεν αποτελεί κάποια λυπηρή εκτροπή από την κανονικότητα της “ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης”, αλλά αντίθετα τη στιγμή της αλήθειας της...γι’ αυτό η σημασία της ελληνικής κρίσης ήταν ευθύς εξαρχής ευρύτερη, αποκαλυπτική της υφής του ίδιου του ευρωπαϊκού οικοδομήματος», Κουβελάκης, Σ, « Ο Στάθης Κουβελάκης απαντά στον Στάθη Κουβελάκη», <http://www.tometopo.gr/home/news/762-2012-05-29-16-47-58.html>

Η δεύτερη άποψη που διατυπώθηκε στον ευρύτερο χώρο του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την διευθέτηση του ελληνικού δημόσιου χρέους, προτείνει την αναδιάρθρωση του χρέους και την διαγραφή ενός μέρους του, την αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των οικονομικά ασθενέστερων, την δημιουργία ενός διαφορετικού αναπτυξιακού προτύπου με έμφαση στις κοινωνικές ανάγκες, τον εκδημοκρατισμό της ΕΚΤ και την εξεύρεση λύσεων στο περιβάλλον της Ε.Ε./ΟΝΕ²⁸¹.

Αφετηρία αυτής της πρότασης είναι ότι, η οικονομική κρίση και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπισή της, συνιστούν έναν «κοινωνικό πόλεμο» απέναντι στον κόσμο της εργασίας, με «ασκήσεις επί χάρτου και πειράματα» που πλήττουν ευθέως ανθρώπινες ζωές αλλά και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια²⁸². Υποστηρίζεται ότι το πρόβλημα του χρέους δεν είναι πρόβλημα δαπανών/δημόσιας δαπάνης όσες σπατάλες και αν έγιναν, αλλά είναι κυρίως πρόβλημα υστέρησης εσόδων και κυρίως από τον πλούτο, από τα υψηλά εισοδήματα και τις επιχειρήσεις. Αν από το 2000 έως το 2008 είχαμε πραγματική φορολογική επιβάρυνση του μεγάλου πλούτου, του 1% της ελληνικής κοινωνίας στο μέσο επίπεδο της ευρωζώνης, η Ελλάδα δεν θα αντιμετώπιζε «κανένα πρόβλημα» και δεν θα χρειαζόταν να οδηγηθεί στην υπογραφή του Μνημονίου. Το ελληνικό χρέος αποδεικνύει την ύπαρξη ενός συνολικού συστήματος εξουσίας που όλα τα προηγούμενα χρόνια εξυπηρετούσε συγκεκριμένα επιχειρηματικά συμφέροντα, που στο όνομα της όλο και μεγαλύτερης επίτευξης κέρδους, οδήγησαν την χώρα στην σημερινή κατάσταση. Κάθε εναλλακτική πρόταση, θα πρέπει να έχει ως επίκεντρο τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις και τον κοινωνικό έλεγχο που υπάρχει σε αυτές. Οι οικονομικές πολιτικές που υιοθετούνται είναι αναποτελεσματικές για την αντιμετώπιση του χρέους, ενώ αντίθετα εντείνουν την ύφεση και την «κοινωνική ερήμωση» της ελληνικής κοινωνίας και είναι αυτές που θα οδηγήσουν τα επόμενα χρόνια στο απευκταίο δίλημμα της εξόδου από το ευρώ ως μιας πραγματικής επιλογής για την

²⁸¹ Μηλιός, Γ, «Στρατηγική εκκαθάρισης», *Η ΑΥΓΗ*, 20/02/2011, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=600437>, Λαπατσιώρας, Σ, συνέντευξη στον ρ/σ ΣΚΑΪ 100,3, 06/06/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=fJUrnqvDZA0>

²⁸² Ο. π.

Κυβέρνηση που υλοποιεί αυτό το πρόγραμμα²⁸³. Η πολιτική του Μνημονίου και η έξοδος της χώρας από το ευρώ, δεν είναι εναλλακτικές επιλογές, είναι «δύο όψεις του ίδιου νομίσματος» ακριβώς γιατί ο στόχος των πολιτικών αυτών είναι ο αποπληθωρισμός, δηλ. η μείωση των μισθών και η υποτίμηση γενικά της εργασίας με στόχο την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κ.τ.λ. Η μόνη διαφορά είναι ότι η έξοδος από το ευρώ θα φέρει αυτά τα αποτελέσματα πιο γρήγορα (λόγω της «νομισματικής αυταπάτης»)²⁸⁴. Αν και το ευρώ λειτουργεί υπέρ του πλούτου, μια έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ στις σημερινές συνθήκες, λόγω των συνεπειών που μπορεί να έχει η μονομερής έξοδος της χώρας από την ευρωζώνη (γιατί νομικά δεν γίνεται να αποπεμφθούμε), θα επιτείνει την κοινωνική δυστοκία για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους, σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι τα υπάρχοντα μέτρα (π.χ. εκτίναξη της ανεργίας, της φτώχειας, μείωση μισθών, κ.λπ.). Επιπλέον, η λογική των εθνικών ανταγωνισμών που συνεπάγεται μια έξοδος από το ευρώ, σε ένα διεθνές περιβάλλον που δεν υπάρχει η αυτονομία της νομισματικής πολιτικής (όπως θα μπορούσε να υπάρχει επί Κένυς), δυσχεραίνει την κοπή χρήματος ενώ ταυτόχρονα επιτείνει την ανάγκη δανεισμού από τις διεθνείς αγορές (αν η χώρα θέλει να έχει διεθνές εμπόριο)²⁸⁵. Για να αντιμετωπιστεί η ελληνική κρίση χρέους απαιτείται αναδιάρθρωση του χρέους άμεσα, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα δημοσιονομικών χειρισμών με ιστορικού τύπου επιμήκυνση του χρέους και αναστολή πληρωμών των τόκων, διαγραφή εκείνου του μέρους του χρέους που δεν μπορεί να αποπληρωθεί, αλλαγή του συστήματος διανομής και αναδιανομής του εισοδήματος με ταξικό πρόσημο (η οικονομική ελίτ θα πρέπει να συμβάλλει πολύ περισσότερο, καθώς ήταν αυτή που τα προηγούμενα χρόνια απολάμβανε υπερκέρδη πολύ υψηλότερα από κάθε άλλη ευρωπαϊκή οικονομία, πλην της Ιρλανδίας). Είναι αναγκαία η συθέμελη αλλαγή του συστήματος, συμπεριλαμβανομένου του ευρώ,

²⁸³ «Αν φύγουμε από την ευρωζώνη ή αν διαλυθεί η ζώνη του ευρώ, αυτό δεν θα συμβεί λόγω της δημιουργίας ενός δημοκρατικού κινήματος που απαιτεί αλλαγή κατεύθυνσης [...] αυτοί που υποστηρίζουν την πολιτική των μνημονίων έχουν μεγάλη, ιστορική ευθύνη», Τσακαλώτος, Ε, «Ευρώ ή νέα δραχμή», *ΕΠΟΧΗ*, 20/02/2012, <http://www.epohi.gr/portal/oikonomia/11263-%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9-%CE%89-%CE%9D%CE%95%CE%91-%CE%94%CE%A1%CE%91%CE%A7%CE%9C%CE%97>

²⁸⁴ Λαπατσιώρας, Σ, συνέντευξη στον ρ/σ ΣΚΑΤ 100,3, 06/06/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=fJUrnqvDZA0>

²⁸⁵ Λαπατσιώρας, Σ, σε συνέντευξη στο δημοσιογράφο Δημ. Σαχίνη στο τ/σ *KPHTH TV*, 27/05/2011, http://www.youtube.com/watch?v=DGuZQ_RY8fo

ενώ υποστηρίζεται ότι αν η ΕΚΤ είχε ενιαίο δημοσιονομικό προϋπολογισμό και δάνειζε απευθείας τα κράτη με προνομιακό επιτόκιο 1%, με κανόνες λειτουργίας υπέρ της κοινωνικής προστασίας, την δημιουργία ευρωομολόγων και δημοκρατικά εκλεγμένο πρόεδρο από τους λαούς της Ευρώπης, δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα δημόσιου χρέους²⁸⁶.

Καθώς η δημοκρατία αποτελεί κύριο στοιχείο του ευρωπαϊκού πολιτισμού, στο απλουστευτικό ερώτημα: ευρώ ή δραχμή, για την αντιμετώπιση της κρίσης, η απάντηση είναι, η προτίμηση στην ευρωπαϊκή λύση²⁸⁷. «Μια υπερεθνική αντιμετώπιση, για ένα υπερεθνικό πρόβλημα». Οι ευρωπαίοι εργαζόμενοι πρέπει να αναπτύξουν ένα δημοκρατικό κοινωνικό κίνημα, που να διεκδικήσει μια διαφορετική κατεύθυνση για την Ε.Ε., χωρίς κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες, με χρηματοπιστωτικό έλεγχο. Η διάλυση της ευρωζώνης, εάν έλθει, δεν θα έχει προκληθεί «από αυτούς που αντιστέκονται, αλλά από αυτούς που ξέχασαν [...] ότι με την ύφεση δεν μπορείς να περιορίσεις το χρέος». Η απάντηση στην σημερινή κρίση είναι «περισσότερη δημοκρατία, αναδιανομή του εισοδήματος, περισσότερος περιορισμός στις τράπεζες, λιγότερα κέρδη και περισσότερη απόκριση στις ανάγκες των πολλών»²⁸⁸.

Η κεντρική έκφραση της πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την κρίση δημόσιου χρέους της χώρας, προσέγγισε την δεύτερη άποψη όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπισή της (απευθείας δανεισμός κρατών από την ΕΚΤ, κοινός μηχανισμός δανεισμού για την έκδοση ευρωομολόγων, μετατροπή του εθνικού χρέους σε

²⁸⁶ Ο. π. , Λαπατσιώρας, Σ, δευτερολογία στην « Ημέρα Λαϊκής Διαβούλευσης για την επιλεκτική χρεοκοπία», Σύνταγμα, 21/07/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=LS3RiBAnuWQ>, Λαπατσιώρας, Σ, συνέντευξη στον ρ/σ ΣΚΑΪ 100,3, 06/06/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=fJUmqvDZA0> , Σε κάθε περίπτωση, η στάση πληρωμών δεν θεωρείται επιθυμητή επιλογή και προτιμάται μόνο ως ακραία λύση: «Αν είχαμε ένα κίνημα που πίστευε στην αναδιανομή του εισοδήματος και στην ανάγκη να βασιστούμε σε εναλλακτικά καταναλωτικά και παραγωγικά πρότυπα μπορεί και εγώ να προσχωρήσω στην αναγκαιότητα της στάσης πληρωμών, Αλλά, δεν είμαστε σε εκείνο το σημείο τώρα», Τσακαλώτος Ε, Ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο: «Χρέος και λιτότητα : από τον παγκόσμιο Νότο στην Ευρώπη», 6-8/ 05 /2011, <http://eleg.gr/details.php?id=154>

²⁸⁷ «Η θα έχεις περιφερειακές διεθνιστικές ενώσεις, οι οποίες θα σου δίνουν το αναγκαίο παγκόσμιο εκτόπισμα ούτως ώστε να μπορείς να αντισταθείς στους εκβιασμούς του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου ή αλλιώς η μοίρα θα είναι αυτή», Λαπατσιώρας, Σ, δευτερολογία στην «Ημέρα Λαϊκής Διαβούλευσης για την επιλεκτική χρεοκοπία», Σύνταγμα, 21/07/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=LS3RiBAnuWQ>

²⁸⁸ Τσακαλώτος Ε, Ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο : «Χρέος και λιτότητα: από τον παγκόσμιο Νότο στην Ευρώπη», 6-8/ 05 /2011, <http://eleg.gr/details.php?id=154>

κοινό ευρωπαϊκό, αναπτυξιακή ώθηση στην Ε.Ε. με αιχμή την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη), την πεποίθηση ότι η εφαρμογή της πολιτικής που υπαγορεύουν τα μνημόνια οδηγεί τη χώρα εκτός ευρώ και Ε.Ε και την επαναβεβαίωση της θέσης για επίλυση του προβλήματος εντός της Ε.Ε. και της ΟΝΕ²⁸⁹. Από την πρώτη άποψη, υιοθέτησε την ανάλυση για τα αίτια της κρίσης (η κρίση χρέους είναι δομική του ευρωπαϊκού μοντέλου που οφείλεται στην αρχιτεκτονική της Ε.Ε και της ΟΝΕ²⁹⁰) και τους αντιευρωπαϊκούς τόνους, κυρίως σε επίπεδο αντιπολιτευτικής ρητορείας (η Ελλάδα είναι «πειραματόζωο» του ευρωπαϊκού καπιταλισμού, το ΔΝΤ, η ΕΚΤ και η Ε.Ε είναι «διεθνείς τοκογλύφοι», στοχευμένη κριτική στην Γερμανία με το επιχείρημα της επιδίωξης πολιτικής/ οικονομικής ηγεμονίας στην Ε.Ε., κ.α.)²⁹¹.

Το πέμπτο στάδιο της πολιτικής του ΣΥΝ /ΣΥ.ΡΙΖ.Α για το ελληνικό δημόσιο χρέος, διατυπώνεται κατά την διάρκεια της προεκλογικής περιόδου των διαδοχικών εθνικών εκλογών του Μαΐου–Ιουνίου 2012. Στις εκλογές του Μαΐου, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επαναλαμβάνει την θέση του για προσπάθεια «απαλλαγής από τον βραχνά του χρέους» μέσω μιας «δίκαιης πανευρωπαϊκής λύσης». Η πρόταση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α εντάσσεται στο πλαίσιο πολιτικής όπως αυτό διαμορφώθηκε στο τέταρτο στάδιο, και περιλαμβάνει την επιλεκτική διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους, την αναστολή εξυπηρέτησης του υπόλοιπου μέχρι να υπάρξει οικονομική ανάκαμψη, και την εξυπηρέτησή του με ευνοϊκότερους όρους και ρήτρα ανάπτυξης και απασχόλησης²⁹². Στις εθνικές εκλογές που διενεργούνται ένα μήνα μετά, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α –που για πρώτη φορά διεκδικεί την κυβερνητική εξουσία με ρεαλιστικούς όρους- προτείνει στο επικαιροποιημένο του πρόγραμμά την ακύρωση του μνημονίου, την καταγγελία των επαχθών όρων και την επαναδιαπραγμάτευση της δανειακής σύμβασης²⁹³. Σε αυτό το στάδιο, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α με έμφαση υπερασπίζεται την αναγκαιότητα «κοινής ευρωπαϊκής λύσης στο πρόβλημα του

²⁸⁹ Δραγασάκης, Γ, Ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο «Δημόσιο Χρέος και Πολιτικές Λιτότητας στην Ευρώπη. Η Απάντηση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς», 10/03/2011, <http://www.dragasakis.gr/page2.php?id=744>

²⁹⁰ Ενδεικτικά : <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6226294&publDate=4/5/2011>

²⁹¹ Ενδεικτικά : Τσίπρας, Αλ. «Η λιτότητα της Μέρκελ είναι η κρίση», <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63727407> , Απόφαση της Πανελλαδικής Συντονιστικής Επιτροπής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, 18-19 Φεβρουαρίου 2012, Τσίπρας, Αλ, «Η Ελλάδα πειραματόζωο της κρίσης στην Ευρώπη», http://www.epikairo.gr/epikairo.php?id=48042&category_id=88

²⁹² Το εκλογικό πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Ενωτικό Κοινωνικό Μέτωπο για τις εκλογές της 6^{ης} Μάη 2012, <http://www.syriza.gr/theseis>

²⁹³ Συγκεκριμένα ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θα διεκδικήσει νέα αναδιαπραγμάτευση του χρέους, με στόχο τη δραστική μείωσή του ή ένα μορατόριουμ για το χρέος, μέχρι να σταθεροποιηθεί η ελληνική οικονομία.

συσσωρευμένου χρέους και της χρηματοδότησης της ανάπτυξης». Το νέο στοιχείο που εισάγει στην πολιτική του ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α είναι η προσπάθεια αξιοποίησης στο έπακρο των θεσμικών δυνατοτήτων που συνεπάγεται η ισότιμη ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. και την ΟΝΕ ²⁹⁴ και η προσπάθεια ουσιαστικής επανένταξης της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι μέσω μιας «έντιμης συμφωνίας με τους λαούς και τους θεσμούς της Ευρώπης»²⁹⁵.

Την περίοδο αυτή εγκαταλείπονται οι σκέψεις για μονομερείς ενέργειες τις Ελλάδας στο ζήτημα του χρέους²⁹⁶, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιδιώκει την «επικοινωνία» με την «θεσμική Ευρώπη», αναζητά συνεργασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και διαμηνύει σε όλους τους τόνους ότι αποτελεί «φιλοευρωπαϊκή δύναμη» από την οποία δεν κινδυνεύει η σταθερότητα και ενότητα της ευρωζώνης²⁹⁷ (απειλή για την Ε.Ε./ΟΝΕ είναι οι αδιέξοδες πολιτικές της λιτότητας).

Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α και η βασική του συνιστώσα ο Συνασπισμός, έχουν ευρωπαϊκό προσανατολισμό και επιθυμούν μια «άλλη» Ευρώπη, αν και εμπεριέχουν ρεύματα τα οποία είναι απολύτως απορριπτικά της ΟΝΕ και της Ε.Ε. Όταν το πρόβλημα του ελληνικού χρέους έθεσε με αποφασιστικό τρόπο το ζήτημα της παραμονής της Ελλάδας στην ΟΝΕ, η ηγετική ομάδα του Συνασπισμού αντιμετώπισε ένα δίλημμα στρατηγικού χαρακτήρα. Ο ετερόκλητος χαρακτήρας του σχήματος, εμπόδισε την παραγωγή και συγκρότηση ενιαίας, καινοτόμου πολιτικής, είτε προς την μία κατεύθυνση, την ευρωπαϊκή, είτε προς την άλλη, την εκτός Ευρώπης. Ο «ασπόνδυλος πολυσυλλεκτισμός» του ΣΥ.ΡΙΖ.Α περιόρισε την ικανότητα προσαρμογής του στην νέα δύσκολη πραγματικότητα και η ασάφεια στόχων σε εθνικό και κυρίως υπερεθνικό επίπεδο, αναχαίτισε την ικανότητα ανανέωσης σε πολιτική-προγραμματική βάση²⁹⁸. Εξαιτίας

²⁹⁴ Παππάς, Σ, «Να νικήσει η δημοκρατία στην Ευρώπη», *Η ΑΥΓΗ*, 20/07/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=702990>

²⁹⁵ Το Επικαιροποιημένο Εκλογικό Πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Ενωτικό Κοινωνικό Μέτωπο για τις εκλογές της 17^{ης} Ιουνίου 2012 <http://www.syriza.gr/theseis>

²⁹⁶ Παπαδημούλης, Δημ, Συνέντευξη στον ρ/σ *Real FM*, <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6855547&publDate=18/5/2012>

²⁹⁷ «Ηπια η επιστολή Τσίπρα στην τρόικα», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*, 10/05/2012, <http://www.protothema.gr/ekloges/article/?aid=196465> Ζύγουρα, Β. «Τσίπρας σε Ευρώπη: Ελάτε να μιλήσουμε», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 21/05/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=458693>, Κωβαίος, Α, «Ο Τσίπρας ποντάρει στην Ευρώπη», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 16/09/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=475062>

²⁹⁸ Μοσχονάς, Γ, «Τα διλήμματα μιας Αριστερής στρατηγικής για την Ευρώπη και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α», *Η ΑΥΓΗ*, 07/03/2010, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=528462>

αυτής της αδυναμίας, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποβάθμισε το ζήτημα της παραμονής ή όχι στην ΟΝΕ (το δίλημμα ευρώ ή δραχμή είναι τεχνητό), υιοθέτησε έναν καταγγελτικό λόγο (η αντίθεση στο μνημόνιο, ήταν το μόνο συνεκτικό στοιχείο της πολιτικής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α), αρκέστηκε στον αμυντικό στόχο υπεράσπισης των κοινωνικών κεκτημένων και υποστήριξε πως η αντίσταση στην λιτότητα μαζί με τους άλλους λαούς στην Ευρώπη, είναι το κύριο διακύβευμα της περιόδου. Η πολιτική της Ε.Ε. για την ελληνική κρίση χρέους παρουσιάστηκε από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α ως συγκυριακό αποτέλεσμα «ανίκανων» πολιτικών ηγεσιών και λανθασμένων πολιτικών επιλογών των χωρών του κέντρου, που όμως μπορεί εύκολα να αλλάξουν (π.χ. μετά το αποτέλεσμα των γαλλικών εκλογών, με πανευρωπαϊκή δράση, κ.λπ.). Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ασκεί έντονη κριτική στον τρόπο λειτουργίας του κοινοτικού οικοδομήματος (νεοφιλελεύθερες πολιτικές, «αυταρχική» Ευρώπη, «δημοκρατικό έλλειμμα»), αλλά επιμένει να διεκδικεί πολιτικές λύσεις εντός του θεσμικού πεδίου της Ε.Ε. εκφράζοντας σε πολλές περιπτώσεις την εμβάθυνση των ευρωπαϊκών θεσμών και πολιτικών (π.χ. διεύρυνση του ρόλου της ΕΚΤ, ρύθμιση των αγορών, κοινωνική πολιτική). Το γεγονός ότι την περίοδο αυτή, τον λόγο του επίσημου ΣΥ.ΡΙΖ.Α διατρέχει η υπόρρητη πεποίθηση ότι η Ε.Ε. είναι «μεταρρυθμίσιμη», καθώς και η σταθερή άποψη για την εξεύρεση λύσεων σε υπερεθνικό επίπεδο, κατατάσσει το σχήμα στα κόμματα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» («strong reformism» σύμφωνα με την ορολογία του R. Dunphy)²⁹⁹.

²⁹⁹ Dunphy, R, *Contesting Capitalism ? Left Parties and European Integration*, Manchester University Press, Manchester 2004, p. 3 - 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α

1. Η ευρωπαϊκή πολιτική του Συνασπισμού / ΣΥ.ΡΙΖ.Α διαχρονικά (1992-2012)

Μελετώντας την εξέλιξη της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α από την –εκ νέου– ίδρυσή του το 1992 έως και το πρόσφατο παρελθόν (εθνικές εκλογικές αναμετρήσεις Μαΐου–Ιουνίου 2012), συμπεράναμε ότι η ευρωπαϊκή πολιτική διαδρομή του κόμματος – πολιτικού σχήματος, μπορεί να συνοψισθεί σε πέντε κύριες περιόδους–φάσεις. Όλες οι περίοδοι-φάσεις σηματοδοτούν μία -μικρότερη ή μεγαλύτερη- αλλαγή στην πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α για την Ευρώπη. Με εξαίρεση την πρώτη περίοδο (1992-1998), η αρχική χρονιά κάθε φάσης (1998, 2000, 2004, 2009) αναδεικνύεται ως ένα σημείο καμπής, μία μετατόπιση στον ευρωπαϊκό πολιτικό λόγο του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Συγκεκριμένα:

1992-1998: η περίοδος της «κριτικής υποστήριξης»

Ο Συνασπισμός στο 1^ο και Ιδρυτικό Συνέδριό του (1992) είναι «σταθερά υπέρ της πορείας προς μια Ενωμένη Ευρώπη» και υποστηρίζει την δημοκρατική, ομοσπονδιακή, πολιτειακή της συγκρότηση. Ο Συνασπισμός θεωρεί τον «ευρωπαϊσμό» βασικό άξονα την νέας του ταυτότητας και επιθυμεί την «εμβάθυνση» και την «διεύρυνση» της Ε.Ε. (με τον όρο ότι δεν αντιτίθεται στην ολοκλήρωση των πολιτικών σύγκλισης). Ο Συνασπισμός προωθεί το αίτημα για «περισσότερη ενοποίηση», έχοντας ως στόχο την κάλυψη του «δημοκρατικού ελλείμματος» των κοινοτικών και εθνικών θεσμών και την διασφάλιση των αυξημένων κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο Συνασπισμός θεωρεί την άρνηση της ευρωπαϊκής προοπτικής, «ευθεία πριμοδότηση» της διεθνούς κατάστασης και της παγίωσης της κυριαρχίας των ΗΠΑ ως μόνης στρατιωτικής υπερδύναμης. Παράλληλα, ο Συνασπισμός υποστηρίζει μια εξωτερική πολιτική ειρήνης και ασφάλειας και μια αυτόνομη από το ΝΑΤΟ αμυντική πολιτική (σε αυτό το πλαίσιο υποστηρίζει την ένταξη της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης στη δομή της Ε.Ε. και τη μετέπειτα εξέλιξή της σε αμυντικό βραχίονα της Ε.Ε.). Ο Συνασπισμός ακολουθεί μια πολιτική «κριτικής υποστήριξης» στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, καθώς θεωρεί ότι αποτελεί ένα βήμα που επιτρέπει στην Ευρώπη να προχωρήσει προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και ειδικά στην «αναγκαστική επιλογή» της οικονομικής και πολιτικής της ένωσης. Ο Συνασπισμός

αναγνωρίζει ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτυπώνει έναν «συμβιβασμό» ανάμεσα στις δυνάμεις της αγοράς και τις προοδευτικές δυνάμεις, αλλά έχει την πεποίθηση ότι οι αγώνες και οι σκληρές διαπραγματεύσεις των κοινωνικών δυνάμεων έχουν τη δύναμη να επαναπροσδιορίσουν την Ευρώπη προς όφελός τους. Δύο χρόνια μετά, στις Ευρωεκλογές του 1994, ο Συνασπισμός θα ζητήσει την «ριζική αναθεώρηση» της Συνθήκης του Μάαστριχτ καθώς θεωρεί ότι δεν αντιμετώπισε τα προβλήματα της Ευρώπης από την «σωστή σκοπιά». Η απόσυρση της υποστήριξης στη Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν επηρεάζει την υποστήριξη του Συνασπισμού στην Ε.Ε. Ο Συνασπισμός συνεχίζει να επιλέγει «περισσότερη Ευρώπη», σε ομοσπονδιακή κατεύθυνση, με Σύνταγμα που θα καθορίζει τα όρια, τις αρμοδιότητες και τις λειτουργίες των εκτελεστικών οργάνων και με ταυτόχρονη κατοχύρωση και ενίσχυση του ρόλου των αντιπροσωπευτικών οργάνων. Ο Συνασπισμός στο 2^ο Συνεδριό του (1996), θα επαναδιατυπώσει την προσήλωσή του στο όραμα για μια Ενωμένη Ευρώπη (όπως αυτό εκφράστηκε στο 1^ο του Συνεδρίου) και την θέση του για «άμεση» και «ριζοσπαστική» μεταρρύθμιση της Συνθήκης του Μάαστριχτ (καθώς αυτή χαρακτηρίζεται από μια «μονόπλευρη φιλοσοφία νομισματικής και δημοσιονομικής σταθεροποίησης» με κυρίως τεχνοκρατική λογική). Ο Συνασπισμός θα προτείνει αύξηση των πόρων που διατίθενται για οικονομική και κοινωνική συνοχή, την προώθηση της ψήφισης ενός «Οικολογικού Χάρτη» με μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τον έλεγχο της ΕΚΤ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και την ευρύτερη συνεργασία με πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις για να ηττηθεί ο νεοφιλελευθερισμός και να προωθηθούν προοδευτικές διεκδικήσεις και εναλλακτικές πολιτικές στην πορεία προς την Ενωμένη Ευρώπη. Η προσδοκία μιας ευρύτερης κινητοποίησης των ευρωπαϊκών λαών είναι η αιτία που ο Συνασπισμός θα προτείνει πανευρωπαϊκό δημοψήφισμα για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ (που θα διεξαχθεί κατά χώρα, ίδια ημέρα, με το ίδιο ερώτημα). Ο Συνασπισμός όλη αυτή την περίοδο θεωρεί ότι « το συμφέρον της κοινωνίας και του έθνους είναι από κάθε άποψη να βρίσκεται ενεργά και ισότιμα στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης» .

1998-2000: προς αναζήτηση μιας νέας στρατηγικής για την Ευρώπη/Ε.Ε.

Το έτος 1998 αποκρυσταλλώνεται η εσωκομματική αμφισβήτηση για την ευρωπαϊκή πολιτική του Συνασπισμού. Η Απόφαση του Διαρκούς Συνεδρίου του κόμματος που

διενεργείται την ίδια χρονιά με κεντρικό θέμα την τοποθέτηση του Συνασπισμού απέναντι στην Συνθήκη του Άμστερνταμ, αποτυπώνει την αλλαγή πολιτικής απέναντι στην Ευρώπη: από το «κριτικό ναι» στην στάση «παρών». Ο Συνασπισμός ψηφίζει «παρών» στην Συνθήκη του Άμστερνταμ καθώς θεωρεί ότι δεν πραγματοποιεί την «αναγκαία δημοκρατική και κοινωνική στροφή» στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, καθιστώντας την Ευρώπη έναν «οικονομικό γίγαντα και πολιτικό νάνο». Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι η Ελλάδα «αναμφισβήτητα ωφελήθηκε» (οικονομικά και κυρίως πολιτικά) από την συμμετοχή της στην Ε.Ε.. Η ενδεχόμενη αδυναμία της Ελλάδας να συμμετέχει στην ΟΝΕ θεωρείται ιδιαίτερα αρνητική εξέλιξη που θα έχει δυσμενείς συνέπειες τόσο για την κοινωνική συνοχή, όσο και για την διεθνή θέση της χώρας. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την διεύρυνση της Ευρώπης, ώστε να γίνει πραγματικότητα το όραμα μιας Ευρώπης «από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια». Ο Συνασπισμός επαναλαμβάνει την «θεμελιακή» του θέση ότι ο στόχος μιας Ευρώπης πολιτικά και οικονομικά ενοποιημένης σε ομοσπονδιακή προοπτική, που θα οικοδομείται με όρους δημοκρατίας, κοινωνικής αλληλεγγύης, συνοχής και σύγκλισης, ειρήνης και ασφάλειας, απαντά σε «αδήριτες ανάγκες της εποχής μας». Στις Ευρωεκλογές του 1999, ο Συνασπισμός αυτοπροσδιορίζεται ως «δύναμη αριστερού ευρωπαϊκού προσανατολισμού», παραμένει υποστηρικτής «της Ενωμένης Ευρώπης των λαών και των πολιτών της» και πιστεύει πως η Ελλάδα οφείλει να συμμετέχει ενεργητικά στην διαμόρφωσή της. Η πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ευρώπης, ο θεσμικός εκδημοκρατισμός της, η ενίσχυση του κοινοτικού προϋπολογισμού και η υιοθέτηση πολιτικών προς την κατεύθυνση της επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων θεωρούνται απαραίτητες εξελίξεις, ενώ ο φεντεραλισμός συνεχίζει να θεωρείται επιθυμητή εξέλιξη (αν και υποστηρίζεται με λιγότερη έμφαση από ότι στο παρελθόν). Ο Συνασπισμός ασκεί κριτική «σε όλο τον τρόπο» που οικοδομείται η Ενωμένη Ευρώπη, ζητά ριζική αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ και διεκδικεί την επικύρωση των συνθηκών από τους ευρωπαϊκούς λαούς μέσω δημοψηφισμάτων. Τα προγραμματικά κείμενα της περιόδου, αν και δεν αποκλίνουν σημαντικά από τις θέσεις που διατυπώθηκαν την περίοδο 1992- 1998, αναδεικνύουν έναν ευρύτερο προβληματισμό για την προώθηση του οράματος της Ευρώπης από τον Συνασπισμό.

2000-2004: ήπια ευρωκριτική στροφή

Το 2000, στο 3^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού, τίθεται «προς συζήτηση και αποσαφήνιση», το σύνολο των στοιχείων που συγκροτούν την ιδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία του κόμματος. Οι κεντρικές θέσεις του Συνασπισμού για την Ευρώπη - όπως αυτές έχουν εκφραστεί το διάστημα 1992-1999- δεν αμφισβητούνται, ούτε η ευρωπαϊστική ιδεολογία του κόμματος. Το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας θεωρείται συνυφασμένο με το μέλλον της Ευρώπης, ενώ η ευρωπαϊκή ενοποίηση γίνεται αντιληπτή ως η «απάντηση των λαών της Ευρώπης στις μεγάλες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης» και η μόνη ικανή δύναμη να υπερβεί το «status της μιας μόνης υπερδύναμης» των ΗΠΑ. Παρά τα παραπάνω, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι υπάρχει μία ήπια μετατόπιση από την «σταθερή εμμονή στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό» που χαρακτήριζε τον επίσημο κομματικό λόγο όλη την προηγούμενη περίοδο. Για πρώτη φορά σε προγραμματικό κείμενο του Συνασπισμού δεν αναφέρεται η ομοσπονδιακή προοπτική της πολιτικής ενοποίησης (θα αναφερθεί στην Πολιτική Απόφαση για την Συνθήκη της Νίκαιας το 2002 και από το Προγραμματικό Συνέδριο του 2003 και μετά, δεν θα συμπεριλαμβάνεται σε επίσημα κείμενα συλλογικών οργάνων), δεν υπάρχει καμία αναφορά στον «αριστερό ευρωπαϊσμό» (σημείο αναφοράς του πολιτικού-προγραμματικού λόγου του ΣΥΝ έως και το 1999), απουσιάζει συγκεκριμένη στρατηγική για την διεύρυνση της Ε.Ε. και ταυτόχρονα εκφράζεται η ανάγκη αναζήτησης νέων τρόπων συμβολής της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. Το 2002 ο Συνασπισμός αποφασίζει να ψηφίσει «παρών» στη Συνθήκη της Νίκαιας καθώς θεωρεί ότι η Συνθήκη επιβεβαιώνει το «δημοκρατικό έλλειμμα» τόσο όσον αφορά στην ενημέρωση και την συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες και τις αποφάσεις των κοινοτικών οργάνων, όσο και στην κατοχύρωση της διαφάνειας στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Αρνητικά αξιολογείται ότι δεν ενισχύθηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (αφού δεν έχει δικαίωμα συναπόφασης με το Συμβούλιο των Υπουργών), η απουσία συζήτησης για την σχέση των ευρωπαϊκών θεσμών μεταξύ τους και κυρίως των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (το κύριο όργανο στο οποίο θα υλοποιούνται οι δημοκρατικές διαδικασίες), η μη ενίσχυση του Συμβουλίου των Περιφερειών καθώς και η απουσία κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της Ευρώπης. Ο Συνασπισμός θεωρεί «αναγκαία» σε κάθε πιθανή μελλοντική αναθεώρηση

των συνθηκών της Ε.Ε., εκτός των εκπροσώπων των εθνικών κυβερνήσεων, την ενεργό συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων, του ευρωκοινοβουλίου και των κινημάτων των πολιτών. Ο Συνασπισμός επιδιώκει να αναλάβει πρωτοβουλίες για την συγκρότηση κόμματος της Ευρωπαϊκής Ριζοσπαστικής και Δημοκρατικής Αριστεράς (στο πλαίσιο της ανάπτυξης συνεργασίας με ευρύτερα τμήματα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς) και να συντονίσει τις δυνάμεις του με το Φόρουμ της Νέας Ευρωπαϊκής Αριστεράς και των κομμάτων της ευρωομάδας της Αριστεράς (στο πλαίσιο της διαμόρφωση θεσμών και κινημάτων μέσα από τα οποία θα εκφράζονται και θα εκπροσωπούνται διαφορετικές κοινωνικές κατηγορίες και τάξεις). Στο Προγραμματικό Συνέδριο του 2003 –κείμενο που θα αποτελεί την κύρια προγραμματική αναφορά έως και το Διαρκές Συνέδριο του ΣΥΝ το 2009– ο Συνασπισμός αποδέχεται την διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, καθώς θεωρεί πως ευνοεί τους δικούς του στόχους και γιατί «συνιστά το πραγματικό έδαφος» όπου ο στόχος του σοσιαλισμού μπορεί να αποβεί «ρεαλιστικά εφικτός». Ο Συνασπισμός υποστηρίζει την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης με ισχυρό κοινό νόμισμα, κοινή εξωτερική πολιτική, αυτόνομη αμυντική δομή και δυνατότητα παρέμβασης όπου χρειαστεί στον κόσμο. Ο Συνασπισμός θεωρεί πως ο νεοφιλελευθερισμός «έβαλε την σφραγίδα του» στην οικοδόμηση της Ε.Ε. την δεκαετία του 1990 με τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας της Συνθήκης του Άμστερνταμ, καθώς και τις πολιτικές που προωθεί η πολιτικά ανεξέλεγκτη ΕΚΤ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο Συνασπισμός επιδιώκει «να βάλει τη δική του σφραγίδα» στο υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκό Σύνταγμα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται πλήρως η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και οι μορφές άσκησης της. Ο Συνασπισμός απαιτεί τη συνταγματική κατοχύρωση των δημοκρατικών δικαιωμάτων του ευρωπαίου πολίτη με τη βελτίωση και αναβάθμιση του Χάρτη Δικαιωμάτων και τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου που θα εδράζεται στο σεβασμό τους. Κεντρικός στόχος του Συνασπισμού είναι ο συνδυασμός του αγώνα κατά της νεοφιλελεύθερης καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ, με την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με αριστερό πρόσημο. Ο Συνασπισμός -για πρώτη φορά προγραμματικά- αντιτίθεται στη διεύρυνση της Ε.Ε. προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, καθώς πιστεύει ότι θα λειτουργήσουν ανασταλτικά στην προσπάθεια εμβάθυνσης της πολιτικής ενοποίησης της Ε.Ε., εξαιτίας της στενής σχέσης που διατηρούν οι

Κυβερνήσεις των χωρών αυτών με τις ΗΠΑ. Ο Συνασπισμός, που από την ίδρυσή του έως και σήμερα τάσσεται με συνέπεια κατά των εθνικών αναδιπλώσεων καθώς θεωρεί ότι υποβαθμίζουν την ευρωπαϊκή πολιτική ενοποίηση, αναγνωρίζει -για πρώτη φορά- ως δικαιολογημένους τους δισταγμούς των εθνικών κρατών, με το επιχείρημα ότι η αποκλειστικά οικονομική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν συμβάλλει στην αίσθηση κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, στην έννοια του κοινού ευρωπαϊκού συμφέροντος και γιατί η μεταφορά σημαντικών αρμοδιοτήτων από τα έθνη κράτη στην υπό διαμόρφωση Ε.Ε. δημιουργεί σχεδόν πάντα ελλείμματα δημοκρατίας. Τέλος, την περίοδο αυτή παρατηρούνται περιορισμένες αναφορές στα οφέλη που αποκόμισε η Ελλάδα από την ένταξή της στην Ενωμένη Ευρώπη (εξαίρεση αποτελεί η ένταξη στην ΟΝΕ που θεωρείται «πολιτικά αναγκαία»).

2004-2009: προς έναν ιδιότυπο αντιευρωπαϊσμό

Στο 4^ο Τακτικό Συνέδριο του Συνασπισμού (2004) –κείμενο που λειτουργεί συμπληρωματικά στις αποφάσεις του Προγραμματικού Συνεδρίου του 2003- ο Συνασπισμός υπερασπίζεται την «πρωταγωνιστική συμβολή του» στην ίδρυση του ΚΕΑ και θεωρεί ότι είναι μία θετική εξέλιξη στην κατεύθυνση της πολιτικής εκπροσώπησης των κατακτήσεων και συμφερόντων των εργαζομένων στην Ευρώπη. Ο Συνασπισμός απορρίπτει το προτεινόμενο Ευρωσύνταγμα, γιατί θεωρεί ότι αναγορεύει τον νεοφιλελευθερισμό σε αρχή της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αρνείται την κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων και θεσμοθετεί την ύπαρξη ανεξέλεγκτων οργάνων εξουσίας. Στον αντίποδα αυτών, το 2005 ο Συνασπισμός διεκδικεί ένα Ευρωπαϊκό Σύνταγμα που θα προωθεί την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, θα διασφαλίζει πλήρως την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και των μορφών άσκησής της, ενώ θα έχει δημοκρατικό, κοινωνικό και οικολογικό χαρακτήρα. Η διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Ελλάδα, πριν την κοινοβουλευτική κύρωση του Ευρωσυντάγματος, παραμένει σταθερή επιδίωξη του Συνασπισμού. Ο Συνασπισμός απορρίπτει τα σχέδια για την δημιουργία Ευρωστρατού, γιατί θεωρεί ότι θα λειτουργεί ως συμπληρωματική δύναμη, υποτελής στο ΝΑΤΟ. Για πρώτη φορά την περίοδο αυτή, δεν εκφράζεται ρητά η αναγκαιότητα ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Στην εκλογική διακήρυξη για τις εθνικές εκλογές του 2007 ασκείται έντονη κριτική στην «διακρατική και υπερεθνική» πολιτική της Ε.Ε. που

προάγει «με κάθε μέσο» τον νεοφιλελευθερισμό. Ο Συνασπισμός αντιτίθεται σε κάθε προσπάθεια «επιβολής» Ευρωσυντάγματος που θα «συνταγματοποιεί» την νεοφιλελεύθερη πολιτική και θα καταργεί τη λαϊκή κυριαρχία σε κάθε χώρα ξεχωριστά. Δεν υπάρχει καμία αναφορά στην επιθυμία για πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης και κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική. Επιπλέον δεν αναφέρεται η αναγκαιότητα θέσπισης Ευρωσυντάγματος, ενώ για πρώτη φορά αίρεται η θετική συμβολή του κοινού νομίσματος. Η Πολιτική Απόφαση του 5^{ου} Συνεδρίου του Συνασπισμού το 2008 επιβεβαιώνει τις πολιτικές διαπιστώσεις του 2007 για την «υποταγή» της Ε.Ε. στην πολιτική του νεοφιλελευθερισμού: η ΟΝΕ, το Σύμφωνο Σταθερότητας, η στρατηγική της Λισαβόνας, η συμφωνία της Μπολόνια, η οδηγία Μπολκενστάιν, τα συστήματα υγείας και ασφάλισης που έχουν υιοθετηθεί και ο ρόλος που επιφυλάσσεται στην παιδεία και την εκπαίδευση, εντάσσονται «απολύτως» στην νεοφιλελεύθερη λογική όπως κυριαρχεί σήμερα σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Ο Συνασπισμός αρνείται να επικυρώσει τη Συνθήκη της Λισαβόνας καθώς θεωρεί ότι δεσμεύει την Ε.Ε σε πολιτικές που υπηρετούν την ελεύθερη και ανεξέλεγκτη αγορά, απορρίπτουν το κοινωνικό κράτος, καλλιεργούν την στρατιωτικοποίηση και την εξάρτηση από τις ΗΠΑ, ενώ επιπλέον επιτείνουν το θεσμικό έλλειμμα δημοκρατίας στην λειτουργία της. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει ότι η υιοθέτηση της Συνθήκης έγινε χωρίς δημοκρατικές εγγυήσεις, δηλαδή χωρίς ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών Κοινοβουλίων κάθε χώρας-μέλους και με την απουσία πρόθεσης διεξαγωγής δημοψηφισμάτων για την επικύρωσή της. Ο Συνασπισμός υποστηρίζει ότι ο αστικός πολιτικός κόσμος επιθυμεί την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης «ως μια νέα εκδοχή του απολυταρχισμού», μια διακρατική οντότητα που θα μπορεί να προστατεύει και να επιβάλλει τα συμφέροντά της. Παρά την αρνητική κριτική για την Ε.Ε., ο Συνασπισμός «δεν προτείνει την φυγή» γιατί πιστεύει ότι μόνο σε ευρωπαϊκό ή υπερεθνικό επίπεδο είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία. Το 2009, η κριτική στην Ε.Ε. οξύνεται. Η πολιτικά ενοποιημένη Ευρώπη δεν είναι πλέον ζητούμενο ενώ παράλληλα αξιολογείται αρνητικά το σύνολο του θεσμικού οικοδομήματος της Ε.Ε. : Η ΟΝΕ και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί χρησιμοποιούνται για την «επιβολή» νεοφιλελεύθερων και αντικοινωνικών μέτρων, ενώ άμεσα πρέπει να καταργηθούν οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες «από το Μάαστριχτ έως την Λισαβόνα». Η μόνη

πολιτική που προτείνεται εντός του θεσμικού πλαισίου της Ε.Ε. είναι η ενίσχυση του Ευρωκοινοβουλίου με ταυτόχρονη όμως ενίσχυση των εθνικών κοινοβουλίων. Αν και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α ισχυρίζεται ότι δεν είναι υπέρ της εθνικής απομόνωσης, αναγνωρίζει τα εθνικά κράτη ως το κύριο πεδίο των πολιτικών συγκρούσεων και θεωρεί «ότι σε αυτό το επίπεδο είναι δυνατή η αλλαγή των συσχετισμών που χρειάζονται, ώστε να αλλάξει ριζικά ο χαρακτήρας της ευρωπαϊκής ενοποίησης». Αισθητή είναι και η απουσία οποιασδήποτε θετικής αναφοράς στην Ε.Ε.

2009-2012: η δέσμευση στην ευρωπαϊκή επιλογή³⁰⁰

Στην λήξη του 2009, και αφού οι εθνικές εκλογές του ίδιου έτους έχουν εισάγει το πρόβλημα του ελληνικού χρέους στην πρώτη γραμμή της πολιτικής αντιπαράθεσης, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α προτείνει την διεκδίκηση λύσης στο πλαίσιο της Ε.Ε. Το 2010, η Πολιτική Απόφαση του 6^{ου} Συνεδρίου του Συνασπισμού ασκεί κριτική στους «ισχυρούς της ΕΕ και των ΗΠΑ» που κατά την εκδήλωση της «παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης» στήριξαν τους βασικούς πυλώνες του νεοφιλελευθερισμού (δηλ. τις τράπεζες και το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο), με συνέπεια τη διόγκωση του δημόσιου χρέους. Η κρίση χρέους που σταδιακά εξελίσσεται είναι αποτέλεσμα της νεοφιλελεύθερης αντίληψης για την οικονομία και την πολιτική. Η Ε.Ε. χαρακτηρίζεται ως μια «νομισματική ένωση υπεράσπισης των συμφερόντων του κεφαλαίου». Το ευρώ, οι συνθήκες «από το Μάαστριχτ μέχρι τη Λισαβόνα» και η αρχιτεκτονική των ευρωπαϊκών θεσμών (ΕΚΤ, Σύμφωνο Σταθερότητας κ.α.) συνομολογήθηκαν ως μηχανισμός διατήρησης της υψηλής κερδοφορίας των πιο επιθετικών τμημάτων του κεφαλαίου και ταυτόχρονα ως διαδικασία παράκαμψης της δημοκρατικής βούλησης των λαών και της λαϊκής κυριαρχίας. Η «κριτική υποστήριξη» στην Συνθήκη του Μάαστριχτ θεωρείται λανθασμένη, ενώ η καταψήφιση από τον Συνασπισμό της Συνθήκης της Νίκαιας³⁰¹, της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης και της Συνθήκης της Λισαβόνας αποτελούν έναν «ορθό επαναπροσδιορισμό» της ευρωπαϊκής πολιτικής του κόμματος. Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι το οικονομικό μοντέλο της Ε.Ε. βρίσκεται σε «πρωτοφανές αδιέξοδο». Η

³⁰⁰ Για την ονομασία της 5^{ης} περιόδου-φάσης της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, υιοθετείται η πρόταση του Γερ. Μοσχονά, όπως αυτή διατυπώθηκε στο πλαίσιο της συμβουλευτικής εποπτείας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, Ιούνιος 2012.

³⁰¹ Ο συνασπισμός ψήφισε «παρών» στην Συνθήκη της Νίκαιας,
<http://news.in.gr/greece/article/?aid=367981>

εναλλακτική λύση που προτείνεται δεν είναι «ο εθνικός απομονωτισμός, ούτε η διάλυση της Ευρώπης», αλλά η πάλη των ευρωπαϊκών λαών για αλλαγή των συσχετισμών σε κάθε χώρα ξεχωριστά και ο κοινός συντονισμένος αγώνας για μια «άλλη Ευρώπη». Ο Συνασπισμός επιθυμεί την «επανάδρωση όλης της οικονομικής και πολιτικής αρχιτεκτονικής της Ε.Ε.». Όσον αφορά το ελληνικό χρέος προτείνεται ο δανεισμός της χώρας από την ΕΚΤ (με ευνοϊκούς όρους), η απεμπλοκή από τον «μηχανισμό στήριξης ΔΝΤ-ΕΕ», η ακύρωση του προγράμματος «σταθερότητας και ανάπτυξης» και η διεκδίκηση σε Ελλάδα, Ε.Ε. και διεθνές επίπεδο της επαναδιαπραγμάτευσης του χρέους, με στόχο την επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής, τη μείωση των επιτοκίων και την διαγραφή μέρους του. Τον Μάιο του 2012, στην εκλογική διακήρυξη του Συνασπισμού για τις εκλογές ασκείται έντονη κριτική στη «Μεγάλη Συμμαχία» των Συντηρητικών και Σοσιαλδημοκρατών που διαχειρίστηκαν μαζί την οικοδόμηση της Ε.Ε.. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θεωρεί ότι η πολιτική που εφαρμόζεται από την Ε.Ε. οδηγεί τις οικονομίες των χωρών της Ευρώπης σε βαθιά κρίση, τη δημοκρατία σε συρρίκνωση, το περιβάλλον στην καταστροφή, την Ε.Ε. σε διάλυση και –κυρίως- τις λαϊκές τάξεις στη φτώχεια και την εξαθλίωση. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α υποστηρίζει πως στις σημερινές συνθήκες, η Ε.Ε. γίνεται ένας «όλο και περισσότερο αντιδημοκρατικός μηχανισμός κυριαρχίας του κεφαλαίου» και καταλήγει στην διαπίστωση ότι «η ένωση των κρατών της Ευρώπης δεν μπορεί να συνεχίσει σε αυτόν τον δρόμο». Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α θεωρεί πως η Ε.Ε. χρειάζεται «νέα εκκίνηση» με κοινωνική ευαισθησία, οικολογική φροντίδα, φιλειρηνική εξωτερική πολιτική και δημοκρατία. Υπό αυτό το πρίσμα, η εκλογική επιτυχία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν θα σημάνει «απομόνωση», αλλά θα γίνει «θρυαλλίδα εξελίξεων και ανατροπών» σε πανευρωπαϊκό επίπεδο³⁰².

2. Αξιολόγηση της πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α

Προσπαθώντας να αξιολογήσουμε την ευρωπαϊκή πολιτική του Συνασπισμού/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, χρησιμοποιήσαμε ερμηνείες του φαινομένου του «ευρωσκεπτικισμού», όπως αυτό παρουσιάζεται στην διεθνή βιβλιογραφία. Η αξιολόγησή μας θα γίνει στη βάση δύο παραδοχών που θεωρούμε σημαντικές:

³⁰² <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=26945>

1) Οι μελετητές του ευρωσκεπτικισμού τείνουν να τον θεωρούν ως μια πολιτική απόρριψης (σε αντίθεση με μια πολιτική υποστήριξης) της ευρωπαϊκής ενοποίησης/ Ε.Ε.. Στη μελέτη μας, ο ευρωσκεπτικισμός δεν έχει απαραίτητα έναν χαρακτήρα αποδοκιμασίας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Οι σκεπτικιστικές συμπεριφορές/ θέσεις, μπορεί να είναι συστατικά μιας υγιούς δημοκρατίας, να λειτουργούν ως «μηχανισμοί ελέγχου» του υπάρχοντος πολιτικού-θεσμικού πλαισίου. Κατά συνέπεια, ο «υγιής σκεπτικισμός» (Milner, S 2000)³⁰³ θα μπορούσε να είναι χαρακτηριστικό μιας πολιτικής στήριξης της Ε.Ε./Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

2) Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μια εξαιρετικά εκτεταμένη βιβλιογραφία για την μελέτη του «ευρωσκεπτικισμού», δεν υπάρχει ένας μοναδικός ορισμός, σαφής και επαρκής που να περιγράφει με ακρίβεια το περιεχόμενο του όρου. Για τον λόγο αυτό, δεν θα χρησιμοποιήσουμε ένα συγκεκριμένο μοντέλο ανάλυσης-αξιολόγησης του ευρωσκεπτικισμού στον πολιτικό λόγο του Συνασπισμού/ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Ο Συνασπισμός/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, σε όλη την πολιτική του διαδρομή, παραμένει σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό κριτικός απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση/Ε.Ε. Όμως, κατά την διάρκεια των ετών, το περιεχόμενο του σκεπτικισμού μεταβάλλεται. Την **περίοδο της «κριτικής υποστήριξης» 1992-1998**, ο ευρωπαϊκός λόγος του Συνασπισμού χαρακτηρίζεται από έναν «υγιή ευρωσκεπτικισμό» (παραφράζοντας την έκφραση του Milner), μία «θετική» κριτική προς την Ευρώπη, έτσι ώστε να στρέψει την πορεία της προς την υλοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερο των αιτημάτων της Αριστεράς³⁰⁴. Ο ΣΥΝ παρέχει ηθική και έμπρακτη³⁰⁵ υποστήριξη τόσο στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, όσο και στην ίδια την Ε.Ε. Η περαιτέρω ενσωμάτωση στην Ε.Ε. και η εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αποτελούν συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους για τον

³⁰³ Milner, S, 2000 στο: Harmsen, R, Spiering, M, *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Yearbook of European Studies, Amsterdam, New York: Rodopi 2005, p. 17

³⁰⁴ «Η ανάγκη θετικής διεκδίκησης των συμφερόντων της χώρας μέσα στην Ε.Ε. είναι ο μόνος δρόμος για να μην βρεθεί η χώρα στο περιθώριο της Ευρώπης».

³⁰⁵ Π.χ. υπερψήφιση της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

ΣΥΝ³⁰⁶, ενώ η όποια δυσaráσκεια για την Ε.Ε. συνδέεται με τα αποτελέσματα που δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί, εξαιτίας της –έως τώρα- ατελούς ολοκλήρωσης³⁰⁷. Ο πολιτικός λόγος είναι Ε.Ε.-ενθουσιώδης³⁰⁸, ενώ η κριτική σε όσους αντιτίθενται στην ευρωπαϊκή προοπτική είναι έντονη³⁰⁹. Η Ε.Ε. –στην παρούσα της μορφή- θεωρείται επιθυμητή «από μόνη της» και υποστηρίζεται παρά τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις της³¹⁰. Ο ΣΥΝ χαρακτηρίζεται την περίοδο αυτή από μια «ταυτότητα ευρωπαϊσμού» (Conti, N, 2003), «ευρωενθουσιασμό» (δηλ. μια «φιλοευρωπαϊκή» και «ευρωαισιόδοξη» στάση, σύμφωνα με τον ορισμό των Kopecky, P και Mudde, C, 2002) και εντάσσεται στα κόμματα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» («strong reformism» Dunphy, R, 2004). Την περίοδο 1998-2000, ο ΣΥΝ αναζητά μια νέα στρατηγική για την Ε.Ε./Ευρώπη. Σε αυτή την φάση, ο Συνασπισμός συνεχίζει να παρέχει την ηθική του στήριξη στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση/Ε.Ε.³¹¹, ο πολιτικός λόγος είναι Ε.Ε.-θετικός³¹², αλλά η αμφισβήτηση για την πορεία της ενοποίησης αποκρυσταλλώνεται με την ουδέτερη θέση του κόμματος στην Συνθήκη του Άμστερνταμ³¹³. Ο σκεπτικισμός του ΣΥΝ απέναντι στην Ευρώπη, δεν γίνεται στην βάση μιας οικονομικής (κόστους-οφέλους)³¹⁴ ή εθνοκεντρικής λογικής³¹⁵, αλλά έχει πολιτικά-κοινωνικά χαρακτηριστικά («η αναγκαία κοινωνική και δημοκρατική στροφή στην πορεία της Ε.Ε. δεν πραγματοποιήθηκε», η πολιτική-θεσμική δομή της Ε.Ε. θεωρείται «ανεπαρκής», η «φωνή» της Αριστεράς και των πολιτών «δεν λαμβάνεται υπόψη», κ.α.). Ο ΣΥΝ παραμένει «φιλοευρωπαϊκή»

³⁰⁶ Το αίτημα για «περισσότερη ενοποίηση» είναι κεντρικό, «βασικός άξονας της νέας ταυτότητας είναι ο ευρωπαϊσμός», κ.α.

³⁰⁷ «Η κριτική που ασκεί ο ΣΥΝ στην Ε.Ε. γίνεται στη βάση της προσπάθειας δημιουργίας της ομοσπονδιακής Ευρώπης.»

³⁰⁸ Ο ΣΥΝ «εμπιστεύεται την Ε.Ε.», «η Ελλάδα αναμφισβήτητα ωφελήθηκε από την συμμετοχή της στην Ε.Ε.», κ.α.

³⁰⁹ Οι δυνάμεις που αντιτίθενται στην Ε.Ε. είναι ξενοφοβικές, με τάσεις εθνικού απομονωτισμού, οπισθοδρομικές και «πριμοδοτούν» τις ΗΠΑ.

³¹⁰ Η Ε.Ε. χαρακτηρίζεται «προοδευτικό γεγονός» και ως «η μοναδική περιοχή στον κόσμο» όπου συνυπάρχουν η πλουραλιστική δημοκρατία, ένα σημαντικό βιοτικό επίπεδο και ένα σχετικά υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας.

³¹¹ «Η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι αναγκαία», ο ΣΥΝ «εμμένει στον αριστερό ευρωπαϊσμό»

³¹² «Η Ελλάδα αναμφισβήτητα ωφελήθηκε από την συμμετοχή στην Ε.Ε.»

³¹³ Ο ΣΥΝ θα ψηφίσει «παρών» στην Συνθήκη του Άμστερνταμ (1999).

³¹⁴ Απεναντίας, η Ευρώπη επικρίνεται ως «οικονομικός γίγαντας και πολιτικός νάνος» και η έντονα φιλο-ΟΝΕ στάση εδράζεται στην «ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής της Ελλάδας και στον εκσυγχρονισμό του κράτους».

³¹⁵ Ένας από τους κύριους λόγους που ο ΣΥΝ ψήφισε «παρών» στην Συνθήκη του Άμστερνταμ είναι η «ανησυχία» ότι η συγκεκριμένη Συνθήκη ενισχύει τον εθνοκεντρικό χαρακτήρα των κοινωνιών, ενώ η προσήλωση στην πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ε.Ε. σε ομοσπονδιακή κατεύθυνση παραμένει κεντρικός στόχος στο λόγο του ΣΥΝ.

δύναμη (Korecky, P και Mudde, C, 2002), ένα κόμμα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» (Dunphy, R, 2004), αν και σταδιακά εντάσσονται στον λόγο του ο «κοινωνικός» και ο «δημοκρατικός ευρωσκεπτικισμός»³¹⁶ (Sorensen, 2008: 8).

Μετά το 2000, αλλάζει η έμφαση της κριτικής προς την Ε.Ε.. Την **περίοδο της «ήπιας ευρωκριτικής στροφής» 2000-2004**, η κριτική προς την Ε.Ε. γίνεται πιο έντονη. Ο Συνασπισμός εμφανίζεται έντονα επιφυλακτικός για την κατεύθυνση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος³¹⁷, ενώ αυξάνεται η αμφισβήτηση για το εάν η Ε.Ε. μπορεί να υλοποιήσει το όραμα και τους στόχους του Συνασπισμού για την Ευρώπη³¹⁸. Η ένταση της υπερεθνικής διάστασης της πολιτικής του ΣΥΝ μειώνεται³¹⁹, ενώ η κριτική για την Ε.Ε. στην παρούσα της μορφή αποκτά έντονα ιδεολογικά χαρακτηριστικά³²⁰. Η πολιτική του ΣΥΝ για την Ευρώπη αποκτά χαρακτηριστικά «ήπιου ευρωσκεπτικισμού» (Conti, N, 2003): εμφανίζεται «ευρωσκεπτικιστικός» (δηλ. παραμένει «φιλοευρωπαϊκή» δύναμη, αλλά «απαισιόδοξη» για την πορεία της Ε.Ε. σύμφωνα με τους Korecky, P και Mudde, C, 2002), ενώ ο λόγος του έχει στοιχεία κοινωνικού-ιδεολογικού³²¹ και «δημοκρατικού ευρωσκεπτικισμού» (Sorensen, 2008: 8). Ο ΣΥΝ κατατάσσεται στα κόμματα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» (Dunphy, R, 2004).

³¹⁶ Για τον «κοινωνικό», όσο και για τον «δημοκρατικό ευρωσκεπτικισμό» έχουν διατυπωθεί οι απόψεις: 1^ο) ότι δεν εκφράζουν ευρωσκεπτικιστικές συμπεριφορές, καθώς το αίτημα για ισχυρότερη πολιτική θεσμοποίηση και κοινωνική συνοχή σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν μπορεί να αποτελεί μια μορφή εναντίωσης στην Ε.Ε. (αλλά αντίθετα μια μορφή πρόσκλησης για «περισσότερη ενοποίηση» και 2^ο) ότι αποτελούν κριτικές στάσεις απέναντι στην Ε.Ε., καθώς η έκκληση για μεταρρύθμιση ή βελτίωση της δημοκρατικής φύσης/κοινωνικού μοντέλου ενός πολιτικού συστήματος, θα μπορούσε να συμβαδίσει ακόμη και με απόσυρση από το συγκεκριμένο πολιτικό σύστημα «όπου κανείς δεν μπορεί να δώσει την συγκατάθεσή του» στο Valero Gomez, C, *Eurocepticism in Austria. An Empirical Analysis of Eurocepticism in the Austria Media*, Diplomarbeit, Universitat Wien, Wien, 2010, p. 38. Εμείς υποστηρίζουμε την 2^η άποψη, αν και σε αυτή την φάση, η κριτική του ΣΥΝ για την Ε.Ε. εντάσσεται στο πλαίσιο του «υγιούς σκεπτικισμού» (Milner, 2000).

³¹⁷ Δεν αίρεται η ηθική υποστήριξη στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά η πολιτική του ΣΥΝ αντιμετωπίζει με δυσπιστία την εξέλιξη της Ε.Ε. π.χ. άρνηση επικύρωσης της Συνθήκης της Νίκαιας.

³¹⁸ Ο ΣΥΝ θεωρεί πως τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε. καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών –μελών «αποδείχτηκαν κατώτερες των περιστάσεων» και ότι η νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ «ανασυντάσσει όλα τα δεδομένα και θέτει με δραματικό τρόπο[...] νέα προβλήματα, διαμορφώνοντας για την Ευρώπη ένα πολύ διαφορετικό πλαίσιο από αυτό που υπήρχε στα πρώτα στάδια της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης».

³¹⁹ Το όραμα για ομοσπονδιακή προοπτική της Ε.Ε. σταδιακά φθίνει, ο στόχος της διεύρυνσης αναστέλλεται, η ενεργώς συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων θεωρείται «αναγκαία», καθώς και η παρουσία των κινημάτων και των πολιτών.

³²⁰ «Ο ΣΥΝ δεν υποστηρίζει μία Ευρώπη με κατευθυντήριο άξονα δράσης τις απόψεις Μπλερ, Ανθάρ, Μπερλουσκόνι», βλ. παραπομπή 310 κ.α.

³²¹ Συχνά αυτά τα δύο είδη ευρωσκεπτικισμού αλληλοκαλύπτονται. Βλ. Valero Gomez, C, *Eurocepticism in Austria. An Empirical Analysis of Eurocepticism in the Austria Media*, Diplomarbeit, Universitat Wien, Wien, 2010, p. 38-40

Την περίοδο 2004-2009 (με σημείο κορύφωσης τις Ευρωεκλογές του 2009), ο Συνασπισμός υιοθετεί έναν «ιδιότυπο αντιευρωπαϊσμό» προς την Ε.Ε./Ευρώπη. Σε αυτή τη φάση, ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α ασκεί δριμύεια κριτική στην Ε.Ε. καθώς θεωρεί ότι όχι μόνο δεν εξελίσσεται προς την κατεύθυνση της «δημοκρατικής, κοινωνικής, φιλειρηνικής Ευρώπης», αλλά και γιατί η ίδια η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση λειτουργεί ως φορέας νομιμοποίησης και παγίωσης «αντιδημοκρατικών», «αντικοινωνικών» και «νεοφιλελεύθερων» πολιτικών που βρίσκονται σε ευθεία αντίθεση με τις ιδέες και αξίες της Αριστεράς³²². Η αντι-Ε.Ε. ρητορική είναι οξεία, το σύνολο του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρώπης απορρίπτεται³²³, ο λόγος είναι αποκλειστικά καταγγελτικής υφής και συχνά αντιφατικός. Ο «πολιτικός» (Szczerbiak, A, Taggart, P, 2000), «κοινωνικός-ιδεολογικός» και ο «δημοκρατικός ευρωσκεπτικισμός» (Sorensen, 2008) αποτελούν χαρακτηριστικά της πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Παρά τα παραπάνω, η παραμονή της χώρας στην Ε.Ε. δεν αμφισβητείται³²⁴. Η ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης παραμένει επιθυμητή από τον ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, αλλά αλλάζει περιεχόμενο: ο «αριστερός ευρωπαϊσμός» της πρώτης και δεύτερης περιόδου που αποσκοπούσε στην όσο τον δυνατόν μεγαλύτερη υπερεθνική ολοκλήρωση, σταδιακά «συνειδητοποιείται ως ένας τύπος διεθνισμού, μέσα από τον οποίο θα διαμορφώνονται οι όροι αλληλεγγύης ανάμεσα στις κοινωνίες της Ευρώπης»³²⁵. Ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α τοποθετείται στον ενδιάμεσο χώρο

³²² «Η θετική ψήφιση της Σ.Σ. θα μονιμοποιήσει τον τωρινό συσχετισμό δυνάμεων, δηλαδή θα “συνταγματοποιήσει” τον νεοφιλελευθερισμό [...] καθιστώντας αδύνατη την εφαρμογή μιας προοδευτικής πολιτικής από τις χώρες-μέλη της Ένωσης», «ο αστικός κόσμος επιθυμεί την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης ως μια νέα εκδοχή του απολυταρχισμού», «οι ευρωπαϊκοί θεσμοί χρησιμοποιούνται για να περιοριστεί η δημοκρατία», κ.α.

³²³ «Η ONE, το Σ. Σταθερότητας, η στρατηγική της Λισαβόνας, η συμφωνία της Μπολόνιας, Η οδηγία Μπολκεστάιν, καθώς και μια σειρά από επιλογές και οδηγίες εντάσσονται πλήρως στην πολιτική του νεοφιλελευθερισμού όπως κυριαρχεί σήμερα στην Ευρώπη».

³²⁴ «Ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν προτείνει την φυγή από την Ε.Ε., αλλά αντίθετα επιδιώκει να ανατρέψει τη σημερινή τάξη πραγμάτων...». Η παραδοχή του ΣΥΝ ότι «τα έθνη-κράτη είναι το κύριο πεδίο των πολιτικών συγκρούσεων [...] για να αλλάξει ο χαρακτήρας της ευρωπαϊκής ενοποίησης», αποτυπώνει περισσότερο την αδυναμία δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο και –πιθανόν– συγκυριακές σκοπιμότητες (δημιουργία ΣΥ.ΡΙΖ.Α, κινηματική στροφή, εθνική στρατηγική κ.α.), παρά μια συνειδητά επεξεργασμένη ιδεολογική στροφή απόρριψης-εξόδου από την Ε.Ε. π.χ. η ενίσχυση του ΕΚ που την ίδια περίοδο ζητά ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν θεωρείται «αντιευρωπαϊκή» στάση (με την έννοια της άρνησης της “μεταφοράς αρμοδιοτήτων” σε υπερεθνικό επίπεδο). Βλ. Taggart, P και Szczerbiak, A, *Theorising party-based euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality*, 8th Biannual International Conference of the European Union Studies Association, Nashville, March 2003, p. 10

³²⁵ Αναγνωστοπούλου, Σ, «Τα μεγάλα ερωτήματα και οι μεγάλες απαντήσεις», *Η ΑΥΓΗ*, 06/05/2012, <http://enthemata.wordpress.com/2012/05/06/sia-5/>, «Ο ΣΥΝ επιθυμεί την ενοποίηση της Ευρώπης σε κατεύθυνση φιλειρηνική, δημοκρατική, κοινωνική και οικολογική», ΣΥ.ΡΙΖ.Α, προκήρυξη Ευρωεκλογών 2009.

μεταξύ «ήπιου» και «σκληρού» ευρωσκεπτικισμού (Szczerbiak, A, Taggart, P, 2000) και παρά την αναθέρμανση της συζήτησης (στο εσωτερικό του σχήματος) για υιοθέτηση μιας στρατηγικής «μεταρρύθμισης ή επανάστασης», ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α παραμένει ένα κόμμα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» (Dunphy, R, 2004).

Τέλος, την περίοδο 2009–2012, ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α επιβεβαιώνει την δέσμευσή του στην ευρωπαϊκή επιλογή³²⁶, χωρίς ωστόσο να ελαττώσει την -αρνητική- κριτική του στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Σε αυτή την φάση, ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, αν και παραμένει εξαιρετικά κριτικός στον τρόπο λειτουργίας του κοινοτικού οικοδομήματος «όπως είναι και όπως εξελίσσεται» (νεοφιλελεύθερες πολιτικές, «αυταρχική» Ευρώπη, «δημοκρατικό έλλειμμα»), υποστηρίζει την Ε.Ε. και διεκδικεί πολιτικές λύσεις εντός του θεσμικού πεδίου της Ε.Ε.³²⁷ εκφράζοντας σε πολλές περιπτώσεις την εμβάθυνση των ευρωπαϊκών θεσμών και πολιτικών (π.χ. διεύρυνση του ρόλου της ΕΚΤ, ρύθμιση των αγορών, κοινωνική πολιτική). Η ελληνική «κρίση χρέους» και η συνακόλουθη εκλογική εκτόξευση του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α στις εθνικές εκλογές του Μαΐου-Ιουνίου 2012 ωθούν το συμμαχικό σχήμα-κόμμα να επιδιώξει την «επικοινωνία» με την «θεσμική Ευρώπη», να αναζητήσει συνεργασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να δεσμευθεί σε όλους τους τόνους ότι αποτελεί «φιλοευρωπαϊκή δύναμη» από την οποία δεν κινδυνεύει η σταθερότητα και ενότητα της ευρωζώνης³²⁸ (απειλή για την Ε.Ε./ΟΝΕ είναι οι αδιέξοδες πολιτικές της λιτότητας). Ο «φιλοευρωπαϊσμός» (Kordecky, P και Mudde, C, 2002) του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α την περίοδο αυτή, δεν έχει τα χαρακτηριστικά των δύο πρώτων φάσεων της πολιτικής του ΣΥΝ. Θα μπορούσαμε –λίγο προκλητικά- να υποστηρίξουμε ότι αυτή την περίοδο ο ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α υιοθετεί μια στάση «αρνητικής υποστήριξης» προς την Ε.Ε.³²⁹ Η «φιλο-

³²⁶ Για την ονομασία της 5^{ης} περιόδου-φάσης της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥ.ΡΙΖ.Α, υιοθετείται η πρόταση του Γερ. Μοσχονά, όπως αυτή διατυπώθηκε στο πλαίσιο της συμβουλευτικής εποπτείας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, Ιούνιος 2012.

³²⁷ «Διεκδικείστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

³²⁸ «Ηπια η επιστολή Τσίπρα στην τρόικα», «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ», 10/05/2012, <http://www.protothema.gr/ekloges/article/?aid=196465> Ζύγουρα, Β, «Τσίπρας σε Ευρώπη: Ελάτε να μιλήσουμε», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 21/05/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=458693>, Κωβαίος, Α, «Ο Τσίπρας ποντάρει στην Ευρώπη», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 16/09/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=475062>

³²⁹ Στις εθνικές εκλογές της 17^{ης} Ιουνίου 2012, το πολιτικό μήνυμα του ΣΥΡΙΖΑ-ΕΚΜ προς την Ευρώπη υποστήριξε ότι η «μάχη του ΣΥΡΙΖΑ» είναι σημαντική: 1^{ον}) για τους ευρωπαϊκούς λαούς, καθώς αν πετύχανε το «ελληνικό πείραμα», τότε θα εξαγόταν και σε άλλες χώρες και 2^{ον}) για τους ευρωπαίους ηγέτες, καθώς η αλληλεγγύη προς την Ελλάδα και η μη αποπομπή της από την Ε.Ε. αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και παράγοντα συνοχής, εμβάθυνσης και

Ε.Ε.» πολιτική που υιοθετεί ο ΣΥΡΙΖΑ έχει τα χαρακτηριστικά ενός «εθνικού συμφέροντος φιλοευρωπαϊσμού»³³⁰, ενώ ο «κοινωνικός-ιδεολογικός» και «δημοκρατικός ευρωσκεπτικισμός» (Sorensen, 2008), καθώς και η «ευρωπαϊσιοδοξία» (Korecky, P και Mudde, C, 2002) για το μέλλον της Ευρώπης («χωρίς τον ΣΥΡΙΖΑ») είναι ιδιαίτερα έντονος. Ο ΣΥΡΙΖΑ συνεχίζει να βρίσκεται μεταξύ «ήπιου» και «σκληρού» ευρωσκεπτικισμού (Szczerbiak, A, Taggart, P, 2000), παραμένει κόμμα «ισχυρού μεταρρυθμισμού» (Dunphy, R, 2004), αν και σταδιακά ενσωματώνει χαρακτηριστικά μιας περισσότερο ρεαλιστικής προσέγγισης στο θέμα της Ευρώπης.

- Η κεντρική υπόθεση εργασίας **δεν επιβεβαιώνεται**. Ο Συνασπισμός/ ΣΥ.ΡΙΖ.Α παρά τους υψηλούς αντιευρωπαϊκούς τόνους στον πολιτικό του λόγο, την διάχυτη καχυποψία και την έντονα αντιπολιτευτική στάση προς την Ε.Ε., δεν οδεύει προς τον αντιευρωπαϊσμό. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α –η επίσημή του έκφραση- εμφανίζεται στην παρούσα φάση, σε τέτοιο βαθμό προσδεδεμένος στην Ευρώπη, ώστε του είναι δύσκολο να ακολουθήσει μια πραγματικά αντί-ευρωπαϊκή και αντί-Ε.Ε. στρατηγική (εκτός αν μία ισχυρή μεταστροφή της φιλοευρωπαϊκής ελληνικής κοινής γνώμης³³¹, η διάλυση της ευρωζώνης ή η αποχώρηση άλλων χωρών από τον πυρήνα της Ε.Ε. αλλάξουν ριζικά τους υπάρχοντες συσχετισμούς).

ενίσχυσης της Ε.Ε./Ευρωζώνης. Η πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ συνοψίζεται στο εξής παράδοξο: υποστηρίζει την παρούσα θεσμική μορφή της Ε.Ε./Ευρωζώνης, έχοντας ως στόχο να γίνει ο κύριος μοχλός αλλαγής της. Ενδεικτικά: Τσίπρας, Αλ. «Δεν είμαι εγώ ο νεκροθάφτης της Ευρώπης», *ΤΑ ΝΕΑ*, 29/05/2012, <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4725734>, Τσίπρας, Αλ. «Μοναδική διέξοδος από την κρίση ο ΣΥΡΙΖΑ. Η ομιλία στους αντιπροσώπους των G20», *Newsbeast.gr*, 06/06/2012, <http://www.newsbeast.gr/politiki/ekloges2012/arthro/363285/monadiki-diexodos-apo-tin-krisi-o-suriza/>, Τσίπρας, Αλ., «I will keep Greece in the eurozone», *FINANCIAL TIMES*, 12/06/2012, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/4c44a296-b3b3-11e1-a3db-00144feabdc0.html#axzz2HLBTPW1R>

³³⁰ Παραφράζοντας τον «ευρωσκεπτικισμό εθνικού συμφέροντος», υποκατηγορία του ήπιου ευρωσκεπτικισμού κατά τους Szczerbiak, A και Taggart, P στο Szczerbiak, A, Taggart, P, *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*, Opposing Europe Research Network, Paper No 1, 2000, p. 5-7. Εδώ φαίνεται να επιβεβαιώνεται η θεωρία για το κριτήριο της «εθνικής δυσκολίας» (Dalton and Eichenberg, 2008) σύμφωνα με την οποία, εάν ένα πρόβλημα θεωρείται περισσότερο πιθανό να επιλυθεί σε υπερεθνικό επίπεδο, τότε τείνει να μειώνεται ο «πολιτικός ευρωσκεπτικισμός» (Szczerbiak, A και Taggart, P, 2003) στο Valero Gomez, C, *Euroscepticism in Austria. An Empirical Analysis of Euroscepticism in the Austria Media*, Diplomarbeit, Universitat Wien, Wien, 2010, p. 32

³³¹ Βερναρδάκης, Χρ, «Ευρωπαϊσμός και Ευρωσκεπτικισμός στην Ελλάδα :Ιδεολογικές διαστάσεις και πολιτικές εκπροσωπήσεις», http://www.vernardakis.gr/uplmed/2_EUROPAISM_&_EUROSKEPTICISM.pdf

- Η επίσημη πολιτική του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, στην τελευταία του περίοδο, συγκλίνει με αυτήν του κεντρικού κορμού των κομμάτων που εκπροσωπούνται από το ΚΕΑ: Αποδέχεται την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σε επίπεδο αρχών, επιθυμεί την εμβάθυνση ευρωπαϊκών θεσμών ή επιμέρους πολιτικών (π.χ. αρμοδιότητες ΕΚ, διεύρυνση του ρόλου της ΕΚΤ, ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου και των αγορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενίσχυση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, ισότητα των φύλων)³³².
- Η θεωρία «κέντρου-περιφέρειας»³³³ επιβεβαιώνεται από την διαχρονική εξέλιξη της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ. Την πρώτη περίοδο 1992-1998, στην φάση της «κριτικής υποστήριξης», ο ΣΥΝ επιδιώκει εμφιατικά την συμμετοχή του σε κυβερνητικό συνασπισμό, ως εταίρος του ΠΑΣΟΚ³³⁴. Η αναζήτηση μιας νέας στρατηγικής για την Ευρώπη, την περίοδο 1998-2000, ταυτίζεται με την αναζήτηση ρόλου στο εθνικό πολιτικό σύστημα (ο ΣΥΝ έχει περισσότερο σχέση υποτέλειας με το ΠΑΣΟΚ, το οποίο κατεξοχήν οφείλεται από την “συνεργασία” τους). Μετά το 2000, ο ΣΥΝ υιοθετεί έναν πολιτικό ρόλο με έμφαση στην διαμαρτυρία και την καταγγελία, η κινηματική δράση αποκτά αυξημένο βάρος, ενώ η συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ σταθερά απορρίπτεται. Το ίδιο χρονικό διάστημα (2000-2004 και 2004-2009) αυξάνεται η αντι-Ε.Ε. πολιτική και η αντιευρωπαϊκή ρητορική. Η ρεαλιστική διεκδίκηση από τον ΣΥΡΙΖΑ της κυβερνητικής εξουσίας (εθνικές εκλογές Ιουνίου 2012) εισάγει εκ νέου την «επικοινωνία» με την «θεσμική Ευρώπη» στον λόγο του ΣΥΡΙΖΑ³³⁵.

³³² Για την πολιτική των κομμάτων που απαρτίζουν το ΚΕΑ, στο Μοσχονάς, Γ, «Διλήμματα του ριζοσπαστισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση: οι μεταμορφώσεις της “άλλης” Αριστεράς» σε Α.-Ι. Δ. Μεταξάς (σχεδίαση, επιμέλεια), *Πολιτική Επιστήμη: Διαθεματική και συγχρονική προσέγγιση της πολιτικής πράξης*, 2013 (υπό έκδοση).

³³³ Szczerbiak, A, Taggart, P, *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*, Opposing Europe Research Network, Paper No 1, 2000, p. 12

³³⁴ «Προοδευτικός εκσυγχρονισμός, ισχυρός ΣΥΝ, δημιουργία προϋποθέσεων για κυβέρνηση συνεργασίας»

³³⁵ Ο επίσημος λόγος του ΣΥΡΙΖΑ την περίοδο αυτή, (ειδικά προς τους Ευρωπαίους εταίρους) περισσότερο προσιδιάζει σε μια δύναμη ικανή να παράσχει -την αναγκαία για την εκτόνωση του πολιτικού συστήματος- διασφάλιση της «κοινωνικής ειρήνης» (ρόλο που παραδοσιακά υιοθετούσαν τα σοσιαλδημοκρατικού τύπου κόμματα), παρά μια δύναμη ρήξης με το ευρωπαϊκό κατεστημένο. Οι κινήσεις της ηγετικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ περιλαμβάνουν «ευκρινή “σήματα” προς τα διεθνή και εγχώρια κέντρα

- Η έρευνά μας για την ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ, δεν επιβεβαιώνει τη θέση ότι ο επίσημος λόγος του συμμαχικού σχήματος-κόμματος έχει «εθνικολαϊκιστικό» χαρακτήρα. Ο ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ, σε όλη την πολιτική του διαδρομή, δεν υιοθετεί ποτέ έναν ευρωσκεπτικιστικό λόγο βασισμένο στην «εθνική ταυτότητα» (identity-based euroscepticism), τον φόβο, την εχθρότητα προς τους άλλους πολιτισμούς (McLaren, L, 2002, Hooghe, L, και Marks, G, 2004, κ.α.) ή την «εθνική κυριαρχία» (sovereignty-based euroscepticism) δηλαδή με την απροθυμία να μεταβιβαστούν εθνικές εξουσίες σε υπερεθνικό επίπεδο (Lubbers, M και Scheepers, P, 2005, Sorensen, C, 2008). Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν γίνεται αντιληπτή ως απειλή για την εθνική ταυτότητα, το εθνικό συμφέρον, ούτε θεωρείται ότι υπονομεύει την ακεραιότητα των εθνών-κρατών³³⁶. Ακόμη και την περίοδο του «ιδιότυπου αντιευρωπαϊσμού» 2004-2009, οι εκκλήσεις του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ για συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στη λήψη αποφάσεων εδράζονται στην λογική του «ελλείμματος δημοκρατίας» της Ε.Ε. και κατά συνέπεια στοχεύουν στην αποφυγή λήψης αντικοινωνικών και αντιδημοκρατικών μέτρων της Ε.Ε.-ελίτ εις βάρος των ευρωπαϊκών λαών, ενώ η αναγνώριση ότι τα έθνη-κράτη αποτελούν «το πραγματικό έδαφος όπου ο προγραμματικός στόχος του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία μπορεί να αποβεί ρεαλιστικά εφικτός» υποκρύπτει το αδιέξοδο, την αδυναμία του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ για συντονισμένη, συγχρονισμένη, πανευρωπαϊκή κινητοποίηση/δράση³³⁷. Επιπλέον, ο ευρωπαϊκός λόγος του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ διαχρονικά τάσσεται κατά της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και του εθνικού απομονωτισμού, ενώ κατά την τελευταία περίοδο 2009-2012, ο ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ

ισχύος ότι “μην τα παίρνετε αυτά που λέμε κατά γράμμα, ξέρετε και ξέρουμε ότι άλλο αντιπολίτευση και άλλο κυβέρνηση”» Βούλγαρης, Γ, «Ο ριζοσπαστικός συντηρητισμός του ΣΥΡΙΖΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 08/12/2012

³³⁶ Di Mauro, D, *Euro-Scepticism: an issue based approach*, Paper in Workshop in Advanced Techniques For Political Communication Research: Content analysis, University of Amsterdam 2011, p. 2-3

³³⁷ «Ο προλεταριακός διεθνισμός δεν λειτούργησε ποτέ ως κινητήρια ιδεολογία για να ανατραπούν πράγματα. Ο προλεταριακός διεθνισμός πάντα μεταφράστηκε μέσα από εθνικές κινήσεις, εθνικά κινήματα, εθνικές μάχες και εθνικές συγκρούσεις. Με αυτή την έννοια λοιπόν, η δυσκολία που υπάρχει σήμερα να διοργανωθεί ένα παγκόσμιο και ένα εθνικό κίνημα αντίστασης στο κυρίαρχο σύστημα είναι τόσο μεγάλη που με μεγάλη δυσκολία βλέπω αυτή τη στιγμή συγκροτημένες δυνατότητες πολιτικής σύγκρουσης για να ανατραπεί το συνονθύλευμα των τεχνοκρατικών αποφάσεων οι οποίες ονομάστηκαν τελικά Ε.Ε.» Τσουκαλάς, Κ, «Θα έχουμε φαινόμενα αντίστοιχα με αυτά της Αργεντινής», *ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ*, 03/05/2010

ταυτίζει το εθνικό συμφέρον με το συμφέρον των ευρωπαϊκών λαών και την Ε.Ε./ευρωπαϊκή ενοποίηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλαβάνος, Αλ, «Η ΕΟΚ να συζητήσει τώρα για την Κύπρο», *Η ΑΥΓΗ*, 03/04/1994

Αναγνωστοπούλου, Σ, «Τα μεγάλα ερωτήματα και οι μεγάλες απαντήσεις», *Η ΑΥΓΗ*, 06/05/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=686728>

Βενιζέλος, Β, εισήγηση σε δημόσια συζήτηση που διοργάνωσαν οι εκδόσεις Καστανιώτη και πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο «Γιάννης Κρανιδιώτης» του Υπ. Εξωτερικών με θέμα: «Η Αριστερά έχει μια στρατηγική για την Ευρώπη;», 04/07/2006

Βερναρδάκης, Χρ, *Πολιτικά κόμματα, εκλογές και κομματικό σύστημα – Οι μετασχηματισμοί της πολιτικής αντιπροσώπευσης 1990–2010*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2011

Βερναρδάκης, Χρ, *Η ΕΠΟΧΗ*, 12/04/2009

Βερναρδάκης, Χρ, «Ευρωπαϊσμός και Ευρωσκεπτικισμός στην Ελλάδα: Ιδεολογικές διαστάσεις και πολιτικές εκπροσωπήσεις», [http://www.vernardakis.gr/uplmed/2 EUROPAISM & EUROSKEPTICISM.pdf](http://www.vernardakis.gr/uplmed/2_EUROPAISM_&EUROSKEPTICISM.pdf)

Βούλγαρης, Γ, «Ο ριζοσπαστικός συντηρητισμός του ΣΥΡΙΖΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 08/12/2012, <http://www.tanea.gr/gnomes/?aid=4773887>

Βούλγαρης, Γ, *Η Ελλάδα από την Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2008

Γεωργάτος, Γ, «Με την ευρωπαϊκή αριστερά ή με τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α;» *Η ΑΥΓΗ*, 14/03/2007

Γιαταγάνας, Ξ, *Η Ευρώπη και η Αριστερά. Σημειώσεις για μια προβληματική σχέση*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1990

Δραγασάκης, Γ, Ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο «Δημόσιο Χρέος και Πολιτικές Λιτότητας στην Ευρώπη. Η Απάντηση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς», 10/03/2011, <http://www.dragasakis.gr/page2.php?id=744>

Ζύγουρα, Β, «Τσίπρας σε Ευρώπη: Ελάτε να μιλήσουμε», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 21/05/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=458693>

Κατσαμπέκης, Γ, *Λαϊκισμός, Μεταδημοκρατία & ΣΥΡΙΖΑ*, Διπλωματική εργασία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη 2009

ΚΚΕ, *11^ο Συνέδριο του ΚΚΕ: ντοκουμέντα*, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, Αθήνα 1982

ΚΚΕ, *Από το 9^ο ως το 10^ο Συνέδριο του ΚΚΕ: ντοκουμέντα*, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, Αθήνα 1978

Κουβελάκης, Σ, «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου» http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285

Κουβελάκης, Σ, «Οι ιστορικές ευθύνες της Αριστεράς και η πρόταση διεξόδου» http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2077:2011-01-13-10-19-32&catid=56:an-aristera&Itemid=285

Κουβελάκης, Σ, «Ο Στάθης Κουβελάκης απαντά στον Στάθη Κουβελάκη», <http://www.tometopo.gr/home/news/762-2012-05-29-16-47-58.html>

Κουβέλης, Φ, «Η Αριστερά να είναι παρούσα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση», *Η ΑΥΓΗ*, 10/06/1994

Κουβέλης, Φ, «Η ενοποιημένη Ευρώπη, πόλος σταθερότητας», *Η ΑΥΓΗ*, 01/06/1994

Κουβέλης, Φ, «Η Αριστερά να είναι παρούσα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση», *Η ΑΥΓΗ*, 10/06/199

Κύρκος, Λ, *Ποια Αριστερά;*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1987

Κωβαίος, Α, «Ο Τσίπρας ποντάρει στην Ευρώπη», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 16/09/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=475062>

Κωνσταντόπουλος, Ν, «Δύναμη στην Ελπίδα», *Η ΑΥΓΗ*, 07/06/1994

Λαπαβίτσας, Κ, συνέντευξη στον Ν. Χατζηνικολάου στο διαδικτυακό *enikos*, 21/05/2012, <http://www.youtube.com/watch?v=LvayoPcPQdE>

Λαπαβίτσας, Κ, «Το μέλλον μας είναι η δραχμή, όσο και αν την ξορκίζουμε», *tvxs*, 29/02/2012
<http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/k-lapabitsas-mellon-mas-einai-i-draxmi-oso-kai-na-tin-ksorkizoyme>

Λαπαβίτσας, Κ, Συνέντευξη στην εκπομπή «Ανατροπή», *Mega*, 18/04/2011
<http://www.youtube.com/watch?v=IxaFFHFGYyw>

Λαπαβίτσας, Κ, «Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών», 21/12/2010
<http://www.aformi.gr/2010/12/6836/>

Λαπαβίτσας, Κ, «Διεθνής επιτροπή να ελέγξει το ελληνικό χρέος», *KYPIAKATIKH EΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 05/12/2010 , <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=230217>

Λαπατσιώρας, Σ, δευτερολογία στην « Ημέρα Λαϊκής Διαβούλευσης για την επιλεκτική χρεοκοπία», Σύνταγμα, 21/07/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=LS3RiBAnuWQ>

Λαπατσιώρας, Σ, συνέντευξη στον ρ/σ *ΣΚΑΪ 100,3*, 06/06/2011, <http://www.youtube.com/watch?v=fJUrnqvDZA0>

Λαπατσιώρας, Σ, σε συνέντευξη στο δημοσιογράφο Δημ. Σαχίνη στο τ/σ *KPHTH TV*, 27/05/2011, http://www.youtube.com/watch?v=DGuZQ_RY8fo

Μηλιός, Γ, «Στρατηγική εκκαθάρισης», *Η ΑΥΓΗ*, 20/02/2011, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=600437>

Μοσχονάς, Αν, «Ελληνική αριστερά και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση», στο Γ. Μηλιός (επ.), *Κοινωνική πολιτική και κοινωνικός διάλογος στην προοπτική της οικονομικής νομισματικής ένωσης και της των Έυρώπης των πολιτών*, Εκδόσεις Κριτική & Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1996, σ. 270-278

Μοσχονάς, Γ, «Διλήμματα του ριζοσπαστισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση: οι μεταμορφώσεις της “άλλης” Αριστεράς» σε Α.– Ι. Δ. Μεταξάς (σχεδίαση, επιμέλεια), *Πολιτική Επιστήμη: Διαθεματική και συγχρονική προσέγγιση της πολιτικής πράξης*, 2013 (υπό έκδοση)

Μοσχονάς, Γ, «Γιατί δεν τρέχει ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α; Ένα χαμένο ραντεβού», *Η ΑΥΓΗ*, 26/06/2011 <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=624830>

Μοσχονάς, Γ, «Τα διλήμματα μιας Αριστερής στρατηγικής για την Ευρώπη και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α», *Η ΑΥΓΗ*, 07/03/2010, <http://www.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=528462>

Μοσχονάς, Γ, «Η παθολογία του ΣΥΡΙΖΑ», *ΤΑ ΝΕΑ*, 11/09/2009

Μπίστης, Ν, «Το ΚΚΕ προβάλλει τον απομονωτισμό», *Η ΑΥΓΗ*, 04/06/1994

Παπαγιαννάκης, Μ, «Η Ευρώπη που θέλουμε», *Η ΑΥΓΗ*, 08/06/1994

Παπαδημούλης, Δημ, Συνέντευξη στον ρ/σ *Real FM* 97,8, <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6855547&publDate=18/5/2012>

Παππάς, Σ, «Να νικήσει η δημοκρατία στην Ευρώπη», *Η ΑΥΓΗ*, 20/07/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=702990>

Πρώτο Θέμα, «Ηπια η επιστολή Τσίπρα στην τρόικα», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*, 10/05/2012, <http://www.protothema.gr/ekloges/article/?aid=196465>

Sassoon, D, «Η κρίση της ευρωπαϊκής αριστεράς», περιοδικό: *Οντοπία*, τεύχος: 24 (Μάρτ. – Απρ. 1997), σ. 173 - 188

Σπουρδαλάκης, Μ, Παπαδημητρίου, Γ, *Τα καταστατικά των πολιτικών κομμάτων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1994

ΤΑ ΝΕΑ, «Δεν είμαι εγώ ο νεκροθάφτης της Ευρώπης», *ΤΑ ΝΕΑ*, 29/05/2012, <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4725734>

Τριγάζης, Π, «Προνομιακό πεδίο», *Η ΑΥΓΗ*, 11/06/1994

Τσακαλώτος Ε, Ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο : «Χρέος και λιτότητα : από τον παγκόσμιο Νότο στην Ευρώπη», 6-8/ 05 /2011, <http://eleg.gr/details.php?id=154>

Τσακαλώτος, Ε, «Ευρώ ή νέα δραχμή», *Η ΕΠΟΧΗ*, 20/02/2012, <http://www.epohi.gr/portal/oikonomia/11263-%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9-%CE%89-%CE%9D%CE%95%CE%91-%CE%94%CE%A1%CE%91%CE%A7%CE%9C%CE%97>

Τσακατίκα, Μ, «Από το “κριτικό ναι” στο φιλοευρωπαϊκό “όχι”», *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*(13-14), Ιαν. – Ιουν. 2009, σ. 143 – 161

Τσακατίκα Μυρτώ, Ξεζωνάκης Γ., Μπίστης Αλ., «Ανανέωση πολιτικού προσωπικού και μεταυλιστικές αξίες στον ΣΥΝ» στο *Κόμματα και πολιτική στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2009

Τσίπρας, Αλ, «Μοναδική διέξοδος από την κρίση ο ΣΥΡΙΖΑ. Η ομιλία στους αντιπροσώπους των G20», *Newsbeast.gr*, 06/06/2012, <http://www.newsbeast.gr/politiki/ekloges2012/arthro/363285/monadiki-diexodos-apo-tin-krisi-o-suriza/>

Τσίπρας, Αλ. «Η λιτότητα της Μέρκελ είναι η κρίση», <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63727407>

Τσίπρας, Αλ, «Η Ελλάδα πειραματόζωο της κρίσης στην Ευρώπη», http://www.epikaira.gr/epikairo.php?id=48042&category_id=88

Τσίπρας, Αλ, σε συνέντευξη στον ραδιοσταθμό *ΣΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ 105,5 FM* <http://stokokkino.gr/echoyme-politikes-igesies-poy-metetrepsan-mia-diacheirisi-mi-krisi-chreos-se-oikonomiki-tragodia/view>

Τσουκαλάς, Κ, «Θα έχουμε φαινόμενα αντίστοιχα με αυτά της Αργεντινής», *ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ*, 03/05/2010

Φιλίππου, Β, «Η έννοια της πολιτικής αντιπροσώπευσης και η οργάνωση των κομμάτων : Το παράδειγμα του Συνασπισμού» στο Βερναρδάκης, Χρ, *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2005 – 2006*, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2007

Χουντής, Ν, «Όχι στο κλίμα εφησυχασμού», *Η ΑΥΓΗ*, 01/06/1994

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Alfonso, Al, Fontana, M-C, Papadopoulos, Y, *Does Europeanisation weaken the left? Changing coalitions and veto power in Swiss decision-making process*, National Center of Competence in Research (NCCR), Working Paper No. 27, February 2009

Conti, N, *Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case*, European Parties Elections and Referendums Network, No 13, 2003

Di Mauro, D, *Euro-scepticism: an issue based approach*, Paper in Workshop in Advanced Techniques For Political Communication Research: Content Analysis, University of Amsterdam 2011

Dunphy, R, *Contesting Capitalism? Left Parties and European Integration*, Manchester University Press, Manchester 2004, p. 3 – 6

Eleftheriou, C, *The Uneasy "Symbiosis". Factionalism and Radical Politics in Synaspismos*, Paper Present at the 4th Hellenic Observatory PhD Symposium, 2009

Flood, C, Usherwood, S, *Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group Alignment on EU Integration*, Paper present at the 55th Annual Conference of the PSA, University of Leeds, 5 – 7 April 2005

Harmsen, R, Spiering, M, *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Yearbook of European Studies, Amsterdam, New York: Rodopi 2005

Hooghe, L, Marks, G, «Sources of Euroscepticism», *Acta Politica*(42), 2007

Kopecky, P, Mudde, C, «The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe», *European Union Politics* (3), 2002

Lefkofridi, Z, *Sleeping with the enemy? The Greek Radical Left and the EU*, Paper prepared for PSA 60th Anniversary Conference Workshop: Another Europe, 2010

March, L and Mudde, C, «What's left of the Radical Left? The European Radical Left after 1989: Decline and Mutation», *Comparative European Politics* (3), 2005 p. 23 – 49

Sorensen, C, *Love me, love me not...A typology of public euroscepticism*, European parties election and Referendums Network, 2008

Spiering, M, «British Euroscepticism» in Harmsen, Robert and Spiering Menno (eds.) *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Amsterdam, New York: Rodopi 2005

Szczerbiak, A, Taggart, P, *Theorising party-based euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality*, 8th Biannual International Conference of the European Union Studies Association, Nashville, March 2003

Szczerbiak, A, Taggart, P, *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*, Opposing Europe Research Network, Paper No 1, 2000

Taggart, P, «A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party system», *European Journal of Political Research* (33), 1998, p. 366 – 388

Tiersky, R, *Euro-scepticism: A reader*, New York, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2001

Tsakatika, M, *Bloco de Escuerda and Synaspismos on European Integration: organization, strategy, ideology*, Paper presented at the 60th PSA Conference, University of Edinburgh, 29/03/2010

Tsipras, Al, «I will keep Greece in the Eurozone», *FINANCIAL TIMES*, 12/06/2012, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/4c44a296-b3b3-11e1-a3db-00144feabdc0.html>

Valero Gomez, C, *Euroscepticism in Austria. An Empirical Analysis of Euroscepticism in the Austria Media*, Diplomarbeit, Universitat Wien, Wien 2010

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Αλαβάνος, Αλ, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΕΓ΄, 11/07/2008

Αλφιέρη, Σ, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΖ΄, 10/02/1999

Δαμανάκη, Μ, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΣΤ΄, 09/02/1999

Δαμανάκη, Μ, *Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων*, Συνεδρίαση Γ΄ (Εκτακτη Σύνοδος), 28/07/1992

Δραγασάκης, Ι, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΟΖ΄, 10/02/1999

Κουβέλης, Φ, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ΄, 12/04/2005

Κουβέλης, Φ, *Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων*, Συνεδρίαση Δ΄ (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992

Κύρκος, Λ, *Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων*, Συνεδρίαση Δ΄ (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992

Κωνσταντόπουλος, Ν, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΝ΄, 12/04/2005

Κωνσταντόπουλος, Ν, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΣΤ΄, 19/06/2002

Κωνσταντόπουλος, Ν, *Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων*, Συνεδρίαση Δ΄ (Εκτακτη Σύνοδος), 22/07/1992

Κωνσταντοπουλος, Ν, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΠΑ΄, 16/ 02/1999, σ. 4463 – 4464

Ξηροτύρη- Αικατερινάρη, Α, *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΣΤ΄, 19/06/2002

Τσίπρας, Αλ., *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΜΣΤ΄, 06/12/ 2011

Τσίπρας, Αλ., *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΞΕ΄, 29/06/2011

Τσίπρας, Αλ., *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΡΙΕ, 06/05/2010

Τσίπρας, Αλ., *Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων* (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΛΘ΄ - 23/12/2009

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.rizospastis.gr/story.do?id=6226294&publDate=4/5/2011>

<http://news.in.gr/greece/article/?aid=367981>

<http://www.net.gr/?i=news.el.article&id=159334>

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=63495645>

<http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2004741>

Συνασπισμός / ΣΥ.ΡΙΖ.Α

<http://www.syn.gr/>

[Ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης για όλες τις διαδικτυακές πηγές: 15/12/2012]

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

17 ΙΟΥΝ. 2013 13 ΟΚΤ. 2014 28-2-14 06 ΝΟΕ. 2014 16 ΑΠΡ. 2015		
--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000102010